คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
National Human Rights Commission of Thailand

รายงาน
ผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย
ปี 2566

2023 Human Rights Assessment Report of Thailand

รายงาน
ผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566

2023 Human Rights Assessment Report of Thailand

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
National Human Rights Commission of Thailand

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566

2023 Human Rights Assessment Report of Thailand

ชื่อหนังสือ	รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566
พิมพ์ครั้งแรก	มีนาคม 2567
จำนวนพิมพ์	1,700 เล่ม
ISBN	978-616-8274-27-9
จัดพิมพ์โดย	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 120 หมู่ที่ 3 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6 - 7 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทรศัพท์ 0 2141 3880, 0 2141 3831 โทรสาร 0 2143 9568, 0 2143 9570 เว็บไซต์ www.nhrc.or.th
ออกแบบและพิมพ์ที่	บริษัท อมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน) 376 ถนนชัยพฤกษ์ (บรมราชชนนี) เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170 โทรศัพท์ 0 2422 9000, 0 2882 1010 โทรสาร 0 2433 2742, 0 2343 1385 เว็บไซต์ www.amarin.com

สงวนลิขสิทธิ์

ผลงานนี้ใช้สัญญาอนุญาตของครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons License: CC)
แบบแสดงที่มา-ไม่ใช้เพื่อการค้า-อนุญาตแบบเดียวกับต้นฉบับ (CC-BY-NC-SA)

คำนำ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ในฐานะองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีบทบาทหน้าที่ตามหลักการว่าด้วยสถานะของสถาบันแห่งชาติเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือหลักการปารีส ซึ่งกำหนดหน้าที่ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในการเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชนเพื่อประเมินและจัดทำรายงานประจำปี พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะเพื่อให้มีการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐบาล รัฐสภา หรือองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการติดตามประเมินผลตามข้อเสนอแนะดังกล่าว เพื่อให้มั่นใจว่ามีกลไกการปกป้องและคุ้มครองสิทธิของประชาชน ดังนั้น การจัดทำรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศจึงเป็นหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งของ กสม. ซึ่งเป็นไปตามหน้าที่และอำนาจที่กำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (2) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (2) ประกอบมาตรา 33 มาตรา 40 และมาตรา 44 ที่บัญญัติให้ กสม. เฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศอย่างต่อเนื่อง และให้จัดทำรายงานดังกล่าวเป็นประจำทุกปีให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่วันสิ้นปีปฏิทินเพื่อเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน โดยต้องคำนึงถึงความถูกต้อง เป็นธรรม และผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญ

รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยฉบับนี้จัดทำขึ้นจากกระบวนการเฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์สิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในประเทศ ระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม 2566 ซึ่งรวมถึงการติดตามผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลของปี 2565 โดยสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงานของ กสม. ได้รวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงจากการรายงานของแหล่งข้อมูลเปิดทั่วไป ฐานข้อมูลจากรายงานสถิติของหน่วยงานของรัฐ รวมถึงการปฏิบัติงานตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. ทั้งในส่วนข้อร้องเรียน ข้อเสนอแนะ แถลงการณ์ต่อเหตุการณ์สำคัญ การจัดประชุมสัมมนารับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนในประเด็นสิทธิต่าง ๆ รวมทั้งการจัดเวทีสมัชชาสิทธิมนุษยชนซึ่งจัดขึ้นในปี 2566 ต่อเนื่องเป็นปีที่ 2 ใน 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม (2) สิทธิชุมชนและสิ่งแวดล้อม (3) การแก้ไขปัญหากลุ่มสถานะบุคคล (4) การขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล และ (5) การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาประมวลเป็นสถานการณ์และวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อประเมินว่ารัฐได้เคารพหรือคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญ กฎหมายภายในประเทศ สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลหรือไม่ ทั้งนี้ ภาพรวมของการตอบรับต่อข้อเสนอแนะของ กสม. ในปี 2565 ทุกหน่วยงานเห็นสอดคล้องที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ ดียิ่งขึ้น แต่ยังมีบางส่วนที่ต้องติดตามความก้าวหน้า รวมถึงปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในปีนี้ จากนั้นจึงจัดทำเป็นรายงานโดยสรุปที่สำคัญ

ในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนฉบับนี้ กสม. แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ สิทธิตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) สิทธิตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR) สิทธิของกลุ่มบุคคล 7 กลุ่ม และสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในแต่ละส่วนประกอบด้วยสถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค การดำเนินการที่สำคัญของ กสม. การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมีบทสรุปในบทท้าย

กสม. หวังเป็นอย่างยิ่งว่า การจัดทำรายงานฉบับนี้จะส่งผลให้รัฐบาล คณะรัฐมนตรี สมาชิกรัฐสภา และประชาชนได้รับทราบทั้งความคืบหน้าในการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในปี 2566 เพื่อช่วยให้รัฐพิจารณาทบทวนสถานการณ์และมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชนด้านต่าง ๆ และหาสาเหตุที่เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิของประชาชน รวมทั้งกำหนดมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการคุ้มครองประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนตามข้อเสนอแนะของ กสม. ให้ประชาชนทุกกลุ่มได้เข้าถึงและใช้สิทธิได้อย่างแท้จริง ในโอกาสนี้ กสม. ขอขอบคุณหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคประชาสังคม ภาควิชาการทุกแห่งที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดทำรายงานฉบับนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือด้วยดีในโอกาสต่อไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ธันวาคม 2566

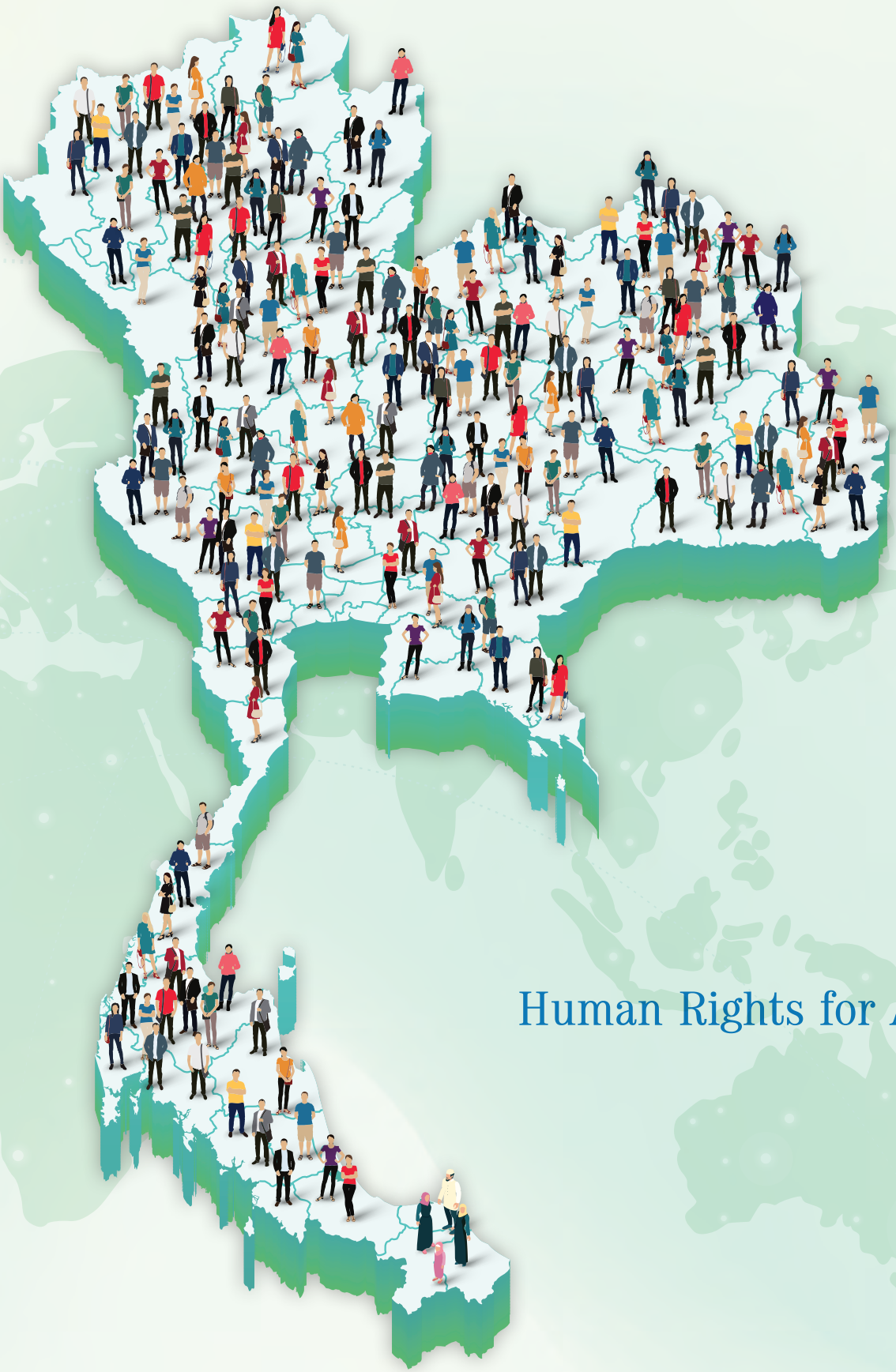

Human Rights for ALL

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร 8

Executive Summary 14

บทที่ 1 บทนำ 23

บทที่ 2 การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 29

2.1 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม 30
2.2 การกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย 40
2.3 นักปกป้องสิทธิมนุษยชน 46
2.4 เสรีภาพในการชุมนุม 51
2.5 เสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพของสื่อมวลชน 56
2.6 สิทธิในการเลือกตั้ง 62

บทที่ 3 การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม 67

3.1 สิทธิแรงงาน 68
3.2 สิทธิในสุขภาพ 75
3.3 สิทธิด้านการศึกษา 82
3.4 สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 87
3.5 ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน 94

บทที่ 4 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล 101

4.1 สิทธิเด็ก 102
4.2 สิทธิผู้สูงอายุ 112
4.3 สิทธิคนพิการ 117
4.4 สิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ 124
4.5 ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ 131
4.6 สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ 139
4.7 สิทธิของกลุ่มคนจนเมือง 143

บทที่ 5 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ 149

บทที่ 6 บทสรุป 159

ภาคผนวก 169

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4 170

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4 173

อักษรย่อและความหมาย 175

เอกสารอ้างอิง 180

สารบัญแผนภาพ

ภาพที่ 2.1 : จำนวนผู้ยื่นขอความช่วยเหลือทางการเงินในคดีอาญา และผลการพิจารณาตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 31

ภาพที่ 2.2 : จำนวนเงินที่ให้ความช่วยเหลือทางการเงินในคดีอาญาแก่ผู้เสียหาย และจำเลยตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 32

ภาพที่ 2.3 : การอนุมัติให้ความช่วยเหลือตาม พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2566 33

ภาพที่ 2.4 : สถิติผู้ต้องโทษที่ถูกพิพากษาประหารชีวิตระหว่างปี 2561 - 2566 36

ภาพที่ 3.1 : สถิติการฆ่าตัวตายสำเร็จปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 77

ภาพที่ 3.2 : จำนวนผู้ที่มีความผิดปกติจากการใช้กัญชาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2566 78

ภาพที่ 3.3 : ตารางจำนวนเด็กที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน 83

ภาพที่ 4.1 : สถิติเด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2566 103

ภาพที่ 4.2 : สถิติการรับแจ้งเหตุความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 105

ภาพที่ 4.3 : สถิติสภาพปัญหาของผู้ใช้บริการของบ้านพักเด็กและครอบครัว ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2566 106

ภาพที่ 4.4 : จำนวนผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวระหว่างปี 2561 - 2566 (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566) 124

บทสรุปผู้บริหาร

ในปี 2566 สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยมีพัฒนาการที่สำคัญ ทั้งในด้านกฎหมาย นโยบาย และการดำเนินการของหน่วยงานรัฐ แต่ยังมีข้อจำกัดและข้อท้าทาย ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 4 ส่วน ดังนี้

1 สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

1.1 พัฒนาการที่สำคัญของรัฐ

ในภาพรวม รัฐได้แสดงถึงความมุ่งมั่นและมีผลสำเร็จที่สำคัญในปี 2566 อาทิ

- กฎหมายว่าด้วยการปรับเป็นพินัยมีผลบังคับใช้ ส่งผลเป็นการยกเลิกการจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับ รวมทั้งไม่มีการบันทึกประวัติอาชญากรรม ซึ่งช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมโดยเฉพาะผู้ที่มีฐานะยากจน
- ผู้ได้รับความช่วยเหลือตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และ พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มีจำนวนเพิ่มขึ้น
- กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย มีผลบังคับใช้ ซึ่งเป็นการประกันว่าบุคคลทุกคนจะไม่ถูกกระทำทรมานและบังคับให้สูญหาย
- ความพยายามนำผู้กระทำความผิดกรณีการทรมานและบังคับบุคคลให้สูญหาย รวมถึงผู้กระทำความผิดต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนมาลงโทษ

1.2 ปัญหา อุปสรรค

- การดำเนินคดีอาญาล่าช้า แม้ตำรวจจะกำหนดระยะเวลาการดำเนินการของพนักงานสอบสวน แต่ กสม. ยังคงได้รับเรื่องร้องเรียนอย่างต่อเนื่อง
- ประเทศไทยยังไม่เข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CPED และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา CAT (OPCAT) ซึ่งจะยกระดับการคุ้มครองและ

ป้องกันการกระทำทรมานให้ดีขึ้นเทียบเท่ามาตรฐานสากล

- ยังไม่มีแนวทางการใช้ความเห็นทางการแพทย์เพื่อประกอบการพิจารณากรณีการกระทำทรมาน ยังคงมีเรื่องร้องเรียนกรณีการกระทำทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย อีกทั้งไม่มีมาตรการหรือแนวทางการเยียวยาที่ชัดเจน ไม่มีความคืบหน้าในการติดตามตัวผู้ถูกบังคับให้สูญหาย
- นักปกป้องสิทธิมนุษยชนยังถูกข่มขู่คุกคามและถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อป้องกันการมีส่วนร่วมสาธารณะ (SLAPP) เจ้าหน้าที่รัฐไม่เข้าใจบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และไม่มีกฎหมายคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่มีประสิทธิภาพ
- กฎหมายการชุมนุมสาธารณะยังเป็นอุปสรรคต่อการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบของประชาชน มีผู้ถูกดำเนินคดีจากการชุมนุมและการแสดงออก รวมถึงสื่อมวลชนถูกข่มขู่คุกคาม ในขณะที่สื่อออนไลน์กระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่นในบางกรณี

1.3 ข้อเสนอแนะของ กสม.

- การกำชับ เร่งรัด และติดตามพนักงานสอบสวนให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม
- การเร่งรัดเพื่อเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CPED ตามที่ได้ลงนามไว้ ตลอดจนเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา CAT (OPCAT)
- การกำหนดขอบเขตการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนให้มีความชัดเจนภายใต้หลักการตามปฏิญญาว่าด้วยนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนเข้าใจบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน
- การพิจารณาทบทวนบทบัญญัติของ พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการดูแลการชุมนุมให้สอดคล้องกับหลักการสากล

2 สถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

2.1 พัฒนาการที่สำคัญของรัฐ

- การแก้ไขกฎหมายคุ้มครองแรงงานเพื่อให้ลูกจ้างที่ปฏิบัติงานนอกสถานประกอบการได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเช่นเดียวกับลูกจ้างที่ทำงานในสถานประกอบการ
- การจัดทำร่างกฎหมายคุ้มครองแรงงานอิสระเพื่อให้แรงงานอิสระเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงาน ความปลอดภัยในการทำงาน หลักประกันทางสังคม และการรวมกลุ่มหรือรวมตัวในการจัดตั้งองค์กร
- การที่ ครม. มีมติให้แรงงานข้ามชาติขึ้นทะเบียน รวมถึงลดค่าธรรมเนียมในการขึ้นทะเบียน อันจะส่งผลให้แรงงานข้ามชาติได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายทั้งด้านแรงงานและด้านสุขภาพ
- การจัดทำร่างกฎหมายอากาศสะอาดเพื่อกำหนดกลไกบริหารจัดการและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ
- การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลของประชาชนเพิ่มขึ้น โดยจัดให้มีระบบการแพทย์ทางไกล การรับยาที่ร้านขายยา ซึ่งทำให้ประชาชนเข้าถึงการรักษาพยาบาลที่สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น
- การปรับปรุงเงื่อนไขในการกู้ยืมเงินของ กยศ. ให้ผู้กู้ยืมเงินเข้าถึงสิทธิด้านการศึกษาได้โดยไม่ต้องมีผู้ค้ำประกัน
- การประกาศใช้ พ.ร.บ. ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนทุกช่วงวัยผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
- การกำหนดให้การก่อสร้างหรือขยายสิ่งก่อสร้างอาทิ เขื่อนกันทรายและคลื่นบริเวณหรือในทะเล ต้องจัดทำรายงาน EIA ซึ่งเป็นกรณีที่มีข้อร้องเรียนมายัง กสม. หลายปีก่อนหน้า

- การจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ราษฎรที่ยากไร้ทำประโยชน์และอยู่อาศัย ซึ่งมีส่วนช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดิน

2.2 ปัญหา อุปสรรค

- ผู้ใช้แรงงานยังคงถูกละเมิดสิทธิและถูกเลือกปฏิบัติในการสมัครงานจากการติดเชื้อเอชไอวี ในขณะที่แรงงานนอกระบบจำนวนมากยังไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคม เช่น แรงงานแพลตฟอร์ม หรือบางกลุ่มมีกฎหมายคุ้มครองแต่การบังคับใช้ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ลูกจ้างทำงานบ้าน เป็นต้น
- แรงงานข้ามชาติจำนวนมากยังไม่มีหลักประกันสุขภาพ รวมถึงไม่มีสิทธิเลือกตั้งคณะกรรมการประกันสังคม
- สถิติการฆ่าตัวตายมีแนวโน้มสูงขึ้นต่อเนื่องหลายปี โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายสูงกว่ากลุ่มประชากรวัยอื่น
- จำนวนผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลจากการใช้กัญชาสูงขึ้น และมีรายงานถึงผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชน สะท้อนถึงกลไกที่ยังไม่มีประสิทธิผลเพียงพอของรัฐ
- การติดตามเด็กที่หลุดออกจากระบบการศึกษาให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษายังต้องดำเนินการต่อ รวมถึงยังไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนรายบุคคลระหว่างหน่วยงานที่จัดการศึกษา
- การพิจารณาทบทวนหลักเกณฑ์การกู้ยืมเงิน กยศ. ที่จำกัดเฉพาะในบางสาขาวิชาที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ให้ขยายไปยังสาขาหรือหลักสูตรอื่นเพื่อส่งเสริมให้บุคคลได้เข้าถึงการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของตนตามความเหมาะสม
- การจัดทำกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และป่าชุมชนยังไม่แล้วเสร็จ ส่งผลให้ประชาชนได้รับผลกระทบจากปัญหาที่ดินทับซ้อนกับที่ดินของรัฐและบางส่วนถูกดำเนินคดี
- ประชาชนยังไม่มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาทั้งของภาครัฐและเอกชนอย่างเพียงพอ ทำให้มีการคัดค้านการดำเนินโครงการหรือเรียกร้องให้ฟื้นฟูเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้น
- การประกอบธุรกิจ รวมถึงการลงทุนข้ามพรมแดนยังคงมีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนทั้งในด้านแรงงาน นักปกป้องสิทธิมนุษยชน และสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี

2.3 ข้อเสนอแนะของ กสม.

- การเร่งพิจารณาให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล พ.ศ. ....
- การทบทวนกฎหมายแรงงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การคุ้มครองแรงงานกลุ่มที่เข้าไม่ถึงความคุ้มครองทางสังคม
- การแก้ไขระเบียบกระทรวงแรงงานเพื่อให้แรงงานข้ามชาติมีสิทธิเลือกตั้งคณะกรรมการประกันสังคม และมีมาตรการที่ทำให้แรงงานข้ามชาติเข้าถึงหลักประกันสุขภาพได้อย่างทั่วถึง
- การเพิ่มการประชาสัมพันธ์ช่องทางการขอรับคำปรึกษาให้แก่ประชาชนเมื่อมีปัญหาด้านสุขภาพจิต
- การพิจารณาให้มีกฎหมายเกี่ยวกับกัญชาในระดับ พ.ร.บ. ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในการใช้กัญชา รวมถึงการป้องกันการใช้กัญชาในเด็กและเยาวชน
- การผลักดันให้มีกฎหมายอากาศสะอาด และมีระบบแจ้งเตือนเมื่ออยู่ในพื้นที่ที่มีค่าฝุ่นละออง PM 2.5 เกินมาตรฐาน
- การบูรณาการและเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลเพื่อติดตามนักเรียนที่หลุดจากระบบการศึกษา
- การเร่งจัดทำกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และป่าชุมชนให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและสิทธิชุมชน รวมถึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม

- การดำเนินการตามแผน NAP โดยให้ความสำคัญกับปัญหาการเลือกปฏิบัติในสถานประกอบการ การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินโครงการที่อาจมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3 สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล

3.1 พัฒนาการที่สำคัญของรัฐ

- การออกกฎกระทรวงเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ตั้งครรภ์ไม่ให้หลุดออกจากระบบการศึกษา
- การพัฒนากลไกการรับเรื่องและส่งต่อหน่วยงานทางด้านสวัสดิการสังคมเพื่อช่วยเหลือฟื้นฟูเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงในระดับพื้นที่
- การผลักดันให้มีกฎหมายเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงทางรายได้ รวมถึงการอบรมอาสาสมัครและบุคคลทั่วไปผ่านระบบออนไลน์เพื่อดูแลเบื้องต้นแก่ผู้สูงอายุ
- การทบทวนการออกกฎ ก.พ. เพื่อไม่ให้เป็นการเลือกปฏิบัติหรือปิดกั้นคนพิการในการรับราชการ และส่งเสริมให้คนพิการเข้าถึงเทคโนโลยีและปรับปรุงการเข้าถึงทางกายภาพ การทำธุรกรรมทางการเงิน และการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาผ่านการเรียนรวม
- การมีผลใช้บังคับของกฎหมายเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหา และลดอัตราการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ
- การผลักดันให้มีกฎหมายเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของบุคคลหลากหลายทางเพศและกลุ่มชาติพันธุ์
- ประกาศหลักเกณฑ์เพื่อพิจารณาคัดกรองคำขอสถานะเป็นผู้ได้รับการคุ้มครองมีผลใช้บังคับ ทำให้สามารถจำแนกผู้แสวงหาที่พักพิงหรือคนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศแต่ไม่สามารถกลับประเทศภูมิลำเนาได้ออกจากผู้เข้าเมืองผิดกฎหมาย
- การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง และสนับสนุนให้ชุมชนที่ได้รับผลกระทบมีส่วนร่วม

3.2 ปัญหา อุปสรรค

- เงินอุดหนุนดูแลเด็กเล็กไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงดูและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี รวมถึงเด็กบางส่วนยังเข้าไม่ถึงสิทธิ
- ผู้สูงอายุขาดหลักประกันด้านรายได้ และการจ้างงานมีจำนวนลดน้อยลงจากปีที่ผ่านมา
- การจ้างงานคนพิการในหน่วยงานภาครัฐมีจำนวนน้อยและยังไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
- เด็กและสตรียังถูกทำร้ายร่างกายและล่วงละเมิดทางเพศ โดยยังไม่มีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือ
- การไม่มีกฎหมายรับรองสิทธิของบุคคลหลากหลายทางเพศที่ใช้ชีวิตคู่ในด้านต่าง ๆ อาทิ การจัดการทรัพย์สิน การตัดสินใจที่เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล และการสมรส
- การไม่มีผู้เข้ายื่นตามประกาศเพื่อขอคัดกรองและรับการคุ้มครองไม่ถูกส่งกลับไปประเทศต้นทางที่มีความเสี่ยงอันตราย เนื่องจากกังวลต่อการถูกจับกุมและกักตัว รวมถึงยังคงข้อสงวนของอนุสัญญา CRC ข้อ 22 ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กที่ร้องขอสถานะเป็นผู้ลี้ภัยหรือได้รับการพิจารณาเป็นผู้ลี้ภัย
- กลุ่มชาติพันธุ์ยังมีอุปสรรคในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย รวมถึงบริการสาธารณสุข

3.3 ข้อเสนอแนะของ กสม.

- การพิจารณาจำนวนเงินอุดหนุนที่เพียงพอและครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูเด็กเล็กและขจัดอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิ
- การศึกษาและเตรียมความพร้อมเพื่อขับเคลื่อนสิทธิผู้สูงอายุและผลักดันให้เป็นหนึ่งในสิทธิมนุษยชนกระแสหลัก

- การส่งเสริมการจ้างงานคนพิการให้เพิ่มขึ้นทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน
- การกำหนดให้การยุติความรุนแรงในครอบครัวเป็นวาระแห่งชาติ และมีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือเยียวยาเด็กที่ถูกละเมิดหรือกระทำความรุนแรง
- การเร่งให้มีกฎหมายเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของบุคคลหลากหลายทางเพศและกลุ่มชาติพันธุ์
- การเร่งพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศกลุ่มเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติ เพื่อให้เข้าถึงสิทธิในการศึกษา สิทธิในสุขภาพ และสิทธิขั้นพื้นฐานอื่นอย่างทั่วถึง
- การถอนข้อสงวนของอนุสัญญา CRC ข้อ 22 เพื่อคุ้มครองเด็กที่ร้องขอสถานะเป็นผู้ลี้ภัยหรือได้รับการพิจารณาเป็นผู้ลี้ภัย
- การเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้คนต่างด้าวที่ไม่สามารถเดินทางกลับไปประเทศต้นทางที่มีความเสี่ยงอันตรายยื่นขอรับการคัดกรองตามประกาศ

4 สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.1 พัฒนาการที่สำคัญของรัฐ

- การปรับลดพื้นที่ประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพิ่มเติม
- การดำเนินกระบวนการพูดคุยสันติสุข และการจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมเพื่อสร้างสันติสุขแบบองค์รวมในการลดความรุนแรงในพื้นที่ และจัดการปรึกษาหารือกับประชาชนเพื่อแสวงหาทางออกทางการเมือง
- การจัดสรรงบประมาณอาหารกลางวันเพื่อบรรเทาปัญหาภาวะทุพโภชนาการของเด็กในโรงเรียนสอนศาสนา และการจัดสรรทุนการศึกษาให้แก่กลุ่มเด็กเยาวชนในพื้นที่

4.2 ปัญหา อุปสรรค

- สถิติเหตุการณ์ความไม่สงบและผู้ได้รับผลกระทบเพิ่มขึ้น และผู้ทำหน้าที่เจรจาเกลี้ยกล่อมต้องเสียชีวิตในเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรม
- การบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงที่กระทบต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการตรวจเก็บ DNA จากบุคคลซึ่งมิใช่ผู้ต้องหา แม้ กสม. จะมีข้อเสนอแนะให้หลีกเลี่ยงการดำเนินการดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง
- การตรวจสอบการทำกิจกรรมและดำเนินคดีกับสื่อมวลชนและนักกิจกรรมในพื้นที่ ซึ่งสร้างความหวาดกลัวและอาจเป็นเงื่อนไขไปสู่ความขัดแย้งได้
- เด็กกำพร้าจากสถานการณ์ความไม่สงบที่ไม่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือเยียวยาหรือการดูแลอย่างเหมาะสม
- เด็กในพื้นที่ยังประสบปัญหาภาวะทุพโภชนาการและการได้รับวัคซีนพื้นฐานครบถ้วนในระดับต่ำ พบการระบาดของโรคไอกรนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมากและเด็กเสียชีวิต 3 ราย ซึ่งสามารถป้องกันได้ด้วยวัคซีน
- การดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐและเอกชนในพื้นที่ยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีส่วนได้เสียหรืออาจได้รับผลกระทบอย่างแท้จริง ส่งผลให้ประชาชนขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของโครงการอย่างรอบด้าน

4.3 ข้อเสนอแนะของ กสม.

- การทบทวนการใช้กฎหมายความมั่นคงในพื้นที่เป็นระยะตามสถานการณ์ รวมถึงยกเลิกเมื่อหมดความจำเป็น
- การให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงในการปฏิบัติให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และสอดคล้องกับอนุสัญญา CAT

- การหาแนวทางหรือมาตรการที่เหมาะสมในการช่วยเหลือดูแลผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบที่ไม่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย
- การจัดสรรงบประมาณค่าอาหารกลางวันแก่เด็กที่อยู่ในการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาทางเลือกอย่างทั่วถึง
- การสำรวจเด็กที่ยังไม่ได้รับวัคซีนพื้นฐานครบถ้วนตามเกณฑ์ และการทำงานร่วมกับองค์กรทางศาสนาในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัคซีน
- การส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิในการมีส่วนร่วม รวมถึงเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐและเอกชนอย่างเหมาะสม

ท้ายสุดนี้ กสม. จะติดตามผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะทั้ง 4 ส่วนข้างต้นให้สอดคล้องกับสิทธิของประชาชนที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน โดยจะขับเคลื่อนร่วมกับภาคีเครือข่ายในประเด็นสำคัญ ได้แก่ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี และสิทธิผู้สูงอายุ ซึ่งจะรายงานความคืบหน้าในรายงานปีต่อไป

Executive Summary

In 2023, there are significant developments in Thailand's human rights situation with regard to laws, policies, and measures undertaken by concerned agencies. However, there are still limitations and challenges which are summarized in four sections as follows:

1 Human Rights Situation Relating to Civil and Political Rights

1.1 Key Developments of State Actions

Overall, the government has demonstrated commitment with some key achievements in 2023, such as:

- The law on regulatory offence has been put into effect, resulting in the abolition of imprisonment or detention in lieu of fine. It has revoked the recording of criminal offences which would help reduce social inequality, especially for the poor.
- The number of people receiving financial assistance according to the Damages for the Injured Persons and Compensation and the Expenses for the Accused in Criminal Cases Act B.E. 2544 (2001) and Justice Fund Act B.E. 2558 (2015) has increased.
- The law on the prevention and suppression of torture and enforced disappearance has come into force, guaranteeing that no one will be subject to torture and enforced disappearance.
- There is an effort to bring to justice the persons who commit the crime of torture and enforced disappearance, including those committing a crime against human rights defenders.

1.2 Challenges and Obstacles

- There is delay in criminal proceedings. Despite the time limit set by the Police for inquiry officers to conclude a case, the NHRCT continues to receive complaints on such delay.
- Thailand has not yet ratified the CPED and the Optional Protocol to the CAT (OPCAT) which would upgrade the protection and prevention of torture on a par with the international standards.
- There are no guidelines for using medical opinions to consider torture cases. There continue to be complaints of torture and cruel treatment. In addition, there are no clear guidelines or measures for remedy, and there is no progress made in tracking enforced disappearance cases.
- Human rights defenders continue to face intimidation and strategic lawsuits against public participation (SLAPP). Government officials do not understand

the role of human rights defenders and there is no effective law to protect them.

- The law on public assembly still poses obstacles to the people in the exercise of their freedom to peaceful assembly. There are people prosecuted for participating in protests and expressing their views. Some media are intimidated while online media sometimes infringe on the rights of other people.

1.3 The NHRCT's Recommendations

- Supervising inquiry officers to expediting and following up on the case within the time limit prescribed in the law on the duration of work in the judicial process.
- Expediting the process of ratifying the CPED Convention and the Optional Protocol to the CAT (OPCAT).
- Clearly defining the scope of duties of human rights defenders under the principles of the Human Rights Defenders Declaration and publicizing it to promote understanding of the role of human rights defenders.
- Reviewing the Public Assembly Act, B.E. 2558 (2015) and guidelines relating to the supervision of assemblies in accordance with international principles.

2 Human Rights Situation Relating to Economic, Social and Cultural Rights

2.1 Key Developments of State Actions

- The labour protection law has been amended so that employees working outside the establishment can receive the same legal protection as those working in the workplace.
- An independent worker protection bill is being prepared to provide them with access to basic rights at work, safety, social security, including the right to organize and to freedom of association.
- The cabinet adopted a resolution approving registration of migrant workers and reducing registration fees, thus bringing them under the protection of the law.
- A bill on clean air has been prepared to establish a mechanism for managing and solving air pollution problems.
- People's access to the right to health is further facilitated by the telemedicine system and arrangement for prescription medicine to be picked up at nearby pharmacy, allowing people to access medical care faster and more conveniently. The conditions of the Student Loan Fund have been revised so that students can apply for loans without a guarantor, improving access to the right to education.
- The Learning Promotion Act, B.E. 2566 (2023) has been promulgated which emphasizes the importance of

encouraging learning for people of all ages through the participation of all sectors.

- An EIA report has been set as a requirement for the construction or expansion of structures such as seawalls, which was a case of complaint received by NHRCT some years ago.
- Allocation of arable land to the poor for utilization and living purpose has helped reduce inequality in land ownership.

2.2 Challenges and Obstacles

- Workers continue to face violation of their rights and discrimination in job applications due to HIV infection. Meanwhile, a large number of informal workers, including platform workers, still do not have social protection. Some groups of informal workers are protected under specific law such as domestic workers, but the enforcement is quite ineffective.
- Many migrant workers do not have health insurance and are unable to vote for the Social Security Committee.
- The success rate of suicide has been continuously on the rise. Children and youth are at higher risk of suicide than other age groups.
- The number of people seeking medical treatment due to cannabis use is increasing, and there are reports of impacts on the health of children and youth. This reflects the ineffectiveness of state mechanisms to control cannabis use.
- Further efforts are needed to track children who have dropped out of school back into the education system. There is also no linkage of individual student information among educational agencies.
- The criteria for borrowing money from the Student Loan Fund, which is limited to certain fields of study considered necessary for national development, should be reviewed and expanded to other fields or courses to promote wider access to education and allow individuals to develop their full potential.
- The preparation of secondary laws on national parks, wildlife conservation, and community forests has not yet been completed. This has caused land conflict between the people previously living in the conservation areas proclaimed by the laws and the state, resulting in the prosecution in some cases.
- People do not have adequate participation in development projects of both the public and private sectors. This has caused opposition to the project implementation or led to calls for rehabilitation and remedy for the impacts that have occurred.
- Business operations and cross-border investments continue to impact human rights, including labour rights, the rights of human rights defenders, and the right to a healthy environment.

2.3 The NHRCT's Recommendations

- Expediting consideration and approval of the Bill on Elimination of Discrimination against Individuals B.E. ....
- Reviewing labour and related laws to provide protection to workers who do not have access to social protection.

- Amending the Labour Ministry Regulation to allow migrant workers to vote in the Social Security Committee and adopt measures to ensure that all migrant workers have access to health insurance.
- Disseminating information on channels for mental health counselling more widely.
- Enacting effective cannabis law to ensure safe use of cannabis and prevent its use among children and youth.
- Pushing for enactment of clean air law and establishing a warning system when the concentration of PM 2.5 exceeds the safety standard.
- Integrating and linking database systems to track students who have dropped out of the education system.
- Expediting the preparation of secondary laws on national parks, wildlife conservation, and community forests in accordance with the Constitution and community rights, paying special attention to public participation in the implementation of projects that may affect people's health and well-being and the environment.
- Implementing the NAP with emphasis on discrimination in the workplace, protection of human rights defenders, and community's participation in project implementation that may have an impact on the environment.

3 Human Rights Situation of Specific Groups

3.1 Key Developments of State Actions

- A ministerial regulation was promulgated to protect pregnant children and youth from dropping out of the education system.
- A complaint and referral mechanism has been developed at the local level to assist in the rehabilitation of children who have been subjected to violence.
- Efforts were made to push for legislation to ensure income security for the elderly, and online trainings on primary care to the elderly were provided to volunteers and the general public.
- The Civil Service Commission rule has been reviewed so as not to discriminate against persons with some types of mental illnesses from serving in the civil service. Measures have also been taken to promote access of people with disabilities to technology, improve their access to physical environment, financial transactions, and education through inclusive education.
- The law on preventing, solving, and reducing recidivism rates in sex offenses has entered into force.
- Action was taken to push for laws to protect and promote the rights for LGBTQIA+ people and ethnic groups.
- The announcement on Criteria, Procedures, and Requirements for Granting the Status of a Protected Person has come into effect. This makes it possible to separate

asylum seekers or aliens who enter the country but cannot return to their country of origin from other illegal immigrants for appropriate protection.

- Efforts were made to address housing issues for the low-income people affected by rail development with the participation of the affected communities.

3.2 Challenges and Obstacles

- Subsidy for new-born children under the Child Support Grant is not enough for nurturing the child with a good quality of life. Moreover, some children still do not have access to the subsidy.
- The elderly lack income security, and the employment rate has decreased from last year.
- Employment of people with disabilities in government agencies is low and does not comply with the law.
- There has not yet been an effective mechanism to help physically and sexually abused children and women.
- There is no law guaranteeing the rights of LGBTQIA+ people to live in married relationships in various areas, such as property management, decisions related to medical care, and marriage.
- There has not yet been any application for screening and protection against being returned to the country of origin where he or she is at risk of danger. Moreover, Thailand still preserves the reservation of CRC Article 22 regarding the protection of children who have requested refugee status or are considered to be refugees.
- Ethnic groups still struggle to access and use natural resources, arable land and residential areas, and public health services.

3.3 The NHRCT's Recommendations

- Reviewing the amount of grant to make it sufficient for raising young children and removing obstacles barring access to such right.
- Undertaking study and making preparation to advance the rights of the elderly and integrating them into the mainstream human rights.
- Promoting the employment of people with disabilities in both the public and private sectors.
- Making "Stop Domestic Violence" a national agenda and establishing an effective mechanism to provide relief to children who have been violated or subjected to violence.
- Expediting the enactment of laws to protect and promote the rights of LGBTQIA+ people and ethnic groups.
- Expediting the development of information databases on stateless children and youth so that they can access the right to education, the right to health, and other basic rights.
- Withdrawing the reservation to article 22 of CRC on the protection of children requesting refugee status or being considered as refugees.
- Disseminating information about the announcement on the granting of protected person status among foreigners who are unable to return to their country of origin due to the risk of danger to apply for screening and protection.

4 Human Rights Situation in the Southern Border Provinces

4.1 Key Developments of State Actions

- The number of districts where the Emergency Decree on Public Administration B.E. 2548 (2005) is in effect has been reduced.
- The peace dialogue process has resumed and a joint action plan to create holistic peace is developed to reduce violence in the area. Consultations with the people were also held in search of a political solution.
- Budgetary funds have been allocated to alleviate malnutrition among children in religious schools and to provide scholarships for youth groups in the area.

4.2 Challenges and Obstacles

- Statistics on unrest incidents and affected persons have increased. There was an incident where a negotiator was killed in an arrest operation.
- Enforcement of security laws that affect the exercise of people's rights and freedoms, and the DNA collection from people who are not accused continue despite the NHRCT's consistent recommendation that such practice be avoided.
- Tracking activities of the media and activists in the area which led to prosecution in some cases can create fear and may become condition for further conflict.
- Children who have become orphans as a result of the unrest situation but have not been certified by the tripartite committee have not received adequate assistance or care.
- Children in the area also suffer from malnutrition and have low levels of basic vaccination. The outbreak of whooping cough in three southern border provinces has led to the death of three children which could have been prevented by the vaccines.
- The implementation of public and private development projects in the area lacked the participation of the potentially affected people. As a result, people in the project area had not been aware of, nor had they any information about the project.

4.3 The NHRCT's Recommendations

- Conducting periodic review of the need for enforcement of security laws in the area according to the situation, and revoking them when no longer necessary.
- Ensuring that security officials have the knowledge to perform their duties in compliance with the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act, B.E. 2565 (2022) and the CAT.
- Adopting appropriate measures to help those who are affected by the unrest situation but have not been approved by the tripartite committee.
- Allocating budgetary funds for lunch to children in compulsory and alternative education.

- Conducting survey of children who have not received all basic vaccination and working with religious organizations to impart knowledge and understanding about vaccines.
- Encouraging people to exercise their rights to participation and providing appropriate compensation to those affected by the implementation of government and private development projects.

The NHRCT will follow up on the implementation of recommendations contained in this report and its results so as to ensure that they are consistent with the people's rights guaranteed by the Constitution and international human rights obligations. The NHRCT will collaborate with network partners on significant issues, including the rights in the justice process, the right to a healthy environment, and the rights of the elderly, and will report progress in next year's report.

บัตรไม่เลือก
ผู้สมัครผู้ใด

บทที่

01

บทนำ

แนวทางการดำเนินการและแผนงาน 25

กรอบแนวทางที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์ 26

บทนำ

การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเป็นหน้าที่และอำนาจของ กสม. ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (2) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (2) ประกอบมาตรา 33 ซึ่งกำหนดให้ กสม. เฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศอย่างต่อเนื่อง และจัดทำรายงานเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีและเผยแพร่ต่อประชาชน และให้คณะรัฐมนตรีดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสมโดยเร็ว กรณีไม่อาจดำเนินการได้หรือต้องใช้เวลาในการดำเนินการต้องแจ้งเหตุผลให้ กสม. ทราบโดยไม่ชักช้า

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน โดยมาตรา 40 ได้กำหนดกรอบเวลาให้ กสม. จัดทำรายงานให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทิน และให้จัดทำเป็นการสรุปประกอบด้วยปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมิให้ระบุรายละเอียดอันเป็นการเปิดเผยความลับของบุคคลหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องโดยไม่จำเป็น และต้องคำนึงถึงความถูกต้อง เป็นธรรม และผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญ โดยที่มาตรา 41 กำหนดให้ กสม. จัดให้มีแผนการดำเนินการเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปโดยไม่ชักช้าแล้วเสร็จในระยะเวลาที่กำหนด

เพื่อให้สอดคล้องตามบทบัญญัติของกฎหมายข้างต้น กสม. ได้จัดทำแผนการดำเนินการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยประจำปี 2566 ประกอบด้วย

1 แนวทางการดำเนินการและแผนงาน

ในการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนฉบับนี้ กสม. ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเหตุการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นระหว่างเดือนมกราคม - ธันวาคม 2566 โดยเป็นการดำเนินการของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ แหล่งข่าวที่เผยแพร่ต่อสาธารณะ เรื่องร้องเรียนที่ กสม. ได้รับ รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของ กสม. การสอบถามข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งการจัดให้มีกระบวนการปรึกษาหารือและรับฟังข้อมูลจากผู้แทนของภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและสอบทานข้อมูลเพื่อความถูกต้อง นอกจากนี้ยังได้นำข้อคิดเห็น ข้อแนะนำที่ได้รับจากการประชุมและชี้แจงต่อรัฐสภา ทั้งในส่วนวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมาพิจารณาร่วมด้วย จากนั้นได้นำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลและวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักสิทธิมนุษยชนที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายภายใน และสนธิสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม ทั้งพันธกรณีในการเคารพการใช้สิทธิของประชาชน การคุ้มครองบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิ และการดำเนินการให้สิทธิเป็นจริง รวมทั้งข้อสังเกตและข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยของคณะกรรมการประจำสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี โดยประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน

- การวางแผนการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน (ม.ค. - ก.พ. 2566)

ขั้นที่ 2 การเก็บข้อมูล/ตรวจสอบ

- การเก็บรวบรวมข้อมูล/ตรวจสอบ ประมวลและสังเคราะห์ข้อมูล (ม.ค - ธ.ค. 2566)

ขั้นที่ 3 การติดตามข้อเสนอแนะ

- การติดตามข้อเสนอแนะในรายงานฯ ปี 2565 (มิ.ย. - ต.ค. 2566)

ขั้นที่ 4 การจัดทำร่างรายงาน

- การจัดทำร่างรายงานตามประเด็นสิทธิ กลุ่มประเด็น และสถานการณ์เฉพาะ รวมทั้งภาพรวมของรายงานทั้งฉบับ (ม.ค. - ธ.ค. 2566)

ขั้นที่ 5 การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

- การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ (ต.ค. 2566 - มี.ค. 2567)

ขั้นที่ 6 การเสนอรายงาน

- การนำเสนอร่างรายงานต่อที่ประชุม กสม. ด้านบริหาร เพื่อขอความเห็นชอบ
- การนำเสนอรายงานต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี พร้อมเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป (มี.ค. 2567 เป็นต้นไป)

2 กรอบแนวทางที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์

2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง

สิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยปรากฏในหมวดที่ 1 บททั่วไป หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ และหมวดที่ 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ

2.2 สนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนภายใต้กรอบสหประชาชาติ ที่ประเทศไทยเป็นภาคีแล้ว 7 ฉบับ ที่ลงนามไว้และอยู่ระหว่างการดำเนินการเข้าเป็นภาคี 1 ฉบับ รวม 8 ฉบับ ดังนี้

1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540

2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2542

3) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1966 (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination: CERD) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2546

4) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women: CEDAW) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2528 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาฯ เกี่ยวกับกระบวนการรับเรื่องร้องเรียน ซึ่งประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2543

5) อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2550

6) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (Convention on the Rights of the Child: CRC) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาฯ จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ พิธีสารเลือกรับว่าด้วยการขายเด็ก โสเภณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 11 มกราคม 2549 พิธีสารเลือกรับว่าด้วยสภาวะความขัดแย้งที่มีการใช้อาวุธ ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2549 และพิธีสารเลือกรับว่าด้วยกระบวนการรับเรื่องร้องเรียน ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2555

7) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ค.ศ. 2006 (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD) มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2551 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาฯ เกี่ยวกับกระบวนการรับเรื่องร้องเรียน โดยมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2559

8) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: CPED) ค.ศ. 2006 ประเทศไทยลงนามไว้เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2555 แต่ยังไม่มีผลใช้บังคับกับประเทศไทย เนื่องจากยังอยู่ระหว่างการดำเนินการเข้าเป็นภาคี

นอกจากสนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนข้างต้น การจัดทำรายงานฉบับนี้ยังได้คำนึงถึงปฏิญญา ข้อมติ มาตรฐาน แนวทาง ข้อกำหนดระหว่างประเทศ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนคำมั่นต่าง ๆ ที่รัฐบาลไทยได้ให้ และ/หรือรับรองไว้ต่อประชาคมระหว่างประเทศ เช่น ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยของคณะกรรมการประจำสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี ข้อเสนอแนะต่อประเทศไทยในการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชน (Universal Periodic Review: UPR) ภายใต้คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council) และแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (NAP) เป็นต้น

“

สังคมที่เคารพในศักดิ์ศรี เสรีภาพ และความยุติธรรม สำหรับทุกคน

”

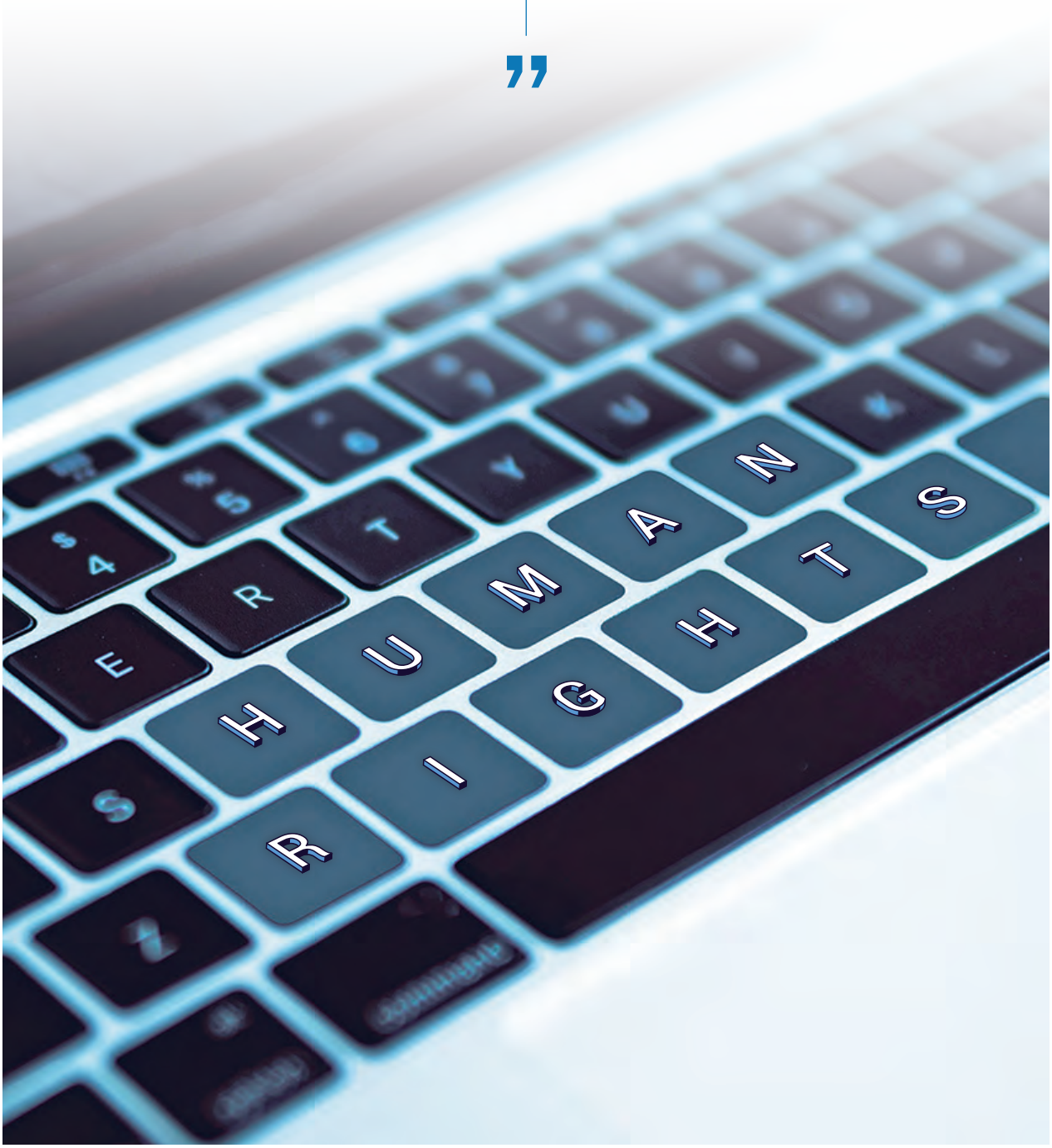

บทที่ 02

การประเมินสถานการณ์ ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม 30

การกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย 40

นักปกป้องสิทธิมนุษยชน 46

เสรีภาพในการชุมนุม 51

เสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพของสื่อมวลชน 56

สิทธิในการเลือกตั้ง 62

สิทธิ ในกระบวนการยุติธรรม

1 สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค

สิทธิในกระบวนการยุติธรรมได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR เพื่อให้บุคคลได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตั้งแต่ชั้นจับกุมหรือควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี การจัดระบบบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกและรวดเร็ว การปรับปรุงพฤตินิสัยผู้ต้องขังโดยมุ่งเน้นให้กลับตัวและการฟื้นฟูทางสังคม รวมถึงการได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยในปี 2566 กสม. ได้ติดตามสถานการณ์สิทธิในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่การออกกฎหมายเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความเป็นธรรมหรือได้รับสิทธิประโยชน์ การดำเนินนโยบายของภาครัฐเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ และได้มีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยพบสถานการณ์สำคัญสรุปได้ ดังนี้

1.1 การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

พ.ร.บ. ว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565[1] มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2566 ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนโทษทางอาญาในกฎหมาย 204 ฉบับ ตามบัญชีแนบท้าย รวมถึงข้อบัญญัติท้องถิ่นและกฎหมายเฉพาะอื่นที่กำหนดให้เปลี่ยนความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวให้เป็นมาตรการทางพินัย เพื่อกำหนดค่าปรับให้เหมาะสมกับสภาพความผิดและฐานะทางเศรษฐกิจ กรณีผู้ที่มีฐานะยากจนไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับโดยไม่มีการกักขังแทนค่าปรับและบันทึกประวัติอาชญากร เพื่อเป็นกลไกสร้างความเป็นธรรมและขจัดความเหลื่อมล้ำทางสังคม รวมถึงกระบวนการพิจารณาคดีพินัยในชั้นศาลสามารถดำเนินการผ่านทางระบบบริการออนไลน์ศาลยุติธรรม และเพิ่มความสะดวกให้แก่ประชาชนในการชำระค่าปรับเป็นพินัยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ ครม. มีมติเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2566 เห็นสมควรให้ยกเลิกการกักขังแทนค่าปรับ เพื่อมิให้ผู้มีปัญหาทางเศรษฐกิจต้องถูกจำกัดเสรีภาพโดยไม่จำเป็น อีกทั้งเป็นการลดภาระในด้านงบประมาณที่ต้องดูแลผู้ต้องกักขังแทนค่าปรับ โดยให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

สำหรับประชาชนที่เป็นผู้เสียหายหรือจำเลยในคดีอาญามีสิทธิได้รับค่าทดแทนและเงินเยียวยาตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีผู้เสียหายและจำเลยยื่นคำขอ 13,674 ราย อนุมัติจ่ายเงิน 9,432 ราย (ผู้เสียหาย 9,373 ราย และจำเลย 59 ราย) เป็นเงิน 488,196,390.71 บาท เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 23.81[2]

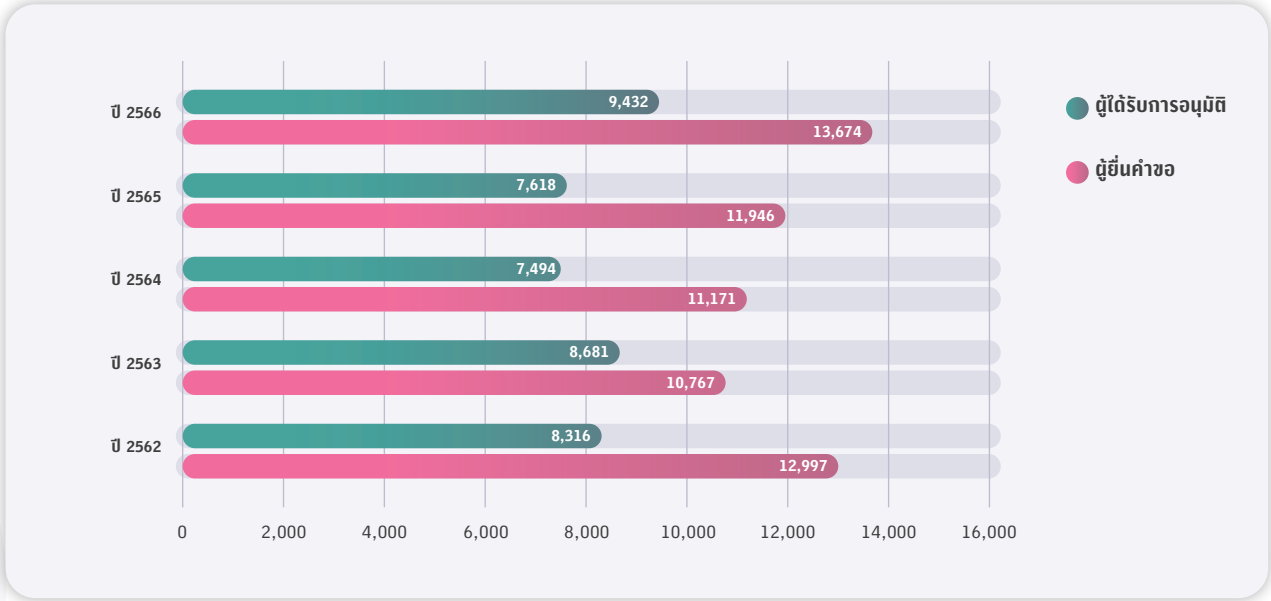

ภาพที่ 2.1: จำนวนผู้ยื่นขอความช่วยเหลือทางการเงินในคดีอาญาและผลการพิจารณาตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566

ที่มา: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

[1]เป็นกฎหมายกลางในการปรับเป็นพินัย โดยเปลี่ยนความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวและความผิดที่มีโทษปรับทางปกครองที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเป็นความผิดทางพินัย ซึ่งหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าปรับพินัยต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริง ดังนี้ 1) ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดกับชุมชนหรือสังคม และพฤติการณ์อื่นที่เกี่ยวกับสภาพความผิด 2) ความรู้สึกผิดชอบ อายุ ประวัติ ความประพฤติ การศึกษา อาชีพ การกระทำความผิด และสิ่งที่เกี่ยวกับผู้กระทำความผิด 3) ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดหรือบุคคลอื่นที่ได้รับจากการกระทำความผิด และ 4) สถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด.

[2]จาก *สรุปการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2566*, โดย สำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 23 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://ww2-api.rlpd.go.th/File/Documentcontent/ef54967d-3911-4856-f160-08dbea390f19/20231121041854.pdf

ภาพที่ 2.2: จำนวนเงินที่ให้ความช่วยเหลือทางการเงินในคดีอาญาแก่ผู้เสียหายและจำเลยตาม พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566

ที่มา: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ที่มา: สำนักงานกิจการยุติธรรม

ในขณะที่ประชาชนซึ่งประสงค์รับการช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี หลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราว การให้เงินช่วยเหลือแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายสามารถขอรับการช่วยเหลือตาม พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีจำนวนผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 17.25 และได้รับการอนุมัติการให้ความช่วยเหลือตามภารกิจกองทุนยุติธรรมเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 25.16[3]

[3]จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ 02106/12185 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

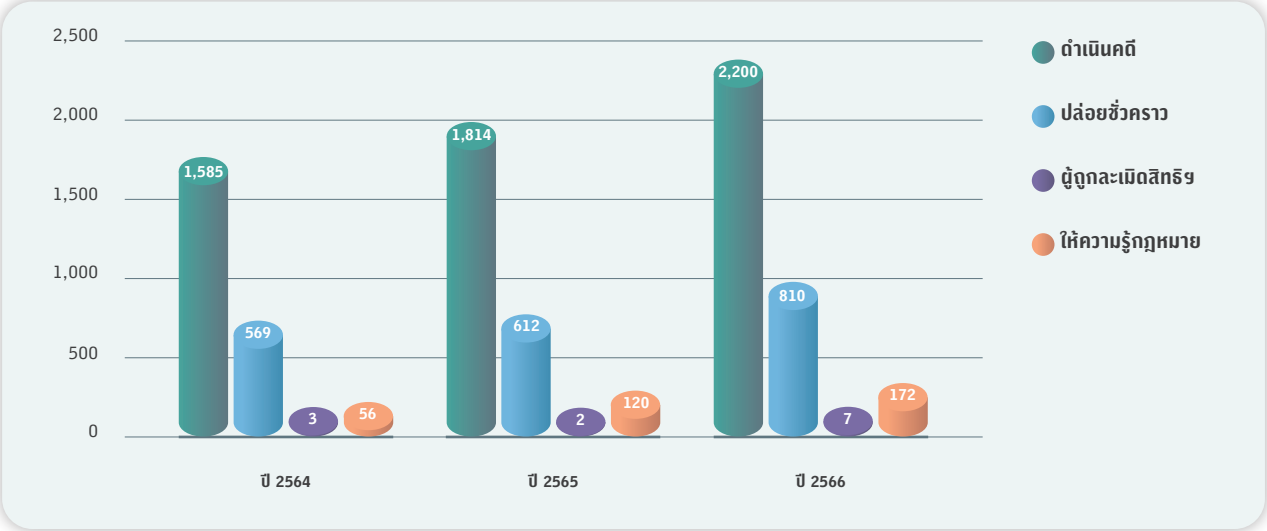

ภาพที่ 2.3: การอนุมัติให้ความช่วยเหลือตาม พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2566
ที่มา: สำนักงานกองทุนยุติธรรม

สำหรับปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในการเข้าถึงกองทุนยุติธรรมที่พบบางประการ อาทิ ผู้ขอรับความช่วยเหลือต้องขอเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานอาจทำให้ได้รับความช่วยเหลือล่าช้า และประชาชนยังไม่ทราบภารกิจและขอบเขตการให้ความช่วยเหลือหรือเยียวยาของกองทุนยุติธรรม แม้ว่าจะมีการประเมินการรับรู้ของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น[4] ทั้งนี้ ในปี 2566 กระทรวงยุติธรรมจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 เพื่อทบทวนความเหมาะสมต่อการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ระหว่างการพิจารณาแก้ไขอัตราการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาให้สูงขึ้นและครอบคลุมการสูญเสียอวัยวะหรือความพิการทุพพลภาพ นอกจากนี้ กองทุนยุติธรรมมีผลการอนุมัติให้ความช่วยเหลือประชาชนในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.43[5] ภายหลังการปรับปรุงแก้ไของค์ประกอบของคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด ซึ่ง ยธ. ได้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมสอดคล้องตามข้อเสนอแนะของ กสม.

ที่มา: กองทุนยุติธรรม

[4]จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ 02106/12185 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2566. งานเดิม.

[5]ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ก่อนการปรับปรุงแก้ไของค์ประกอบฯ มีผู้ยื่นคำขอจำนวน 2,432 ราย ได้รับการอนุมัติจำนวน 1,931 ราย (ร้อยละ 57.20) ภายหลังปรับปรุงแก้ไของค์ประกอบฯ มีผู้ยื่นคำขอ 1,453 ราย ได้รับอนุมัติจำนวน 881 ราย (ร้อยละ 60.63).

จาก หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 1505/14041 ลงวันที่ 22 มิถุนายน 2566 เรื่อง รายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560.

1.2 การดำเนินคดีอาญาล่าช้า

ตร. เป็นหน่วยงานต้นทางของกระบวนการยุติธรรมได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการสอบสวนคดีอาญาให้แล้วเสร็จภายใน 2 เดือน[6] สอดคล้องกับ พ.ร.บ. กำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 เพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า อีกทั้งเมื่อปี 2565 กสม. ได้มีข้อเสนอแนะให้ ตร. กำชับพนักงานสอบสวนในการตรวจสอบฐานข้อมูลสถานะผู้ต้องหาก่อนการออกหมายจับ และการพิจารณาแก้ไขคำสั่ง ตร. ที่ 419/2556 เรื่อง การอำนวยความยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนสอบสวนและมาตรการควบคุมตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา หากผู้ต้องขังถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำให้เริ่มสอบสวนที่เรือนจำในโอกาสแรกโดยไม่ต้องขอออกหมายจับ แต่ในปี 2566 ยังคงมีผู้ต้องขังยื่นเรื่องร้องเรียนต่อ กสม. เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาล่าช้าและการอายัดตัว 61 เรื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ต้องขังไม่ได้รับสิทธิหรือประโยชน์ต่าง ๆ ที่พึงได้รับตามกฎหมายในการได้รับการลดวันต้องโทษ การได้รับพระราชทานอภัยโทษในโอกาสสำคัญ หรือการเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู

ที่มา: สำนักงานกิจการยุติธรรม

ที่มา: สำนักข่าวอิศรา

[6]ประกาศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เรื่อง กำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2566 ลงวันที่ 23 มกราคม 2566 กำหนดให้กรณีที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่ยังไม่มีตัวอยู่ในความควบคุม คดีอาญาทั่วไปและคดีจราจรทางบกมีกำหนดเวลา 2 เดือน ส่วนคดีอุกฉกรรจ์มีกำหนดเวลา 3 เดือน สำหรับคดีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัว หรือถูกผัดฟ้อง หรือถูกผัดฟ้องฝากขังหรือฝากขังในระหว่างสอบสวนให้เป็นไปตามที่กฎหมายเรื่องการผัดฟ้องหรือฝากขังกำหนด.

1.3 ปัญหาเรือนจำแออัด

ในปี 2566 กรมราชทัณฑ์มีผู้ต้องขังทั้งประเทศ 276,766 คน แบ่งเป็นนักโทษเด็ดขาด 216,113 คน และผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีและอื่น ๆ 60,653 คน[7] เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2565 ซึ่งมี 262,285 คน โดยเรือนจำมีพื้นที่เรือนนอน 381,940.33 ตารางเมตร สามารถรองรับผู้ต้องขังได้ 238,595 คน (เฉลี่ย 1.6 ตารางเมตรต่อคน)[8] ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นคดีเกี่ยวกับยาเสพติดร้อยละ 74.47 ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด โดยมีผู้ต้องขังบางส่วนได้รับการปล่อยตัวไปภายหลังการพิจารณากำหนดโทษใหม่ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ในขณะเดียวกันภาคประชาสังคมตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับสภาพเรือนจำที่ยังต่ำกว่ามาตรฐานระหว่างประเทศ อาทิ สภาพที่อยู่อาศัยแออัดและไม่เพียงพอ ปัญหาด้านสุขอนามัยและการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่ไม่เพียงพอ อาหารและน้ำดื่มต่ำกว่ามาตรฐาน การคุ้มครองผู้ต้องขังที่มีความหลากหลายทางเพศจากการถูกละเมิด และปัญหาความเชื่อมั่นในกลไกร้องเรียนของเรือนจำ[9]

สำหรับมาตรการอื่นเพื่อลดความแออัดของเรือนจำ ลดจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำและต้องกลับเข้าเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ได้ออกระเบียบว่าด้วยการดำเนินการสำหรับคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 เพื่อลดปริมาณผู้ต้องขังบางประเภทที่ไม่จำเป็นต้องถูกควบคุมตัวภายในเรือนจำ เช่น ผู้ต้องขังเจ็บป่วยร้ายแรงใกล้จะถึงแก่ชีวิต ผู้ต้องขังที่มีความพร้อมในการออกไปพัฒนาพฤตินิสัยนอกเรือนจำ[10] เป็นต้น และรัฐบาลมีความพยายามในการสร้างอาชีพและสร้างแรงจูงใจผ่านการฝึกอาชีพในนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ และการยกเว้นภาษีเงินได้ให้แก่บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่รับผู้พ้นโทษเข้าทำงาน เพื่อให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมั่นคง[11]

ที่มา: เดลินิวส์ ออนไลน์

[7]ประกอบด้วย ผู้ต้องขังเด็ดขาด 216,113 คน ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณา 54,497 คน เยาวชนที่ฝากขัง 5 คน ผู้ถูกกักกัน 63 คน และผู้ต้องกักขัง 6,088 คน.

จาก *รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ สำรวจ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566*, โดย กรมราชทัณฑ์, 31 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2023-12-31&report

[8]แนวปฏิบัติทางวิชาการว่าด้วยการออกแบบเรือนจำ (Technical Guidance for Prison Planning) โดยสำนักงานบริการโครงการแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office for Project Service : UNOPS) เสนอว่า เรือนจำที่มีเตียงนอน 2 ชั้น ควรมีพื้นที่ต่อผู้ต้องขัง 2.6 ตารางเมตร ดังนั้น หากกรมราชทัณฑ์ประเมินเอาไว้ที่ 381,940.33 ตารางเมตร จึงควรมีความจุสูงสุดที่ประมาณ 146,900 คน.

[9]จาก *รายงานสภาพเรือนจำของประเทศไทยประจำปี 2566*, โดย International Federation for Human Rights (FIDH) และสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.), 6 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://www.fidh.org/IMG/pdf/thailand_annual_prison_report_2023_th.pdf

[10]จาก *กรมราชทัณฑ์ ชี้แจงการบริหารโทษเกี่ยวกับสถานที่คุมขัง*, โดย ไทยพีบีเอส, 12 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/334834

[11]พ.ร.ฎ. ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 774) พ.ศ. 2566 ให้สิทธิยกเว้นภาษีเงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงานผู้พ้นโทษ สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2565 แต่ไม่เกินวันที่ 31 ธันวาคม 2568.

1.4 โทษประหารชีวิต

ประเทศไทยกำหนดฐานความผิดทั้งประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่น จำนวน 60 ฐานความผิด โดยมีความผิดที่มีโทษประหารชีวิตสถานเดียว 10 ฐานความผิด[12] และมีการประหารชีวิตครั้งสุดท้ายเมื่อปี 2561 ทั้งนี้ ข้อมูลจากกรมราชทัณฑ์ในเดือนกันยายน มีผู้ต้องโทษที่ถูกพิพากษาประหารชีวิตจำนวน 293 คน แยกเป็นคดียาเสพติดให้โทษ 180 คน คดีความผิดทั่วไป 112 คน และคดีความมั่นคง 1 คน โดยเป็นผู้ต้องโทษที่ถูกพิพากษาคดีถึงที่สุด 39 คน แยกเป็นคดียาเสพติด 18 คน และคดีทั่วไป 21 คน[13] นอกจากนี้ไม่ปรากฏข้อมูลผู้ต้องโทษประหารชีวิตจากคดียาเสพติดได้รับการกำหนดโทษใหม่ภายหลังประมวลกฎหมายยาเสพติดมีผลใช้บังคับ[14] อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนดำเนินการตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2559 สำนักงานกิจการยุติธรรมได้จัดทำโครงการศึกษาแนวทางในการปรับปรุงโทษประหารชีวิตเพื่อให้เป็นไปตามมติ ครม. ในระยะที่ 2 อันจะนำไปสู่การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีฐานความผิดประหารชีวิตให้เป็นจำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกระยะยาว[15]

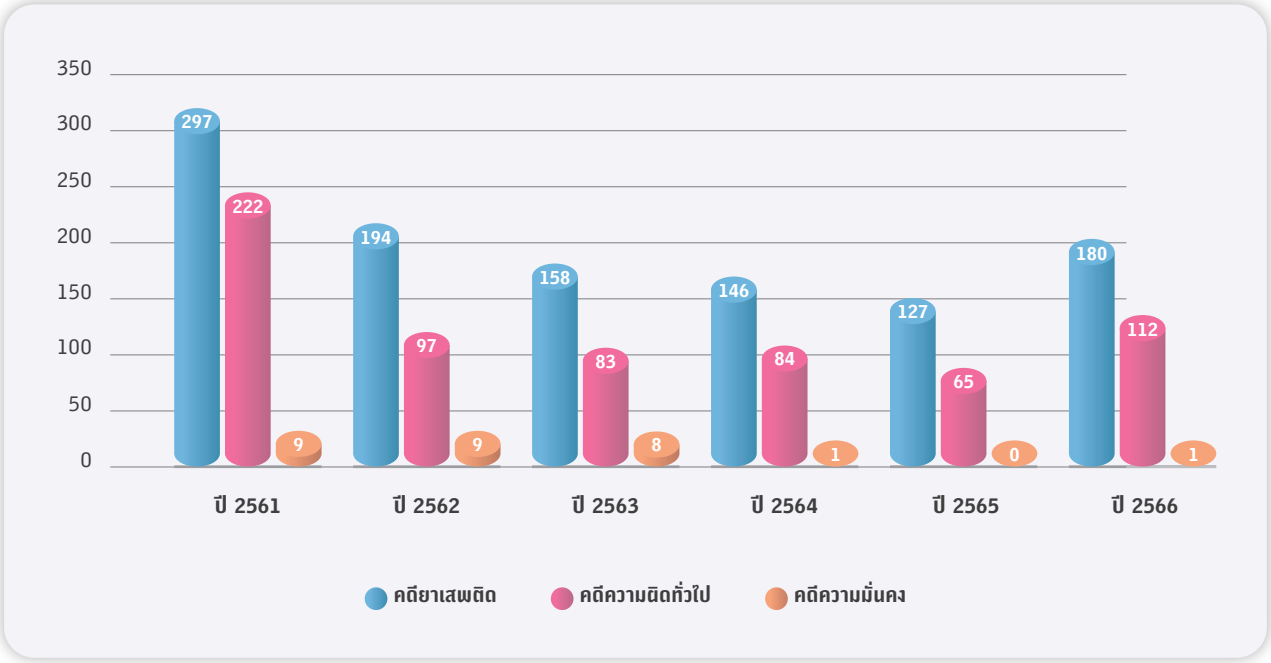

ภาพที่ 2.4: สถิติผู้ต้องโทษที่ถูกพิพากษาประหารชีวิตระหว่างปี 2561 - 2566
ที่มา: กรมราชทัณฑ์

[12]จาก หนังสือสำนักงานกิจการยุติธรรม ที่ ยธ 0905/2166 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง การขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[13]จาก *รายงานสถิตินักโทษประหารชีวิต ข้อมูล ณ 31 ตุลาคม 2566*, โดย กรมราชทัณฑ์, 12 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก http://www.correct.go.th/executed/index.php

[14]จาก หนังสือกรมราชทัณฑ์ ด่วนที่สุด ที่ 0703.4/38907 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[15]การดำเนินการเปลี่ยนแปลงโทษประหารชีวิต แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การปรับอัตราโทษความผิดบางประเภท จากที่มีโทษประหารชีวิตเป็นโทษอัตราขั้นสูงสุดประหารชีวิต ระยะที่ 2 การยกเลิกโทษประหารชีวิตในบางฐานความผิดที่ไม่เกี่ยวกับชีวิต และระยะที่ 3 การยกเลิกโทษประหารชีวิตในฐานความผิดที่เหลือทั้งหมด.

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. หารือร่วมกับ ยธ. เพื่อผลักดันการเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม และขับเคลื่อนแนวทางการให้ความช่วยเหลือประชาชน การจัดประเภทเรือนจำให้เป็นไปตามกฎหมายสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและหลักทัณฑวิทยาโดยการแยกคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณากับผู้ต้องขังเด็ดขาด และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งการผลักดันร่างกฎหมายทะเบียนประวัติอาชญากรรม[16] การแก้กฎกระทรวงกำหนดสถานที่อื่นที่ใช้ในการขังจำคุก หรือควบคุมผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้ซึ่งต้องจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุด พ.ศ. 2552 เพื่อให้ศาลออกคำสั่งควบคุมตัวในสถานที่อื่นซึ่งมิใช่เรือนจำหรือการคุมขังที่บ้าน (house arrest) และออกแถลงการณ์เน้นย้ำให้แยกสถานที่คุมขังระหว่างผู้ต้องขังเด็ดขาดกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาโดยต้องเป็นไปตามหลักสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ตามที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง และกติกา ICCPR ข้อ 14 วรรคสอง การแยกคุมขังผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดีกับผู้ต้องขังเด็ดขาด และข้อ 10 ที่กำหนดให้ผู้ต้องหาต้องได้รับการจำแนกออกจากผู้ต้องโทษ และต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างออกไปให้เหมาะสมกับสถานะที่ไม่ใช่ผู้ต้องโทษ[17] นอกจากนี้ ตร. ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการทะเบียนประวัติอาชญากรได้ตอบรับข้อเสนอแนะของ กสม. ในการคัดแยก จัดเก็บและการเปิดเผยประวัติบุคคล โดยมีการปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และประชาชนสามารถตรวจสอบข้อมูลผ่านเว็บไซต์ https://www.crd-check.com/bg/landing เพื่อนำไปใช้ในการสมัครงานในประเทศหรือเดินทางไปต่างประเทศ[18]

สำหรับกรณีเรื่องร้องเรียนจากผู้ต้องขังกรณีที่ถูกอายัดตัวไว้ดำเนินคดีอาญาอื่น กสม. ได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อให้เร่งรัดดำเนินคดี ซึ่งพนักงานสอบสวนได้สรุปสำนวนพร้อมความเห็นเสนอต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา พร้อมทั้งถอนอายัดตัวผู้ต้องขังในกรณีที่คดีถึงที่สุดหรือหมดความจำเป็นที่จะนำตัวไปดำเนินคดี และผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. แม้ว่า ตร. ได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อเร่งรัดและติดตามความคืบหน้าคดีที่มีการอายัดตัว พร้อมทั้งรวบรวมสภาพปัญหาในการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกอายัดเพื่อพิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน[19] แต่มีบางกรณีที่ผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำไม่ได้รับแจ้งว่ามีการอายัดตัวและไม่ได้รับการสอบสวนเพื่อนำตัวเข้าสู่การพิจารณาของศาลโดยเร็ว กสม. ได้เสนอแนะต่อ ตร. และกรมราชทัณฑ์ให้จัดทำแนวปฏิบัติและบูรณาการข้อมูลร่วมกันเพื่อมิให้ผู้ต้องขังเสียสิทธิประโยชน์ในการนับวันต้องโทษและการได้รับอภัยโทษหรือลดโทษ[20]

---

[16]จาก *รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หารือ "กสม." ผลักดันสิทธิในกระบวนการยุติธรรม พร้อมขับเคลื่อนแนวทางความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชน*, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 27 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/72688

[17]จาก *กสม. ชี้แจงกรณีระเบียบกรมราชทัณฑ์ ย้ำสิทธิผู้ต้องหาและผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี ตามหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และหลักไม่เลือกปฏิบัติ,* โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 15 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Press-Releases/23690.aspx

[18]การคัดแยกข้อมูลออกจากทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นไปตามหลักเกณฑ์ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ พ.ศ. 2566 แบ่งการจัดเก็บประวัติบุคคลเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ทะเบียนประวัติผู้ต้องหา 2) ทะเบียนประวัติอาชญากร และ 3) ทะเบียนประวัติผู้กระทำความผิดที่มิใช่อาชญากร โดยปัจจุบันดำเนินการแล้วเสร็จกว่า 9,300,000 ราย (ร้อยละ 71.26) จากทั้งหมด 13,051,234 ราย คงเหลือบุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากร 3,729,173 ราย.

จาก *ตร. ลบประวัติ-ล้างความผิด 9.3 ล้านคน เปิดให้ตรวจสอบคุณสมบัติผ่านเว็บด้วย*, โดย ข่าวสดออนไลน์, 16 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_7966040

[19]จาก คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 322/2566 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบและเร่งรัดการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่ถูกอายัดโดยพนักงานสอบสวน ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2566.

[20]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 5/2566 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่า พนักงานสอบสวนดำเนินคดีอายัดล่าช้าและเรือนจำไม่แจ้งการอายัดให้ผู้ต้องขังทราบ.

ในขณะที่ประเทศไทยยังคงมีโทษประหารชีวิตตามกฎหมายหลายฉบับ กสม. ได้มีข้อเสนอแนะต่อ ครม. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทบทวนและแก้ไขกฎหมายเพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิตทั้งหมด โดยใช้มาตรการทางเลือกอื่นแทนเพื่อให้เหมาะสมกับพฤติการณ์การกระทำความผิดและต้องมีกลไกที่เป็นหลักประกันความปลอดภัยให้แก่สังคมด้วย ทั้งนี้ ในกรณีที่ยังไม่ยกเลิกโทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตควรกระทำเฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุด (the most serious crimes) ที่มีความร้ายแรงเท่านั้น[21]

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

> *"—— รัฐได้ปรับปรุงกฎหมายที่เปลี่ยนโทษทางอาญาหรือมาตรการลงโทษให้เหมาะสมกับสภาพความร้ายแรงของการกระทำความผิด เพื่อไม่ให้บุคคลต้องรับโทษเกินสมควร ——"*

โดยความผิดทางพินัยมีการชำระค่าปรับเป็นพินัย แต่ไม่มีการจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับเพื่อมิให้ประชาชนต้องถูกจำคุกจากฐานะทางเศรษฐกิจ รวมถึงถูกบันทึกประวัติอาชญากรรม ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอันเป็นหลักประกันเพื่อความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม อีกทั้งการให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ได้แก่ พ.ร.บ. ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และ พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มีจำนวนผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือและได้รับการอนุมัติเพิ่มขึ้นกว่าปีก่อนหน้า รวมถึงการปรับปรุงองค์ประกอบคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดตามข้อเสนอแนะของ กสม. ทำให้มีสัดส่วนการอนุมัติให้ความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา 25 และมาตรา 68 รวมทั้งกติกา ICCPR ข้อ 2 (3) ที่รับรองให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายและถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ หรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นต้องได้รับการเยียวยา สำหรับการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการดำเนินคดีอาญาล่าช้าเพื่อไม่ให้ผู้ต้องขังต้องเสียสิทธิ ตร. มีกำหนดระยะเวลาดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนได้รับการพิจารณาคดีโดยไม่ล่าช้าเกินความจำเป็นซึ่งสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญมาตรา 68 และกติกา ICCPR ข้อ 14 (3) ที่กำหนดให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้ รัฐได้จัดโครงการฝึกอาชีพให้ผู้พ้นโทษมีงานทำและมีรายได้ รวมถึงสนับสนุนให้สถานประกอบการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงาน ซึ่งจะแก้ไขปัญหาให้ผู้ต้องขังไม่ต้องกลับเข้าสู่เรือนจำลดความเสี่ยงในการกลับไปกระทำความผิดซ้ำ สอดคล้องกับกติกา ICCPR ข้อ 10 (3) ในการฟื้นฟูทางสังคมให้แก่ผู้พ้นโทษและระบบที่จะให้ความช่วยเหลือหลังการปล่อยตัว

ปัญหาหรืออุปสรรค

มีข้อจำกัดที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบภารกิจของกองทุนยุติธรรม และในการขอรับความช่วยเหลือผู้ยื่นคำขอต้องขอเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งไม่สามารถควบคุมระยะเวลาได้ ทำให้ได้รับความช่วยเหลือล่าช้า อีกทั้งการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนยังมีจำนวนน้อย แม้ว่าจะมีการปรับปรุงอัตราส่วนระหว่างภาคประชาสังคมกับหน่วยงานราชการในคณะอนุกรรมการระดับจังหวัดแล้วสำหรับการดำเนินคดีอาญาล่าช้า

[21] จาก รายงานข้อเสนอแนะ ที่ 10/2566 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการและการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่มีโทษประหารชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน.

“—— กสม. ยังคงได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้ต้องขังที่ถูกอายัดตัวอย่างต่อเนื่อง แม้ว่า ตร. จะมีกำหนดระยะเวลาเพื่อให้พนักงานสอบสวนดำเนินการโดยเร็วแล้วก็ตาม แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งหมด ——”

นอกจากนี้ ปัญหาความแออัดในเรือนจำและสภาพเรือนจำที่ยังต่ำกว่ามาตรฐานระหว่างประเทศ ส่งผลต่อสุขภาพอนามัยของผู้ต้องขัง และการบังคับใช้ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. 2566 ที่ยังต้องติดตามผลการดำเนินการเพื่อไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติ รวมทั้งยังต้องมีการจำแนกผู้ต้องขังเด็ดขาดกับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 วรรคสอง และกติกา ICCPR ข้อ 14 วรรคสอง และข้อ 10 ในส่วนของการปรับปรุงโทษประหารชีวิต แม้ว่า ครม. จะมีมติในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่มีฐานความผิดประหารชีวิตให้เป็นจำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกระยะยาว แต่ยังไม่มีความก้าวหน้าในปีนี้ที่จะดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการตามกติกา ICCPR ข้อ 6 (2) โดยเฉพาะกรณีที่ยังคงโทษประหารชีวิตให้ลงโทษเฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุดเท่านั้น

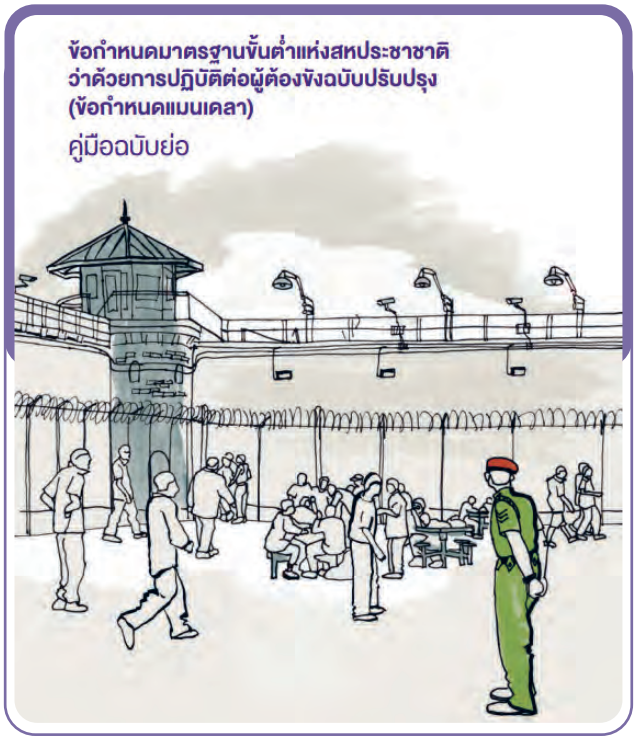

ที่มา: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาล โดย ยธ. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือเยียวยาตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาและกฎหมายว่าด้วยกองทุนยุติธรรมได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งเชื่อมโยงฐานข้อมูลกับศูนย์กลางข้อมูลเปิดภาครัฐ (Open Government Data) เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลบริการของหน่วยงานได้มากขึ้น

4.2 รัฐบาล โดย ตร. ควรกำชับ เร่งรัด และติดตามพนักงานสอบสวนให้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม และจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบความคืบหน้าการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 รัฐบาลควรพิจารณาสนับสนุนงบประมาณให้แก่ ยธ. เพื่อปรับปรุงสภาพเรือนจำให้สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแมนเดลา) และข้อกำหนดว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพ) รวมถึงการจัดหาอุปกรณ์สำหรับดูแลตนเองของผู้ต้องขังในเรือนจำ การจัดสถานที่อยู่ให้เหมาะสม และการแยกปฏิบัติที่ชัดเจนระหว่างผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดีกับผู้ต้องโทษที่ได้รับคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว

4.4 รัฐบาล โดย ยธ. ควรเร่งดำเนินการตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2559 ระยะที่ 2 ในการยกเลิกโทษประหารชีวิตบางฐานความผิด โดยเฉพาะความผิดที่ไม่ใช่คดีอุกฉกรรจ์ตามกติกา ICCPR โดยเปลี่ยนเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือมีมาตรการอื่น ๆ ทดแทน

การกระทำทรมาน และการบังคับบุคคลให้สูญหาย

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2566 พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มีผลบังคับใช้หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พ.ร.ก. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 พ.ศ. 2566 ขัดต่อรัฐธรรมนูญ กฎหมายฉบับนี้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกันเรียกร้องให้จัดทำขึ้นเพื่อยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ภายหลังกฎหมายมีผลบังคับใช้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการที่สำคัญ อาทิ การจัดทำระเบียบเกี่ยวกับการควบคุมตัว การฝึกอบรมและจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ การถอนคำแถลงตีความต่ออนุสัญญา CAT[22] การยกเลิกศูนย์ธำรงวินัยของกองทัพบก[23] การจัดตั้งศูนย์รับแจ้งการควบคุมตัวและดำเนินการตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ของกรมการปกครอง ซึ่งมีสถิติรับแจ้งการจับกุม 127,894 เรื่อง[24] รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย (ศปท.ส.) ของสำนักงานอัยการสูงสุดที่มีสถิติรับแจ้งการจับกุม จำนวน 148,567 เรื่อง[25] ทั้งนี้

ที่มา: สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย

> *"—— คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย ได้รวบรวมสถิติเรื่องที่หน่วยงานตาม พ.ร.บ. ได้รับแจ้งเหตุทรมานและคำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2566 จำนวน 57 เรื่อง ——"*

[22]จาก หนังสือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ ยธ 0411/120 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง จัดส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[23]จาก *ผบ.ทบ. ยกเลิก 'ศูนย์ธำรงวินัยฯ' มีผล 23 มิ.ย. 66 หลัง พ.ร.บ. ป้องกันซ้อมทรมานฯ บังคับใช้*, โดย ประชาไท, 27 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/06/104772

[24]จาก หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0309.8/36492 ลงวันที่ 15 ธันวาคม 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[25]จาก หนังสือสำนักงานอัยการสูงสุด ด่วนที่สุด ที่ อส 0007(สบ)/17799 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

ซึ่งในจำนวนนี้มีการฟ้องคดีต่อศาลแล้วหนึ่งเรื่อง[26] แต่ภาคประชาสังคมได้แสดงข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับความคืบหน้าการพิจารณาเรื่องอื่นด้วย โดยในปี 2566 พบสถานการณ์สำคัญและความคืบหน้าทางคดีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 การกระทำทรมาน

มีรายงานที่เกี่ยวกับการกระทำทรมาน ซึ่งมีทั้งเหตุการณ์ที่มีผู้เสียชีวิตและความคืบหน้าทางคดีที่สำคัญ ได้แก่ 1) การเสียชีวิตของทหารเกณฑ์ 2 ราย คือ พลทหารรายที่ 1 สังกัดค่ายทหารในพื้นที่จังหวัดเชียงราย แพทย์ระบุสาเหตุการเสียชีวิตจากการติดเชื้อในกระแสเลือดและปอดอักเสบ ซึ่งญาติยังมีข้อสงสัยว่าการเสียชีวิตอาจเกิดจากการกระทำของบุคคลในค่ายทหารและเข้าแจ้งต่อ ศป.ทส. จังหวัดเชียงราย ต่อมาอัยการสูงสุดได้สั่งฟ้องเจ้าหน้าที่ทหารผู้รับผิดชอบการฝึกในฐานความผิดตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มาตรา 6[27] และพลทหารรายที่ 2 สังกัดค่ายทหารในพื้นที่จังหวัดสระบุรี แพทย์แจ้งว่าเสียชีวิตด้วยโรคประจำตัว แม้ครอบครัวไม่ติดใจสาเหตุการเสียชีวิต แต่หน่วยงานต้นสังกัดได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนกรณีดังกล่าว[28] 2) กรณีทหารกองประจำการ 4 นายถูกลงโทษด้วยความรุนแรง ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดได้สอบสวนพร้อมดำเนินการทางวินัยต่อนายทหารผู้กระทำการลงโทษ[29] 3) กรณีเด็กหญิงในสถานสงเคราะห์แห่งหนึ่งถูกลงโทษที่เป็นการทำร้ายทั้งทางร่างกายและจิตใจอันอาจเข้าข่ายเป็นการกระทำที่โหดร้ายตามมาตรา 6 ของ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ซึ่งกำหนดความผิดที่เกิดจากการลงโทษหรือกระทำด้วยประการใดที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์[30] 4) กรณีศาลพิพากษาลงโทษเจ้าหน้าที่สังกัดค่ายทหารในจังหวัดนราธิวาส ซึ่งร่วมกันทำร้ายพลทหารหนึ่งรายจนเป็นเหตุให้เสียชีวิตเมื่อปี 2554[31] และ 5) กรณีของประชาชนรายหนึ่งยื่นฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จากกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมและนำตัวไปทำร้ายร่างกายเพื่อบังคับให้ระบุตัวผู้ที่เผาศาลพระภูมิ สน. ดินแดง ในเหตุการณ์ชุมนุมหน้า สน. ดินแดง เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2564[32]

ที่มา: ช่อง 3 HD

[26]จาก *อัยการสั่งฟ้องครูฝึก กรณี 'พลทหารกิตติธร' เสียชีวิต จากการฝึกในค่ายเม็งรายมหาราช*, โดย ประชาไท, 22 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/12/107335

[27]แหล่งเดิม.

[28]จาก *แม่พลทหารปฏิเสธลูกชายไม่ได้ถูกซ้อมม้ามแตก - ผบ.ทบ. ตั้ง ศกก. สอบหน่วยที่ไม่ได้มาตรฐาน*, โดย ประชาไท, 7 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/06/104476

[29]จาก *'ผบ.ทอ.' สั่งขังนายทหารเวร 15 วันปมลงโทษทหารเกณฑ์รุนแรงเกินเหตุ*, โดย โพสต์ทูเดย์, 2 มกราคม 2567. สืบค้นจาก https://www.posttoday.com/general-news/703947

[30]จาก *แฉสถานสงเคราะห์ทารุณเด็ก จับกล้อนผม-รองเท้าตบหน้า*, โดย ผู้จัดการออนไลน์, 28 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://mgronline.com/local/detail/9660000049183

[31]จาก *ศาลทหารปัตตานีสั่งจำคุก 8 ทหาร ซ้อมทรมาน "วิเชียร เผือกสม"*, โดย ไทยพีบีเอส, 24 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/334255

[32]จาก *ศาลแพ่งรับฟ้อง คดีอรรถสิทธิ์ นุสสะ ฟ้อง สตช. กรณีถูกตำรวจทำร้ายร่างกาย และบังคับให้รับสารภาพ*, โดย มูลนิธิผสานวัฒนธรรม, 3 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://crcfthailand.org/2023/04/03/the-civil-court-accepts-the-lawsuit-the-case-of-atthasit-nussa-sued-rtp-for-being-assaulted-by-the-police/

1.2 การบังคับบุคคลให้สูญหาย

มีรายงานความคืบหน้าผลการพิจารณาในคดีการหายตัวไปของนายพอละจี รักจงเจริญ หรือบิลลี่

> *"—— โดยศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางพิพากษาจำคุกอดีตหัวหน้าอุทยานแห่งชาติ แก่งกระจาน เป็นเวลา 3 ปี ไม่รอลงอาญา ในความผิดฐานควบคุมตัวนายบิลลี่ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายและมีคำสั่งยกฟ้องข้อหาฆ่าโดยเจตนา ——"*

เนื่องจากไม่มีหลักฐานเพียงพอ[33] สำหรับผู้สูญหายรายอื่น มีญาติเข้ายื่นหนังสือร้องทุกข์ต่อ ศป.ทส. เพื่อขอให้ตรวจสอบหรือสอบสวนตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ[34] รวมทั้งขอให้ติดตามคนไทยที่สูญหายในต่างประเทศ[35] ซึ่งยังไม่มีความคืบหน้าในการดำเนินการ ทั้งนี้ ยธ. เสนอให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CPED ตามที่ได้ลงนามไว้เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2555 ซึ่งอยู่ในชั้นการสอบถามความเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง[36] รวมถึงรัฐบาลได้ประกาศคำมั่นในโอกาสครบรอบ 75 ปี ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เรื่อง การผลักดันความคืบหน้าของพันธกรณีและการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชนของไทย โดยให้สัตยาบันอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการสูญหายโดยถูกบังคับ[37]

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. ไม่มีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับบุคคลให้สูญหายแต่ได้รับเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่โหดร้ายและการกระทำทรมาน จำนวน 21 คำร้อง เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2565 ซึ่งมีจำนวน 10 คำร้อง โดยมีตัวอย่างคำร้อง เช่น กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจทำร้ายร่างกายเพื่อบังคับให้รับสารภาพ กรณีการลงโทษทหารที่ถูกนำตัวไปรับใช้ กรณีทหารเกณฑ์ถูกลงโทษเกินสมควรแก่เหตุ และกรณีทหารเกณฑ์เสียชีวิตระหว่างฝึกทหารใหม่ เป็นต้น โดย กสม. ได้มีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเกี่ยวข้องกับกรณีการกระทำทรมานที่สำคัญ ดังนี้

1. กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจหน่วยปราบปรามยาเสพติดข่มขู่และทำร้ายร่างกายเพื่อให้บุคคลที่ถูกจับกุมรับสารภาพ ซึ่ง กสม. เห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใต้ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยแนวทางการประสานงานคดียาเสพติด พ.ศ. 2553 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงขณะซักถาม แต่ไม่ปรากฏว่ามีการระบุถึงหลักฐานการบันทึกภาพและเสียงในบันทึกการตรวจค้นจับกุม เมื่อพิจารณาประกอบกับข้อมูลอื่นแล้ว จึงเชื่อได้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจทำร้ายร่างกายเพื่อบังคับให้รับสารภาพในระหว่างที่ถูกควบคุมตัวอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานต้นสังกัดตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่พร้อมดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง[38]

---

[33]จาก *ศาลจำคุกชัยวัฒน์ 3 ปี ฐานจับกุม "บิลลี่" โดยมิชอบ*, โดย เบนาร์นิวส์, 28 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://www.benarnews.org/thai/news/th-karen-billy-09282023040530.html

[34]จาก *ศูนย์ป้องกันและปราบปรามการทรมานอุ้มหายฯ (ศป.ทส.) นัดภรรยาสุรชัย ด่านวัฒนานุสรณ์ สอบคำให้การเพิ่มเติม*, โดย มูลนิธิผสานวัฒนธรรม, 6 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://crcfthailand.org/2023/05/06/center-for-the-prevention-and-suppression-of-torture-appointment-surachais-wife/

[35]จาก *ศป.ทส. รับคดี 'วันเฉลิม' สูญหาย สืบสวนต่อแล้ว*, โดย คมชัดลึก, 1 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://www.komchadluek.net/news/crime/550167

[36]จาก หนังสือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ ยธ 0411/120 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2566. งานเดิม.

[37]จาก *รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศร่วมฉลองงานครบรอบ 75 ปี UDHR ให้คำมั่น ไทยมุ่งส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน*, โดย กระทรวงการต่างประเทศ, 12 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.mfa.go.th/th/content/dpmfm111223

[38]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 59/2566 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย และสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจทำลายทรัพย์สินระหว่างการตรวจค้น ข่มขู่และทำร้ายร่างกายผู้ต้องหาระหว่างการควบคุมตัว.

2. กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจข่มขู่และทำร้ายร่างกายผู้ต้องหาระหว่างควบคุมตัว ซึ่ง กสม. เห็นว่าการบาดเจ็บของผู้ต้องหาเกิดขึ้นระหว่างการควบคุมตัว แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของผู้ถูกควบคุมตัวที่เพียงพอ ถือเป็นการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ปฏิบัติ และเป็นผลโดยตรงทำให้ผู้ถูกควบคุมตัวได้รับบาดเจ็บ โดยมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานต้นสังกัดตรวจสอบข้อเท็จจริงและเยียวยาความเสียหายให้แก่ครอบครัวของผู้เสียหาย[39]

นอกจากนี้ กสม. ได้จัดทำข้อเสนอแนะต่อ ครม. เพื่อแก้ไขกฎหมายกรณีการยกเลิกอำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหาคดียาเสพติดเพื่อสืบสวนสอบสวนตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดียาเสพติดที่สามารถควบคุมตัวผู้ถูกจับไว้เพื่อสืบสวนสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกิน 3 วัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับกติกา ICCPR และสุ่มเสี่ยงให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยหากมีความจำเป็นที่จะต้องสอบสวนขยายผลในคดียาเสพติดหรือมีเหตุจำเป็นอื่นที่ต้องขยายระยะเวลาการควบคุมตัวให้ผู้จับกุมหรือควบคุมตัวร้องขอต่อศาล[40]

ในด้านการส่งเสริมเพื่อป้องกันการกระทำทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย กสม. ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อผลักดันให้มีการบังคับใช้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ และสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายระหว่างองค์กรภาคประชาสังคมและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันการทรมาน รวมทั้งการรับแจ้งเหตุตามมาตรา 29 ที่กำหนดให้ผู้พบเห็นหรือทราบการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการกระทำให้บุคคลสูญหาย แจ้งเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายโดยไม่ชักช้า การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ แก่เยาวชน และภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเสริมศักยภาพในการเฝ้าระวังการทรมานและบังคับสูญหาย การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือ มาตรฐาน และระบบการป้องกันคุ้มครอง และเยียวยาตาม พ.ร.บ.[41] นอกจากนี้ กสม. ได้จัดทำแผนปฏิบัติการว่าด้วยการป้องกันการทรมาน พ.ศ. 2567 - 2569 ซึ่งปรับโครงสร้างให้มีหน่วยงานภายในเพื่อทำหน้าที่ตรวจเยี่ยมสถานที่ควบคุมตัวและการป้องกันการทรมาน รวมถึงการจัดประชุมสมัชชาสิทธิมนุษยชน: ห้องย่อยกระบวนการยุติธรรม เพื่อขับเคลื่อนประเด็นการบังคับใช้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ และการจัดทำกฎหมายระดับอนุบัญญัติให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งมีข้อมติที่สำคัญคือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทรมานและการกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการกระทำให้บุคคลสูญหาย

[39]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 109/2566 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจข่มขู่และทำร้ายร่างกายผู้ต้องหาระหว่างการควบคุมตัว.

[40]จาก ข้อเสนอแนะ ที่ 3/2566 เรื่อง อำนาจการควบคุมตัวผู้ต้องหาคดียาเสพติดเพื่อสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550.

[41]มีกรอบการดำเนินการใน 4 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวทางการจัดตั้งกลไกป้องกันการทรมานระดับชาติ (NPM) และการพัฒนาเครื่องมือการตรวจสถานที่ควบคุมตัว 2) แนวปฏิบัติและหลักสูตรการสืบสวนสอบสวนที่เคารพสิทธิมนุษยชนและมีประสิทธิผล 3) การพัฒนาเครื่องมือมาตรฐานและระบบการให้ความเห็นทางการแพทย์เพื่อสนับสนุนการตรวจสอบการทรมานและการเยียวยาผู้เสียหาย และ 4) การพัฒนาเครื่องมือมาตรฐานและระบบการเยียวยาผู้เสียหายจากการทรมานและบังคับให้สูญหาย.

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

การมีผลบังคับใช้ของ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ นับเป็นพัฒนาการที่สำคัญของประเทศไทยที่แสดงเจตนารมณ์เพื่อให้การคุ้มครองและประกันว่าบุคคลทุกคนจะไม่ถูกกระทำทรมานและบังคับให้สูญหายอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง และไม่อาจกระทำได้ไม่ว่าสถานการณ์ใด ๆ ซึ่ง กสม. ได้ร่วมขับเคลื่อนและเน้นย้ำมาโดยตลอด ปรากฏตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565 แม้ก่อนการบังคับใช้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ จะมีข้อห่วงกังวลบางประการเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

> *"—— แต่ภายหลัง พ.ร.บ. มีผลบังคับใช้ พบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการเพื่อรองรับการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างต่อเนื่อง ——"*

อาทิ การจัดทำระเบียบสำหรับปฏิบัติหน้าที่ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และการอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง การจัดตั้งศูนย์รับแจ้งเหตุ รวมถึงการยกเลิกสถานที่ลงโทษในหน่วยงานทหาร อย่างไรก็ดี ยังมีระเบียบ ข้อบังคับในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องที่อยู่ระหว่างดำเนินการ ซึ่งควรพิจารณาเพื่อให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญ พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาหรืออุปสรรค

แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายอันเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน แต่รัฐบาลควรเร่งรัดดำเนินการเรื่องสำคัญในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CPED และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา CAT (OPCAT) เพื่อนำไปสู่การจัดตั้งกลไกป้องกันการทรมานระดับชาติ (National Preventive Mechanism - NPM) ที่เป็นหน่วยงานอิสระในการตรวจเยี่ยมสถานที่ที่มีการคุมขังหรือควบคุมตัว ซึ่งเป็นการยกระดับการดำเนินการเพื่อคุ้มครองและป้องกันการกระทำทรมานให้ดียิ่งขึ้นเทียบเท่ามาตรฐานสากลและทำให้การบังคับใช้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มีประสิทธิภาพและอำนวยความยุติธรรมให้กับผู้เสียหายได้อย่างแท้จริง ในปีนี้ยังไม่พบรายงานการดำเนินการของรัฐบาลตามข้อเสนอแนะ กสม. ในการผลักดันแนวทางการใช้ความเห็นทางการแพทย์และการพัฒนาระบบการบันทึกข้อมูลสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ถูกควบคุมตัว และการจัดทำมาตรการหรือแนวทางการเยียวยาผู้เสียหาย ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เสียหายได้เข้าถึงความยุติธรรมและการเยียวยาตามกฎหมายอันเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ มาตรา 32 รัฐธรรมนูญ มาตรา 25 และอนุสัญญา CAT ข้อ 14 รวมถึงการพิจารณาเรื่องร้องเรียนและการฟ้องคดีต่อศาลภายใต้ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ของหลายกรณียังไม่พบความคืบหน้าที่สำคัญ นอกจากนี้

> *"—— กสม. ยังมีข้อห่วงกังวลต่อสถานการณ์เรื่องร้องเรียนกรณีกล่าวอ้างว่ามีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำทรมานที่ยังคงมีเข้ามาอย่างต่อเนื่องและพบว่าบางกรณีอาจมีการกระทำอันเป็นการทำร้ายร่างกายเพื่อให้รับสารภาพ และการใช้กำลังเกินจำเป็นในระหว่างการจับกุมควบคุมตัว ——"*

ซึ่งไม่สอดคล้องตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ และอนุสัญญา CAT รวมถึงข้อห่วงกังวลต่อเหตุการณ์การเสียชีวิตของทหารเกณฑ์ที่ยังคงมีรายงานเกิดขึ้นเป็นระยะแม้จะมีการยกเลิกสถานที่ลงโทษในหน่วยงานทหารแล้วก็ตาม สำหรับการบังคับบุคคลให้สูญหาย ยังไม่พบความคืบหน้าที่สำคัญในการติดตามตัวกรณีการสูญหายของบุคคลที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองและนักปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมทั้งกรณีของผู้ที่ถูกบังคับให้สูญหายในต่างประเทศ

ที่มา: สำนักงาน กสม.

ซึ่งรัฐมีหน้าที่ต้องค้นหาความจริงและเยียวยาผู้เสียหายตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ และรัฐธรรมนูญต่อไปจนกว่าจะทราบชะตากรรม รวมถึงรายงานความคืบหน้าเป็นระยะและจัดให้มีช่องทางที่ญาติผู้สูญหายสามารถติดตามความคืบหน้าของการพิจารณาเรื่องร้องเรียนได้ ตลอดจนการเยียวยาทางด้านจิตใจแก่ญาติและครอบครัวของผู้สูญหาย หรืออำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ อย่างเหมาะสมด้วย

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาลควรมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดการดำเนินการเพื่อให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CPED ตามที่ได้ลงนามไว้ ตลอดจนพิจารณาเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา CAT (OPCAT)

4.2 รัฐบาลควรผลักดันแนวทางการใช้ความเห็นทางการแพทย์ (Medical Opinion) เพื่อเป็นพยานหลักฐานประกอบในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทรมาน และมอบหมายให้ สธ. เร่งพัฒนาแนวทางการบันทึกข้อมูลสภาพร่างกายและจิตใจของบุคคลสำหรับใช้ประกอบเป็นหลักฐานทางการแพทย์ รวมถึงแนวทางการเยียวยาผู้เสียหายจากการทรมานและบังคับให้สูญหาย เพื่อเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาการกระทำทรมานอย่างเป็นระบบ และช่วยให้ผู้เสียหายจากการถูกกระทำทรมานสามารถเข้าถึงความยุติธรรมและได้รับเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 รัฐบาล โดย กห. และ ตร. ควรจัดอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ให้แก่เจ้าหน้าที่ภายใต้สังกัดอย่างครอบคลุมและต่อเนื่องโดยเฉพาะศูนย์ฝึกทหารใหม่ รวมถึงควรดำเนินการสอบสวนโดยพลันและปราศจากความลำเอียงต่อกรณีการเสียชีวิตในค่ายทหารและกรณีการถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตลอดจนกำหนดมาตรการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการประกันว่าจะไม่มีการลงโทษหรือการกระทำที่เข้าข่ายเป็นการทรมานหรือการกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามอนุสัญญา CAT

4.4 รัฐบาล โดย ยธ. ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายควรเร่งจัดทำอนุบัญญัติ หลักเกณฑ์หรือแนวทางการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานฯ ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย อนุสัญญา CAT และอนุสัญญา CPED เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้เสียหายในการได้รับสินไหมทดแทนที่เป็นธรรม เหมาะสม และเพียงพอ

นักปกป้องสิทธิมนุษยชน

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

แม้ว่าประเทศไทยมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1 และมาตรา 165/2 ที่ให้อำนาจศาลพิจารณายกฟ้องในชั้นตรวจคำฟ้องได้ หากพบว่าเป็นการฟ้องเพื่อกลั่นแกล้งและให้จำเลยมีโอกาสในการแสดงหลักฐานว่าการฟ้องคดีเป็นการกลั่นแกล้งเพื่อประกอบการพิจารณาในการสั่งคดีว่าไม่มีมูลเพื่อคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจากการถูกใช้กระบวนการทางกฎหมายหรือการฟ้องร้องกลั่นแกล้งเพื่อปิดปาก (strategic lawsuit against public participation : slapp) และอยู่ระหว่างการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการฟ้องคดีปิดปากในความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่และประพฤติมิชอบ พ.ศ. .... ซึ่งจะเป็นกลไกคุ้มครองประชาชนที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐที่ทุจริตหรือประพฤติมิชอบจากการถูกฟ้องคดีปิดปาก จากการติดตามสถานการณ์นักปกป้องสิทธิมนุษยชน ในปี 2566 นักปกป้องสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นผู้นำในการเรียกร้องให้มีการปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเด็นต่าง ๆ ต้องตกเป็นเป้าของการถูกข่มขู่ คุกคาม การทำร้ายร่างกาย การสังหารหรือบังคับให้สูญหาย รวมถึงการ slapp โดยข้อมูลจากรายงานการศึกษาเรื่องกฎหมายและมาตรการป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณะในบริบทธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน พบว่า

> *"—— ตั้งแต่ปี 2540 ถึงเดือนมิถุนายน 2565 มีคดีที่เข้าข่าย slapp โดยการฟ้องคดีของภาคธุรกิจและรัฐวิสาหกิจ จำนวน 109 คดี เป็นธุรกิจเหมืองแร่ ร้อยละ 34 รองลงมาคือธุรกิจอุตสาหกรรมปศุสัตว์ ร้อยละ 21 และธุรกิจพลังงาน ร้อยละ 13[42] ——"*

นอกจากนี้ยังพบสถานการณ์ในแต่ละประเด็นที่สำคัญดังนี้

1.1 การข่มขู่ คุกคาม

นักปกป้องสิทธิมนุษยชน กลุ่มอนุรักษ์น้ำซับคำป่าหลาย จังหวัดมุกดาหาร กล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ใช้อำนาจหน้าที่ข่มขู่ คุกคามประชาชน เนื่องจากการขอให้เพิกถอนการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติทับซ้อนที่ทำกินของประชาชน เพื่อทำโครงการผลิตไฟฟ้าพลังงานลม โดยหลังคัดค้านโครงการดังกล่าวตั้งแต่ปลายปี 2565 มีประชาชนกลุ่มอนุรักษ์น้ำซับคำป่าหลายถูกคุกคามอย่างต่อเนื่อง[43]

ที่มา: The Isaan Record

[42]จาก *รายงานการศึกษาเรื่องกฎหมายและมาตรการป้องกัน การดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณะในบริบทธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน* (น. X), โดย UNDP, 31 กรกฎาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-07/thai_slapp_text _28_june_online_final.pdf

[43]จาก *ประชุมหามาตรการคุ้มครองความปลอดภัยชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์น้ำซับคำป่าหลาย*, โดย ประชาไท, 8 กรกฎาคม 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/07/104928

1.2 การดำเนินคดีต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

พบรายงานว่า บริษัทเอกชนซึ่งประกอบกิจการด้านพลังงานยื่นฟ้องเรียกค่าเสียหายต่อนักวิชาการอิสระที่เขียนบทความเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าซึ่งเผยแพร่บนเว็บไซต์ตั้งแต่ปี 2559 รวมทั้งบุคคลที่จัดแถลงข่าวเกี่ยวกับค่าไฟฟ้าและสัญญาสัมปทานเอื้อประโยชน์ด้วย[44] นอกจากนี้ บริษัทเอกชนด้านเหมืองแร่ได้ดำเนินคดีกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาเหล่าใหญ่-ผาจันได จากกรณีชุมนุมขัดขวางเส้นทางขนส่งแร่[45]

ที่มา: The Story of แม่หญิงไฟฟ้า

1.3 ความคืบหน้าทางคดีของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

ในปี 2566 พบเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ศาลพิพากษายกฟ้องคดีที่อดีต กสม. และผู้ทำงานภาคประชาสังคม ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการถูกโจมตีด้วยปฏิบัติการข่าวสาร เนื่องจากเห็นว่าแม้ข้อความต่าง ๆ เป็นการหมิ่นประมาทจริง แต่ไม่มีการยืนยันได้ว่าใครเป็นผู้ใช้งานเว็บไซต์[46] 2) ผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิแรงงานและผู้นำสหภาพแรงงานยื่นอุทธรณ์ต่อคำพิพากษาของศาลชั้นต้นในคดีถูกฟ้องจากการติดตามทวงถามการเยียวยาแรงงานข้ามชาติในสถานการณ์โควิด 19[47] 3) ศาลพิพากษาประหารชีวิตอดีตนายกเทศมนตรีในพื้นที่จังหวัดตรัง ในคดีจ้างวานฆ่านักเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิที่ดินทำกิน[48] 4) ศาลพิพากษายกฟ้องวิทยากรในกิจกรรมเวทีสาธารณะเสวนา “1 ปี วันเฉลิมถูกอุ้มหาย-คืนยุติธรรมปี 64”[49] 5) ศาลพิพากษายกฟ้องกรณีบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งดำเนินคดีอาญาต่ออดีต กสม. และผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชน 2 ราย ในข้อหาหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา[50] และ 6) ศาลฎีกาพิพากษาให้กองทัพบกชดเชยค่าเสียหายเป็นเงินให้แก่ครอบครัวนักปกป้องสิทธิมนุษยชนกลุ่มชาติพันธุ์จากกรณีถูกวิสามัญฆาตกรรมเมื่อปี 2560[51]

[44]จาก *SLAPPs: เหตุใดกลุ่มวิพากษ์สังคมและธุรกิจตกเป็นเป้าฟ้องปิดปากมากขึ้น*, โดย บีบีซีนิวส์ ไทย, 14 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://www.bbc.com/thai/articles/c4n4qlpg0ggo

[45]จาก *“ที่กองแร่ 50 ไร่ – คดีบริษัทฟ้อง 3 ชาวบ้าน” เชื้อไฟที่ยังคุ ที่เหมืองดงมะไฟ*, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 4 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://greennews.agency/?p=34790

[46]จาก *ศาลแพ่งยกฟ้องคดี อังคณา-อัญชนา ฟ้องสำนักนายกฯ-ทบ. ทำ IO โจมตี*, โดย เบนาร์นิวส์, 16 กุมภาพันธ์ 2566. สืบค้นจาก https://www.benarnews.org/thai/news/th-court-deep-south-activists-02162023161953.html

[47]จาก *‘ธนพร วิจันทร์’ นักกิจกรรมแรงงาน ยื่นอุทธรณ์คดีที่ถูกฟ้องข้อหาฝ่าฝืน พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ*, โดย ประชาไท, 2 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/04/103452

[48]จาก *ประหารชีวิต ‘นายกชวน’ จ้างฆ่า ‘ทนายเหว่า’ 2 ลูกน้องคุกตลอดชีวิต*, โดย เดลินิวส์, 17 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.dailynews.co.th/news/2341555/

[49]จาก *ศาลยกฟ้อง ‘พรเพ็ญ’ ทุกข้อหา ชี้เป็นวิทยากรงาน ‘คืน-ยุติธรรม รำลึกผู้ถูกบังคับสูญหาย’ ไม่ผิด*, โดย ประชาไท, 8 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/08/105366

[50]จาก *“ยกฟ้อง” คดีฟาร์มไก่ธรรมเกษตร ฟ้อง 3 นักสิทธิฯ ข้อหาหมิ่นประมาท โพสต์กรณีสิทธิแรงงานต่างชาติ*, โดย ประชาไท, 29 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/08/105675

[51]จาก *ศาลฎีกาสั่ง ทบ. ชดใช้เงินกว่า 2 ล้านบาท ให้ครอบครัว “ชัยภูมิ ป่าแส”*, โดย ไทยพีบีเอส, 16 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/333971

ที่มา: The Story of แม่หญิงไฟท์

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน 3 คำร้อง เป็นกรณีที่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกข่มขู่คุกคาม จึงได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยให้สถานีตำรวจในพื้นที่เตรียมพร้อมเพื่อรับเรื่องราวร้องทุกข์และตั้งสายตรวจเพื่ออำนวยความปลอดภัยให้กับประชาชน รวมถึงหากเจ้าหน้าที่รัฐจะลงพื้นที่ในกรณีที่เป็นข้อพิพาทต้องแจ้งอย่างเป็นทางการเพื่อมิให้เป็นการสร้างความหวาดกลัวแก่ประชาชน รวมทั้งได้ตรวจสอบและจัดทำรายงานกรณีการกล่าวอ้างว่านักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูก slapp โดย กสม. เห็นว่า การทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ และมีข้อเสนอแนะในการช่วยเหลือทางด้านคดีเพื่อให้นักปกป้องสิทธิมนุษยชนเข้าถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรม[52]

นอกจากนี้ กสม. ได้จัดเวทีรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์นักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยนักปกป้องสิทธิมนุษยชนได้สะท้อนปัญหาว่ายังคงถูกข่มขู่ คุกคาม ฟ้องร้องดำเนินคดีจากการเรียกร้องเกี่ยวกับการดำเนินโครงการต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน อาทิ การก่อสร้างโรงไฟฟ้า การขอประทานบัตรและดำเนินโครงการเหมืองแร่ การประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับซ้อนกับที่ดินของประชาชนและปัญหาความขัดแย้งในที่ดินทำกิน โดยเห็นว่ารัฐบาลควรออกกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนและบทบาทหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนต่อเจ้าหน้าที่รัฐในทุกระดับ การเสริมสร้างเครือข่ายนักปกป้องสิทธิมนุษยชนให้มีความเข้มแข็ง การช่วยเหลือในด้านการดำเนินคดีและค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการต่อสู้คดี รวมถึงจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือเยียวยานักปกป้องสิทธิมนุษยชน

อนึ่ง จากโครงการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนของ กสม. ในปี 2566 เห็นว่ารัฐควรกำหนดขอบเขตการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนให้มีความชัดเจนภายใต้หลักการตามปฏิญญาว่าด้วยนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่กำหนดว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิโดยลำพังหรือร่วมกับผู้อื่นที่จะส่งเสริมและต่อสู้เพื่อให้เกิดการคุ้มครองและตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้ออำนวยต่อการทำงานด้านสิทธิมนุษยชน ป้องกัน ขจัด และลงโทษการกระทำความผิดต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมและยอมรับในทางสาธารณะต่อบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมถึงเยียวยาและให้การชดเชยอย่างมีประสิทธิผล

[52]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 137/2566 เรื่อง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กรณีกล่าวอ้างว่า นักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อปิดกั้นการมีส่วนร่วมสาธารณะ (slapp) เกี่ยวกับสถาบันการเงินชุมชน ตำบลบัลลังก์ จังหวัดนครราชสีมา.

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ในปี 2566 รัฐให้ความสำคัญต่อบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในระดับนโยบายและมีกลไกเพื่อให้การคุ้มครองที่กำหนดไว้ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน ระยะที่ 2 รวมถึงมีผลการพิจารณาคดีของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนหลายคดีที่เป็นพัฒนาการเชิงบวกทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อการทำหน้าที่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนและเป็นแรงสนับสนุนที่ดีในการผลักดันการนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1 และ 165/2 มาใช้ให้มีประสิทธิภาพเพื่อยุติการดำเนินคดีต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน โดยผลการพิจารณาคดีดังกล่าวสามารถนำมาเป็นกรณีตัวอย่างเพื่อใช้เป็นเกณฑ์หรือเทียบเคียงประกอบการพิจารณาไม่รับฟ้องสำหรับคดีที่มีพฤติการณ์ในลักษณะเดียวกันกับคดีที่ศาลเคยมีคำพิพากษา ซึ่งจะช่วยยกระดับการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและป้องกันการถูก slapp รวมถึงกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและกำหนดให้ชดเชยเยียวยาอันถือเป็นการอำนวยความยุติธรรมให้แก่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนและครอบครัว สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 และกติกา ICCPR ข้อ 2 ซึ่งให้การรับรองสิทธิของบุคคลในการได้รับการเยียวยากรณีถูกละเมิดสิทธิหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น

ปัญหาหรืออุปสรรค

> *“—— ในปี 2566 ยังไม่พบกรณีตัวอย่างที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรมในการนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 161/1 และมาตรา 165/2 มาใช้ในคดีของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ——”*

ส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน การนำบทบัญญัติดังกล่าวมาบังคับใช้เพื่อมุ่งให้ความคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจึงยังไม่สัมฤทธิ์ผล นอกจากนี้มีข้อห่วงกังวลต่อสถานการณ์การข่มขู่คุกคามนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่ยังคงปรากฏรายงานอยู่เป็นระยะ การดำเนินคดีกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนในลักษณะที่เป็นการ slapp ซึ่งส่งผลให้นักปกป้องสิทธิมนุษยชนต้องรับภาระที่เกิดขึ้นในการต่อสู้คดีทั้งด้านเวลาและค่าใช้จ่าย เนื่องจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐและภาคเอกชนไม่เข้าใจบทบาทและยอมรับการทำหน้าที่ในฐานะนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ส่งผลให้การใช้เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รวมถึงเสรีภาพที่จะแสวงหา รับ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนไม่สอดคล้องตามที่ได้รับรองไว้ในกติกา ICCPR ข้อ 19 รวมถึงปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนในการต่อสู้คดีและอุปสรรคในการเข้าถึงกองทุนยุติธรรม ตลอดจนยังไม่พบความคืบหน้าที่สำคัญในการปกป้องคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากยังไม่มีการกำหนดนิยามคำว่านักปกป้องสิทธิมนุษยชนไว้ในกฎหมายฉบับใด แม้เคยปรากฏในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 1 โดยใช้ชื่อว่า “ผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชน” ดังนั้น

> *“—— จึงจำเป็นต้องอธิบายหรือกำหนดนิยามให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้การปกป้องคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิผล ——”*

สอดคล้องกับปฏิญญาว่าด้วยสิทธิและความรับผิดชอบของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคล และองค์กรของสังคมในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างสากล (Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms) หรือ “ปฏิญญาว่าด้วยนักปกป้องสิทธิมนุษยชน” ซึ่งให้การรับรองสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนทั้งโดยส่วนตัวและโดยร่วมกับบุคคลอื่น ในการดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว บุคคลมีสิทธิที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็น และเข้าถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการสาธารณะ รวมถึงการเสนอปัญหาการดำเนินงานของรัฐที่เป็นอุปสรรคหรือมีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน และแนวทางปรับปรุงการทำงานของหน่วยงานของรัฐเพื่อขจัดปัจจัยที่เป็นอุปสรรคดังกล่าว โดยรัฐมีหน้าที่ในการประกันสิทธิมนุษยชนของทุกคน รวมทั้งคุ้มครองบุคคลจากความรุนแรงการถูกข่มขู่คุกคาม

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาล โดย ยธ. ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจต่อการยุติการดำเนินคดีในลักษณะที่เป็นการฟ้องเพื่อกลั่นแกล้งแก่เจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงใช้กลไกระดับพื้นที่ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐอย่างทั่วถึง ตลอดจนพัฒนาการประชาสัมพันธ์สิทธิและช่องทางในการขอรับการช่วยเหลือเยียวยาและการช่วยเหลือทางคดีแก่นักปกป้องสิทธิมนุษยชน

4.2 รัฐบาล โดย ยธ. ควรร่วมกับหน่วยงานรัฐในกระบวนการยุติธรรมปฏิรูปกฎหมายเพื่อคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน โดยกำหนดขอบเขตการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนให้มีความชัดเจนภายใต้หลักการตามปฏิญญาว่าด้วยนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนเข้าใจบทบาทการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิผล รวมทั้งเร่งผลักดันการพิจารณาร่าง พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการฟ้องคดีปิดปากในความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่และประพฤติมิชอบ พ.ศ. .... ให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว ตามที่กำหนดไว้ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5

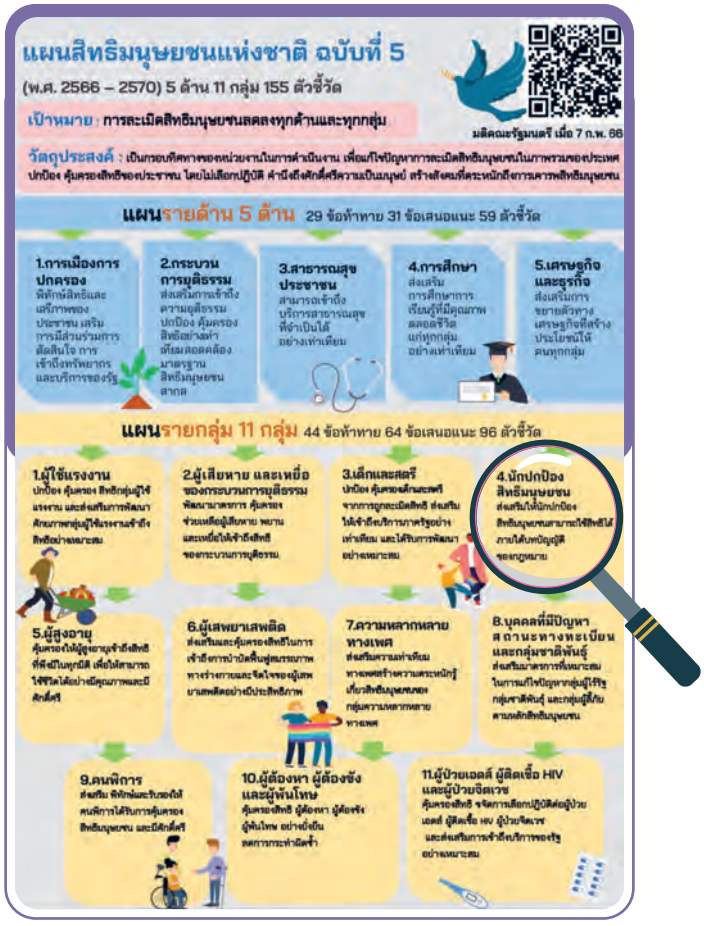

ที่มา: สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น

เสรีภาพในการชุมนุม

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

1.1 การใช้เสรีภาพในการชุมนุมของประชาชน

ในปี 2566 พบข้อมูลโดยภาคประชาสังคมรายงานการใช้เสรีภาพในการชุมนุมจำนวน 453 ครั้ง[53] ส่วนใหญ่เป็นการชุมนุมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยชั่วคราวนักกิจกรรมทางการเมืองที่ถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการร่วมชุมนุม[54] ซึ่งจัดขึ้นทุกสัปดาห์ใน กทม. และต่างจังหวัด เช่น จังหวัดเชียงใหม่ นครปฐม พิษณุโลก เป็นต้น ขณะเดียวกันมีการชุมนุมเพื่อเรียกร้องในประเด็นที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมเกิดขึ้นในหลายรูปแบบและมีข้อเรียกร้องแตกต่างกันไป เช่น การชุมนุมแบบค้างคืนเพื่อให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาหนี้สินทางการเกษตร การชุมนุมสะท้อนความรุนแรงในโรงเรียน การชุมนุมเรียกร้องให้แก้ไขปัญหาที่ดินของชาวเล การชุมนุมรำลึกการครบรอบการรัฐประหารในประเทศเมียนมา การชุมนุมเรียกร้องสิทธิสวัสดิการของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุข หรือการเดินขบวนเรียกร้องประเด็นสุขภาวะของผู้มีความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น

แม้ว่าในปี 2565 กทม. กำหนดสถานที่บางแห่งให้ประชาชนใช้ในการชุมนุมสาธารณะ แต่บางกรณีประชาชนได้รวมกลุ่มใช้เสรีภาพในการชุมนุมในสถานที่ต่าง ๆ ตามเหตุการณ์หรือขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะที่เกิดขึ้น อาทิ การชุมนุมที่บริเวณใกล้เคียงรัฐสภาในช่วงที่มีการลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี แม้จะมีคำสั่ง ตร. ห้ามชุมนุมในบริเวณดังกล่าว แต่ไม่มีรายงานเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้น ในบางเหตุการณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุมหรือยึดพื้นที่คืนจากกลุ่มผู้ชุมนุม เช่น กรณีการชุมนุมที่ สน. สำราญราษฎร์ เพื่อเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ตำรวจชี้แจงข้อเท็จจริงกรณีการแจ้งข้อกล่าวหาเพิ่มเติมแก่ผู้ชุมนุมอายุ 15 ปีที่ถูกควบคุมตัว ซึ่งมีรายงานว่าในระหว่างที่เจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัว มีผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับบาดเจ็บ หรือในกรณีการชุมนุมที่บริเวณถนนลูกหลวงเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาการครอบครองที่ดิน ผู้ชุมนุมถูกสกัดไม่ให้เดินขบวนไปที่ทำเนียบรัฐบาล ซึ่งนำไปสู่การผลักดันแนวรั้วของตำรวจและมีรายงานว่าผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่ตำรวจส่วนหนึ่งได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย รวมถึงการชุมนุมของกลุ่มที่เรียกร้องแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและนโยบายทรัพยากรธรรมชาติที่บริเวณหน้าอาคารองค์การสหประชาชาติ มีรายงานว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ยื่นคำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งเลิกการชุมนุม แต่ศาลแพ่งยกคำร้องดังกล่าว

ที่มา: สำนักงาน กสม.

[53]ข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม - 15 ธันวาคม 2566.

จาก *รายงานสถานการณ์การชุมนุมสาธารณะในประเทศไทย*, โดย ม็อบดาต้า, 25 มกราคม 2567. สืบค้นจาก https://blog.mobdatathailand.org/

[54]จาก *รายชื่อผู้ต้องขังทางการเมือง 2566*, โดย แอดมิน010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 13 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://tlhr2014.com/archives/52351

1.2 การดำเนินคดีเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการชุมนุม

การยกเลิกสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2565 ส่งผลให้การชุมนุมสาธารณะอยู่ภายใต้การบังคับใช้ตาม พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 อย่างไรก็ตาม ยังมีกรณีผู้ชุมนุมถูกดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการชุมนุมในชั้นพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ จำนวน 41 คดี[55] เช่น คดีการชุมนุมที่บริเวณแยกสามเหลี่ยมดินแดงซึ่งส่วนใหญ่เป็นการชุมนุมในปีก่อนหน้า คดีการชุมนุมที่บริเวณลานคนเมืองซึ่งมีเด็กและเยาวชนถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด และคดีการชุมนุมของกลุ่ม “ราษฎรหยุด APEC 2022” ที่ถนนดินสอ ทั้งนี้ ภาคประชาสังคมรายงานว่า มีคดีที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาเนื่องจากเหตุต่าง ๆ อาทิ ไม่ได้เป็นผู้จัดหรือริเริ่มให้มีการชุมนุม การชุมนุมไม่ปรากฏว่ามีกิจกรรมอันมีลักษณะยุยงให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือไม่ปรากฏว่าทำให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 หรือผู้เข้าร่วมการชุมนุมสวมหน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันการแพร่โรคโควิด 19 แล้ว เป็นต้น

สำหรับในชั้นศาล มีคำพิพากษาลงโทษผู้เข้าร่วมการชุมนุมในระหว่างที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินด้วยความผิดฐานฝ่าฝืนข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 ของ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 จำนวน 53 คดี โดยมีผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีขณะถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด 8 คดี ซึ่งส่วนใหญ่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางพิพากษาลงโทษปรับจำเลยจากการฝ่าฝืนข้อกำหนดดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในบางคดีศาลมีคำพิพากษากำหนดให้ลงโทษจำเลยด้วยการจำคุกแต่ให้รอการลงโทษไว้ และสำหรับคดีที่มีเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ศาลใช้วิธีว่ากล่าวตักเตือนและปล่อยตัวไป นอกจากนี้ มีกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยที่เข้าร่วมการชุมนุมที่มีการกระทำอันเป็นความผิดในฐานอื่น เช่น ความผิดเกี่ยวกับอาวุธ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและดูหมิ่นศาล ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ความผิดฐานใช้เครื่องขยายเสียงโดยไม่ขออนุญาต ความผิดฐานหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ฯ ความผิดฐานวางเพลิง และความผิดเกี่ยวกับการจราจร เป็นต้น

ในส่วนของผู้ชุมนุมที่ถูกจับกุมและได้รับผลกระทบจากการสลายการชุมนุมของกลุ่ม “ราษฎรหยุด APEC 2022” ได้ยื่นฟ้องเจ้าหน้าที่ตำรวจในข้อหาร่วมกันละเมิดเสรีภาพการชุมนุมและใช้ความรุนแรงต่อผู้ชุมนุม โดยขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้ตำรวจชดใช้ค่าเสียหาย รวม 12,499,891 บาท ให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำกับดูแลไม่ให้มีการปิดกั้นขัดขวางหรือใช้กำลังในการปฏิบัติหน้าที่ดูแลการชุมนุมสาธารณะที่รุนแรงเกินจำเป็น ไม่ได้สัดส่วน และเกินสมควรแก่เหตุกับผู้ชุมนุมทุกกลุ่ม และให้เปิดเผยรายงานการปฏิบัติหน้าที่ดูแลการชุมนุมต่อสาธารณชน ซึ่งยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดี

ที่มา: มติชนออนไลน์

[55]การดำเนินคดีในชั้นของพนักงานอัยการบางคดีเป็นคดีที่ตกค้างมาจากปีก่อนหน้า.

1.3. ผลกระทบด้านอื่นที่เกี่ยวเนื่องจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุม

ในกรณีที่ผู้ใช้เสรีภาพในการชุมนุมหรือการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมือง

> *"—— แม้จะไม่ถูกดำเนินคดีจากการชุมนุม แต่อาจตกเป็นเป้าหมายที่จะถูกติดตามความเคลื่อนไหว ——"*

ในปี 2566 มีรายงานผู้ที่เคยเข้าร่วมการชุมนุมหรือเคยทำกิจกรรมเคลื่อนไหวทางการเมืองถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจนอกเครื่องแบบขอเข้าพบและติดตามเพื่อป้องกันการเข้าร่วมชุมนุมในระหว่างที่มีขบวนเสด็จฯ การถูกขัดขวางไม่ให้ทำกิจกรรมในระหว่างการลงพื้นที่ต่างจังหวัดของนายกรัฐมนตรี การถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปในโรงเรียนเพื่อติดตามเด็กที่เป็นผู้ต้องหาในคดีเกี่ยวกับการชุมนุม นอกจากนี้มีรายงานว่าประชาชนที่เคยเข้าร่วมการชุมนุมหรือเป็นผู้จัดการชุมนุมถูกคุกคามโดยบุคคลไม่ทราบฝ่ายหรือกลุ่มที่มีความเห็นไม่ตรงกัน อาทิ กรณีเยาวชนหญิงนักกิจกรรมทางการเมืองถูกสมาชิกกลุ่มที่เห็นต่างขู่ดำเนินคดีและทำร้ายร่างกายเพื่อให้ยุติการร่วมกิจกรรม กรณีนักกิจกรรมทางการเมืองถูกทำร้ายร่างกายภายในหมู่บ้าน ในขณะเดียวกันมีกรณีเยาวชนที่เข้าร่วมชุมนุมและถูกควบคุมตัวไว้ส่งผลกระทบต่อการรายงานตัวเพื่อศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สำหรับบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุมได้ยื่นคำร้องต่อหน่วยงานของรัฐเพื่อขอให้มีการชดเชยหรือเยียวยา ยธ. โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมที่บริเวณแยกสามเหลี่ยมดินแดง เมื่อปี 2564 - 2565 จำนวน 19 ราย เป็นเงิน 529,202 บาท อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้เสียชีวิตจากการชุมนุมที่บริเวณแยกสามเหลี่ยมดินแดงในปี 2564 จะได้รับการเยียวยา อีกทั้ง กสม. มีข้อเสนอแนะให้ ตร. เร่งรัดการสืบสวนสอบสวนคดีดังกล่าว พร้อมทั้งนำผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมโดยเร็ว[56] แต่พนักงานสอบสวนได้มีความเห็นสรุปสำนวนคดีให้งดการสอบสวนเนื่องจากไม่ทราบตัวผู้กระทำความผิด

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. ได้ติดตามสถานการณ์การชุมนุมและรับเรื่องร้องเรียน รวมถึงหยิบยกกรณีที่เกี่ยวข้องกับการใช้เสรีภาพในการชุมนุมขึ้นตรวจสอบ 4 คำร้อง ได้แก่ กรณีเยาวชนหญิงที่เข้าร่วมการชุมนุมถูกจับกุมด้วยความรุนแรง กรณีเยาวชนหญิงซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองถูกข่มขู่โดยผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรณีจำเลยในคดีเกี่ยวกับการชุมนุมและการแสดงออกถูกพันธนาการด้วยกุญแจเท้าในการเดินทางไป-กลับระหว่างศาลกับเรือนจำ และกรณีการปิดกั้นเส้นทางไม่ให้ผู้ชุมนุมเคลื่อนขบวนไปยังบริเวณหน้าทำเนียบรัฐบาลและนำไปสู่การกระทบกระทั่งกันระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่รัฐ

นอกจากนี้ กสม. มีรายงานผลการตรวจสอบที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมที่สำคัญ เช่น กรณีนักกิจกรรมทางการเมืองเยาวชนหญิงถูกคุกคามสิทธิและเสรีภาพ กสม. เห็นว่าการติดตามผู้เสียหายเป็นการคุกคามสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมีข้อเสนอแนะให้ ตร. ตรวจสอบการติดตามผู้เสียหายและให้ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามหน้าที่และอำนาจต่อไป[57] กรณีการสลายการชุมนุมของกลุ่ม "ราษฎรหยุด APEC 2022" ที่บริเวณถนนดินสอ เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2565 กสม. เห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจขาดความระมัดระวังและไม่เป็นไปตามกฎหมายและหลักการสิทธิมนุษยชนเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมี

[56]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 119/2565 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่า ประชาชนได้รับบาดเจ็บสาหัสจากการใช้กระสุนยางในการสลายการชุมนุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดควบคุมฝูงชน.

[57]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 48/2566 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่า นักเคลื่อนไหวทางการเมืองถูกคุกคามสิทธิและเสรีภาพจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ.

ข้อเสนอแนะให้ ตร. เร่งรัดสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริงในการออกคำสั่งและการควบคุมฝูงชนโดยไม่เป็นไปตามกฎหมาย รวมทั้งเปิดช่องทางให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติหน้าที่ได้รับการชดเชยเยียวยา[58] และกรณีการคุกคามเด็กและเยาวชนที่ใช้เสรีภาพในการชุมนุม กสม. เห็นว่า กรณีดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนซึ่งกระทบทั้งเสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการชุมนุมและสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว รวมถึงหลักการที่จะต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

"—— จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความระมัดระวังในการควบคุมดูแลการชุมนุม สร้างหลักประกันไม่ให้มีการข่มขู่เด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษา รวมทั้งนิรโทษกรรมให้แก่เด็กและเยาวชนที่ได้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา เพื่อให้การปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมไม่เป็นภาระต่อเด็กและเยาวชนเกินสมควร[59] ——"

ที่มา: The Standard

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐธรรมนูญให้การคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ โดยมีข้อกำหนดให้การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยมี พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 กำหนดหน้าที่ของผู้จัดการชุมนุมและผู้ชุมนุม และอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานดูแลการชุมนุมสาธารณะ ในการอำนวยความสะดวกของประชาชนและการดูแลการชุมนุมสาธารณะ ภาพรวมในปี 2566 การชุมนุมมีจำนวนลดลงอย่างมากจากปีก่อนหน้า ประชาชนสามารถออกมาใช้เสรีภาพในการชุมนุมในเหตุการณ์สำคัญและในสถานที่บางแห่งได้เพื่อแสดงออกหรือเสนอข้อเรียกร้องในประเด็นต่าง ๆ ต่อรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ รวมไปถึงการชุมนุมเพื่อแสดงออกต่อการควบคุมตัวผู้ต้องขังหลายคนที่ไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาคดีโดยไม่ถูกขัดขวางหรือยับยั้งการชุมนุม ขณะที่บางกรณีฝ่ายตุลาการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาออกคำสั่งเพื่อถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายบริหารในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองเสรีภาพในการชุมนุมของประชาชน เช่น การยกคำร้องที่ขอให้ผู้ชุมนุมเลิกการชุมนุม และมีช่องทางให้ผู้ที่ถูกละเมิดเสรีภาพในการชุมนุมร้องขอรับการช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐ ถือเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งได้รับรองตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR

[58] จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 71 - 73/2566 เรื่อง เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ และเสรีภาพในการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมฝูงชนใช้ความรุนแรงสกัดกั้นการเคลื่อนขบวนของผู้ชุมนุม เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2565.

[59] จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 159/2566 เรื่อง สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิเด็ก กรณีขอให้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิเด็กในการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ.

ปัญหาหรืออุปสรรค

อย่างไรก็ตาม พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 ที่บังคับใช้ในการควบคุมการชุมนุมโดยเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการพิจารณาทั้งในส่วนการอำนวยความสะดวกให้ผู้ชุมนุมและส่วนที่สามารถใช้อำนาจพิจารณาให้ยุติการชุมนุมหรืองดเว้นการกระทำบางประการในพื้นที่ชุมนุม ในปี 2566 มีรายงานว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวผู้ชุมนุมและปิดกั้นการเข้าถึงสถานที่บางแห่ง โดยผลักดันให้ผู้ชุมนุมไปใช้สถานที่อื่นในการชุมนุม ซึ่งควรพิจารณาให้ทางเลือกอื่นที่เหมาะสมต่อผู้ชุมนุมที่ใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธในการใช้สิทธิเสนอเรื่องหรือประเด็นปัญหาให้รัฐได้ทบทวนหรือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน และมีรายงานว่ายังมีประชาชนที่ถูกดำเนินคดีจากการชุมนุมในปีก่อนหน้าในฐานความผิดต่าง ๆ โดยเฉพาะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดฐานฝ่าฝืนข้อกำหนดออกตามความใน พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นการชุมนุมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่รัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ผ่านพ้นมาแล้ว

> *“—— นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมชุมนุมแม้จะไม่ถูกดำเนินคดีแต่อาจได้รับผลกระทบจากการถูกติดตามของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งอาจเป็นการคุกคามความเป็นส่วนตัว และสร้างความวิตกกังวลให้แก่ประชาชนที่ออกมาร่วมชุมนุมโดยสงบ ——”*

ขณะเดียวกันผู้เข้าร่วมชุมนุมบางคนถูกข่มขู่ทำร้ายร่างกายเพื่อขัดขวางไม่ให้ใช้เสรีภาพในการชุมนุมได้อย่างเต็มที่ ซึ่งหน้าที่รัฐนอกเหนือจากการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบได้อย่างเต็มที่แล้ว ยังมีหน้าที่ต้องขจัดอุปสรรคที่จะรบกวนการใช้เสรีภาพดังกล่าวให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR ข้อ 21 อีกด้วย

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบตามที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR ซึ่งการอำนวยความสะดวกนี้ยังรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมอื่น ๆ เช่น สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครทางการแพทย์ ผู้สังเกตการณ์ เป็นต้น รวมทั้งให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมได้รับการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม แต่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุม สำหรับกรณีผู้ที่ออกมาชุมนุมโดยสงบขอให้ยุติการดำเนินคดี โดยเฉพาะคดีความผิดฐานฝ่าฝืนข้อกำหนดออกตามความใน พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

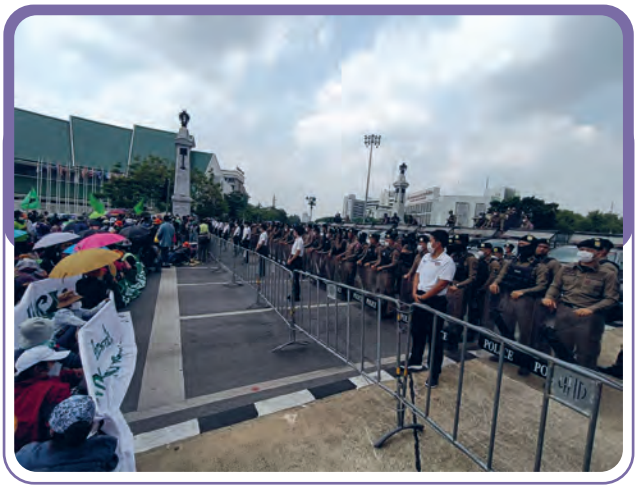

ที่มา: มติชนออนไลน์

4.2 รัฐบาลควรมอบหมายให้ ตร. และ ยธ. ร่วมกันพิจารณาทบทวนบทบัญญัติของ พ.ร.บ. การชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการดูแลการชุมนุมให้สอดคล้องกับหลักการสากล เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่ออกมาใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและเพื่อให้ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปให้น้อยที่สุด ซึ่งรวมไปถึงการทบทวนการปฏิบัติงานในการดูแลการชุมนุมให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน

4.3 รัฐบาลควรกำชับให้ตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการต่อกรณีที่มีเด็กและเยาวชนออกมาใช้เสรีภาพในการชุมนุมและถูกดำเนินคดี โดยพิจารณาถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในระหว่างขั้นตอนทางกระบวนการยุติธรรมจะต้องไม่ลดทอนสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาและสิทธิที่จะได้รับการพัฒนาตามช่วงวัยอย่างเหมาะสม ซึ่งรวมถึงการดูแลสภาพจิตใจให้พร้อมที่จะต้องมีสหวิชาชีพให้คำปรึกษาแก่เด็กในการแก้ไขฟื้นฟูเพื่อกลับคืนสู่สังคมมากกว่าการรับโทษในสถานที่ควบคุมตัวของรัฐ โดยการควบคุมตัวเด็กจะต้องเป็นทางเลือกสุดท้ายและให้มีระยะเวลาสั้นที่สุดอย่างเหมาะสม

เสรีภาพในการแสดงออก และเสรีภาพของสื่อมวลชน

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

1.1 เสรีภาพในการแสดงออก

“—— ในปี 2566 มีรายงานว่าประชาชนถูกดำเนินคดีหลายรายจากการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและความคิดเห็นในลักษณะต่าง ๆ เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งมีกฎหมายให้การคุ้มครองไว้ ——”

โดยมีการแสดงความคิดเห็นในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การร้องเพลง การปราศรัยในการชุมนุม การเขียนข้อความ การพูดในระหว่างการถ่ายทอดสดการชุมนุม การแจกหนังสือ การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ การแสดงออกทางออนไลน์ และการใช้ถ้อยคำรุนแรง โดยข้อมูลจากสำนักงานศาลยุติธรรมพบว่าศาลได้พิพากษาคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 รวม 77 คดี แบ่งเป็นพิพากษาลงโทษ 64 คดี และยกฟ้อง 13 คดี[60] ในขณะที่จากการรวบรวมข้อมูลที่รายงานโดยศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน มีการดำเนินคดีในชั้นของพนักงานสอบสวน 23 คดี และการสั่งฟ้องโดยพนักงานอัยการ 33 คดี[61] และมีกรณีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งศาลเยาวชน

[60] สถิตินับตั้งแต่เดือนมกราคม - ตุลาคม.
จาก หนังสือสำนักงานศาลยุติธรรม ที่ ศย 016/21753 ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[61] บางคดีเป็นคดีที่ตกค้างมาจากปีก่อนหน้า.

และครอบครัวกลางได้นำมาตรการพิเศษมาใช้แทนการมีคำพิพากษา เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติ บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายหรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนหรือสังคม 1 คดี[62] สำหรับการดำเนินคดีเกี่ยวกับการยุยงปลุกปั่นให้ประชาชนทำผิดกฎหมายตามฐานความผิดประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 พบว่ามีปริมาณลดลงอย่างมากภายหลังปี 2563 เป็นต้นมา[63] โดยในปี 2566 มีการดำเนินคดีในชั้นตำรวจ อัยการ และศาล รวม 5 คดี แบ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจสั่งฟ้อง 1 คดี พนักงานอัยการสั่งฟ้อง 1 คดี และศาลพิพากษาว่ามีความผิด 3 คดี ซึ่งในส่วนของคำพิพากษาศาลให้เหตุผลในการพิพากษาลงโทษจำเลย อาทิ การเชิญชวนให้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการจัดทำประชามติถือเป็นการยั่วยุให้ประชาชนทำผิดกฎหมาย ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ที่ถูกดำเนินคดีตามมาตรา 112 และมาตรา 116 ซึ่งเป็นความผิดในหมวดพระมหากษัตริย์และความมั่นคงของราชอาณาจักร จึงมีรายงานว่าส่วนใหญ่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะถูกขอฝากขังและบางส่วนไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว โดยข้อมูลจากศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนรายงานว่ามีคดีที่ผู้ต้องหาถูกดำเนินคดีในชั้นของพนักงานสอบสวนและถูกขอฝากขัง 15 คดี และศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตปล่อยชั่วคราวในระหว่างการสอบสวน 4 คดี ในขณะที่ในชั้นของพนักงานอัยการมีการขอฝากขัง 32 คดี และศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตปล่อยชั่วคราว 1 คดี

สำหรับการแสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกทางออนไลน์มีประชาชนที่ถูกดำเนินคดีด้วยข้อหาที่กระทบต่อสาธารณชน ทำให้เกิดความตื่นตระหนกต่อสังคม ความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือศีลธรรมอันดี ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 14 กำหนดให้ผู้นำข้อมูลอันเป็นเท็จหรือที่ก่อให้เกิดความเสียหายเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์มีความผิด ในปี 2566 จากข้อมูลของศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชนมีรายงานการดำเนินคดีทั้งในชั้นตำรวจ อัยการ และศาลตามกฎหมายดังกล่าวที่รวบรวมได้ จำนวน 80 คดี[64] เช่น กรณีการถ่ายทำโฆษณาที่ถูกกล่าวหาว่ามีเนื้อหาพาดพิงสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งต่อมาศาลชั้นต้นมีคำพิพากษายกฟ้องจำเลย กรณีการเผยแพร่และส่งต่อข้อความเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้ สำหรับฐานความผิดตามมาตรา 14 (3) ที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ผู้ถูกกล่าวหาจะถูกดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ควบคู่ไปด้วย อย่างไรก็ตาม มีบางกรณีที่ศาลพิพากษายกฟ้องในคดีที่เกี่ยวกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ด้วยเหตุที่จำเลยไม่มีเจตนาโดยทุจริตที่จะบิดเบือนข้อเท็จจริง หรือเป็นกรณีการตั้งข้อสงสัยตามกระแสข่าวโดยไม่มีเจตนาให้ข้อมูลเท็จ

ที่มา: ประชาไท

[62]จาก *สถิติผู้ถูกดำเนินคดีมาตรา 112 "หมิ่นประมาทกษัตริย์" ปี 2563 - 65*, โดย ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 9 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://tlhr2014.com/ archives/23983

[63]จาก *สงกรานต์ 66: สรุปสถิติคดี ม.112-ม.116-พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ-พ.ร.บ.ชุมนุมฯ*, โดย แอดมิน010 ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 14 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://tlhr2014.com/archives/55221

[64]แบ่งเป็นคดีที่ดำเนินการในชั้นของตำรวจ 14 คดี ชั้นของพนักงานอัยการ 19 คดี และชั้นของศาล 47 คดี ซึ่งคดีในชั้นของพนักงานอัยการและชั้นศาลบางคดีเป็นคดีที่ตกค้างมาจากปีก่อนหน้า.

ในกรณีการออกคำสั่งให้ระงับข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งศาลไปยังผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 จากข้อมูลของ ดศ. มีการออกคำสั่งระงับการทำให้แพร่หลายของข้อมูลตามคำสั่งศาล จำนวน 135 คำสั่ง[65] ซึ่งมีกรณีที่ศาลสั่งระงับการเผยแพร่ข้อมูลออนไลน์ เช่น กรณีศาลอาญาไต่สวนและสั่งยืนยันให้ระงับเว็บไซต์ no.112.org ซึ่งรณรงค์ให้มีการยกเลิกประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 โดยเห็นว่ามีข้อความที่บิดเบือนข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและขัดต่อความสงบเรียบร้อย และกรณีระงับเว็บไซต์ 9near.org ที่ข่มขู่ว่าจะเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลจำนวน 55 ล้านคน โดยเห็นว่ามีเนื้อหาที่เป็นการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยทุจริตหรือโดยหลอกลวง อันน่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชนและต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน เป็นต้น

นอกจากนี้พบรายงานว่า มีผู้ใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางออนไลน์เข้าข่ายกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลที่เป็นบุคคลสาธารณะ ในลักษณะที่ทำให้เกิดความอับอายและเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ครอบครัว และธุรกิจ เช่น กรณีผู้ลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) หญิงคนหนึ่งถูกนำภาพไปตัดต่อในลักษณะที่ทำให้เกิดความอับอายและเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ กรณีเยาวชนหญิงซึ่งเคลื่อนไหวทางการเมืองถูกกลุ่มนักกิจกรรมทางการเมืองที่เห็นต่างเผยแพร่ภาพบ้านพัก ชื่อผู้ปกครอง และใช้ถ้อยคำที่สื่อว่าจะไปพบที่บ้าน รวมถึงมีบุคคลเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัวและธุรกิจของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่ได้แสดงความคิดเห็นในช่วงระหว่างการเลือกนายกรัฐมนตรี เป็นต้น

1.2 เสรีภาพของสื่อมวลชน

ในปี 2566 พบรายงานผู้ทำหน้าที่สื่อมวลชนถูกรบกวนโดยวิธีข่มขู่หรือดำเนินคดีอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ อาทิ ช่างภาพข่าวจากสื่อแพลตฟอร์มออนไลน์ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจนอกเครื่องแบบติดตามและถูกคุกคามชีวิตความเป็นอยู่ทำให้หวาดกลัว โดยให้เหตุผลว่าเป็น “บุคคลเฝ้าระวังพิเศษ” หรือกรณีที่ผู้สื่อข่าวจากแพลตฟอร์มออนไลน์ถูกแจ้งดำเนินคดีในข้อหาหมิ่นประมาท เนื่องจากรายงานข่าวเกี่ยวกับการยื่นเรื่องร้องเรียน ส.ส. นอกจากนี้ บางกรณีถูกข่มขู่ถึงขั้นทำร้ายร่างกายหรือลักษณะที่จะเป็นอันตรายต่อชีวิต เช่น กรณีบรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ถูกขู่ฆ่าจากการทำข่าวหุ้น กรณีนักข่าวที่ติดตามสถานการณ์คดีค้ามนุษย์ที่ร้านคาราโอเกะแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงรายถูกขู่ฆ่าทางโทรศัพท์ หรือกรณีผู้สื่อข่าวถูกขู่ฆ่าจากการติดตามคดีการสังหารเจ้าหน้าที่ตำรวจในจังหวัดนครปฐม สำหรับความคืบหน้าเหตุการณ์เจ้าหน้าที่รัฐกระทำรุนแรงต่อสื่อมวลชนในเหตุการณ์เข้าควบคุมการชุมนุม เมื่อปี 2564 ศาลแพ่งพิพากษาให้ตำรวจชดเชยค่าเสียหายให้แก่สื่อมวลชน 2 รายที่ได้รับบาดเจ็บจากการใช้กระสุนยาง

อย่างไรก็ตาม การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนบางส่วนไปกระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพของผู้อื่น โดยในปี 2566 มีรายงานหลายกรณีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว สิทธิในกระบวนการยุติธรรม หรือสิทธิเด็ก เช่น กรณีเด็กอายุ 8 เดือนหายตัวไปซึ่งมีผู้ต้องสงสัยเป็นคนใกล้ชิด มีการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เกี่ยวข้องในครอบครัว กรณีการอุ้มฆ่าพนักงานขายของบริษัทรถยนต์ในจังหวัดเชียงใหม่ มีการเผยแพร่ข้อมูลประวัติส่วนตัวของผู้เสียชีวิตที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดี กรณีเด็กชายที่เป็นผู้ต้องหาก่อเหตุยิงที่ห้างสรรพสินค้าใน กทม. ถูกเผยแพร่ภาพบัตรประจำตัวประชาชนและข้อมูลของบุคคลในครอบครัว หรือกรณีอดีตนักกีฬาทีมชาติถูกกล่าวหาว่ากระทำอนาจารเยาวชนหญิง มีสื่อไปสัมภาษณ์เยาวชนที่เป็นเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิดกับผู้เสียหาย รวมถึงเปิดเผยภาพของผู้เสียหาย นอกจากนี้ การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนบางแห่งอาจสร้าง

[65] สถิตินับตั้งแต่เดือนมกราคม - ตุลาคม.
จาก หนังสือกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ที่ ดศ 0204.2/23514 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง แจ้งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

ความไม่เชื่อมั่นต่อประชาชนในการรับข้อมูลข่าวสาร และพบผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมมีความกังวลต่อการปั่นกระแสข่าว การรายงานข่าวที่ไม่เป็นกลางปราศจากการตรวจสอบข้อเท็จจริง และทำเพื่อผลประโยชน์ขององค์กรตนเอง[66]

ที่มา: ประชาไท

สำหรับการดำเนินการของภาครัฐที่เกี่ยวกับเสรีภาพของสื่อมวลชน สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนดแนวทางปฏิบัติของสื่อมวลชนในการทำข่าวที่ไม่ให้ถ่ายทอดสดบนระบบอินเทอร์เน็ตผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ (live streaming) ในพื้นที่ศาล และกำหนดแนวทางในการนำเสนอข่าวในศาลยุติธรรม โดยสื่อมวลชนจะต้องได้รับอนุญาตเพื่อเข้าฟังการพิจารณาคดีและการรายงานข่าวจะต้องคำนึงถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของคู่ความ ซึ่งรวมถึงสิทธิเด็ก[67] และในส่วนการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและหลีกเลี่ยงการถูกควบคุมจากภาครัฐ สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะทำงานศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแลกันเองของสื่อมวลชน การกำกับดูแลกันเองด้านจริยธรรมของสื่อมวลชนให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากขึ้น[68]

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนในประเด็นเสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้ตรวจสอบจำนวน 6 คำร้อง อาทิ กรณีสื่อมวลชนนำเสนอข่าวผู้ต้องหาโดยไม่คำนึงถึงสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาจนถึงที่สุด และสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว รวมถึงหยิบยกกรณีการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่อาจกระทบต่อสิทธิเด็กขึ้นตรวจสอบ นอกจากนี้มีรายงานผลการตรวจสอบที่สำคัญ เช่น กรณีบุคคลขับรถติดตามเยาวชนหญิงซึ่งเป็นนักกิจกรรมทางการเมือง ซึ่ง กสม. เห็นว่า

> ***“—— แม้บุคคลไม่ได้ถูกห้ามใช้เสรีภาพเพื่อแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงออก แต่การคุกคามสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวด้วยการติดตามเพื่อไม่ให้บุคคลได้ใช้เสรีภาพได้อย่างเต็มที่ย่อมถือเป็นการละเมิดต่อเสรีภาพดังกล่าวด้วย ——”***

จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดแนวปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อเด็กโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ[69] กรณีการนำเสนอข่าวที่กระทบในสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ต้องหาและพยานที่อยู่ในสถานที่เกิดเหตุ กสม. เห็นว่าการสัมภาษณ์ผู้ต้องหาหรือพยานเหตุการณ์โดยไม่คำนึงถึงความเป็นอยู่ส่วนตัวและการใช้ถ้อยคำชี้นำให้เกิดการตีตราเป็นการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวและสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าบุคคลนั้น

---

[66]ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” สำรวจความคิดเห็นระหว่างวันที่ 21 - 24 พฤศจิกายน 2566 จากจำนวนตัวอย่าง 1,310 หน่วย ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน.

จาก *สื่อไหนเป็นกลาง ยกมือขึ้น*, โดย นิด้าโพล, 9 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://nidapoll.nida.ac.th/survey_detail?survey_id=668

[67]จาก *ประกาศสำนักงานศาลยุติธรรม เรื่อง แนวทางปฏิบัติของสื่อมวลชนในการทำข่าวในศาลยุติธรรม พ.ศ. 2566*, โดย สำนักงานศาลยุติธรรม, 23 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก https://library.coj.go.th/th/pdf-view.html?fid=50619&table=files_biblio&main=legal-information-center&category=legal-database

[68]จาก *สภาการสื่อมวลชนฯ เห็นชอบตั้งคณะทำงานศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับดูแลกันเองของสื่อมวลชน*, โดย สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ, 13 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://www.presscouncil.or.th/9374

[69]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 27/2566 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีเจ้าหน้าที่ใช้วิธีการไม่เหมาะสมควบคุมตัวเด็ก.

กระทำความผิดในคดีอาญา จึงมีข้อเสนอแนะให้ ตร. กำชับการปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลพื้นที่เกิดเหตุ รวมถึงการให้ข่าวแก่สื่อมวลชนให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน[70] และสืบเนื่องจากกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจทำให้สื่อมวลชนได้รับบาดเจ็บในระหว่างการสลายการชุมนุมเมื่อปี 2564 กสม. เห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดูแลการชุมนุมโดยไม่ระมัดระวังและไม่เป็นไปตามกฎหมายอันส่งผลให้สื่อมวลชนได้รับบาดเจ็บเป็นการละเมิดเสรีภาพของสื่อมวลชนในการที่จะได้รับความปลอดภัยจากการปฏิบัติหน้าที่ และมีข้อเสนอแนะให้ ตร. ใช้กำลังและเครื่องมือควบคุมฝูงชนให้สอดคล้องกับกฎหมายและใช้ความระมัดระวัง เพื่อเป็นการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าว และให้ผู้รับผลกระทบได้รับการชดเชยเยียวยา[71]

ด้านการส่งเสริมการใช้เสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพของสื่อมวลชน กสม. ได้ร่วมกับสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติเพื่อทบทวนหลักการและจัดทำแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้สอดคล้องกับหลักการด้านสิทธิมนุษยชน คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตกเป็นข่าว ทั้งที่เป็นผู้ต้องหา จำเลย ผู้เสียหาย รวมทั้งครอบครัวและบุคคลใกล้ชิด ป้องกันการตีตราและตัดสินล่วงหน้าโดยสังคมทั้งที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดในคดีอาญา ซึ่งขัดต่อหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษา และยังนำไปสู่การละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ และชื่อเสียงของผู้ที่ตกเป็นข่าว นอกจากนี้ เมื่อมีการเผยแพร่ส่งต่อข้อมูลในโลกออนไลน์ก็ย่อมกระทบต่อสิทธิที่จะถูกลืม[72] หากเป็นกรณีที่พิสูจน์แล้วว่าไม่ใช่ผู้กระทำความผิดหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือได้รับโทษจนครบแล้ว

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR ให้การรับรองและคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยในปี 2566 ภาพรวมประชาชนและสื่อมวลชนสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้อย่างเต็มที่ โดยมีกฎหมายที่ระบุเป็นข้อยกเว้นไว้อย่างชัดแจ้งเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ไปขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคในการใช้สิทธิดังกล่าวของประชาชน และมีกลไกที่ฝ่ายตุลาการถ่วงดุลและคานอำนาจฝ่ายบริหาร ซึ่งในปีนี้มีคำพิพากษายกฟ้องคดีที่เกี่ยวกับการแสดงออกและการตรวจทานเพื่อระงับการเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ที่อาจไปกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่นหรือคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณะ รวมถึงให้หน่วยงานของรัฐจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ ในขณะที่การกำกับดูแลสื่อมวลชนและการทำสื่อให้สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชน ภาคส่วนต่าง ๆ เห็นความสำคัญและร่วมกันผลักดัน โดยมีสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติร่วมกับ กสม. เพื่อให้มีการทบทวนการนำเสนอข่าวในกระบวนการยุติธรรมให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการทำงานร่วมกันของสื่อมวลชนในการกำกับดูแลกันเองในการนำเสนอข่าวและคุ้มครองสิทธิของบุคคลอื่นมิให้ถูกละเมิด อันเป็นการสนับสนุนให้สื่อมวลชนสร้างความเข้มแข็งและสามารถใช้เสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพได้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 35 และกติกา ICCPR ข้อ 19

---

[70]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 46/2566 เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิเด็ก และสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว กรณีขอให้ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ.

[71]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 71 - 73/2566 เรื่อง เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ และเสรีภาพในการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชน กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมฝูงชนใช้ความรุนแรงสกัดกั้นการเคลื่อนขบวนของผู้ชุมนุม เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2565.

[72]สิทธิที่จะถูกลืมเป็นสิทธิที่ถูกกล่าวถึงในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation : GDPR) ข้อ 17 ซึ่งกำหนดว่า “เจ้าของข้อมูลมีสิทธิขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลลบข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน และผู้ควบคุมจะต้องมีหน้าที่ในการลบข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ชักช้า” สิทธิดังกล่าวสอดคล้องกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวตาม ICCPR ข้อ 17.

ปัญหาหรืออุปสรรค

การใช้เสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนแม้ว่าจะได้รับการคุ้มครองไว้ แต่มีข้อจำกัดบางประการที่ระบุไว้ตามกฎหมายหลายฉบับ โดยในปี 2566 มีกรณีที่รัฐดำเนินคดีต่อบุคคลที่ใช้เสรีภาพในการแสดงออกทั้งในการชุมนุมและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะในคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 และ พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งส่วนใหญ่ศาลจะพิพากษาลงโทษผู้ถูกกล่าวหา แต่ในบางกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ดำเนินคดีไปแล้วแต่ศาลเห็นว่าไม่ได้เป็นผู้กระทำผิด

> *"—— รัฐจำเป็นต้องระมัดระวังการใช้ดุลยพินิจหรือบังคับใช้กฎหมายที่ไม่รบกวนการใช้เสรีภาพดังกล่าวโดยไม่จำเป็นหรือไม่ได้สัดส่วน ——"*

เพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวางและเป็นประโยชน์โดยรวมในเรื่องที่เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจหรือสังคม ในขณะที่การใช้เสรีภาพแสดงออกผ่านช่องทางออนไลน์มีรายงานเกิดขึ้นหลายกรณีที่ไปกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล สำหรับการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนแม้ว่าการทำหน้าที่จะได้รับการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนตามรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่ยังพบว่าสื่อมวลชนตกเป็นเป้าหมายในการข่มขู่คุกคามเพื่อขัดขวางการทำหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร และขณะเดียวกันมีรายงานว่าการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นในหลายกรณี รวมถึงเหตุการณ์ที่ กสม. ได้หยิบยกขึ้นตรวจสอบดังเช่นในกรณีรายงานข่าวของสื่อมวลชนซึ่งอาจกระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลและไม่ได้คำนึงถึงการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนอย่างเหมาะสม และบางกรณีการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิดในคดีอาญา อันอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม จึงเห็นว่าการใช้เสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนไม่ว่าจะด้วยวิธีการหรือช่องทางใด รวมถึงการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนจะต้องไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ในการใช้สิทธิและเสรีภาพโดยต้องเคารพต่อสิทธิของบุคคลอื่นควบคู่กันด้วยเพื่อให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ กติกา ICCPR และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาล โดย ตร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำชับให้ผู้บังคับใช้กฎหมายเคารพต่อการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงออกของประชาชน รวมทั้งการจำกัดหรือระงับเสรีภาพไม่ว่าด้วยวิธีการใดจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดและสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR นอกจากนี้ ดศ. ควรประชาสัมพันธ์และสนับสนุนให้มีช่องทางแจ้งเหตุที่ปรากฏในระบบคอมพิวเตอร์กรณีที่ได้รับผลกระทบต่อสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวและชื่อเสียงของบุคคลหรือครอบครัว

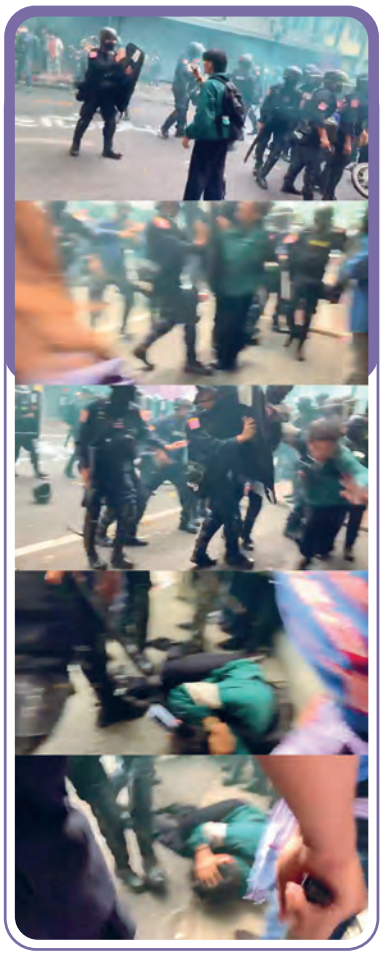

ที่มา: The Matter

4.2 รัฐบาล โดย ดศ. ควรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และอบรมให้ความรู้แก่ผู้ทำหน้าที่สื่อมวลชนผ่านช่องทางออนไลน์เกี่ยวกับการใช้เสรีภาพในการแสดงออกและเสรีภาพสื่อมวลชนให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

4.3 สำนักงาน กสทช. ควรกำกับดูแลและให้สื่อมวลชนเพิ่มความระมัดระวังการนำเสนอของสื่อในการรายงานข่าว และการออกอากาศผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาสาระที่อาจกระทบต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรม และสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวของบุคคล โดยเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับเด็กหรือเยาวชน รวมทั้งสนับสนุนให้องค์กรวิชาชีพด้านสื่อมวลชนผลักดันให้มีกลไกการกำกับดูแลกันเองด้านจริยธรรมวิชาชีพของผู้ทำหน้าที่สื่อมวลชนให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

สิทธิในการเลือกตั้ง

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

การเลือกตั้งและลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะของบุคคลที่มีสัญชาติไทย ยกเว้นผู้ที่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด[73] ในปี 2566 ภายหลังการประกาศยุบสภาในเดือนมีนาคม คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) กำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันอาทิตย์ที่ 14 พฤษภาคม 2566 เพื่อให้มีการเลือกตั้ง ส.ส. นอกจากนี้ยังกำหนดให้วันอาทิตย์ที่ 7 พฤษภาคม 2566 เป็นวันลงคะแนนก่อนวันเลือกตั้ง เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่ไม่สะดวกไปใช้สิทธิในวันเลือกตั้ง รวมถึงการเปิดสถานที่เลือกตั้งกลางสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุให้ไปใช้สิทธิล่วงหน้า[74] ขอความร่วมมือนายจ้างและสถานประกอบกิจการอนุญาตให้ลูกจ้างที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบกิจการเดินทางไปใช้สิทธิเลือกตั้งล่วงหน้า หรือเดินทางไปใช้สิทธิในวันเลือกตั้ง โดยมีผู้มาใช้สิทธิทั้งหมด 39,293,867 คน จากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 52,287,045 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 75 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด และมีจำนวนสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับการเลือกตั้ง ส.ส. 7 ครั้งหลังสุด[75] ทั้งนี้ หลังการประกาศผลการเลือกตั้ง

[73]พ.ร.ป. ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2561 มาตรา 31 กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องมีสัญชาติไทยไม่น้อยกว่า 5 ปี ในวันเลือกตั้ง มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านไม่น้อยกว่า 90 วันจนถึงวันเลือกตั้ง นอกจากนี้ มาตรา 32 ยังกำหนดห้ามผู้มีสิทธิเลือกตั้งในมาตรา 31 บางกลุ่มใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้แก่ 1) ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช 2) บุคคลซึ่งถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง 3) ผู้ต้องคุมขังโดยหมายของศาลหรือด้วยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย และ 4) บุคคลวิกลจริต.

[74]กรณีคนพิการหรือผู้สูงอายุที่ลงทะเบียนเลือกตั้งล่วงหน้าในเขต - นอกเขตเลือกตั้ง สามารถใช้สิทธิเลือกตั้ง ณ สถานที่ลงคะแนนเลือกตั้งกลาง ใน 23 จังหวัด ซึ่งเป็นศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ สถานสงเคราะห์คนชรา สถานคุ้มครองคนพิการ และสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง รวม 28 แห่ง.

[75]จาก *กกต. แถลงเลือกตั้ง 66 คนออกมาใช้สิทธิมากที่สุดในประวัติศาสตร์ ยืนยันผล 'ก้าวไกล' ชนะอันดับ 1*, โดย เวิร์คพอยท์ทูเดย์, 15 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://workpointtoday.com/election66-result/

“—— รัฐบาลชุดใหม่ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งในวันที่ 2 กันยายน โดยนายเศรษฐา ทวีสิน ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ——”

แม้ว่าในภาพรวมการจัดการเลือกตั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่ยังพบรายงานปัญหาและอุปสรรคบางประการที่เกิดขึ้นก่อนและระหว่างการเลือกตั้ง อาทิ ป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งบางรายถูกทำลาย หรือรถหาเสียงถูกปาระเบิดปิงปอง การจัดเตรียมหน่วยเลือกตั้งบางแห่งไม่เหมาะสมต่อการใช้สิทธิของคนพิการและผู้สูงอายุ โดยจัดให้คูหาอยู่ในที่สูงแต่ไม่มีทางลาดสำหรับรถเข็นคนพิการหรือผู้สูงอายุ อีกทั้งการประชาสัมพันธ์และคู่มือเกี่ยวกับการเลือกตั้งในรูปแบบของอักษรเบรลล์ (Braille) สำหรับผู้พิการทางการเห็นมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการ[76] นอกจากนี้ มีรายงานข้อมูลผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งที่ประกาศคลาดเคลื่อนหรือการจัดทำเอกสารประกอบการเลือกตั้งไม่สมบูรณ์ ซึ่ง กกต. ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยทันที สำหรับปัญหาการใช้สิทธิเลือกตั้งล่วงหน้าผ่านทางเว็บไซต์พบว่าระบบขัดข้องในวันสุดท้ายของการลงทะเบียน

สำนักงาน กกต. สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนร่วมสังเกตการณ์การเลือกตั้ง มีรายงานจากการลงพื้นที่สังเกตการณ์การเลือกตั้งของภาคส่วนต่าง ๆ พบปัญหาหรืออุปสรรค เช่น ในวันเลือกตั้งล่วงหน้ามีกรณีการจ่าหน้าซองของบัตรเลือกตั้งในแต่ละเขตผิดวิธี หรือการเขียนกำกับเขตเลือกตั้งหน้าซองผิดพลาด กรณีกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งไม่อนุญาตให้คนพิการทางการเห็นนำบุคคลที่ไว้วางใจไปช่วยลงคะแนนเสียง แต่กรรมการประจำหน่วยจะเป็นผู้ลงคะแนนเสียงแทน สำหรับในวันเลือกตั้งมีรายงานว่าผู้สังเกตการณ์เลือกตั้งในหลายหน่วยเลือกตั้งมีความเห็นแย้งต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้งและอุปสรรคในการร่วมสังเกตการณ์การเลือกตั้ง[77]

ที่มา: The Standard

[76]จาก ข้อเสนอเพื่อพัฒนาการเลือกตั้งไทย. ใน *เวทีสาธารณะ เรื่อง เปลี่ยนคูหาให้เป็นประชาธิปไตย บทเรียนจากเทศถึงไทย*, 18 ธันวาคม 2566. โดย เครือข่ายเยาวชนสังเกตการณ์การเลือกตั้งเพื่อประชาธิปไตย (We Watch), กรุงเทพฯ: เครือข่ายเยาวชนสังเกตการณ์การเลือกตั้งเพื่อประชาธิปไตย.

[77]จาก *#เลือกตั้ง 66: สารพัดอุปสรรค กปน. ห้ามถ่ายภาพ ชื่อคนตายโผล่และเอกสารแนะนำผู้สมัครผิด* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน, 14 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/iLawClub/photos/a.101505404 36460551/10167930507805551/?type=3

2 การดำเนินการของ กสม.

กสม. ได้จัดประชุมร่วมกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (OHCHR Regional Office for South-East Asia) ในการติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในบริบทของการเลือกตั้ง เพื่อยกระดับความสามารถและทักษะของเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน กสม. ให้สอดคล้องกับการเฝ้าระวังและการสังเกตการณ์การเลือกตั้งตามมาตรฐานสากล[78]

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

การเลือกตั้งในปี 2566 เป็นการเลือกตั้งที่มีผู้ออกมาใช้สิทธิสูงที่สุดในรอบหลายปี โดย กกต. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พยายามที่จะอำนวยความสะดวกให้คนทุกกลุ่มได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งให้มากและเป็นอิสระที่สุด มีการจัดสถานที่เลือกตั้งสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการโดยเฉพาะ การอำนวยความสะดวกให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในต่างประเทศและต่างจังหวัดได้ใช้สิทธิเลือกตั้งล่วงหน้า รวมถึงการแก้ไขปัญหาและการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางในสื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 50 (7) ในการใช้สิทธิเลือกตั้งและลงประชามติอย่างอิสระโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับกติกา ICCPR ข้อ 25 ที่รับรองสิทธิในการเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจผ่านผู้แทนซึ่งได้รับเลือกมาอย่างเสรี และการออกเสียงเลือกตั้งเป็นการทั่วไปและอย่างเสมอภาค

ปัญหาและอุปสรรค

บุคคลที่มีสัญชาติไทยสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้ตามที่กฎหมายกำหนด ยกเว้นพระภิกษุและผู้ต้องราชทัณฑ์ถูกห้ามไม่ให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งภาพรวมของการเลือกตั้งในปี 2566 เป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่พบว่ามีบางกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งถูกรบกวนระหว่างการหาเสียง หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือไม่ได้รับความสะดวกในการใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างเหมาะสม รวมถึง

> *“—— การเลือกตั้งของคนพิการยังมีข้อจำกัดจากการเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นต่อการเลือกตั้ง ซึ่งส่งผลต่อการทำหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและการใช้สิทธิที่ ICCPR ให้การรับรองไว้ ——”*

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาล โดย มท. ควรพิจารณาร่วมกับสำนักงาน กกต. ในการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งทั้งในระดับประเทศ ระดับท้องถิ่น และการออกเสียงประชามติของประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม ในรูปแบบที่สามารถเข้าใจได้ง่าย มีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ เตรียมความพร้อมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดเตรียมการเลือกตั้งให้ทุกกลุ่มซึ่งรวมถึงคนพิการ ผู้ป่วย กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มคนไร้บ้าน สามารถเข้าถึงได้ และสนับสนุนการสังเกตการณ์การเลือกตั้งอย่างเต็มที่เพื่อให้การเลือกตั้งโปร่งใสและเป็นธรรม

[78]จาก *กสม. ร่วมประชุม “การติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในบริบทของการเลือกตั้ง: มาตรฐาน หลักการ และวิธีการ”*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 11 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://nhrc.or.th/News/Activity-News/22680.aspx

4.2 รัฐบาลและรัฐสภาควรสนับสนุนให้สำนักงาน กกต. ศึกษาความเหมาะสมหรือความเป็นไปได้ในการพิจารณาให้กลุ่มภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช และกลุ่มผู้ต้องคุมขัง โดยเฉพาะกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการพิพากษาคดีจนถึงที่สุด ให้สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการเลือกตั้งตามความเหมาะสมในทุกระดับ หรือการออกเสียงประชามติ เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมและเข้าถึงการเลือกตั้งในฐานะพลเมืองได้มากที่สุด

บทที่ 03

การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

สิทธิแรงงาน 68

สิทธิในสุขภาพ 75

สิทธิด้านการศึกษา 82

สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 87

ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน 94

สิทธิแรงงาน

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

1.1 แรงงานในระบบ

พบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิแรงงานในปี 2566 หลายประการ เช่น ปัญหาการว่างงานโดยถูกเลิกจ้างเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.73 เมื่อเทียบกับปี 2565[79] ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์การเลิกจ้างและการปิดกิจการหลายแห่งในปีนี้ ปัญหาการเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรมหรือการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหลายกรณี ทั้งการค้างค่าจ้าง การเลิกจ้างโดยไม่จ่ายค่าชดเชยหรือค่าจ้าง ปัญหาแรงงานข้ามชาติที่เป็นผู้ประกันตนไม่มีสิทธิเลือกตั้งคณะกรรมการประกันสังคม นอกจากนี้ ปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติในการจ้างงานซึ่งหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนบางส่วนกำหนดให้ตรวจเชื้อเอชไอวีก่อนเข้าทำงาน เครือข่ายประชาชนขจัดการเลือกปฏิบัติและ ยธ. มีความพยายามในการเสนอร่าง พ.ร.บ. ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล พ.ศ. ....[80] ซึ่งอยู่ระหว่างขั้นตอนเสนอเป็นกฎหมายเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติในมิติต่าง ๆ รวมถึงการเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีด้วย สำหรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 และ 98 ยังอยู่ระหว่างดำเนินการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญา[81] โดยภาคประชาสังคมมีความกังวลในบางประเด็น เช่น การไม่ให้ลูกจ้างระดับปฏิบัติการกับระดับบังคับบัญชาเข้าร่วมในสหภาพเดียวกัน การกำหนดในกรณีที่ลูกจ้างและนายจ้างตกลงกันไม่ได้ให้ใช้แผนบริการขั้นต่ำที่ฝ่ายนายจ้างให้ความเห็นชอบ[82] ในส่วนของความพยายามของรัฐในการแก้ไขปัญหาและคุ้มครองสิทธิของแรงงานโดยปรับแก้ไข พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2566 ให้ลูกจ้างที่ปฏิบัติงานนอกสถานประกอบการได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเช่นเดียวกับลูกจ้างที่ทำงานในสถานประกอบการ

---

[79]จาก *ระบบเตือนภัยด้านแรงงาน ประจำเดือนธันวาคม 2566* (น. บทสรุปผู้บริหาร 2), โดย กองเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 31 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก http://warning.mol.go.th/uploadFile/pdf/pdf-2024-01-11-1704938472.pdf

[80]จาก *4 ปีไร้วี่แวว 'มูฟดิ' ยื่นหนังสือถึงเวลานายกต้องลงนามร่าง พ.ร.บ. ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลฯ* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย MovED เครือข่ายประชาชนขจัดการเลือกปฏิบัติ, 15 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=618466020423633

[81]จาก หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่ รง 0524/850 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[82]จาก *สรุปการประชุมรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์และข้อมูลการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 87 และฉบับที่ 98 เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 23 มีนาคม 2566*, (2566, เมษายน), โดย สำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

1.2 แรงงานนอกระบบ

เป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางทางเศรษฐกิจจากการจ้างงานที่ไม่มั่นคงและไม่ได้รับความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ เช่น กลุ่มผู้รับงานไปทำที่บ้าน เสี่ยงไม่ได้รับงาน เข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ยาก รายได้ไม่มั่นคงหรือไม่มีการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ ไม่มีสิทธิในการรวมตัวเพื่อเจรจาต่อรองหรือจัดตั้งสหภาพแรงงาน[83] กลุ่มลูกจ้างทำงานบ้านไม่สามารถรับเงินจากกองทุนเงินทดแทนเมื่อได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน กลุ่มลูกจ้างภาคการเกษตรที่เป็นแรงงานข้ามชาติประสบปัญหาไม่มีหลักประกันสุขภาพ การได้รับค่าจ้างต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำ หรือมีที่พักที่ไม่เหมาะสม[84] และแรงงานกลุ่มนี้ไม่สามารถสมัครเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ในขณะที่การเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ได้สิทธิประโยชน์น้อยกว่าผู้ประกันตนมาตรา 33 ส่งผลให้หลายคนเลือกที่จะไม่เป็นผู้ประกันตน

> *“—— กรณีแรงงานแพลตฟอร์ม (ไรเดอร์) พบข้อจำกัดหลายประการ อาทิ ไม่มีสวัสดิการทางสังคม ไม่มีกฎหมายรองรับการจัดตั้งสหภาพแรงงาน การเข้าไม่ถึงความเป็นธรรมในการทำงาน ——”*

ทั้งชั่วโมงการทำงานยาวนานเพื่อให้ได้จำนวนรอบจนทำให้เสี่ยงต่อการประสบอุบัติเหตุและการถูกลดค่ารอบโดยไม่ได้รับความยินยอมจากไรเดอร์[85] อย่างไรก็ตาม รง. ให้การคุ้มครองแรงงานนอกระบบโดยการออกตรวจแรงงาน[86] การเชิญชวนให้สมัครเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 และจัดทำร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. .... ซึ่งแรงงานแพลตฟอร์มจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนี้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม หลายภาคส่วนมองว่าแรงงานแพลตฟอร์มมีนิติสัมพันธ์ในลักษณะของลูกจ้างจึงไม่ควรมีกฎหมายเป็นการเฉพาะ แต่ควรใช้กฎหมายแรงงานที่มีอยู่เพื่อให้ความคุ้มครองแก่แรงงานแพลตฟอร์ม นอกจากนี้ไม่มีการปรับค่าแรงขั้นต่ำมาหลายปีแล้ว ในขณะที่ค่าครองชีพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ที่มา: TNN online

1.3 แรงงานข้ามชาติ

ยังคงไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานและถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะกลุ่มเข้าเมืองผิดกฎหมายและไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน อุปสรรคส่วนหนึ่งมาจากการนำเข้าแรงงานยังคงมีกระบวนการที่ซับซ้อนหลายขั้นตอน นอกจากนี้ มีรายงานจากภาคประชาสังคมว่าแรงงานข้ามชาติได้รับค่าจ้างต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ การทำงานเป็นเวลานาน[87] การถูกหลอกมาทำงานโดยไม่จ่ายค่าจ้างและยึดเอกสารประจำตัวของแรงงาน การถูกทำร้ายร่างกาย[88] ถูกล่วงละเมิดทางเพศ การแจ้งเกิดเด็กที่เป็นลูกแรงงานข้ามชาติเป็นเรื่องยาก เนื่องจากต้องมีคนไทยรับรองและต้องระบุที่อยู่

---

[83]จาก *สรุปการประชุมวิชาการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เสียงที่คนไม่ได้ยิน: ประชากรกลุ่มเฉพาะครั้งที่ 2 ณ อิมแพค เมืองทองธานี ห้องย่อยที่ 4 แรงงานนอกระบบ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2566*, (2566, มีนาคม), โดย สสส., กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[84]จาก *สรุปการประชุมหารือถึงการผลักดันให้เกิดการเข้าถึงหลักประกันทางสุขภาพกับหลักประกันทางสังคมของแรงงานข้ามชาติและผู้มีปัญหาสถานะบุคคล เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2566*, (2566, สิงหาคม), โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[85]จาก *สรุปการประชุมวิชาการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เสียงที่คนไม่ได้ยิน: ประชากรกลุ่มเฉพาะครั้งที่ 2 ณ อิมแพค เมืองทองธานี ห้องย่อยที่ 4 แรงงานนอกระบบ เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2566*. งานเดิม.

[86]จาก หนังสือกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน ที่ รง 0524/850 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2566. งานเดิม.

[87]จาก *“เสียงจากคนปลูกดอกกุหลาบ” องค์กรด้านแรงงานข้ามชาติทำโพลถาม “รู้ไหมใครปลูกดอกกุหลาบ”*, โดย ประชาไท, 14 กุมภาพันธ์ 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/02/102763

[88]จาก *‘แรงงานพม่า’ 14 ราย เสี่ยงค้ามนุษย์ ถูกหลอกมาทำงาน - ไม่จ่ายค่าจ้าง ในไร่อ้อย กาญจนบุรี*, โดย ประชาไท, 2 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/03/102993

ซึ่งนายจ้างไม่ให้ใช้ที่อยู่ และยังมีแรงงานข้ามชาติที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคมส่งผลให้ไม่ได้รับความคุ้มครองทางสังคมจำนวนมาก บางกรณีนายจ้างหักเงินสมทบแต่ไม่นำส่งเข้าระบบ โดยในปี 2566 มีจำนวนแรงงานข้ามชาติอยู่ในระบบประกันสังคมเพียง 1,390,890 ราย จากจำนวนแรงงานที่ได้รับอนุญาตทำงาน 2,592,028 คน คิดเป็นร้อยละ 53.66[89] ซึ่งในปีนี้รัฐบาลได้มีมติ ครม. หลายครั้งเพื่อให้แรงงานข้ามชาติขึ้นทะเบียนตามกฎหมาย รวมทั้งยังลดค่าธรรมเนียมการตรวจลงตราและค่าธรรมเนียมคำขออนุญาตเพื่ออยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ กสม. ในปี 2565 ที่เสนอให้ทบทวนขั้นตอนการนำเข้าแรงงานข้ามชาติให้สะดวกรวดเร็ว และมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม หากต้องการความสะดวกรวดเร็ว ต้องใช้วิธีผ่านนายหน้า เพราะไม่ต้องเดินทางไปดำเนินการที่ชายแดน แต่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง อีกทั้งประเทศไทยยังไม่ให้การรับรองอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว ค.ศ. 1990

1.4 แรงงานไทยไปทำงานที่ต่างประเทศ

ในปี 2566 มีจำนวน 67,553 คน โดยประเทศที่มีแรงงานเดินทางไปทำงานมากที่สุด ได้แก่ ไต้หวัน เกาหลี ญี่ปุ่น สวีเดน อิสราเอล ฟินแลนด์ ตามลำดับ[90] ซึ่งจะได้รับการดูแลภายใต้กองทุนเพื่อช่วยเหลือคนหางานไปทำงานในต่างประเทศและตามกฎหมาย แรงงานของประเทศปลายทาง แต่หากไปทำงานที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายจะไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศปลายทาง ทั้งมีความเสี่ยงที่จะถูกละเมิดสิทธิด้านแรงงาน โดยในปี 2566 มีการรายงานปัญหาของแรงงานไทยที่ไปทำงานยังต่างประเทศ อาทิ แรงงานไทยในอิสราเอลได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ รัฐบาลได้ช่วยเหลือแรงงานให้เดินทางกลับประเทศ อย่างไรก็ตาม แรงงานกลุ่มนี้อาจต้องประสบปัญหาการหางานทำ รวมถึงหนี้สินจากการกู้ยืมเงินเพื่อไปทำงานต่างประเทศ แรงงานในสวีเดนและฟินแลนด์ในกลุ่มแรงงานเก็บเบอร์รีประสบปัญหาไม่ได้รับค่าจ้างตามที่ตกลง

ที่มา: ไทยพีบีเอส

[89]จาก หนังสือสำนักงานประกันสังคม ที่ รง 0604/58290 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[90]จาก *จำนวนคนหางานที่ได้รับอนุญาตให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ (จำแนกตามประเทศและวิธีการเดินทาง) สถิติรายปี 2566*, โดย กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ, ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.doe.go.th/prd/overseas/statistic/param/site/149/cat/81/sub/71/pull/sub_category/view/list-label

และทำงานหนักโดยไม่มีวันหยุด ซึ่งเคยร้องเรียนปัญหาที่เกิดขึ้นต่อหน่วยงานของประเทศดังกล่าว รวมถึงหน่วยงานในประเทศไทยแล้วแต่ยังไม่ได้รับการแก้ไขปัญหา[91] ทั้งนี้ กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนดังกล่าวด้วยเช่นกัน แรงงานในเกาหลีใต้ซึ่งที่ผ่านมามีแรงงานลักลอบเข้าไปทำงานที่เกาหลีใต้อย่างผิดกฎหมายเป็นจำนวนมาก โดยสาเหตุมาจากการจ้างงานถูกกฎหมายมีขั้นตอนและใช้ระยะเวลานาน มีการทดสอบด้านภาษาและการจำกัดอายุ[92] บางส่วนยังประสบปัญหาที่ทำให้ต้องเป็นแรงงานผิดกฎหมาย เช่น ลักษณะของงานหรือค่าจ้างไม่ตรงตามสัญญาจ้าง นายจ้างให้ออกจากงาน[93] ส่งผลให้เข้าไม่ถึงการรักษาพยาบาล สภาพความเป็นอยู่ไม่ถูกสุขลักษณะ ทั้งนี้ รง. ได้มีความร่วมมือแก้ไขปัญหาในการส่งแรงงานไปทำงานภาคการเกษตรโดยไม่ต้องผ่านการทดสอบภาษา[94] นอกจากนี้มีกลุ่มคนไทยถูกหลอกไปทำงานในเมียนมา โดยเฉพาะในพื้นที่เล้าก์ก่ายเป็นจำนวนมาก[95] ซึ่ง กสม. ได้รับการร้องเรียนเพื่อขอให้ช่วยเหลือแรงงานซึ่งถูกหลอกไปทำงาน ถูกทำร้าย และถูกกักขังบังคับให้ทำงานผิดกฎหมาย หากไม่ทำจะถูกใช้ไฟฟ้าช็อต เฆี่ยนตี อดอาหารและน้ำ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ บังคับให้ค้าประเวณี[96] รัฐบาลไทยได้ช่วยเหลือให้กลับเข้ามาในประเทศไทยและเข้าสู่กระบวนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ จำนวน 349 คน[97] ทั้งนี้ พบว่าแรงงานที่ได้รับการช่วยเหลือส่วนใหญ่ไม่ผ่านกระบวนการจัดหางานของ รง.

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 มีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิแรงงานต่อ กสม. หลายกรณี เช่น กรณีลูกจ้างได้รับค่าจ้างต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายและมีสภาพการทำงานไม่เหมาะสม กรณีบริษัทเอกชนให้ผู้สมัครงานตรวจหาเชื้อเอชไอวีก่อนรับเข้าทำงาน กรณีผู้ประกอบการแพลตฟอร์มออนไลน์ละเมิดสิทธิแรงงาน กรณีแรงงานเหมาช่วงถูกเลิกจ้างเพราะเหตุตั้งครรภ์และสภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัย นอกจากนี้ เครือข่ายแรงงานเก็บเบอร์รีได้รับการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในการยื่นเรื่องขอความช่วยเหลือต่อ ยธ. สำหรับรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิแรงงานที่สำคัญ อาทิ กรณีหน่วยงานรัฐประกาศรับสมัครสอบคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการโดยกำหนดเงื่อนไขให้มีการตรวจเชื้อเอชไอวี ซึ่ง กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีข้อเสนอแนะให้ยกเลิกเงื่อนไขการตรวจหาเชื้อเอชไอวี[98] กรณีบริษัทแห่งหนึ่งกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครงานตรวจหาเชื้อเอชไอวี กสม. มีข้อเสนอแนะให้บริษัทแจ้งถึงการยกเลิกข้อห้ามเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นโรคเอดส์ไปยังสถานประกอบการในเครือของบริษัทให้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและให้กรมควบคุมโรคขอความร่วมมือ

[91]จาก *แรงงานเก็บเบอร์รี่ป่าบุกสภา วอนรัฐเร่งช่วยแก้ปัญหาถูกนายจ้างต่างแดนเอาเปรียบ*, โดย มติชน, 12 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_4177315

[92]จาก *ผีน้อย : 7 ปี คนงานไทยในเกาหลีใต้เสียชีวิต 695 คน เป็นแรงงานผิดกฎหมาย 86%*, โดย บีบีซีนิวส์ ไทย, 9 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.bbc.com/thai/articles/ckklk4w9w3po

[93]จาก *ส่องดราม่า #แบนเที่ยวเกาหลี เมื่อมาตรการสกัด 'ผีน้อย' ทำนักท่องเที่ยวไทยได้รับผลกระทบ*, โดย เวิร์คพอยท์ทูเดย์, 31 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://workpointtoday.com/sk-is-to-be-banned/

[94]จาก *ไทยเตรียม "VISA E8" หมื่นอัตรา ทำงานเกาหลีไม่ต้องสอบภาษา*, โดย ไทยพีบีเอส, 11 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/333757

[95]จาก *กต. เร่งช่วยคนไทยถูกหลอกทำงานในเมียนมา ยังรอการช่วยเหลืออีก 107 คน*, โดย ประชาไท, 27 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/10/106538

[96]จาก *กสม. จี้รัฐบาลเร่งช่วยเหลือเหยื่อค้ามนุษย์ในประเทศเพื่อนบ้าน เผยยังมีคนไทยอีกนับร้อยถูกกักขังทรมาน หวั่นถูกฆ่าปิดปาก*, โดย สำนักข่าวชายขอบ, 25 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://transbordernews.in.th/home/?p=36086

[97]จาก *สถานทูตไทยแจ้ง อพยพคนไทยจากเล้าก์ก่ายอีก 83 คน ถึงไทย 4 ธ.ค.*, โดย มติชน, 3 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/foreign/news_4313436

[98]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 9/2566 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่า หน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่งประกาศรับสมัครสอบคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการโดยกำหนดเงื่อนไขให้มีการตรวจเชื้อเอชไอวี และกฎกระทรวงกำหนดให้ภาวะกะเทยเป็นโรคซึ่งไม่สามารถรับราชการได้.

โรงพยาบาลเอกชนไม่รับตรวจเชื้อเอชไอวีเป็นเงื่อนไขในการสมัครงาน[99] รวมทั้ง

"—— สมัชชาสิทธิมนุษยชนได้พยายามผลักดันให้มีกฎหมายขจัดการเลือกปฏิบัติ ——"

นอกจากนี้ กสม. ได้จัดรับฟังความคิดเห็นในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 และ 98 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล สำหรับกรณีคนไทยที่ถูกหลอกไปทำงานในเมียนมา กสม. ได้มีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อให้การช่วยเหลือผู้เสียหายที่ถูกหลอกไปทำงาน และได้ร่วมสังเกตการณ์กระบวนการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ที่อยู่ในกลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism : NRM) และพบปัญหาอุปสรรค เช่น การขาดแคลนแพทย์ที่เข้ามาดูแล การขาดความชัดเจนด้านงบประมาณในการดูแลระหว่างกระบวนการคัดแยกและคัดกรอง เป็นต้น

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ส่งผลให้มีแรงงานในระบบถูกเลิกจ้างและว่างงานจำนวนมาก รัฐบาลพยายามนำแรงงานเข้าสู่ระบบอย่างต่อเนื่อง จนในปี 2566 เป็นปีแรกที่มีแรงงานมาตรา 33 มากกว่าในปี 2562 ก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีที่แรงงานจะได้รับการคุ้มครองในระบบประกันสังคม ทั้งยังแก้ไข พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เพื่อให้การคุ้มครองแรงงานที่ทำงานนอกสถานประกอบการ และอยู่ระหว่างการปรับแก้ค่าจ้างขั้นต่ำและขั้นสูงที่ใช้เป็นฐานในการคำนวณเงินสมทบกองทุนประกันสังคมให้สอดคล้องกับสภาพในปัจจุบันและได้รับสิทธิประโยชน์มากขึ้น ในกลุ่มแรงงานนอกระบบได้จัดทำร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. .... เพื่อให้แรงงานอิสระสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงานหรือการประกอบอาชีพ ความปลอดภัยในการทำงาน หลักประกันทางสังคม และการรวมกลุ่มหรือรวมตัวในการจัดตั้งองค์กรอันจะเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อาจจะยังมีความเห็นต่อเนื้อหาบางประการของร่างกฎหมายที่แตกต่างกัน สำหรับกลุ่มแรงงานข้ามชาติบางส่วนมีสถานะการเข้าเมืองและการทำงานผิดกฎหมาย ส่งผลให้ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน และมีความเสี่ยงที่จะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งรัฐบาลได้ออกมติ ครม. เพื่อให้แรงงานข้ามชาติขึ้นทะเบียนให้ถูกต้องและมีการขยายระยะเวลาเป็นระยะ รวมถึงลดค่าธรรมเนียมในการดำเนินการ ซึ่งจะช่วยให้แรงงานข้ามชาติขึ้นทะเบียนได้ทันและลดค่าใช้จ่ายในการที่จะมีสถานะการทำงานที่ถูกกฎหมายอันส่งผลต่อการได้รับความคุ้มครองทั้งด้านสุขภาพและด้านแรงงาน ซึ่งการดำเนินการของรัฐบาลช่วยให้แรงงานในทุกกลุ่มได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 74 และสอดคล้องตามกติกา ICESCR ข้อ 6 ข้อ 7 ข้อ 9 สำหรับกลุ่มแรงงานไทยไปทำงานที่ต่างประเทศ รัฐบาลมีการช่วยเหลือแรงงานในฐานะที่เป็นพลเมืองไทย เมื่อเกิดภัยอันตรายร้ายแรงมีการอพยพออกจากพื้นที่และมีการจัดหางานให้ทำเมื่อกลับมายังประเทศไทย มีการประสานความช่วยเหลือกับประเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือแรงงานที่ถูกหลอกไปทำงานยังต่างประเทศหรือกลุ่มแรงงานที่ลักลอบไปทำงานอย่างผิดกฎหมายด้วย

ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2566 แม้ว่าจำนวนแรงงานในระบบประกันสังคมมาตรา 33 จะเพิ่มสูงขึ้น แต่ยังมีสถานการณ์การถูกเลิกจ้างที่ต้องติดตามเนื่องจากมีแรงงานถูกเลิกจ้างเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2565 และปัญหาถูกเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรมหรือการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ทั้งไม่จ่ายค่าชดเชยหรือค่าจ้าง อีกทั้ง กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการได้รับค่าจ้างต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายและมีสภาพ

[99]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 39/2566 เรื่อง สิทธิในการทำงานและการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่า บริษัทแห่งหนึ่งกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครงานตรวจหาเชื้อเอชไอวีเพื่อคัดกรองก่อนรับเข้าทำงาน.

การทำงานไม่เหมาะสม รวมถึงกรณีบริษัทส่งคืนลูกจ้างหญิงที่ตั้งครรภ์แก่บริษัทซึ่งประกอบกิจการให้บริการแรงงานที่เป็นการจ้างแรงงานเหมาจ้าง นอกจากนี้ การเลือกปฏิบัติในการจ้างงานต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวียังมีการร้องเรียนมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามาตรการหรือกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันไม่มีประสิทธิผล และเป็นความท้าทายของรัฐในการลดการตีตราและการเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี โดยการผลักดันให้มีกฎหมายขจัดการเลือกปฏิบัติ สำหรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 และฉบับที่ 98 และการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าวยังเป็นประเด็นที่ต้องติดตามและผลักดันต่อไป รวมทั้งการรับรองอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว ในกลุ่มแรงงานนอกระบบเป็นกลุ่มที่ไม่มีความมั่นคงในการจ้างงาน ซึ่งเป็นความท้าทายของรัฐในการที่จะทำให้แรงงานนอกระบบเข้ามาอยู่ในระบบประกันสังคม รวมถึงการจัดทำร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. .... ซึ่งต้องพิจารณาเนื้อหาให้เหมาะสมตามเจตนารมณ์ นอกจากนี้ แรงงานกลุ่มที่เป็นผู้ประกันตนโดยสมัครใจมาตรา 40 ที่ได้รับสิทธิไม่เท่ากับผู้ประกันตนมาตรา 33 ซึ่งในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนรัฐยังต้องพิจารณาการจัดทำกฎหมายให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องตามเจตนารมณ์เพื่อให้คุ้มครองแรงงานได้ทุกกลุ่มตามรัฐธรรมนูญมาตรา 74 และกติกา ICESCR ข้อ 9 สำหรับกลุ่มแรงงานข้ามชาติแม้ว่าจะมีการออกมติ ครม. ให้แรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายขึ้นทะเบียนเพื่อจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน แต่ยังไม่สามารถขึ้นทะเบียนได้ทันจนรัฐบาลต้องมีการออกมติ ครม. หลายครั้งเพื่อขยายระยะเวลาในการดำเนินการ ซึ่งภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้มีข้อเสนอเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว อาทิ จัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติระยะยาว โดยให้มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การเปิดให้มีศูนย์จดทะเบียนแรงงานข้ามชาติแบบเบ็ดเสร็จ การลดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการต่อใบอนุญาต การลดขั้นตอนในการขึ้นทะเบียน นอกจากนี้ แรงงานข้ามชาติร้อยละ 53.66 จากจำนวนแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำงานทั้งหมดไม่ได้อยู่ในระบบประกันสังคมจึงเสี่ยงต่อการไม่ได้รับความคุ้มครองทางสังคม และมีการรายงานการละเมิดสิทธิของแรงงานข้ามชาติเกิดขึ้นในหลายกรณี

> ***“—— นอกจากนี้ รง. ยังไม่ได้แก้ไขหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคม เพื่อให้แรงงานข้ามชาติที่เป็นผู้ประกันตนมีสิทธิในการเลือกตั้งตามข้อเสนอของ กสม. ——”***

สำหรับกลุ่มแรงงานไทยไปทำงานที่ต่างประเทศที่ผ่านมาแรงงานไทยส่วนหนึ่งเดินทางเข้าไปทำงานโดยผิดกฎหมายอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศปลายทางและเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งรัฐบาลควรหารือกับประเทศปลายทางเพื่อลดขั้นตอนและข้อจำกัดที่มีอยู่บางประการ เช่น การลดขั้นตอนยุ่งยากและค่าใช้จ่ายสูง เพื่อให้แรงงานเข้าถึงการจ้างงานที่ถูกกฎหมายได้มากยิ่งขึ้น รวมถึงแรงงานที่ถูกหลอกลวงให้ไปทำงานต่างประเทศเป็นจำนวนมากและไม่ผ่านกระบวนการจัดหางานเพื่อให้เข้าสู่ระบบที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเมื่อแรงงานต้องกลับเข้ามาประเทศไทยอาจประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ การมีงานทำ ปัญหาหนี้สิน ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องช่วยเหลือแรงงานให้มีงานทำและแก้ไขปัญหาหนี้สินให้แก่แรงงานกลุ่มดังกล่าวด้วย

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาล โดย รง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรผลักดันเพื่อให้สัตยาบันอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 และฉบับที่ 98 และแก้ไขกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ และแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับอนุสัญญาดังกล่าว รวมทั้งรับรองอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกในครอบครัว

4.2 รัฐบาล โดย รง. ควรปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีกลไกคุ้มครองสิทธิของผู้ติดเชื้อเอชไอวี ทั้งขั้นตอนก่อนรับเข้าทำงาน การเลื่อนตำแหน่ง และการสิ้นสุดการจ้าง รวมทั้ง ครม. ควรเร่งพิจารณาให้ความเห็นชอบร่าง พ.ร.บ. ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล พ.ศ. ....

4.3 รัฐบาล โดย รง. ควรทบทวนกฎหมายแรงงานและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การคุ้มครองแรงงานกลุ่มที่เข้าไม่ถึงความคุ้มครองทางสังคม เช่น ลูกจ้างทำงานบ้าน ลูกจ้างภาคการเกษตร แรงงานแพลตฟอร์ม ผู้รับงานไปทำที่บ้าน เป็นต้น และควรมีมาตรการจูงใจในการนำลูกจ้างเข้าสู่ระบบประกันสังคม เช่น มาตรการทางด้านภาษี เป็นต้น และเพิ่มสิทธิประโยชน์ให้แก่ผู้ประกันตนภาคสมัครใจ รวมถึงเร่งสร้างความเข้าใจให้ผู้ประกันตนภาคสมัครใจจ่ายเงินสมทบอย่างต่อเนื่องเพื่อได้รับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ

4.4 รัฐบาล โดย รง. ควรพิจารณาแก้ไขระเบียบกระทรวงแรงงานว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคม พ.ศ. 2564 ข้อ 16 (1) ให้แรงงานข้ามชาติมีสิทธิในการเลือกตั้ง

4.5 รัฐบาล โดย รง. ควรกำกับดูแลให้นายจ้างนำแรงงานข้ามชาติเข้าสู่ระบบประกันสังคม เพื่อให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งควรพิจารณาให้ขั้นตอนและระยะเวลาในการขึ้นทะเบียนแรงงานสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เช่น การลดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการต่อใบอนุญาต การเปิดให้มีศูนย์จดทะเบียนแรงงานข้ามชาติแบบเบ็ดเสร็จ เป็นต้น

4.6 รัฐบาล โดย รง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งช่วยเหลือจัดหางานให้แรงงานที่กลับมาประเทศไทยด้วยเหตุสุดวิสัยหรือมีความเสี่ยงต่อชีวิต และออกมาตรการพักชำระหนี้ให้แก่แรงงาน และควรเจรจาหารือกับประเทศปลายทางเพื่อลดขั้นตอนและข้อจำกัดในการทำงานต่างประเทศอย่างถูกกฎหมาย รวมถึงควรมีกลไกในระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการหลอกลวงไปทำงานยังต่างประเทศ และเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนเพื่อป้องกันไม่ให้ถูกหลอกลวงไปทำงานยังต่างประเทศ

สิทธิในสุขภาพ

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2566 มีสถานการณ์สิทธิในสุขภาพที่สำคัญดังนี้

1.1 การเข้าถึงการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรค

การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพและการรักษาพยาบาล ประเทศไทยมีหลักประกันสุขภาพสำหรับคนไทย ได้แก่ ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ระบบประกันสังคม ระบบสวัสดิการข้าราชการ ซึ่งผลการวิจัยพบว่ายังคงประสบข้อจำกัดในการเข้าถึงบางประการ อาทิ สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติและประกันสังคมต้องใช้บริการในหน่วยบริการเฉพาะที่ตนเองมีสิทธิเท่านั้น และความไม่เท่าเทียมกันในชุดสิทธิประโยชน์ เช่น สิทธิประกันสังคมที่กำหนดค่าทันตกรรมไว้เพียง 900 บาทต่อปี ในขณะที่สิทธิสวัสดิการข้าราชการไม่มีระบบการช่วยเหลือเบื้องต้นกรณีได้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาล ในปีที่ผ่านมารัฐได้ดำเนินการหลายประการ อาทิ สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้เพิ่มระบบการแพทย์ทางไกลผ่านแอปพลิเคชันสุขภาพ การตรวจคัดกรองสุขภาพและรับบริการสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรคที่ร้านยาในเครือข่ายของ สปสช. และในปี 2567 จะสามารถใช้บัตรประชาชนเข้ารับการรักษาได้ทุกแห่ง โดยนำร่องใน 4 จังหวัด และสิทธิประกันสังคมได้ขยายการให้บริการทางการแพทย์ใน 5 กลุ่มโรคนำร่องใน 74 สถานพยาบาลทั่วประเทศ ซึ่งเดิมจะเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลที่มีสิทธิเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการดำเนินการตามมาตรา 9 มาตรา 10 และมาตรา 11 แห่ง พ.ร.บ. หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ที่จะทำให้มีระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติที่เป็นระบบเดียวและมาตรฐานเดียว นอกจากนี้ ภาคประชาสังคมได้ขับเคลื่อนให้มีการแก้ไขมาตรา 5 พ.ร.บ. หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 โดยคำว่า “บุคคล” ให้หมายรวมถึงทุกคนที่อยู่บนผืนแผ่นดินไทย

การเข้าถึงบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค พบว่า ในช่วงต้นปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ประสบปัญหาการอนุมัติหลักเกณฑ์การดำเนินงานและการบริหารจัดการงบกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ส่งผลให้ประชาชนที่อยู่นอกสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเข้าไม่ถึงบริการ อาทิ ด้านป้องกันการติดเชื้อเอชไอวี บริการสำหรับผู้มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน จนถึงเดือนสิงหาคม 2566 ได้มีประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติให้หน่วยบริการสามารถจัดบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคให้แก่คนไทยทุกสิทธิและชดเชยค่าใช้จ่ายให้แก่หน่วยบริการย้อนหลัง[100]

การให้บริการตรวจและรักษาที่มีประสิทธิภาพ ปัจจุบันแพทย์ 1 คนต้องรับผิดชอบประชากร 2,000 คน ในบางพื้นที่ต้องรับผิดชอบประชากรจำนวนมากกว่านี้ เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นปัญหาการกระจายทรัพยากรที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ในขณะที่มาตรฐานของโลกกำหนดให้แพทย์ 3 คนต่อประชากร 1,000 คน[101] ส่งผลกระทบต่อการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพของประชาชน และความเสี่ยงที่จะเกิด

[100]จาก *คนไทยเฮ “อนุทิน” ลงนามประกาศ ไฟเขียว สปสช. สนับสนุนงานสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรคแก่ประชาชนไทยทุกคน*, โดย สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 6 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.nhso.go.th/news/4105

[101]จาก *หมอทวีศิลป์แจงปัญหาหมอสังกัด สธ. ขาดแคลน หลาย รพ. ต้องทำงานเกิน 40 ชั่วโมง*, โดย ประชาไท, 6 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/06/104457

ความผิดพลาดในการรักษาพยาบาลย่อมสูงขึ้น[102] อย่างไรก็ตาม รัฐบาลพยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยมอบหมายให้ สธ. และสำนักงาน ก.พ. หารือแนวทางแก้ปัญหาทั้งการลาออก การขาดแคลนบุคลากรและภาระงานที่มากขึ้น[103]

1.2 การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพของกลุ่มแรงงานข้ามชาติและเด็กติดตามแรงงานข้ามชาติ

ในเดือนตุลาคม 2566 มีแรงงานข้ามชาติที่ได้รับอนุญาตทำงาน จำนวน 2,592,028 คน[104] เป็นผู้ประกันตนในระบบประกันสังคม จำนวน 1,390,890 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นกว่าปีก่อนหน้าที่มีจำนวน 1,253,522 คน[105] ระบบกองทุนประกันสุขภาพคนต่างด้าวและแรงงานต่างด้าว จำนวน 610,535 คน ซึ่งลดลงกว่าปีก่อนหน้าที่มีจำนวน 636,996 คน[106] จะเห็นได้ว่ายังมีแรงงานข้ามชาติจำนวนมากที่ยังไม่มีหลักประกันสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ เช่น การขาดช่องทางตรวจสอบและการเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นระบบในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงเอกสารประจำตัวเพื่อจะใช้สิทธิการเป็นผู้ประกันตน ปัญหาการขาดแคลนล่ามในหน่วยบริการ การไม่ขายประกันให้แก่เด็กที่มีปัญหาสุขภาพตั้งแต่แรกเกิด ทั้งนี้ ในพื้นที่ กทม. แรงงานข้ามชาติจำนวนมากไปรับบริการที่ศูนย์บริการสาธารณสุขของ กทม. แต่ไม่สามารถเบิกค่าบริการได้เนื่องจากไม่ได้ซื้อบัตรประกันสุขภาพจากโรงพยาบาลในสังกัด[107] ซึ่งต่อมาได้ออกประกาศให้แรงงานข้ามชาติสามารถซื้อประกันสุขภาพในโรงพยาบาลในสังกัดและสามารถรับบริการในสังกัด กทม. ได้ทุกแห่ง[108]

1.3 ปัญหาสุขภาพจิตของประชาชน

การประเมินด้านสุขภาพจิตของประชาชนในระบบ Mental Health Check In พบว่า ในปี 2566 ประชาชนมีความเครียดสูงร้อยละ 10.74 เสี่ยงซึมเศร้าร้อยละ 12.63 เสี่ยงฆ่าตัวตายร้อยละ 7.59 ซึ่งสูงขึ้นจากปี 2565 ที่ประชาชนมีภาวะเครียดสูงร้อยละ 4.37 เสี่ยงซึมเศร้าร้อยละ 5.47 เสี่ยงฆ่าตัวตายร้อยละ 2.96[109] อย่างไรก็ตาม ในส่วนของสุขภาพจิตเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ในปี 2566 ยังคงมีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายสูงกว่ากลุ่มประชากรวัยอื่นโดยมีภาวะเสี่ยงซึมเศร้าร้อยละ 11.69 และเสี่ยงฆ่าตัวตายถึงร้อยละ 19.68[110] นอกจากนี้ อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สูงขึ้นกว่าปีก่อนหน้า และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566

---

[102]จาก *"เติมไม่เต็ม" ปมแพทย์ขาดแคลน ชำแหละปัญหา ข้อเสนอ-ทางออก*, โดย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI), 22 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://tdri.or.th/2023/06/shortage-doctor/

[103]จาก *สธ.-ก.พ. ผุดทีมแก้ปม "ขาดหมอ" ใน 1 เดือน จ่อคลายล็อกชำนาญการพิเศษ ลาเรียนได้ขึ้นเงินเดือน*, โดย มติชน, 20 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_4038794

[104]จาก *สถิติการทำงานของคนต่างด้าวประจำเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566* (น. 1), โดย สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 20 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/c7d1c5989663e8411a94538d97411887.pdf

[105]จาก หนังสือสำนักงานประกันสังคม ที่ รง 0604/58290 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[106]จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ 0210.05/231 ลงวันที่ 4 มกราคม 2567 เรื่อง ขอส่งข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[107]จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0503/116 ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ข้อเสนอแนะในการเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพของกลุ่มแรงงานข้ามชาติ.

[108]จาก ประกาศสำนักการแพทย์ เรื่อง การรับบริการสุขภาพกรณีแรงงานต่างด้าวที่ซื้อประกันสุขภาพของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักการแพทย์ ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2566.

[109]จาก *ข้อมูลการประเมินสุขภาพจิตคนไทย* [DASHBOARDS], โดย MENTAL HEALTH CHECK IN, 3 มกราคม 2567. สืบค้นจาก https://checkin.dmh.go.th/dashboards

[110]จาก *ข้อมูลการประเมินสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นอายุไม่เกิน 18 ปี*, โดย MENTAL HEALTH CHECK IN, 3 มกราคม 2567. สืบค้นจาก https://checkin.dmh.go.th/dashboards/dash07

รัฐบาลจัดระบบการแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตายที่ต้นเหตุและเชิงรุกในชุมชน เช่น แผนป้องกันการฆ่าตัวตายระดับจังหวัดโดยมุ่งที่เหตุปัจจัยที่เกิดขึ้นในจังหวัด การติดตามเฝ้าระวังป้องกันการฆ่าตัวตายในกลุ่มเสี่ยงและผู้ที่พยายามฆ่าตัวตาย เป็นต้น อีกทั้งได้จัดตั้งทีมปฏิบัติการพิเศษป้องกันการฆ่าตัวตายเพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีสัญญาณเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายในโลกโซเชียลได้ทันท่วงที และโครงการดูแลเด็กและเยาวชนผ่านระบบ School Health HERO เพื่อเฝ้าระวังและช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงได้เร็วขึ้น[111]

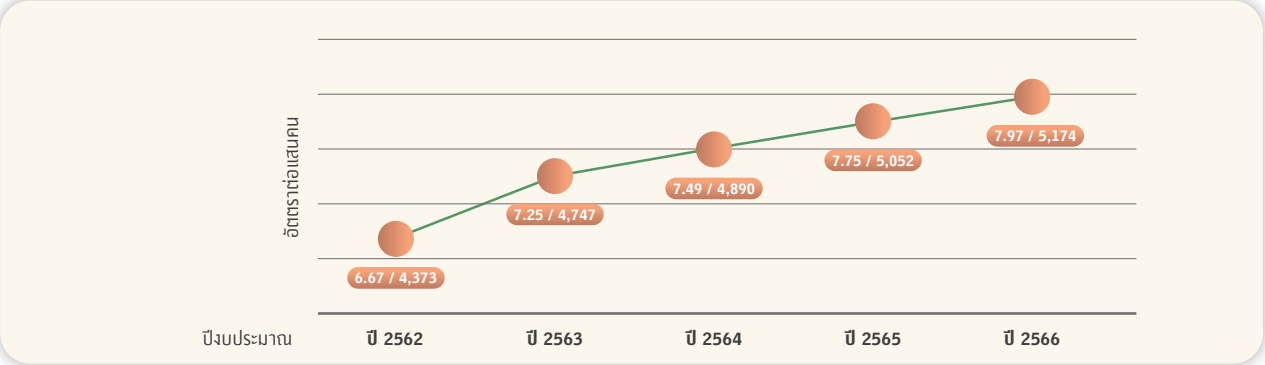

ภาพที่ 3.1: สถิติการฆ่าตัวตายสำเร็จปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566
ที่มา: กรมสุขภาพจิต

1.4 สถานการณ์ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

มีรายงานจำนวนผู้ป่วยเฉพาะผู้ป่วยที่รักษาตัวในโรงพยาบาลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 4 พฤศจิกายน 2566 จำนวน 34,511 คน เสียชีวิตจำนวน 819 คน[112] โดยผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเสี่ยงซึ่งไม่ได้รับการฉีดวัคซีนโควิด 19 ซึ่งรัฐพยายามจัดหาวัคซีนเพื่อให้ครอบคลุมประชาชนทุกคน ทั้งนี้ มีรายงานกลุ่มผู้สูงอายุมากกว่า 60 ปีประมาณ 2 ล้านคนยังไม่ได้รับวัคซีนเข็มแรก ซึ่งมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านออกรณรงค์ให้กลุ่มดังกล่าวเข้ารับวัคซีน[113]

1.5 สถานการณ์การใช้กัญชาของประชาชน

ภายหลังจากปลดกัญชาออกจากบัญชียาเสพติด มีแนวโน้มในการนำกัญชามาใช้ในทางการแพทย์เพิ่มสูงขึ้น[114] อย่างไรก็ตาม มีรายงานการใช้กัญชาจนส่งผลกระทบต่อสุขภาพเพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน โดยผู้ป่วยนอกที่มีความผิดปกติจากการใช้กัญชาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2566 มีจำนวน 431 คน 572 คน 1,243 คน และ 2,735 คน ตามลำดับ[115] และผู้ป่วยใน 467 คน 436 คน 663 คน และ 1,359 คน ตามลำดับ[116] รวมทั้งพบรายงานการใช้กัญชาในกลุ่มเด็ก

[111]จาก หนังสือกรมสุขภาพจิต ที่ สธ 0804/4493 ลงวันที่ 7 ธันวาคม 2566 เรื่อง ขอส่งรายงานข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน.

[112]จาก *สถานการณ์ผู้ป่วย COVID-19 ภายในประเทศ รายสัปดาห์* [ข้อมูลภาพรวม], โดย กระทรวงสาธารณสุข, 5 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://ddc.moph.go.th/covid19-dashboard/

[113]จาก *หลังสงกรานต์ ยอดติดโควิดโต 2 เท่า ผู้สูงอายุ 2 ล้านคนไม่ฉีดวัคซีนแม้เข็มแรก*, โดย มติชน, 25 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_3942115

[114]จาก *ผู้ป่วยทั้งหมดที่ได้รับการรักษาด้วยยากัญชาทางการแพทย์ ปีงบประมาณ 2566* [กลุ่มรายงานมาตรฐาน], โดย ระบบคลังข้อมูลสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 9 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/report.php?&cat_id=2908c586a168578a2c4aee3ab13963c9&id=fcd684032c7218d76edb3317604d14ac

[115]จาก *ผู้ป่วยที่มีความผิดปกติจากการใช้กัญชา Poisoning: Cannabis (derivatives) ผู้ป่วยนอก* [กลุ่มรายงานมาตรฐาน], โดย ระบบคลังข้อมูลสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 3 มกราคม 2567. สืบค้นจาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/report.php?cat_id=491672679818600345dc1833920051b2&id=679a3edb953dd352b33638181cfd5d22

[116]จาก *ผู้ป่วยที่มีความผิดปกติจากการใช้กัญชา Poisoning: Cannabis (derivatives) ผู้ป่วยใน* [กลุ่มรายงานมาตรฐาน], โดย ระบบคลังข้อมูลสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 3 มกราคม 2567. สืบค้นจาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/report.php?cat_id=491672679818600345dc1833920051b2&id=1e5f5c776c74c49c706d54ce91336f5f

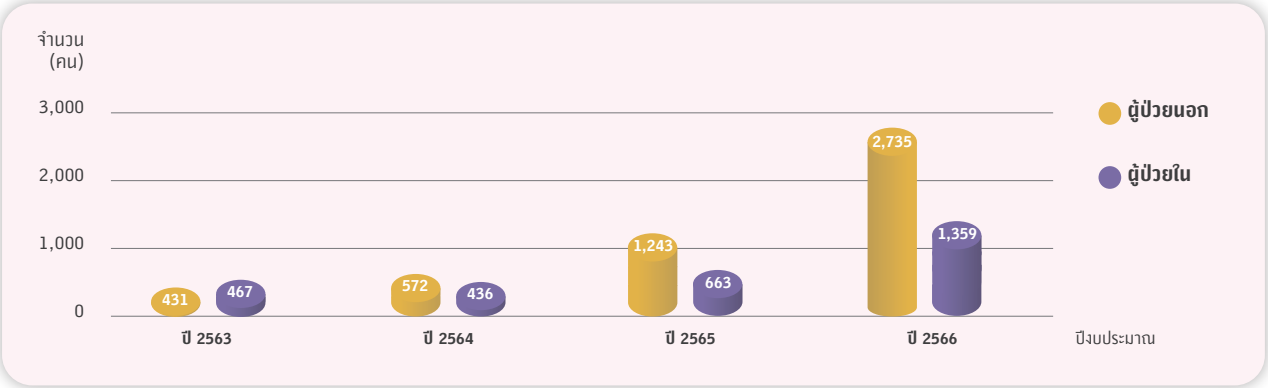

ภาพที่ 3.2: จำนวนผู้ที่มีความผิดปกติจากการใช้กัญชาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2566
ที่มา: กระทรวงสาธารณสุข

และเยาวชนที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ทั้งนี้ เมื่อปี 2565 กสม. ได้มีข้อเสนอแนะเพื่อให้มีกฎหมายควบคุมการใช้กัญชาอย่างมีประสิทธิผล ซึ่ง ครม. ได้รับทราบรายงานสรุปผลการพิจารณาในภาพรวมต่อข้อเสนอแนะดังกล่าวแล้ว[117] แต่ไม่สามารถที่จะพิจารณาร่าง พ.ร.บ. กัญชา กัญชง พ.ศ. .... ได้ทันสมัยการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

1.6 สถานการณ์ผลกระทบด้านสุขภาพจากฝุ่นละออง PM 2.5

ที่เกินค่ามาตรฐานโดยเฉพาะใน กทม. และพื้นที่ภาคเหนือ ส่งผลต่อสุขภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก โดย สธ. ได้รายงานผู้ป่วยที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศ ปี 2566 จำนวน 11,020,738 คน โดยเป็นกลุ่มโรคทางเดินหายใจมากที่สุด รองลงมาเป็นกลุ่มโรคผิวหนังอักเสบ โรคตาอักเสบ ตามลำดับ[118] ซึ่งมีกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากฝุ่นละออง PM 2.5 ยื่นฟ้องศาลปกครองเชียงใหม่จนมีคำสั่งให้นายกรัฐมนตรีและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติใช้อำนาจเพื่อแก้ไขมลพิษจากฝุ่นละออง PM 2.5[119] และอีกคดีที่ศาลปกครองกลางมีคำพิพากษาให้หน่วยงานออกประกาศเรื่อง การรายงานการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายสารมลพิษ และจัดทำทำเนียบการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ (Pollutant Release and Transfer Register)[120] ในขณะที่ภาคส่วนต่างๆ ร่วมกันขับเคลื่อนให้มีร่าง พ.ร.บ. อากาศสะอาด พ.ศ. .... โดยเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2566 ครม. ได้อนุมัติหลักการแล้ว นอกจากนี้ ในปี 2566 รัฐบาลได้จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง PM 2.5 ภายใต้หลักการ 3 พื้นที่ (พื้นที่เมือง พื้นที่ป่า และพื้นที่เกษตรกรรม) โดยได้ดำเนินการ อาทิ ตรวจโรงงานในพื้นที่เมือง การตั้งจุดตรวจวัดควันดำจากยานพาหนะ ในส่วนพื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตรกรรมได้ติดตามจุดความร้อนเพื่อเตรียมการรับมือกับการเกิดไฟไหม้และการเผา[121] นอกจากนี้ ค่ามาตรฐานฝุ่นละออง PM 2.5 เฉลี่ย 24 ชั่วโมง ได้ปรับให้เข้มข้นเป็น 37.5 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร จากเดิม 50 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2566

---

[117]จาก *มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566 เรื่อง รายงานสรุปผลการพิจารณาในภาพรวมต่อข้อเสนอแนะมาตรการการคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพและสิทธิเด็กในสถานการณ์การใช้กัญชาในประเทศไทย*, โดย สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 25 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://resolution.soc.go.th/?prep_id=408794

[118]จาก *จำนวนป่วย (รายโรค) ที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศ ปี พ.ศ. 2566* [กลุ่มรายงานมาตรฐาน], โดย ระบบคลังข้อมูลสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 5 มกราคม 2567. สืบค้นจาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/report.php?&cat_id=9c647c1f31ac73f4396c2cf987e7448a&id=297c1cb035778f7b49357693e6867e6c

[119]จาก *ศาลปกครองเชียงใหม่ พิพากษา 'ประยุทธ์ - กก.สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ' แก้ PM 2.5 ล่าช้า ละเลยต่อหน้าที่*, โดย ประชาไท, 11 กรกฎาคม 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/07/104957

[120]จาก *ศาลปกครองกลาง มีคำพิพากษาในคดีที่น่าสนใจ จำนวน 2 คดี* [ประชาสัมพันธ์], โดย ศาลปกครอง, 29 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก https://admincourt.go.th/admincourt/site/08hotsuit_detail.php?ids=24800

[121]จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด่วนที่สุด ที่ ทส 0207.3/5957 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนในประเด็นสิทธิในสุขภาพหลายกรณี อาทิ กรณีโรงพยาบาลปฏิเสธการรักษาผู้ป่วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นไข้เลือดออกเป็นเหตุให้เสียชีวิต กสม. ได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กรณีขอให้ผลักดันการรักษาฟันผุฟรีอย่างทั่วถึง[122] รวมถึงการหยิบยกกรณีวัสดุกัมมันตรังสีซีเซียม-137 สูญหายจากโรงไฟฟ้าซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน และกรณีผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ทำงานหนักเกินควรและได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เป็นธรรมขึ้นตรวจสอบ นอกจากนี้ กสม. มีข้อเสนอแนะเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาสิทธิในสุขภาพที่สำคัญ เช่น (1) ข้อเสนอแนะมาตรการคุ้มครองสิทธิรับบริการสาธารณสุขเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค โดยให้ ครม. เร่งรัดให้ สปสช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้ พ.ร.ฎ. มีผลบังคับใช้โดยเร็วเพื่อให้ประชาชนที่อยู่นอกสิทธิบัตรทองเข้าถึงบริการสาธารณสุข และชดเชยเงินให้แก่หน่วยบริการ (2) ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการมลภาวะทางอากาศในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกระจายอำนาจในการบริหารจัดการสถานการณ์ไฟป่าไปยัง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การทบทวนนโยบายเพื่อจัดการและควบคุมการเผาป่าหรือพื้นที่เกษตรกรรม การจัดทำตัวชี้วัดแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และ (3) ข้อเสนอแนะในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ โดยให้ กทม. แต่งตั้งคณะทำงานบูรณาการการบริหารจัดการและจัดระบบบริการสุขภาพเพื่อแก้ปัญหาให้แรงงานใน กทม. และพัฒนากลไกอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว (อสต.) นอกจากนี้ยังได้หารือกับผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ โดยหลังการหารือ กทม. ได้ออกประกาศให้แรงงานข้ามชาติที่ซื้อบัตรประกันสุขภาพกับโรงพยาบาลในสังกัดสามารถใช้สิทธิได้ในโรงพยาบาลทุกแห่งของ กทม. (11 แห่ง) รวมทั้งศูนย์บริการสาธารณสุขทั้ง 69 แห่งด้วย

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ในปี 2566 รัฐพยายามดำเนินการเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการสุขภาพจากรัฐที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เช่น สิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติมีการใช้บริการระบบการแพทย์ทางไกล การตรวจคัดกรองสุขภาพและการรักษาโรคพื้นฐานที่ร้านยา การจัดบริการตรวจทางห้องปฏิบัติการ และในปี 2567 ขยายโอกาส

ที่มา: The Bangkok Insight

[122]จาก คำร้องที่ 4/2566 เรื่อง สิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ กรณีขอให้ผลักดันการรักษาฟันผุฟรีอย่างทั่วถึง.

ให้ประชาชนสามารถใช้บัตรประชาชนเพื่อเข้ารับการรักษาได้ทุกแห่งภายในจังหวัดนำร่อง สำหรับสิทธิประกันสังคมขยายการให้บริการทางการแพทย์ใน 5 กลุ่มโรคใน 74 สถานพยาบาล ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ประชาชนเข้าถึงหน่วยบริการได้มากขึ้น ในกลุ่มแรงงานข้ามชาติที่ประสบปัญหาในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพโดยเฉพาะใน กทม. ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีแรงงานข้ามชาติจำนวนมากได้มีประกาศให้แรงงานข้ามชาติสามารถเข้ารับบริการได้ในศูนย์บริการสาธารณสุขในสังกัด กทม. ทุกแห่ง ในส่วนปัญหาสุขภาพจิตของประชาชนมีการเตรียมพร้อมและกลไกช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตทั้งในระดับชุมชนและสถานศึกษา นอกจากนี้ ประชาชนเข้าถึงการรักษาด้วยกัญชาทางการแพทย์เพิ่มสูงขึ้น และ ครม. ได้อนุมัติหลักการร่าง พ.ร.บ. อากาศสะอาด พ.ศ. .... ซึ่งนับเป็นความก้าวหน้าของรัฐในการคุ้มครองสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 47 และหน้าที่ของรัฐตามมาตรา 55 ซึ่งสอดคล้องกับกติกา ICESCR ข้อ 12

ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2566 พบปัญหาในการเบิกจ่ายและการรับบริการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคที่เกิดขึ้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ไม่ใช่สิทธิบัตรทอง ซึ่งได้รับการแก้ไขปัญหาในเวลาต่อมา อย่างไรก็ตาม ยังคงพบปัญหาอุปสรรคในหลายประการ อาทิ การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพของแต่ละระบบยังคงมีความแตกต่างกันทั้งในด้านชุดสิทธิประโยชน์ การเข้าถึงหน่วยบริการ การช่วยเหลือเบื้องต้นเมื่อเกิดความเสียหายจากการรักษาพยาบาล ซึ่งรัฐต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อลดความแตกต่างในการให้บริการของแต่ละกองทุน นอกจากนี้ยังประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์และอาจส่งผลต่อการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพของประชาชน อย่างไรก็ตาม การเพิ่มจำนวนบุคลากรเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่ช่วยให้แก้ไขปัญหาได้ทั้งหมดจึงควรที่จะมีมาตรการอื่น ทั้งการทำงานเชิงป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคประชาสังคมในการร่วมให้บริการ ในส่วนของแรงงานข้ามชาติพบปัญหา การไม่มีหลักประกันสุขภาพและการเข้าถึงสิทธิสุขภาพหลายประการ เช่น โรงพยาบาลไม่ขายบัตรประกันสุขภาพ การขาดแคลนล่ามในหน่วยบริการ ไม่มีระบบการรับเรื่องร้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น ปัญหาสุขภาพจิตมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นหลายปีต่อเนื่อง แม้ว่ารัฐได้พยายามเพิ่มช่องทางในการเข้าถึงบริการโดยใช้เทคโนโลยีรวมถึงกลไกในระดับพื้นที่ทั้งชุมชนและสถานศึกษา

ที่มา: กรุงเทพธุรกิจ

“—— แต่สถานการณ์ยังคงน่าห่วงกังวล โดยเฉพาะเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ที่มีความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายสูง ——”

ซึ่งรัฐมีหน้าที่ในการทำให้เด็กอยู่รอดและได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ตามอนุสัญญา CRC ข้อ 6 ในส่วนของกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังไม่ได้รับวัคซีนโควิด 19 เข็มกระตุ้นยังมีจำนวนมาก สถานการณ์การใช้กัญชาพบในกลุ่มเด็กและเยาวชนและมีจำนวนผู้ป่วยที่เกี่ยวกับการใช้กัญชาเพิ่มสูงขึ้นซึ่งสะท้อนถึงกลไกที่มีอยู่ของรัฐที่ยังไม่มีประสิทธิผลเพียงพอ นอกจากนี้ ปัญหาฝุ่นละออง PM 2.5 ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบด้านสุขภาพเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นความท้าทายของรัฐในการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึงและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องอันเป็นหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงสิทธิในสุขภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 55 และกติกา ICESCR ข้อ 12

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาล โดย สธ. สปสช. กค. ควรพิจารณาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในชุดสิทธิประโยชน์ของระบบหลักประกันสุขภาพแต่ละระบบและเร่งรัดให้ สธ. และสำนักงาน ก.พ. แก้ไขปัญหาวิกฤตการขาดแคลนและภาระงานของบุคลากรทางการแพทย์ของประเทศที่เพียงพอต่อการให้บริการสาธารณสุข

4.2 รัฐบาล โดย สธ. รง. กทม. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการที่ทำให้แรงงานข้ามชาติเข้าถึงหลักประกันสุขภาพได้อย่างทั่วถึง เช่น มีมาตรการจูงใจทั้งในส่วนของนายจ้างให้นำแรงงานข้ามชาติเข้าสู่ระบบประกันสังคมและแรงงานข้ามชาติที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคมให้ซื้อหลักประกันสุขภาพ รวมถึงประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลในการเลือกซื้อหลักประกันสุขภาพที่อยู่ใกล้ถิ่นที่อยู่หรือสถานประกอบการเพื่อความสะดวกในการเข้ารับบริการ และพัฒนากลไกอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว (อสต.) ให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่

4.3 รัฐบาล โดย สธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ช่องทางการขอรับคำปรึกษาและความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาด้านสุขภาพจิตแก่ประชาชน รวมถึงสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับชุมชน ญาติ เกี่ยวกับการสังเกตสัญญาณการฆ่าตัวตายและทักษะการช่วยเหลือเบื้องต้น รวมทั้งมีช่องทางการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เพื่อขอรับคำแนะนำหรือการช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง

4.4 รัฐบาล โดย สธ. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์โรคโควิด 19 และการรับวัคซีนเข็มกระตุ้นแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงควรพิจารณาถอดบทเรียนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 อย่างจริงจังและจัดทำแนวปฏิบัติอย่างเป็นระบบและการบูรณาการบทบาทของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมกับภาวะวิกฤตด้านสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

4.5 รัฐบาลและรัฐสภาควรพิจารณาให้มีกฎหมายในระดับ พ.ร.บ. เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิในสุขภาพได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้กัญชา กัญชง อย่างเหมาะสมและปลอดภัย การสร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้กัญชาอย่างปลอดภัย การป้องกันการใช้กัญชาในกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างเคร่งครัด

4.6 รัฐบาล โดย ทส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรผลักดันให้มีกฎหมายอากาศสะอาดตามที่ ครม. ได้มีมติเห็นชอบโดยให้มีหลักการเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและสิทธิในสิ่งแวดล้อม รวมถึงการแจ้งเตือนประชาชนเมื่ออยู่ในพื้นที่ที่มีค่าฝุ่นละออง PM 2.5 เกินเกณฑ์มาตรฐานผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้เตรียมการป้องกันให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และ อก. ควรเร่งออกประกาศเรื่องการรายงานการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายสารมลพิษ และจัดทำทำเนียบการปลดปล่อยและเคลื่อนย้ายมลพิษ (Pollutant Release and Transfer Register)

สิทธิด้านการศึกษา

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

1.1 การเข้าถึงและคุณภาพการศึกษา

ข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2566 มีจำนวนนักเรียนทุกสังกัด รวมทั้งสิ้น 12,159,244 คน พบรายงานจำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน[123] ของ สพฐ. เปรียบเทียบระหว่างปีการศึกษา 2565 และ 2566 มีจำนวนลดลง แต่มีเด็กที่ติดตามแล้วไม่พบตัวเพิ่มขึ้น[124] โดยจังหวัดที่มีเด็กออกกลางคันมากที่สุด คือ จังหวัดนราธิวาส เพชรบูรณ์ อุบลราชธานี สระแก้ว และปทุมธานี[125] ตามลำดับ มีสาเหตุมาจากปัญหาความจำเป็นของครอบครัว ปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ปัญหาสุขภาพ การย้ายถิ่นที่อยู่ การไม่ได้รับสวัสดิการด้านการศึกษา และบางส่วนอยู่ในกระบวนการยุติธรรม[126]

> *“— ในการติดตามตัวเด็กมีอุปสรรคในการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศที่ไม่สามารถเชื่อมโยงได้ทุกหน่วยงาน —”*

ที่มา: เดลินิวส์

เพื่อให้การช่วยเหลือหรือส่งต่อข้อมูลรายบุคคล[127] นอกจากนี้มีกรณีที่เยาวชนหญิงถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานพินิจจึงไม่ได้มอบตัวภายในเวลาที่กำหนดทำให้ไม่มีชื่อในฐานข้อมูลระบบการศึกษา ในด้านคุณภาพการศึกษามีรายงานสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2565 เกี่ยวกับการลดความเหลื่อมล้ำตัวชี้วัดทางการศึกษาที่พิจารณาจากการได้รับงบประมาณ อัตราการเข้าเรียนมัธยมศึกษาและอัตราส่วนต่อครู 1 คน สะท้อนว่าการจัดการศึกษายังสร้างโอกาสไม่ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมายและมีความเหลื่อมล้ำในเชิงพื้นที่[128] อีกทั้งผลการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากลที่ประเมินทุก 3 ปี (Programme for International Student Assessment) หรือ PISA ประจำปี 2022 ของเด็กไทยมีคะแนนลดลงต่ำสุดในรอบ 20 ปี ใน 3 ด้าน ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน[129]

---

[123]เด็กออกกลางคัน หมายถึง เด็กในวัยการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เคยเข้าเรียนในสถานศึกษาแล้วแต่ออกจากสถานศึกษาก่อนที่จะจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

[124]จาก หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ 0208/3512 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[125]จาก *ปลัด ศธ. ยันยอดเด็กออกกลางคัน ข้อมูลจริง แนะ สพฐ. สอศ. ใช้ข้อมูลวางแผนงบ-เพิ่มผู้เรียน*, โดย มติชน, 3 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/education/news_3957028

[126]จาก *สถิติเผย กว่า 60% ของเด็กในกระบวนการยุติธรรมหลุดจากระบบการศึกษา กสศ. จับมือกรมพินิจฯ และ 20 เครือข่ายเร่งคืนคนคุณภาพสู่สังคม*, โดย THE STANDARD TEAM, 11 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://thestandard.co/rating-says-60-percents-justice-process-children-missing-education/

[127]จาก *สถิติเผย กว่า 60% ของเด็กในกระบวนการยุติธรรมหลุดจากระบบการศึกษา กสศ. จับมือกรมพินิจฯ และ 20 เครือข่ายเร่งคืนคนคุณภาพสู่สังคม*. งานเดิม.

[128]จาก *สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2565 (IMD 2022)* (น. ซ - ฌ), โดย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

[129]จาก *การแถลงข่าวผลการประเมิน PISA 2022*, โดย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 6 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://pisathailand.ipst.ac.th/news-21/

ปี	จำนวนเด็กออกกลางคัน (คน)	จำนวนเด็กที่ติดตามพบตัว (คน)		จำนวนเด็กที่ติดตามไม่พบตัว (คน)
		กลับเข้ามาเรียน (คน)	ไม่กลับเข้าเรียน (คน)	
พ.ศ. 2565 (ปีการศึกษา 2564)	28,134	20,901	7,211	22
พ.ศ. 2566 (ปีการศึกษา 2565)	5,998	4,632	1,030	336

ภาพที่ 3.3: ตารางจำนวนเด็กที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

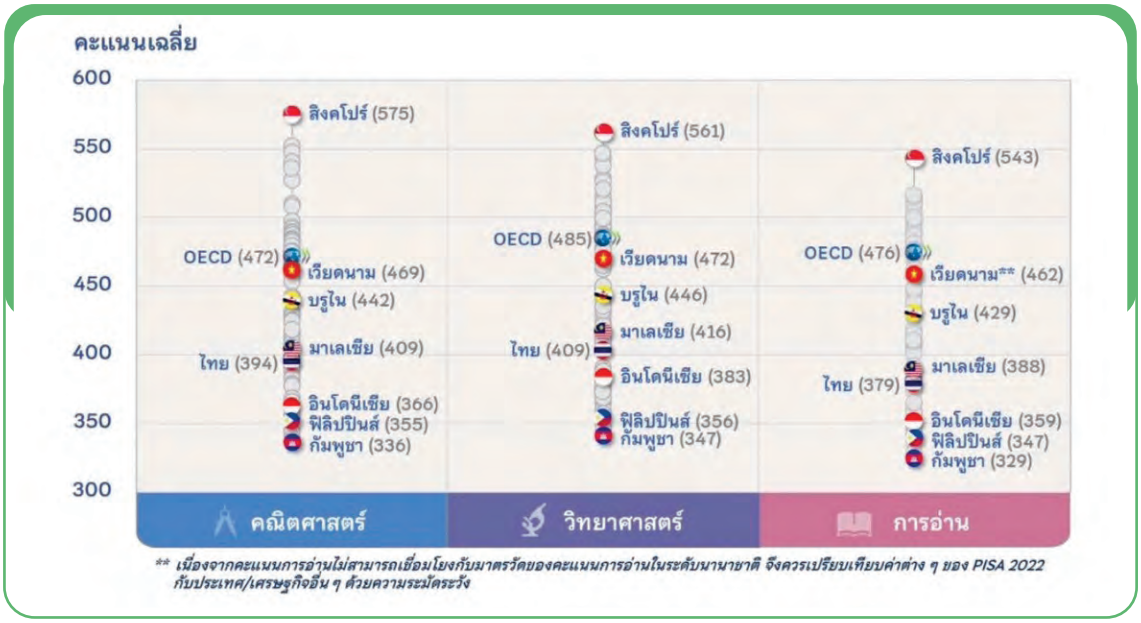

ที่มา: ประชาชาติธุรกิจ

ในปี 2566 ศธ. ดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษาในหลายระดับ อาทิ โครงการอาชีวะอยู่ประจำ เรียนฟรี มีอาชีพ โครงการอุดหนุนอาหารกลางวันในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดตาดีกา ซึ่ง ครม. มีมติเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2566 อนุมัติหลักการโครงการอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียน (ตาดีกา) ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีนักเรียนได้รับจำนวน 172,473 คน[130] โครงการทุนนวัตกรรมสายอาชีพชั้นสูงช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนทุกคนหลุดจากระบบด้วยการเรียนสายอาชีพระดับ ปวช. หรือ ปวส.[131] และการช่วยเหลือและบรรเทาภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาและการดำรงชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนและการดำรงชีวิตเพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มอยู่ในสถานศึกษาสังกัด ศธ. และสถานศึกษานอกสังกัด ศธ. ทั้งภาครัฐและเอกชนในอัตรา 2,000 บาทต่อคน[132] อีกทั้งขับเคลื่อนนโยบายการแก้ปัญหาเด็กที่อยู่นอกระบบการศึกษาและเด็กตกหล่นให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษาโดยนำร่องใน 13 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครพนม บึงกาฬ อุบลราชธานี นครราชสีมา ราชบุรี กาญจนบุรี สระแก้ว ตาก น่าน เชียงใหม่ สงขลา ปัตตานี และตรัง

[130]จาก *ศธ. ประชุมสรุปผลการดำเนินงานเพื่อก้าวเข้าสู่ปีที่ 131 การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21*, โดย ศธ. 360 องศา, 30 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://moe360.blog/2023/03/30/32366/

[131]จาก *กสศ. - สอศ. ป้องกันเยาวชนหลุดจากระบบด้วยโมเดลการศึกษายุติความยากจนข้ามรุ่น*, โดย ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 23 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/public-relations/news-1299462

[132]จาก *โรงเรียนเอกชนวิกฤต ส่อปิดกิจการอีกหลายแห่ง กรุงเทพฯ หนักสุด*, โดย ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 27 กุมภาพันธ์ 2566. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/education/news-1215486

ทั้งนี้ การประกาศใช้ พ.ร.บ. ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 จะเป็นการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนทุกช่วงวัยผ่านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการจัดการศึกษาโดยสร้างโอกาสให้ผู้อยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษาในโรงเรียน หรือผู้พ้นวัยที่จะศึกษาในโรงเรียนหรืออยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือทุรกันดารมีโอกาสเรียนรู้และเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเป็นธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ

1.2 การส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา

รัฐมีกลไกสนับสนุนทางการเงินเพื่อช่วยเหลือบุคคลทั้งในรูปแบบการกู้ยืมและสนับสนุนนักเรียนยากจนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ได้แก่

1.2.1 กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ได้ช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้กู้ยืมเงินแก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ สำหรับปีการศึกษา 2566 มีผู้กู้ยืมเงินจำนวน 760,256 คน และอนุมัติให้กู้ยืมจำนวน 752,303 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2565 ที่มีผู้ยื่นกู้ยืมทั้งหมด 639,000 คน ได้รับการอนุมัติให้กู้ยืมจำนวน 630,473 คน[133] อย่างไรก็ตาม มีรายงานว่านักศึกษาบางกลุ่มออกมาร้องเรียนกรณีไม่ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้กู้เงินจาก กยศ. ทำให้ไม่มีค่าใช้จ่ายในการครองชีพและค่าเล่าเรียน[134] ซึ่งต่อมา กยศ. ยืนยันว่านักศึกษาทุกคนที่มีคุณสมบัติครบถ้วน และดำเนินการตามระเบียบมีสิทธิกู้ยืมอย่างแน่นอน ทั้งนี้ เมื่อสถานศึกษาตรวจสอบความถูกต้องและนำส่งแบบเบิกเงินกู้ยืมในระบบแล้ว ผู้กู้ยืมจะได้รับเงินค่าครองชีพงวดแรกภายใน 7 วัน[135] นอกจากนี้ ในปี 2566 กยศ. ปรับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ. กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2566 เพื่อลดภาระให้ผู้กู้ยืม อาทิ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ไม่เกิน 1% ต่อปี ลดอัตราเบี้ยปรับเหลือไม่เกิน 0.5% ต่อปี และไม่ต้องมีผู้ค้ำประกันในทุกกรณี รวมทั้งให้เงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาในหลักสูตรอาชีพหรือเพื่อยกระดับทักษะ สมรรถนะ หรือการเรียนรู้ (Reskill/Upskill) ขยายโอกาสในการเข้าถึงเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาให้มากขึ้น[136]

ที่มา: ข่าวออนไลน์ 7HD

1.2.2 กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) มีส่วนในการส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาซึ่งมุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนา สนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายให้แก่ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยอุดหนุนให้เด็กยากจนรวมทั้งกลุ่มเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาได้รับการช่วยเหลือตามความจำเป็น ให้สามารถกลับเข้าสู่ระบบหรือพัฒนาระบบการศึกษาพิเศษ โดยจากรายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปีการศึกษา 1/2566 มีจำนวนนักเรียนยากจนพิเศษ รวมทั้งสิ้น 1,248,861 คน ลดลงจากปีการศึกษา 1/2565 ที่มีจำนวน 1,307,152 คน แต่มีข้อมูลว่ารายได้เฉลี่ยครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปีการศึกษา 1/2564 มีการสำรวจพบว่ารายได้เฉลี่ยครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษต่อคนต่อเดือนอยู่ที่ 1,094 บาท ปีการศึกษา 1/2565 มีจำนวน 1,044 บาท ในขณะที่ปีการศึกษา 1/2566 เฉลี่ยครัวเรือนละ 1,039 บาทเท่านั้น ซึ่งจังหวัดที่มีนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษมากที่สุด ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน นครพนม อำนาจเจริญ มุกดาหาร

---

[133]จาก หนังสือกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ที่ กค 5112/10944 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2566 เรื่องขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[134]จาก *42 นักศึกษาพยาบาลเตรียมบุกคลังร้อง 'เศรษฐา' ร่ำไห้เจอผู้บริหาร กยศ. โทรศัพท์ขู่*, โดย มติชน, 28 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก http://www.matichon.co.th/education/news_43G5599

[135]จาก *กยศ. ลงพื้นที่พบนักศึกษาที่ศรีสะเกษและนครศรีธรรมราช อนุมัติเงินกู้เพิ่มอีก 2,209 ราย ไม่ประสงค์จะขอกู้ยืมเงิน 67 ราย และจะอยู่ในพื้นที่เพื่อตรวจสอบข้อมูลรายที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติ*, โดย กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, 6 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.studentloan.or.th/th/news/1702452684

[136]จาก *พ.ร.บ. กยศ. ฉบับแก้ไข มีผลบังคับใช้แล้ว ลดเบี้ยปรับเหลือ 0.5% ไม่ต้องมีผู้ค้ำประกัน เปิดให้กู้ Reskill Upskill และเปลี่ยนลำดับการตัดชำระหนี้*, โดย กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา, 23 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.studentloan.or.th/th/news/1679568742

และกาฬสินธุ์ ตามลำดับ ทำให้เด็กหลายคนมีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา และพบอุปสรรคอย่างต่อการศึกษาระหว่างช่วงชั้น อาทิ ไม่รู้ข้อมูลแหล่งเงินทุน ขาดแคลนค่าใช้จ่าย เงื่อนไขของแหล่งทุน/เงินกู้ และเงื่อนไขสถาบันการศึกษาที่ต้องใช้ระยะเวลาในการจ่ายเงิน รวมถึงค่าใช้จ่ายในการเตรียมตัวและการสมัครเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่มีราคาสูง[137] ทั้งนี้ ในปี 2566 กสศ. ได้รายงานผลการดำเนินการของปี 2565 ว่าสามารถช่วยเหลือเด็ก เยาวชน และประชาชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสให้เข้าถึงการศึกษาผ่านโครงการต่าง ๆ รวม 1,396,208 คน[138]

ที่มา: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิด้านการศึกษา จำนวน 12 เรื่อง อาทิ กรณีไม่ได้รับอนุญาตให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว กรณีศูนย์การเรียนขององค์กรชุมชนและองค์กรเอกชนไม่ได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวและเงินค่าอาหารกลางวันและอาหารเสริม โดยมีรายงานผลตรวจสอบข้อเท็จจริงที่สำคัญ ได้แก่ 1) กรณีการพิจารณาอนุญาตให้จัดการศึกษาโดยครอบครัวล่าช้า ซึ่ง กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิทางการศึกษาของเด็ก จึงเสนอแนะให้ สพฐ. ปรับปรุงแนวทางการขออนุญาตจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว กำหนดกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนเพื่อให้แผนจัดการศึกษาทำให้ครอบครัวหรือผู้จัดการศึกษาสามารถคาดหมายระยะเวลาที่จะรับการอนุญาตให้จัดการศึกษาได้ทันปีการศึกษา และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณาทบทวนโครงสร้างหน่วยงานการกำกับดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว[139] และ 2) กรณีหน่วยงานของรัฐลิดรอนสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและศูนย์การเรียน กสม. จึงเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับปรุงการกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียนในศูนย์การเรียน ทบทวนกลไกการกำกับดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและศูนย์การเรียน และเร่งพิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎกระทรวงต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของศูนย์การเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยบุคคล องค์กรชุมชน และองค์กรเอกชนได้รับสิทธิประโยชน์ด้านเงินอุดหนุนจากรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม[140] นอกจากนี้ จากกรณีเยาวชนหญิงที่ไม่ได้มอบตัวตามขั้นตอนของโรงเรียนภายในเวลาที่กำหนดทำให้ไม่มีชื่อในฐานข้อมูลระบบการศึกษา กสม. ได้ออกแถลงการณ์ยืนยันสิทธิทางการศึกษาซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐต้องประกันให้เด็กทุกคนอันสอดคล้องและเป็นไปตามอนุสัญญา CRC และการดำเนินการใด ๆ ของโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ และให้เร่งแก้ไขปัญหาเพื่อให้เยาวชนดังกล่าวอยู่ในระบบการศึกษา[141]

---

[137]จาก *ทุนมนุษย์เพื่อยุติความเหลื่อมล้ำ ตุลาคม 2566*, โดย กสศ., 26 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.eef.or.th/wp-content/uploads/2023/10/ทุนมนุษย์เพื่อยุติความเหลื่อมล้ำ.pdf

[138]จาก *กองทุนเสมอภาคทางการศึกษา ปี 65 โวช่วยเด็ก เยาวชน ประชาชน ด้อยโอกาส 1.4 ล้านคน*, โดย สำนักข่าว EDUNEWSSIAM ONLINE, 7 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://www.edunewssiam.com/th/articles/284343

[139]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 100/2566 เรื่อง สิทธิเด็ก อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในการเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง กรณีกล่าวอ้างว่า การพิจารณาอนุญาตให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวล่าช้า.

[140]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 74 - 76/2566 เรื่อง สิทธิเด็กอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีกล่าวอ้างว่า หน่วยงานของรัฐลิดรอนสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัวและศูนย์การเรียน.

[141]จาก *แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เรื่อง สิทธิเด็ก กรณี "หยก" ไม่มีชื่อในระบบการศึกษาของรัฐ*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 19 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Statements/22864.asp

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ในปี 2566 รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ทำให้เด็กและเยาวชนได้เข้าถึงการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารัฐมีความพร้อมและสนับสนุนเพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้เข้าถึงสิทธิการศึกษา อีกทั้ง

> *"—— มีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนทุกช่วงวัย ——"*

โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสให้สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และสามารถนำไปประกอบอาชีพหารายได้ นอกจากนี้ การเพิ่มโอกาสเข้าถึงการศึกษาผ่านกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาได้รับอนุมัติเพิ่มขึ้น และไม่ต้องมีผู้ค้ำประกันในทุกกรณีซึ่งจะเป็นส่วนช่วยในการลดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำให้แก่ผู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ รวมถึงการให้ความช่วยเหลือเงินทุนให้แก่นักเรียนยากจนและครัวเรือนที่มีรายได้น้อยให้มีค่าใช้จ่ายในการเรียนและนำเด็กกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาของ กสศ. อย่างต่อเนื่องเป็นการดำเนินการของรัฐที่สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญมาตรา 54 และกติกา ICCPR ข้อ 13 ที่รัฐมีหน้าที่ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา ผ่านการจัดสรรงบประมาณรวมถึงอนุสัญญา CRC ข้อ 28 ที่รับรองว่ารัฐพึงมีมาตรการสนับสนุนการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ ลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคัน โดยรัฐต้องดำเนินการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้เป็นภาคบังคับและจัดให้ทุกคนแบบไม่เสียค่าใช้จ่าย และจัดการศึกษาระดับมัธยมในรูปแบบต่าง ๆ โดยวิธีการที่เหมาะสม

ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2566 แม้จะมีจำนวนสถิตินักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคันลดลงแต่ยังมีเด็กบางส่วนที่ติดตามตัวไม่พบ โดยยังคงมีสาเหตุมาจากสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ และบางสาเหตุอาจเป็นผลจากปัญหาทางสังคม เช่น เด็กที่อยู่ในสภาพทางสังคมที่ไม่เหมาะสม กลุ่มเด็กยากจน กลุ่มเด็กด้อยโอกาสไม่สามารถเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมและไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อให้การช่วยเหลือรายบุคคล ในขณะที่การประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากลหรือ (PISA) ต่ำลง ซึ่งเป็นที่น่ากังวลในการพัฒนาคุณภาพทางการเรียนรู้และคุณภาพของสถานศึกษาที่ยังมีช่องว่างและความเหลื่อมล้ำที่ควรได้มาตรฐานในทุกสังกัด อย่างไรก็ตาม แม้ในปี 2566 จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา แต่ยังมีเงื่อนไขการให้กู้ยืมเงิน กยศ. ได้เฉพาะสาขาวิชาที่เป็นความต้องการหลักและมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งอาจกระทบในกลุ่มผู้ยื่นกู้ในสาขาหรือหลักสูตรอื่น ๆ ซึ่งทุกคนที่อยู่ในเกณฑ์ควรได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้ ปัญหาการเข้าถึงการศึกษาไม่ได้มีเพียงการเข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการศึกษาเท่านั้น แต่ยังมีเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน ซึ่งรัฐควรพิจารณาดำเนินการให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ กติกา ICESCR เพื่อเป็นหลักประกันว่าเด็กทุกคนในประเทศจะเข้าถึงการศึกษา และอนุสัญญา CRC ข้อ 28 ซึ่งรับรองสิทธิของทุกคนที่จะได้รับการศึกษาและเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถได้รับการศึกษาชั้นอุดมศึกษาได้เท่าเทียมกันบนพื้นฐานของความสามารถของแต่ละบุคคล โดยมีมาตรการเพื่อสนับสนุนการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคัน

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาลควรมอบหมายให้ ศธ. กสศ. และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องบูรณาการและเชื่อมโยงระบบติดตามฐานข้อมูลรายบุคคลและรายสถานศึกษาระยะยาว (longitudinal database) เพื่อใช้ในการค้นหานักเรียนที่หลุดจากระบบให้กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา รวมถึงกำหนดนโยบายระบบสวัสดิการเพื่อสนับสนุนการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวและสิทธิประโยชน์แก่ผู้เรียนให้ครอบคลุมการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ

4.2 รัฐบาล โดย ศธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนโดยเฉพาะทักษะด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการอ่าน รวมทั้งการพัฒนาครูผู้สอนในสถานศึกษาทุกสังกัดด้วย

4.3 รัฐบาล โดย ศธ. ควรกำหนดให้มีการจัดทำแผนพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับอุดมศึกษา และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษา เช่น การผลักดันให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นร่วมจัดสรรทรัพยากรเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาในระดับพื้นที่ให้มากขึ้นทั้งในรูปแบบตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงิน และสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาและกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นกลไกช่วยเหลือและส่งเสริมสิทธิของบุคคลในการเข้าถึงการศึกษาให้ทั่วถึงในทุกระดับตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานไปจนถึงระดับอุดมศึกษา

สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

ในภาพรวมการดำเนินการจัดที่ดินระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเองและระหว่างหน่วยงานของรัฐกับประชาชน รวมถึงการจัดสรรที่ดินทำกินให้ประชาชนเข้าใช้ประโยชน์มีความคืบหน้าไม่มากนักและมีปัญหาพื้นที่ทับซ้อน ในส่วนการดำเนินโครงการพัฒนาทั้งที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการและรัฐอนุญาตให้เอกชนดำเนินการมีปัญหาขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและมีข้อห่วงกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย กรณีโครงการที่ดำเนินการแล้วมีผลกระทบประชาชนออกมาเรียกร้องให้ฟื้นฟูและเยียวยา ซึ่งมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

1.1 ด้านการจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ

ประเทศไทยมีเนื้อที่ประมาณ 320 ล้านไร่ โดยมีที่ดินที่ถือครองโดยประชาชนประมาณ 120 ล้านไร่ และจำนวนนี้ที่ดินประมาณร้อยละ 90 ถือครองโดยประชาชนร้อยละ 10 หรือประมาณ 6 ล้านคน[142] ที่ผ่านมาหน่วยงานของรัฐได้กระจายการถือครองที่ดินและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับที่ดินของรัฐ อาทิ คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ได้จัดสรรที่ดินทำกินจำนวน 96,536 ไร่ ให้ประชาชนเข้าใช้ประโยชน์ 78,109 ราย จากพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 5.8 ล้านไร่ ตั้งแต่ปี 2558 - 2565 ต่อมาในปี 2566 ได้จัดสรรที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 105,657 ไร่ให้แก่ประชาชน 85,403 ราย[143] ในขณะเดียวกันกองทัพบกนำพื้นที่ที่หมดความจำเป็นในทางราชการจัดสรรให้ประชาชนเข้าใช้ประโยชน์และทำกินผ่านโครงการหนองวัวซอโมเดล 9,276 ไร่ และมีนโยบายขยายการดำเนินการไปยังพื้นที่อื่น[144] สำหรับความคืบหน้าในการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการมาตราส่วน 1 : 4000 (One Map) เพื่อแก้ไขปัญหาการทับซ้อนของแนวเขตที่ดินของรัฐแต่ละประเภท ซึ่งมีส่วนในการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน พบว่าตั้งแต่ปี 2565 - 2566 ครม. ได้เห็นชอบผลการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินไปแล้ว 3 กลุ่มจังหวัด และอยู่ระหว่างดำเนินการอีก 4 กลุ่มจังหวัด จากเป้าหมายทั้งหมด 7 กลุ่มจังหวัดทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม มีผลการศึกษาระบุว่านโยบายการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐอาจมีผลกระทบต่อประชาชนที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ในที่ดินที่มีเอกสารสิทธิรับรองอยู่แล้วและหน่วยงานไม่นำข้อเท็จจริงจากการประกาศแนวเขตที่ดินบกพร่องของรัฐมาพิจารณาประกอบการแก้ไขปัญหาทำให้เกิดความขัดแย้งและข้อพิพาทที่ดินทับซ้อน[145]

ในส่วนความคืบหน้าของการจัดทำกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และป่าชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใช้ประโยชน์ของประชาชนที่เคยอยู่อาศัยมาก่อนและการเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ[146] อาทิ ร่าง พ.ร.ฎ. ตามมาตรา 64 วรรคสอง พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ในการสำรวจการถือครองที่ดินที่อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตอุทยานแห่งชาติ ร่าง พ.ร.ฎ. ตามมาตรา 121 พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 เกี่ยวกับการสำรวจการถือครองที่ดินที่อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทั้งนี้ เมื่อการจัดทำกฎหมายลำดับรองดังกล่าวแล้วเสร็จ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดทำแนวเขตเพื่อการอนุรักษ์และตรวจสอบคุณสมบัติประชาชนที่อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ โดยในปี 2564 - 2566 มีเพียงการจัดทำแผนที่แนวเขตเพื่อการอนุรักษ์แบบท้ายร่าง พ.ร.ฎ. ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้ว 2 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 50 ของเนื้อที่ทั้งหมด[147]

ที่มา: เชียงใหม่นิวส์

[142]จาก *ข้อเสนอเชิงนโยบายต่อรัฐบาลในประเด็นเรื่องที่ดิน*, โดย the citizen plus, 3 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://thecitizen.plus/node/79967

[143]จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ นร 1604/3571 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[144]จาก *กองทัพไฟเขียว 'หนองวัวซอโมเดล' 9,276 ไร่ คาดส่งถึงมือประชาชน 25 ธ.ค. นี้ ด้านนายกฯ ยืนยันไม่ยุบ กอ.รมน. แนะเพิ่มบทบาทแทน*, โดย THE STANDARD TEAM, 31 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://thestandard.co/nong-wua-so-model-9276-rai/

[145]จาก *การปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการมาตราส่วน 1 : 4000 (One Map)*, โดย สำนักงบประมาณของรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 1 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt_dl_link.php?nid=1304&filename=index

[146]จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด่วนที่สุด ที่ ทส 0207.3/5957 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[147]จาก หนังสือกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ที่ ทส 0906.507/25796 ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566: ผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่ดินของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ตามนโยบายของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ในปี 2565 - 2566.

ในปีที่ผ่านมามีรายงานว่าประชาชนได้รับผลกระทบจากการจัดการที่ดินและป่าไม้ของรัฐ อาทิ กรณีชุมชนขอใช้สิทธิอยู่อาศัยและใช้ที่ดินทำกินในเขตป่าสงวนแห่งชาติบ้านทุ่งทับควาย จังหวัดนครศรีธรรมราช พร้อมให้เร่งปฏิรูปการถือครองที่ดิน[148] กรณีชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก เห็นว่าเงื่อนไขการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายของ คทช. เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำอาจทำให้สูญเสียที่ดินทำกินเพื่อนำมาปลูกป่าฟื้นฟู[149] กรณีประชาชนในอำเภอดอนตูม จังหวัดสุรินทร์ ได้รับผลกระทบจากปัญหาพื้นที่ทับซ้อนในที่ทำกินกับพื้นที่ของหน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติและที่ดินเพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม[150] กรณีชุมชนในจังหวัดลำปางได้รับผลกระทบจากปัญหาพื้นที่ทับซ้อนและการเตรียมประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติถ้ำผาไท พร้อมทั้งเรียกร้องให้ร่วมสำรวจแนวเขตพื้นที่และรับรองให้ชุมชนร่วมจัดการทรัพยากร[151] นอกจากนี้

> ***"ในการดำเนินนโยบายป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ในอดีตยังคงทำให้ประชาชนบางกลุ่มถูกดำเนินคดีและได้ออกมาเรียกร้องหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือ[152]"***

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลอยู่ระหว่างจัดทำกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ราษฎรซึ่งได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ ซึ่งรวมถึงการจัดการที่ดินและป่าไม้ โดยมีเป้าหมายจัดทำเป็นกฎหมายที่มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน[153]

สำหรับการขับเคลื่อนโดยภาคประชาสังคม ขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (ขปส.) หรือ พีมูฟ ในปีนี้ยังออกมาเรียกร้องให้รัฐบาลนำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการที่ดินและทรัพยากรไปพิจารณาประกอบการกำหนดนโยบายของรัฐบาล เช่น เร่งออกกฎหมายว่าด้วยการนิรโทษกรรมแก่ราษฎรซึ่งได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ โดยขอให้ชะลอการดำเนินคดีจนกว่าจะมีการพิสูจน์สิทธิหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบให้เป็นธรรม ทบทวนกฎหมายเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และป่าชุมชนให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและหลักการคนอยู่กับป่าอย่างสมดุลและยั่งยืน เป็นต้น ต่อมา ครม. มีมติรับทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาของพีมูฟและแต่งตั้งคณะอนุกรรมการด้านต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ อาทิ ที่ดินที่อยู่อาศัย กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ผลกระทบจากโครงการพัฒนา โดยให้มีสัดส่วนตัวแทนภาคประชาสังคมในกลไกดังกล่าวด้วย[154] ขณะเดียวกันรัฐบาลได้ตอบรับข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจนเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความเดือดร้อนในที่ดินทำกินและการประกอบอาชีพ พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการกำกับและติดตามแก้ไขปัญหา รวมทั้งได้กำหนดกรอบดำเนินงานของคณะกรรมการย่อยครอบคลุมปัญหาต่าง ๆ เช่น การจัดการที่ดินและป่าไม้ การดำเนินโครงการเขื่อน

---

[148]จาก *กมธ. ที่ดิน สผ. รับเรื่องร้องเรียน ปัญหาที่ดินทำกินในเขตป่าสงวน*, โดย สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา, 1 กุมภาพันธ์ 2566. สืบค้นจาก https://www.tpchannel.org/news/20101

[149]จาก *ชุมชนขุนแม่เหว่ย-แม่อมยะ ยื่นหนังสือขอให้ระงับแผนของ คกก. นโยบายที่ดิน มาใช้แนวทางโฉนดชุมชน*, โดย ประชาไท, 22 กุมภาพันธ์ 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/02/102872

[150]จาก *ประชาชนจังหวัดสุรินทร์ขอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทบทวนคำสั่งเพิกถอนสิทธิ์ที่ดินทำกิน ตำบลหนองบัว อำเภอดอนตูม จังหวัดสุรินทร์*, โดย สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา, 21 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://www.tpchannel.org/news/22762

[151]จาก *"กันเขตชุมชนออก ก่อนประกาศอุทยานฯ ถ้ำผาไท" สกน.-พีมูฟเรียกร้อง*, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 31 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก https://greennews.agency/?p=35384

[152]จาก *กลุ่มบางกลอยคืนถิ่น ร้อง 2 กมธ.สภาฯ ขอเร่งแก้ปัญหาคดีความของชาวกะเหรี่ยงบ้านบางกลอย*, โดย สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา, 13 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.tpchannel.org/news/23050

[153]จาก *กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิฯ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หารือแนวทางการขับเคลื่อนงานของคณะอนุกรรมการด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม*, โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 20 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.thaigov.go.th/news/contents/ministry_details/73610

[154]จาก *ครม. รับทราบแนวทางของ คกก. แก้ไขปัญหา P-Move ติดตามแก้ปัญหาที่ดินของประชาชน 38 พื้นที่*, โดย ประชาไท, 17 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/10/106398

และปัญหาที่อยู่ในความรับผิดชอบของ มท. เป็นต้น[155] นอกจากนี้ จากการที่รัฐบาลมีนโยบายปรับปรุงเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 เพื่อยกระดับเป็นโฉนดที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ภาคประชาสังคมมีความห่วงกังวลว่าอาจเอื้อประโยชน์ในทางธุรกิจและสร้างความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดิน จึงได้หารือกับหน่วยงานของรัฐเพื่อยืนยันว่าที่ดินประเภทดังกล่าวควรเป็นของรัฐ การขยายขอบเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดินควรสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม และสามารถเปลี่ยนมือได้เฉพาะเกษตรกรหรือทายาทเกษตรกร[156]

1.2 ด้านการดำเนินโครงการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการติดตามสถานการณ์โครงการซึ่งมีทั้งที่รัฐเป็นผู้ดำเนินการและรัฐเป็นผู้อนุญาตให้เอกชนดำเนินการ ปรากฏรายงานข้อห่วงกังวลของประชาชนในพื้นที่ว่าไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอและบางส่วนเกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต และสุขภาพของประชาชน ซึ่งมีรายงานโครงการที่สำคัญในปี 2566 อาทิ ชุมชนชายฝั่งจะนะ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ยังออกมาเรียกร้องให้ยุติการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรมจะนะและให้ชุมชนสร้างเขตคุ้มครองทางทะเลเป็นส่วนหนึ่งในแผนพัฒนาจังหวัด[157] ภาคประชาสังคมและประชาชนเรียกร้องให้มีกระบวนการให้ข้อมูลสร้างความเข้าใจ และเปิดรับฟังความคิดเห็นให้ครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดของโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่งในโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้และเชื่อมโยงการขนส่งระหว่างอ่าวไทยและทะเลอันดามัน (โครงการแลนด์บริดจ์) ในพื้นที่จังหวัดชุมพรและระนอง ซึ่งเป็นโครงการที่รัฐบาลต้องการผลักดันให้เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อเนื่องจากรัฐบาลชุดที่แล้ว[158] เครือข่ายชุมชนลุ่มน้ำยวม เมย เงา และสาละวิน ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองเชียงใหม่เพื่อขอให้ยกเลิกโครงการก่อสร้างเขื่อนเก็บน้ำยวมเพื่อผันน้ำสู่เขื่อนภูมิพล เพราะเห็นว่ารายงาน EIA ขาดการมีส่วนร่วมและไม่ได้รับฟังความคิดเห็นของชุมชนอย่างเพียงพอ[159] การอนุญาตให้บริษัทเอกชนรายหนึ่งกลับมาประกอบการเหมืองทองคำอีกครั้งหลังจากถูกสั่งให้ยุติเป็นเวลากว่า 6 ปี ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีความกังวลว่าอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรงเหมือนในอดีต[160] กรณีตัวแทนชาวบ้านอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา เรียกร้องให้ชดใช้ค่าเสียหายจากการทำเหมืองโพแทชของบริษัทเอกชน เนื่องจากมีการปล่อยน้ำเสียสู่แหล่งน้ำธรรมชาติจนไม่สามารถทำการเกษตรและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้[161]

ที่มา: Facebook.com เหมืองแร่โปแตชแอ่งโคราช

[155]จาก *รองปลัดเศรษฐเกียรติฯ เข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน ครั้งที่ 1/2566* [ข่าวกระทรวง], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 10 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/75420

[156]จาก *เปลี่ยน ส.ป.ก.4-01 เป็นโฉนด 'พีมูฟ' ห่วงเกิด นอมินี ใช้ประโยชน์ที่ดินจากเกษตรกรตัวจริง*, โดย the active, 18 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://theactive.net/news/economy-20231018-2/

[157]จาก *ยื่นกรมทะเล "ยุตินิคมอุตสาหกรรมจะนะ"*, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 21 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://greennews.agency/?p=36329

[158]จาก *"ค้านเวทีรับฟัง-เสนอทำ SEA" เครือข่ายคนพื้นที่ "แลนด์บริดจ์ ชุมพร-ระนอง"*, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 16 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก https://greennews.agency/?p=35249

[159]จาก *ประชาชนลุ่มน้ำยวม เงา เมย สาละวิน 66 คน รวมตัวฟ้องศาลปกครอง 'ยกเลิก' โครงการผันน้ำยวม*, โดย ประชาไท, 18 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/10/106402

[160]จาก *23 ปี เหมืองทองอัครา มหากาพย์ 3 ฝ่าย รัฐ-เอกชน-ชาวบ้าน*, โดย ไทยพีบีเอส, 11 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/331511

[161]จาก *ชาวบ้านด่านขุนทด โคราช สุดทน บุก ศลก. ขอพบ ผวจ. เรียกร้องให้ปิดเหมืองโปแตส หลังปล่อยน้ำเสียสร้างความเสียหายให้กับไร่-นาหลายพันไร่ พร้อมหอบที่นอน เครื่องครัว ปักหลักนอนรอคำตอบ*, โดย สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 26 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG230626161532314

นอกจากนี้ การดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าขยะหลายแห่งถูกประชาชนในพื้นที่ออกมาคัดค้าน เช่น โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าขยะในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา เพื่อจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น[162] ประชาชนในพื้นที่อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ให้ยุติโรงไฟฟ้าขยะเนื่องจากไม่มีการแจ้งข้อมูลอย่างทั่วถึง[163] และประชาชนเรียกร้องให้เพิกถอนใบอนุญาตโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้าของ กทม. เนื่องจากไม่สามารถแก้ไขปัญหามลภาวะทางอากาศจากขยะที่ส่งกลิ่นเหม็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ[164] เป็นต้น

2 การดำเนินการของ กสม.

กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลายกรณี แบ่งเป็นสิทธิในการจัดการที่ดิน จำนวน 8 คำร้อง และสิทธิชุมชน จำนวน 43 คำร้อง ส่วนใหญ่เป็นกรณีเกี่ยวกับข้อพิพาทในที่ดินทับซ้อน ผลกระทบจากการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ รวมทั้งผลกระทบจากโครงการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเพียงพอ ในส่วนรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและข้อเสนอแนะที่สำคัญ เช่น 1) กรณีกล่าวอ้างว่าร่างกฎหมายลำดับรองประกอบ พ.ร.บ. อุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และ พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างเพียงพอเนื่องจากจัดการรับฟังความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์เท่านั้น กสม. จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการรับฟังความเห็นอย่างรอบด้านจากประชาชนในพื้นที่โดยจัดให้มีล่ามแปลภาษาสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์[165] 2) กรณีโครงการก่อสร้างเขื่อนเก็บน้ำยวมเพื่อผันน้ำสู่เขื่อนภูมิพลขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและรายงาน EIA ไม่สอดคล้องกับหลักการด้านสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารรูปแบบการสื่อสารไม่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนจึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทบทวนโครงการโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียเพื่อให้เกิดการกระจายทรัพยากรน้ำอย่างเป็นธรรม[166] 3) กรณีโครงการบริหารจัดการน้ำโขง เลย ชี มูล กสม. เห็นว่ากลไกการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จและประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับทราบข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับโครงการ จึงมีข้อเสนอให้ชะลอการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งทบทวนความจำเป็นและเหมาะสมในการดำเนินโครงการโดยให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม[167] และ 4) ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาที่ดินให้สอดคล้องกับหลักสิทธิในที่ดินและชุมชน กสม. เสนอให้ ครม. และ คทช. ยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนรวมถึงจัดการที่ดินให้ชุมชนโดยสอดคล้องกับหลักสิทธิชุมชน และแก้ไขความขัดแย้งเกี่ยวกับที่ดินโดยพิสูจน์สิทธิในที่ดิน[168] เป็นต้น

[162]จาก *ชาวบ้านบุกศาลากลางจี้ยุติ "โครงการโรงไฟฟ้าขยะโคราช" แจงนายทุนทำทุกทางเพื่อได้ปักหมุด*, โดย สยามรัฐออนไลน์, 23 กุมภาพันธ์ 2566. สืบค้นจาก https://siamrath.co.th/n/42575

[163]จาก *ชาวอำเภอพานบุกศาลากลางเชียงราย "ค้านโรงไฟฟ้าขยะ"*, โดย ไทยพีบีเอส, 13 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/331612

[164]จาก *"จับตา 16 เม.ย." กรมโรงงานเพิกถอนใบอนุญาตหรือไม่ ศูนย์ขยะอ่อนนุชฯ*, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 15 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://greennews.agency/?p=33736

[165]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 37-38/2566 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีกล่าวอ้างว่า ร่างกฎหมายลำดับรองประกอบพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน.

[166]จาก *การแถลงข่าวเด่นของ กสม. ประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 36/2566*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 5 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Press-Releases/23375.aspx

[167]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 113 - 114/2566 เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีขอให้ตรวจสอบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ชี มูล โดยแรงโน้มถ่วง: การพัฒนาระยะที่ 1 ช่วงปากแม่น้ำเลย-เขื่อนอุบลรัตน์.

[168]จาก ข้อเสนอแนะ ที่ 5/2566 เรื่อง ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินให้สอดคล้องกับหลักการสิทธิในที่ดินและสิทธิชุมชน.

สืบเนื่องจากการที่ กสม. ได้เคยตรวจสอบโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งริมทะเลหาดมหาราช อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เมื่อปี 2563 พบว่าโครงการดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชนและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงมีข้อเสนอแนะให้ทบทวนโครงการก่อสร้างหรือขยายสิ่งก่อสร้างบริเวณหรือในทะเลให้ต้องจัดทำรายงาน EIA ต่อมารัฐบาลได้ประกาศกำหนดให้การก่อสร้างหรือขยายสิ่งก่อสร้างบริเวณหรือในทะเลอาทิ เขื่อนกันทรายและคลื่น กำแพงติดแนวชายฝั่งทะเลทุกขนาดต้องจัดทำรายงาน EIA[169] นอกจากนี้ ในปี 2566 กสม. ได้จัดงานสมัชชาสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ 2 โดยในประเด็นสิทธิชุมชนและสิ่งแวดล้อมมีแนวทางขับเคลื่อนที่สำคัญในปีต่อไป เช่น การจัดทำกฎหมายสิ่งแวดล้อมและกฎหมายวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นกฎหมายกลางที่รับรองสิทธิชุมชนและสิทธิทางสิ่งแวดล้อม โดยให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำกฎหมายดังกล่าว

ที่มา: ไทยพีบีเอส

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิในที่อยู่อาศัยและที่ทำกินของชุมชน โดยรัฐได้ดำเนินการจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ราษฎรที่ยากไร้ภายใต้การดำเนินงานของ คทช. ที่มีความพยายามอย่างต่อเนื่องตามหลักการในรัฐธรรมนูญ มาตรา 72 (3) โดยกระจายการถือครองที่ดินให้ประชาชน และในปีนี้พบว่ากองทัพบกซึ่งเคยมีประเด็นพิพาทเรื่องที่ดินกับประชาชนได้จัดสรรที่ดินเพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ตามโครงการหนองวัวซอโมเดลและรับว่าจะพิจารณาในพื้นที่อื่นด้วย ซึ่งถือว่าการจัดสรรที่ดินทำกินดังกล่าวมีส่วนลดความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดินและช่วยเหลือประชาชนได้ในระดับหนึ่ง สำหรับหลายประเด็นที่เป็นข้อเรียกร้องของภาคประชาสังคม รัฐบาลได้กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการด้านต่าง ๆ ซึ่งต้องติดตามผลการดำเนินการต่อไปว่าจะมีผลสำเร็จในทางปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้

> *“ในปี 2566 มีความคืบหน้าการดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดให้การก่อสร้างหรือขยายสิ่งก่อสร้างบริเวณหรือในทะเลต้องจัดทำรายงาน EIA”*

ซึ่งสอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน้าที่ของรัฐตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

[169]จาก ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องกำหนดโครงการ กิจการ หรือการดำเนินการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2566 ลงวันที่ 20 ธันวาคม 2566.

ปัญหาหรืออุปสรรค

แม้หน่วยงานของรัฐได้ดำเนินการจัดสรรที่ดินให้แก่ประชาชนที่ยากไร้มีความคืบหน้าต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมา แต่ยังมีอีกหลายพื้นที่ต้องดำเนินการต่อให้แล้วเสร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมถึงการปรับปรุงแผนที่แนวเขตที่ดินของรัฐแบบบูรณาการ (One Map) ยังอยู่ระหว่างดำเนินการในอีกหลายจังหวัด อีกทั้งกฎหมายลำดับรองที่สำคัญตามกฎหมายเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และป่าชุมชนยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐบาล ส่งผลให้การจัดทำแนวเขตที่ดินและการตรวจสอบคุณสมบัติของประชาชนที่จะใช้ประโยชน์ในพื้นที่ตามกฎหมายดังกล่าวมีความล่าช้า รวมทั้งทำให้ประชาชนบางส่วนได้รับผลกระทบจากปัญหาที่ดินทับซ้อนและถูกดำเนินคดี แม้รัฐบาลมีความพยายามในการจัดทำกฎหมายว่าด้วยการนิรโทษกรรมแก่ราษฎรซึ่งได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามนโยบายของรัฐแต่ยังไม่แล้วเสร็จ กรณีจึงเป็นส่วนหนึ่งในข้อเรียกร้องของภาคประชาสังคมที่ต้องการให้รัฐบาลเร่งดำเนินการให้มีผลเป็นรูปธรรม

> *“สำหรับการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของรัฐและเอกชนยังคงมีการเรียกร้องในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ความห่วงกังวลต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ รวมถึงการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น”*

โดยมีกรณีที่ กสม. ตรวจสอบแล้วเห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ ยังไม่ให้ความสำคัญอย่างเพียงพอกับหลักสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญมาตรา 43 (2) มาตรา 57 (2) และมาตรา 58 รวมทั้งสิทธิในการมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจซึ่งได้รับการรับรองในกติกา ICCPR ข้อ 25 ตลอดจนสิทธิของบุคคลที่จะมีคุณภาพชีวิตและสุขภาพที่ดีซึ่งได้รับการรับรองในกติกา ICESCR ข้อ 12 นอกจากนี้ยังมีข้อท้าทายในการจัดทำกฎหมายสิ่งแวดล้อมและกฎหมายวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมตามข้อเสนอแนะจากงานสมัชชาสิทธิมนุษยชนที่เน้นความสำคัญกับหลักสิทธิชุมชนและสิทธิในสิ่งแวดล้อม

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาล โดย คทช. ร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องควรเร่งดำเนินการจัดสรรที่ดินและพิสูจน์สิทธิการถือครองที่ดินประเภทต่าง ๆ ให้เกิดความคืบหน้าอย่างต่อเนื่อง ผลักดันการปรับใช้แนวเขตแผนที่แบบบูรณาการ (One Map) โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมและบริบทวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงสนับสนุนให้กองทัพบกแก้ไขปัญหาข้อพิพาทในที่ดินและพิจารณาจัดสรรให้ประชาชนได้เข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่อื่นดังเช่นโครงการหนองวัวซอโมเดล

4.2 รัฐบาล โดย สปน. ควรติดตามการดำเนินการแก้ไขปัญหาตามที่ภาคประชาสังคมเสนอภายใต้คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานที่ตั้งขึ้น และเสนอให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมชะลอการดำเนินคดีโดยเฉพาะประชาชนที่มีข้อโต้แย้งว่าเคยทำกินและอยู่อาศัยในพื้นที่ป่าอนุรักษ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์สิทธิการถือครองที่ดิน นอกจากนี้ควรเร่งจัดทำกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และป่าชุมชนให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมกับรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และกฎหมายว่าด้วยการนิรโทษกรรมแก่ราษฎรซึ่งได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ

4.3 รัฐบาล โดย ทส. อก. และ มท. ควรกำชับให้หน่วยงานในสังกัดที่มีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม ต้องปฏิบัติตามระเบียบ หลักเกณฑ์และกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นที่ครอบคลุมผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมด การเปิดเผยข้อมูลที่ครบถ้วนรอบด้านและช่องทางการได้รับการเยียวยาอย่างเหมาะสม รวมถึงผลักดันการจัดทำกฎหมายสิ่งแวดล้อมและกฎหมายวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับหลักการสิทธิชุมชนและสิทธิในสิ่งแวดล้อม

ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

1.1 การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนเป็นประเด็นที่ประเทศไทยให้ความสำคัญโดยนำหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights: UNGPs) มาเป็นกรอบแนวทางจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) โดยการขับเคลื่อนแผน NAP ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2562 - 2565) ครบกำหนดระยะเวลาดำเนินการแล้ว ต่อมารัฐบาลได้ทบทวนกับภาคส่วนต่าง ๆ และเห็นว่ายังคงมีความจำเป็นต้องกำหนดประเด็นเดิมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านแรงงาน 2) ด้านชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) ด้านนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และ 4) ด้านการลงทุนระหว่างประเทศและบรรษัทข้ามชาติ เพื่อขับเคลื่อนแผน NAP ระยะที่ 2 โดยรัฐบาลประกาศใช้เมื่อเดือนกรกฎาคม 2566 ซึ่งมีกรอบระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ปี 2566 - 2570

ภาพรวมการขับเคลื่อนแผน NAP ในปี 2566 พบว่า ยธ. ร่วมมือกับโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบและเคารพสิทธิมนุษยชน รวมทั้งจัดทำคู่มือการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD) สำหรับภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ หรือ ก.ล.ต. จัดทำแผนยุทธศาสตร์ ก.ล.ต. ปี 2566 - 2568 ครอบคลุมเรื่องธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนและการยกระดับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) ของบริษัทจดทะเบียน[170] รวมทั้งมีรายงานการจัดทำ 56-1 one report ของบริษัทจดทะเบียน จำนวน 812 บริษัท จากทั้งหมด 818 บริษัท[171] ในขณะที่สำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน) กำหนดให้มีกระบวนการ HRDD ก่อนดำเนินโครงการพัฒนา รวมทั้งอยู่ในเงื่อนไขสำหรับงานจ้างศึกษาโครงการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการหรือความช่วยเหลือทางการเงิน[172]

ที่มา: เดลินิวส์

[170] จาก *ก.ล.ต. ปักธงยกระดับ ESG เปิดเผยข้อมูล-เพิ่มศักยภาพตลาดทุนเพื่อความยั่งยืน*, โดย หมาฝัน สต็อคทูมอร์โรว์, 5 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://stock2morrow.com/webboard/1/2e97a17d-a559-41d3-b2bb-dd247bd30c54

[171] บริษัทจดทะเบียนบางส่วนไม่สามารถนำส่งแบบ 56-1 one report เนื่องจากฟื้นฟูกิจการ ค้างส่งหรือส่งงบการเงินล่าช้า.

จาก หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กลต.สย. 4293/2566 ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[172] จาก หนังสือสำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน) ที่ สพพ 917/2566 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง แจ้งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

1.2 ความท้าทายต่อประเด็นหลักตามแผน NAP

แม้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพยายามขับเคลื่อนแผน NAP และมีแนวทางส่งเสริมการดำเนินการให้แก่ภาคธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ภาคประชาสังคมสะท้อนว่าแผน NAP เป็นเครื่องมือสำคัญในการผลักดันให้ภาครัฐและภาคธุรกิจให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ยังคงมีข้อท้าทายต่อเนื่องจากแผนระยะที่ 1 อาทิ การสร้างมาตรการหรือแรงจูงใจให้ภาคธุรกิจนำแผน NAP ไปปรับใช้กับการดำเนินธุรกิจที่อาศัยความสมัครใจ ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการ HRDD รวมถึงการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากภาคธุรกิจ[173] ทั้งนี้ ในปี 2566 มีสถานการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลักตามแผน NAP ดังนี้

1.2.1 ผลกระทบด้านแรงงาน

มีรายงานประเด็นสำคัญเกี่ยวกับภาคธุรกิจ อาทิ ปัญหาการเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรมหรือการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหลายกรณี ส่วนใหญ่เป็นกรณีภาคอุตสาหกรรม ค้างจ่ายค่าจ้างและเลิกจ้างโดยไม่จ่ายค่าชดเชย รวมถึงกรณีนายจ้างไม่อนุญาตให้ลูกจ้างลางานโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและให้ความช่วยเหลือ การผลักดันให้แก้ไขปัญหาการตีตราและการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากเอชไอวี/เอดส์ในสถานประกอบการและการรับเข้าทำงาน รวมทั้งการเสนอให้เร่งจัดทำร่าง พ.ร.บ. ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล พ.ศ. .... เพื่อนำไปสู่การประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป[174] นอกจากนี้ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานได้ส่งเสริมให้ลูกจ้างแรงงานข้ามชาติมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการสวัสดิการในสถานประกอบกิจการ

ที่มา: ฐานเศรษฐกิจ

เพื่อมีโอกาสในการปรึกษาหารือกับนายจ้างเกี่ยวกับสวัสดิการที่เหมาะสม[175]

1.2.2 ผลกระทบด้านชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นเชื่อมโยงกับการดำเนินโครงการของภาคธุรกิจ ซึ่งมีปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ประชาชนขาดการมีส่วนร่วม บางกรณีประชาชนในพื้นที่ออกมาคัดค้านหรือไม่เห็นด้วยกับการดำเนินโครงการจนนำไปสู่การฟ้องดำเนินคดีเพื่อให้ยุติการดำเนินการหรือเรียกร้องให้ชดเชยเยียวยาความเสียหาย อาทิ การคัดค้านโรงงานน้ำตาลและโรงไฟฟ้าชีวมวล 2 แห่ง ในจังหวัดร้อยเอ็ดและชัยภูมิ เนื่องจากโครงการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและอาจมีผลกระทบต่อชุมชน[176] กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอุดรธานียื่นฟ้องต่อศาลปกครองอุดรธานีเพื่อให้เพิกถอนการออกประทานบัตรรวมถึงกระบวนการและขั้นตอนทั้งหมดเกี่ยวกับการออกประทานบัตรเหมืองโพแทช[177] สำหรับการเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจที่สำคัญ ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์น้ำมันดิบรั่วไหล

[173]จาก *ทบทวน NAP1 เดินหน้า NAP2: การขับเคลื่อนธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในไทยจะไปข้างหน้าอย่างไร*, โดย ETOWATCH, 28 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก etowatch.com/2023/11/22/ทบทวน-nap1-เดินหน้า-nap2-การขับเ/

[174]จาก *กรมควบคุมโรค ร่วมกับภาคีเครือข่าย ชูประเด็น "หยุดบังคับตรวจเอชไอวี หยุดใช้เอชไอวีเป็นเงื่อนไขในการทำงาน หยุดการตีตราและเลือกปฏิบัติ" เนื่องในวันยุติการเลือกปฏิบัติสากล*, โดย สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 1 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://pr.moph.go.th/?url=pr/detail/2/02/187177/

[175]จาก *รมว. แรงงาน ย้ำนายจ้างสนับสนุนลูกจ้างต่างด้าวมีส่วนร่วมดูแล สิทธิ สวัสดิการ ตามกลไกระบบทวิภาคีฯ*, โดย กระทรวงแรงงาน, 16 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.mol.go.th/news/รมว-แรงงาน-ย้ำนายจ้างสนับสนุนลูกจ้างต่างด้าวมีส่วนร่วมดูแล-สิทธิ-สวัสดิการ-ตามกลไกระบบทวิภาค

[176]จาก *ชาวชัยภูมิโวย คชก. ดอดเห็นชอบอีไอเอโรงงานน้ำตาล-โรงไฟฟ้าชีวมวล ยื่นหนังสือถึง ผวจ.-รมว. อุตสาหกรรม-สผ. เสนอทบทวนอีไอเอ หวั่นผลกระทบชุมชน ระบุขาดกระบวนการการมีส่วนร่วม*, โดย สำนักข่าวชายขอบ, 1 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://transbordernews.in.th/home/?p=33501

[177]จาก *ศนรักษ์บ้านเกิดด่านขุนทด ปักหลักค้างคืนขอเจรจาผู้ว่าฯ โคราช หยุดเหมืองโปแตชหลังเหตุกระทบดิน-น้ำเค็ม*, โดย ประชาไท, 27 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/06/104766

ลงสู่ทะเลในจังหวัดระยอง เมื่อต้นปี 2565 มีความคืบหน้าว่าบริษัทเอกชนเจ้าของโครงการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับหน่วยงานของรัฐ โดยจะชดใช้ค่าเสียหายต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ[178] หรือกรณีเรียกร้องค่าเสียหายจากผลกระทบของเหมืองโพแทชที่ดำเนินการโดยบริษัทเอกชนในอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น

1.2.3 ผลกระทบต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

การทำหน้าที่หรือแสดงออกในฐานะนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ไม่ว่าจะโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เรียกร้องให้มีการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคม บางกรณีเสี่ยงเกิดความขัดแย้งกับอำนาจรัฐหรือผลประโยชน์ของภาคธุรกิจ ทำให้ถูกข่มขู่ คุกคาม หรือถูกฟ้องคดีเพื่อให้ยุติการทำหน้าที่ มีรายงานผลการศึกษากฎหมายและมาตรการป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณะในบริบทธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ที่สะท้อนว่าการดำเนินคดีต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนมีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา โดยผู้ประกอบการเหมืองแร่เป็นผู้ฟ้องคดีมากที่สุด (ร้อยละ 34) รองลงมาเป็นอุตสาหกรรมปศุสัตว์ (ร้อยละ 21) และธุรกิจพลังงาน (ร้อยละ 13)[179] ประกอบกับข้อมูลจากเวทีรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์นักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือสะท้อนว่านักปกป้องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ถูกคุกคามหรือดำเนินคดีจากการคัดค้านการดำเนินโครงการต่าง ๆ อาทิ กรณีข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการทำประโยชน์ในที่ดินระหว่างภาคธุรกิจกับชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งตัวแทนชุมชนถูกข่มขู่ คุกคามจากผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ หรือกรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาเหล่าใหญ่-ผาจันได จังหวัดหนองบัวลำภู ถูกผู้ประกอบการเหมืองแร่ฟ้องคดี

ที่มา: GREEN NEWS

เนื่องจากกล่าวอ้างว่าขัดขวางเส้นทางขนส่งแร่[180] นอกจากนี้ จากกรณีผู้หญิงนักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกบริษัทธุรกิจการเกษตรแห่งหนึ่งฟ้องเนื่องจากแสดงความเห็นในประเด็นการจ้างแรงงานข้ามชาติที่ไม่เป็นธรรม ต่อมาศาลมีคำสั่งยกฟ้องเนื่องจากการแสดงความเห็นของจำเลยเป็นการกระทำที่สุจริตและไม่ได้เกิดความเสียหายกับโจทก์[181]

1.2.4 ผลกระทบจากการลงทุนระหว่างประเทศและบรรษัทข้ามชาติ

ในปี 2566 พบว่าการลงทุนข้ามพรมแดนอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน สถานการณ์ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในแม่น้ำโขง โดยภาคประชาสังคมและประชาชนในพื้นที่ห่วงกังวลถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของประชาชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการลงทุนหรือทำธุรกิจโดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจไทย เช่น กรณีการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ลงนามในสัญญาซื้อขายไฟฟ้าจากเขื่อนปากลายในแขวงไซยะบุรี โดยมีบริษัทเอกชนไทยถือหุ้นในสัดส่วนร้อยละ 40 ซึ่งโครงการ

---

[178]จาก *เจ้าท่าฟ้องคดีน้ำมันดิบรั่วที่ "ระยอง" เจรจา "สตาร์ ปิโตรเลียม" จ่ายค่าเสียหาย 134 ล้านบาท*, โดย ผู้จัดการออนไลน์, 20 มกราคม 2565. สืบค้นจาก https://mgronline.com/business/detail/9660000006321

[179]จาก *รายงานการศึกษาเรื่องกฎหมายและมาตรการป้องกันการดำเนินคดีเชิงยุทธศาสตร์เพื่อระงับการมีส่วนร่วมของสาธารณะในบริบทธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน*, โดย โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย, 1 กรกฎาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-07/thai_slapp_text_28_june_online_final.pdf

[180]จาก *สืบพยานคดีบริษัทเหมืองหินฟ้องชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนเขาเหล่าใหญ่-ผาจันไดขัดขวางการย้ายกองแร่หิน*, โดย มูลนิธิสืบนาคะเสถียร, 15 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://www.seub.or.th/bloging/news/2023-290/

[181]จาก *ศาลอาญากรุงเทพใต้ยกฟ้อง กรณีฟาร์มไก่ฟ้อง 3 นักปกป้องสิทธิฐานหมิ่นประมาท*, โดย เวิร์คพอยท์ทูเดย์, 30 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก https://workpointtoday.com/slapps/

อาจมีผลกระทบต่อระบบนิเวศและวิถีชีวิตของประชาชนลุ่มแม่น้ำโขง[182] กรณีชาวบ้านลุ่มน้ำโขงภาคอีสานคัดค้านการพัฒนาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนสานะคามในแขวงไชยะบุรี เนื่องจากโครงการมีเป้าหมายขายไฟฟ้าให้กับ กฟผ. แต่ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน[183] และอีกกรณีที่ประชาชนในจังหวัดเชียงราย เรียกร้องให้รัฐบาลทบทวนหรือยกเลิกการลงนามสัญญาซื้อขายไฟฟ้าเขื่อนปากแบงในแขวงอุดมไชย เนื่องจากไม่ได้นำความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียไปพิจารณาอย่างรอบด้าน[184] นอกจากนี้ โครงการเหมืองถ่านหินและโรงไฟฟ้าหงสาซึ่งตั้งอยู่ในแขวงไชยะบุรี ห่างจากชายแดนไทย จังหวัดน่านประมาณ 15 กม. ประชาชนมีความห่วงกังวลถึงความเสี่ยงต่อมลพิษข้ามพรมแดนที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการดำรงชีวิตของประชาชนในประเทศไทย[185] เป็นต้น

ที่มา: ไทยพีบีเอส

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน จำนวน 31 กรณี ส่วนใหญ่เป็นกรณีผลกระทบจากการดำเนินโครงการพัฒนา กรณีประชาชนได้รับผลกระทบจากการดำเนินกิจการเหมืองแร่ รวมถึงการดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินและการก่อสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงใน สปป.ลาว ที่ส่งผลกระทบข้ามพรมแดนมายังประเทศไทย ซึ่งมีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและข้อเสนอแนะที่สำคัญ อาทิ 1) กรณีโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งตรวจหาเชื้อเอชไอวีแก่สถานประกอบการเพื่อคัดกรองบุคคลเข้าทำงาน กสม. เห็นว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและไม่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติว่าด้วยการป้องกันและบริหารจัดการด้านเอดส์ในสถานที่ทำงาน จึงมีข้อเสนอแนะให้ สธ. และสมาคมโรงพยาบาลเอกชนในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและความร่วมมือในการดำเนินการดังกล่าว รวมทั้งเสนอให้เร่งผลักดันการตราร่าง พ.ร.บ. ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล พ.ศ. ....[186] 2) กรณีนักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อปิดกั้นการมีส่วนร่วมสาธารณะเกี่ยวกับสถาบันการเงิน กสม. เห็นว่าการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกอันเป็นการกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ จึงมีข้อเสนอแนะให้

[182]จาก *วิจารณ์แซดฉวยสถานการณ์ก่อนยุบสภาลงนามสัญญาซื้อขายไฟฟ้าเขื่อนยักษ์กั้นแม่โขง-ห่างจากแดนไทย 100 กม. อดีตประธาน กมธ.จวกเร่งรีบจนส่อพิรุธ*, โดย สำนักข่าวชายขอบ, 21 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://transbordernews.in.th/home/?p=33594

[183]จาก *ยื่น กสม. สอบผลกระทบข้ามแดนโครงการสร้างเขื่อนสานะคาม หวั่นพรมแดนเปลี่ยน*, โดย สยามรัฐ, 10 มิถุนายน 2565. สืบค้นจาก https://siamrath.co.th/n/452869

[184]จาก *ยื่นหนังสือด่วน "ทบทวนลงนามซื้อไฟเขื่อนปากแบง" ชี้ไม่เป็นธรรม-อาจโดนปรับ*, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 20 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://greennews.agency/?p=35616

[185]จาก *ร้อง กสม. หวั่นผลกระทบข้ามแดน จากโรงไฟฟ้าหงสา 'นักวิชาการ' แนะติดตั้งระบบเฝ้าระวัง*, โดย มติชน, 30 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_4017996

[186]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 61/2566 เรื่อง สิทธิในการทำงานและการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่าโรงพยาบาลเอกชนให้บริการตรวจหาเชื้อเอชไอวีแก่บริษัทเอกชนเพื่อคัดกรองบุคคลเข้าทำงาน.

หน่วยงานของรัฐให้ความช่วยเหลือด้านกระบวนการยุติธรรมตามแนวทางที่กำหนดไว้ในแผน NAP[187] และ 3) กรณีการก่อสร้างโรงแรมและอาคารพาณิชย์ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน กสม. เห็นว่าผู้ดำเนินโครงการมีแนวทางแก้ไขผลกระทบร่วมกับชุมชนแล้ว จึงมีข้อเสนอแนะให้เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาตามข้อสรุปที่ได้หารือกับชุมชน และให้ติดตามการชดเชยความเสียหายแก่ประชาชน[188] นอกจากนี้ สืบเนื่องจากปี 2563 กสม. ได้มีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีโครงการไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากแบงใน สปป.ลาว และมีข้อเสนอให้ประกันว่าโครงการจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง และต่อมาในปี 2566 กฟผ. ได้ลงนามในสัญญารับซื้อไฟฟ้าจากโครงการดังกล่าวนั้น กสม. พบว่ากระบวนการศึกษาและประเมินผลกระทบร่วมกันยังไม่มีความคืบหน้า รวมทั้งไม่มีมาตรการป้องกันผลกระทบข้ามพรมแดนที่ชัดเจน จึงมีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อให้ทบทวนการลงนามในสัญญารับซื้อไฟฟ้าและคุ้มครองสิทธิของประชาชนและชุมชนที่อาจจะได้รับผลกระทบ[189] สำหรับการดำเนินการขับเคลื่อนเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน กสม. ได้ร่วมกับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ UNDP ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย และผู้แทนหน่วยงานในจังหวัดภูเก็ต เพื่อนำเสนอประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน รวมทั้งแผนงานการขับเคลื่อนงานและการประสานความร่วมมือให้แก่ผู้ประกอบการ SMEs ในพื้นที่

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

“—— รัฐบาลมีความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนแผน NAP ตามข้อเสนอแนะที่ได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กลไก UPR รอบที่ 3 จนดำเนินมาสู่การดำเนินการในแผนระยะที่ 2 ——”

ซึ่งยังคงมีประเด็นสำคัญต่อเนื่องจากแผนระยะที่ 1 ใน 4 ประเด็นหลัก โดยมีการสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงเรื่องสิทธิมนุษยชน การผลักดันให้ภาคธุรกิจและการดำเนินโครงการร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านให้ความสำคัญกับหลักการ UNGPs และการจัดทำ HRDD เพื่อเป็นเครื่องมือตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน รวมถึงการกำหนดให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดทุนเปิดเผยข้อมูลในแบบ 56-1 one report ที่สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อความยั่งยืนและการเคารพสิทธิมนุษยชน โดยบริษัทจดทะเบียนส่วนใหญ่มีนโยบายเคารพสิทธิมนุษยชน จึงเห็นว่าโครงการหรือกิจกรรมที่รับผิดชอบโดยหน่วยงานตามแผน NAP ระยะที่ 2 ต้องดำเนินการอย่างจริงจังและติดตามประเมินผลในทางปฏิบัติต่อการดำเนินการของภาคธุรกิจที่สอดคล้องตามหลักการ UNGPs และ HRDD

---

[187]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 137/2566 เรื่อง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กรณีกล่าวอ้างว่านักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อปิดกั้นการมีส่วนร่วมสาธารณะฯ (SLAPPs) เกี่ยวกับสถาบันการเงินชุมชน.

[188]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 21/2566 เรื่อง ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชน และสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน กรณีกล่าวอ้างว่า การก่อสร้างโรงแรมและอาคารพาณิชย์โครงการ RTWO ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน.

[189]จาก *กสม. เสนอนายก “ทบทวนการลงนามซื้อไฟเขื่อนปากแบง”*, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 15 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://greennews.agency/?p=35920

ปัญหาหรืออุปสรรค

แม้ว่าการดำเนินการตามแผน NAP ระยะที่ 1 และระยะที่ 2 หน่วยงานของรัฐพยายามผลักดันให้ภาคธุรกิจจัดทำ HRDD และส่งเสริมให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดทุนเปิดเผยข้อมูล ESG แต่ยังคงมีข้อท้าทายด้านการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการตรวจสอบการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงเรื่องสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมให้ภาคธุรกิจนำแผน NAP ไปปรับใช้กับการดำเนินธุรกิจขึ้นอยู่กับความสมัครใจที่ต้องอาศัยมาตรการหรือปัจจัยกระตุ้นจากภาครัฐ การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนยังไม่ปรากฏในภาคธุรกิจขนาดกลางหรือรายย่อยอย่างกว้างขวางมากนัก ขณะเดียวกันประเด็นสำคัญตามแผน NAP ยังปรากฏการดำเนินการของภาคธุรกิจส่งผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม โดยบางกรณี กสม. ได้ตรวจสอบแล้วเห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งสะท้อนว่า

> *“—— การดำเนินธุรกิจมีโอกาสสร้างผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการเลือกปฏิบัติต่อแรงงาน การคุกคามหรือดำเนินคดีต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่เรียกร้องในประเด็นสาธารณะ รวมทั้งการดำเนินโครงการที่อาจมีผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมทั้งภายในประเทศและข้ามพรมแดน ——”*

จึงเห็นว่าหน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการกำกับติดตามหรือป้องกันผลกระทบดังกล่าวควบคู่กับการส่งเสริมความเข้าใจให้ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และสร้างความตระหนักให้ภาคธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาล โดย ยธ. และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการตามแผน NAP โดยเน้นการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้การดำเนินธุรกิจรูปแบบต่าง ๆ คำนึงถึงเรื่องสิทธิมนุษยชน รวมถึงความเสี่ยงและแนวทางเยียวยาแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ทบทวนและปรับปรุงมาตรการหรือปัจจัยส่งเสริมให้ภาคธุรกิจนำแผน NAP ไปปรับใช้ควบคู่กับการดำเนินธุรกิจมากยิ่งขึ้น ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินการของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดทุนเปิดเผยข้อมูลในแบบ 56-1 one report ที่สะท้อนประเด็น ESG เพื่อให้ภาคธุรกิจอื่นรับทราบและกระตุ้นการติดตามตรวจสอบโดยภาคประชาชน รวมทั้งสนับสนุนให้ขยายผลการดำเนินการดังกล่าวไปยังบริษัทหรือภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตลอดจนธุรกิจรายย่อยให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

4.2 รัฐบาล โดย ยธ. และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการตามประเด็นหลักของแผน NAP โดยให้ความสำคัญกับสถานการณ์ปัญหาที่ยังคงปรากฏต่อเนื่องจากแผนระยะที่ 1 และประเด็นที่ยังเป็นข้อเรียกร้องให้มีการปรับปรุงแก้ไข อาทิ เร่งจัดทำกฎหมายขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล แก้ไขปัญหาการเลือกปฏิบัติในสถานประกอบการ มีมาตรการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนจากถูกคุกคามอันเนื่องมาจากการเรียกร้องให้มีการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินโครงการที่อาจมีผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมทั้งในส่วนที่ดำเนินการภายในประเทศและที่มีการลงทุนข้ามพรมแดน

บทที่ 04

การประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล

สิทธิเด็ก 102

สิทธิผู้สูงอายุ 112

สิทธิคนพิการ 117

สิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ 124

ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ / คนไร้รัฐไร้สัญชาติ 131

สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ 139

สิทธิของกลุ่มคนจนเมือง 143

สิทธิเด็ก

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

1.1 สถานการณ์ของเด็กแรกเกิดถึงปฐมวัย

จากสถานการณ์จำนวนเด็กเกิดใหม่ที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยค่าเฉลี่ยจำนวนการเกิดในปี 2563 - 2565 มีเพียง 544,682 คน[190] สธ. จึงผลักดันการส่งเสริมการมีบุตรเป็นวาระแห่งชาติ แต่การมีบุตรเกี่ยวข้องโดยตรงกับค่าใช้จ่ายสำหรับการเลี้ยงดูและการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพ รัฐบาลจึงมีเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด - 6 ปี ตั้งแต่ปี 2559 เพื่อช่วยแบ่งเบาค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดให้แก่ครัวเรือนที่มีรายได้ไม่เกิน 1 แสนบาท/ปี ในอัตราเดือนละ 600 บาท/คน โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีผู้ลงทะเบียนเพิ่มขึ้นกว่าปีก่อนหน้า แต่มีจำนวนผู้ที่มีสิทธิได้รับเงินลดลง เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ทราบข้อมูลข่าวสารโครงการเงินอุดหนุน หรือถูกปฏิเสธการลงทะเบียนจากปัญหาของผู้ลงทะเบียนหรือเจ้าหน้าที่นำเข้าข้อมูลไม่ถูกต้อง อีกทั้งยังไม่มีการประเมินผลพัฒนาการของเด็กที่อายุครบ 6 ปี[191] อย่างไรก็ตาม มีรายงานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) พบว่าเงินอุดหนุนดังกล่าวไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายจริงในการดูแลเด็กแรกเกิด และเสนอให้เพิ่มเงินอุดหนุนเป็นเดือนละ 800 - 1,500 บาท/คน[192]

ที่มา: ไทยรัฐ

[190]จาก *รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชนประจำปี 2565* (น. 2), โดย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 1 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.dcy.go.th/public/mainWeb/file_download/1695112662206-750049857.pdf

[191]จาก หนังสือกรมกิจการเด็กและเยาวชน ด่วนที่สุด ที่ พม 0302/11342 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ขอนำส่งข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[192]จาก *เงินอุดหนุนเด็กเล็ก 2566 ไม่ใช่แค่ถ้วนหน้า แต่ต้องไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง*, โดย กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 13 มกราคม 2566. สืบค้นจาก https://www.eef.or.th/child-support-grant/

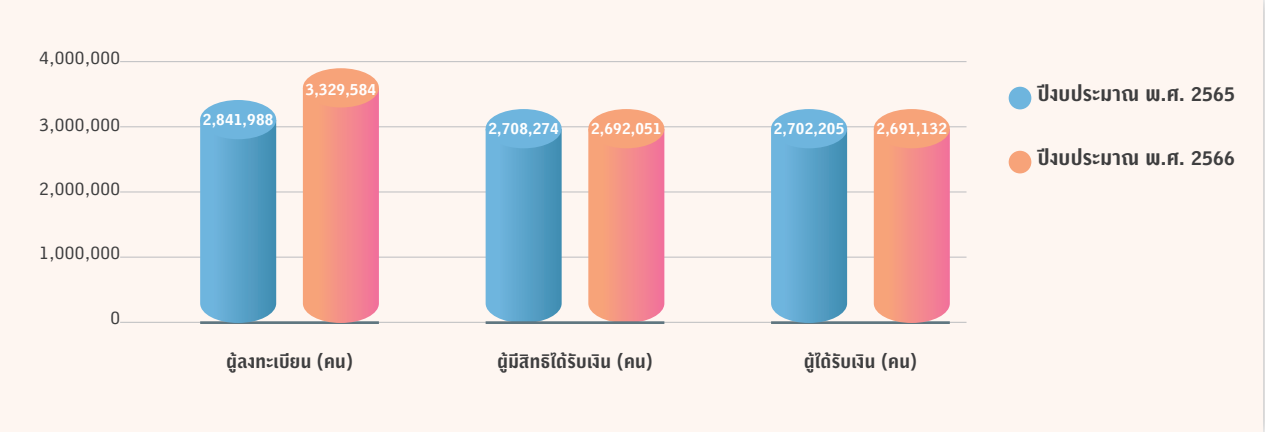

ภาพที่ 4.1: สถิติเด็กที่ได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2566
ที่มา: กรมกิจการเด็กและเยาวชน พม.

ด้านสุขภาพอนามัย พบรายงานของกรมอนามัยว่าเด็กไทยมีภาวะน้ำหนักเกินและอ้วนติดอันดับ 1 ใน 3 ของกลุ่มประเทศในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) โดยพบเด็กอายุ 6 - 14 ปี มีภาวะอ้วน สาเหตุมาจากพฤติกรรมการเคลื่อนไหวร่างกายน้อยลง ใช้เวลาว่างดูโทรทัศน์ เล่นเกมคอมพิวเตอร์และสื่อสังคมออนไลน์[193] ในขณะที่กลุ่มเด็กอายุระหว่าง 6 เดือน - 5 ปี ประสบปัญหาภาวะทุพโภชนาการหรือมีภาวะอ้วนในเด็กวัยเรียนมากถึงร้อยละ 30 - 32 และดื่มนมน้อย โดยเด็กไทยอายุ 3 - 5 ปี ดื่มนมเพียง 1 แก้วต่อวัน รวมถึงต้องเผชิญกับภาวะขาดสารอาหารรอง (micronutrients) 6 ชนิด ได้แก่ แคลเซียม สังกะสี ธาตุเหล็ก วิตามินเอ วิตามินซี และวิตามินดี ส่งผลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก[194] ทั้งนี้ กรมอนามัยมีเป้าหมายให้คนไทยดื่มนมได้ 25 ลิตร/คน/ปี มีรูปร่างสูงสมวัย แข็งแรง ภายในปี 2570 และให้เด็กไทยเข้าถึงนมในราคาถูก รวมทั้งขับเคลื่อนวาระแห่งชาติเพื่อหยุดโรคอ้วนในเด็ก[195] นอกจากนี้ กรมกิจการเด็กและเยาวชนได้จัดซื้ออาหารเสริมและสื่อพัฒนาการเด็กให้แก่สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนที่เก็บค่าบริการไม่เกินเดือนละ 5,000 บาท/คน/เดือน และสถานสงเคราะห์เด็กเอกชนที่จดทะเบียนกับ พม. ใน 70 จังหวัด ในอัตรารายหัว 300 บาท/คน/ปี[196]

ที่มา: แนวหน้า

[193]จาก *อัตราเด็กอ้วนพุ่งสูง ในช่วงปิดเทอม*, โดย BDMS Wellness Clinic, 22 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.bdmswellness.com/knowledge/weight-gain-in-children-during-school-holidays

[194]จาก *แพทย์เผย เด็กไทยยังอยู่ในภาวะโภชนาการขาดหรือเกิน และยังขาดสารอาหารสำคัญ*, โดย HealthServ, 1 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://healthserv.net/222334

[195]จาก *เร่งขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ "หยุดโรคอ้วนในเด็ก" หลังพบข้อมูล "เด็กน้ำหนักเกิน-อ้วนเพิ่มสูง" มากกว่า 2 เท่าใน 20 ปี* [แฟ้มภาพและคำพูดนายกรัฐมนตรี], โดย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 18 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://www.thaigov.go.th/infographic/contents/details/7550

[196]จาก หนังสือกรมกิจการเด็กและเยาวชน ด่วนที่สุด ที่ พม 0302/11342 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2566. งานเดิม.

1.2 การใช้ความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน

ในปี 2566 ยังพบปัญหาการใช้ความรุนแรงต่อเด็กในหลายกรณี ซึ่งเกิดจากบุคคลในครอบครัวและนอกครอบครัว บุคลากรทางการศึกษาหรือบุคลากรในสถานรับเลี้ยงเด็ก มีรูปแบบการกระทำความรุนแรงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยพบรายงานการกระทำความรุนแรงต่อเด็ก อาทิ กรณียายล่ามโซ่และตีหลานวัย 8 ขวบในจังหวัดขอนแก่น กรณีครูผู้ชายของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ทำร้ายเด็กนักเรียนอายุ 10 ปีอย่างรุนแรง และกรณีเด็กอายุ 1 ขวบถูกเจ้าหน้าที่สถานรับเลี้ยงเด็กจังหวัดสระบุรีทำร้ายร่างกาย

จากรายงานสถิติรับแจ้งเหตุความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนของศูนย์ช่วยเหลือสังคม พม. ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 พบเหตุความรุนแรงในครอบครัว 1,177 ราย มีมากกว่าเหตุความรุนแรงนอกครอบครัวที่มีจำนวน 963 ราย ในขณะที่กรมกิจการเด็กและเยาวชนซึ่งมีบ้านพักเด็กและครอบครัว 77 แห่ง[197]ให้ความช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กจากการถูกกระทำความรุนแรงเพิ่มขึ้นในระหว่างปี 2564 - 2566 และให้ความช่วยเหลือโดยการลงพื้นที่เยี่ยมบ้านตรวจสอบข้อเท็จจริง การให้คำแนะนำปรึกษา และการประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการจัดตั้งชุมชนคุ้มครองเด็กระดับตำบล จำนวน 5,013 แห่ง ใน 76 จังหวัด เพื่อทำงานเชิงรุกในระดับพื้นที่โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและจัดการปัญหากลุ่มเด็กที่มีความเสี่ยง สำหรับการป้องกันความรุนแรงต่อเด็กในสถานศึกษา แม้ว่าในปี 2566 สพฐ. จะได้กำชับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่ให้ลงโทษนักเรียนอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน[198] แต่ยังพบรายงานครูทำโทษนักเรียนในหลายกรณี เช่น กรณีครูลงโทษด้วยการเตะนักเรียนวัย 10 ปี และกรณีครูตีก้นเด็กนักเรียน 70 ครั้ง เพราะทำการบ้านไม่เสร็จ เป็นต้น อีกทั้ง สพฐ. ได้รับรายงานความไม่ปลอดภัยของนักเรียนระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 10 ธันวาคม 2566 รวม 2,618 เรื่อง แบ่งออกเป็น 1) ภัยที่เกิดจากอุบัติเหตุ 1,168 เรื่อง 2) ภัยที่เกิดจากการใช้ความรุนแรงของมนุษย์/การคุกคามทางเพศ และการทะเลาะวิวาท 729 เรื่อง 3) ภัยที่เกิดจากผลกระทบทางสุขภาวะทางกายและจิตใจ/ภัยทั่วไป 495 เรื่อง และ 4) ภัยที่เกิดจากการถูกละเมิดสิทธิ 226 เรื่อง ซึ่งเกี่ยวกับครูทำโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุหรือครูผู้บริหารมีความประพฤติไม่เหมาะสม[199]

ที่มา: กรมสุขภาพจิต

ที่มา: กรมสุขภาพจิต

[197]จาก หนังสือกรมกิจการเด็กและเยาวชน ด่วนที่สุด ที่ พม 0302/11342 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2566. งานเดิม.

[198]จาก *สพฐ. กำชับครูปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา อย่างเคร่งครัด*, โดย ครูบ้านนอกดอทคอม, 22 กุมภาพันธ์ 2566. สืบค้นจาก https://www.kroobannok.com/90875

[199]จาก *เผยสถิติเด็กถูกข่มขืน-ทารุณพุ่ง ปี 66 ร้องกว่าพันราย อายุ 10 - 15ปีถูกกระทำมากสุด*, โดย มติชน, 19 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/education/news_4334093

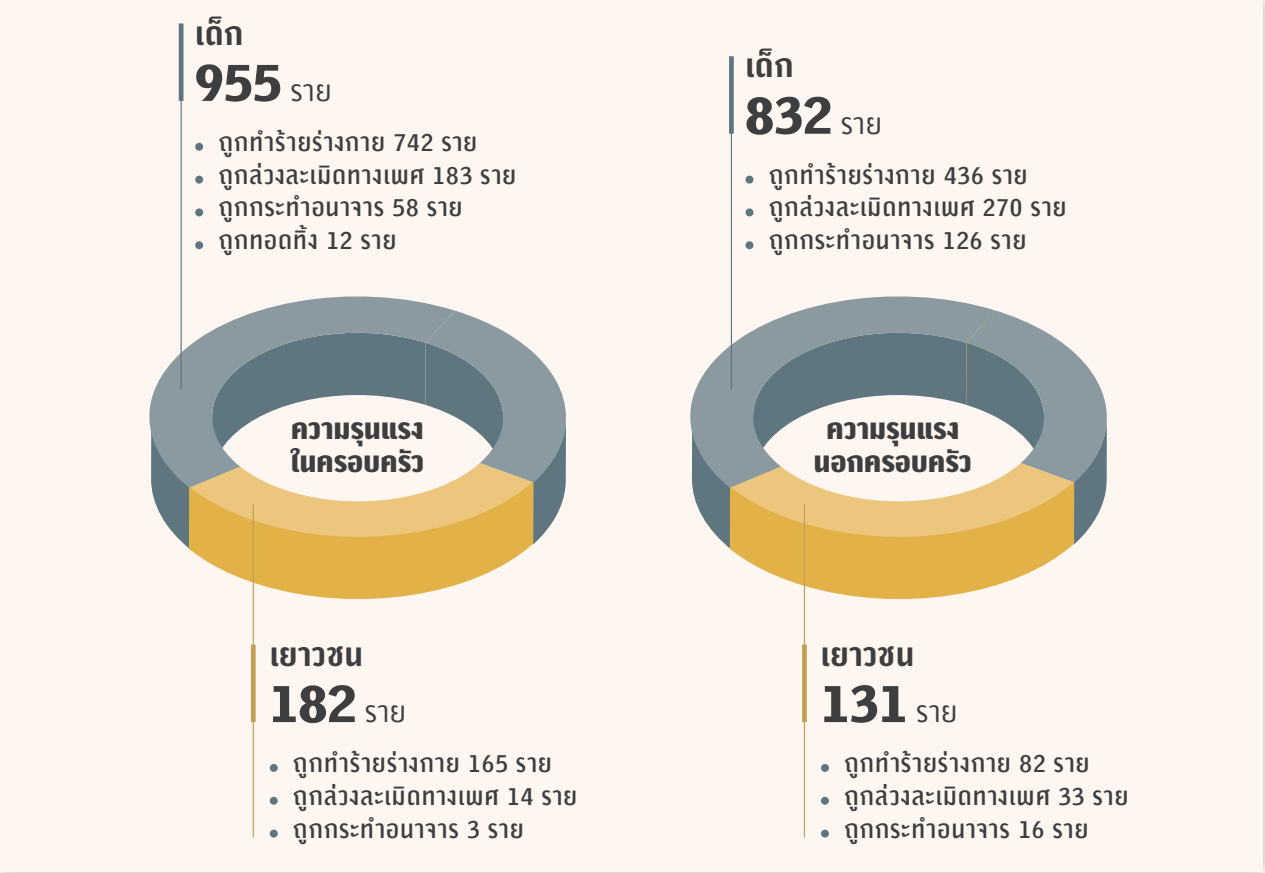

ภาพที่ 4.2: สถิติการรับแจ้งเหตุความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566
ที่มา: ศูนย์ช่วยเหลือสังคม พม.

สำหรับความรุนแรงที่เกิดจากเด็ก พบว่ามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและรุนแรงจนถึงขั้นเสียชีวิต โดยในปี 2566 พบกรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดศรีสะเกษใช้อาวุธมีดแทงกันจนเสียชีวิตในโรงเรียน กรณีเด็กหญิง 2 คนจับเพื่อนกดน้ำเพื่อชิงโทรศัพท์มือถือ หรือกรณีเด็กชายวัย 15 ปีถูกเพื่อนในกลุ่มเดียวกันทำร้ายร่างกายตลอด 3 ปีจนต้องออกจากระบบการศึกษา อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเด็กจะเป็นผู้กระทำความรุนแรงแต่ไม่ควรถูกนำข้อมูลส่วนบุคคลมาเปิดเผย ดังเช่นในกรณีเด็กชายวัย 14 ปี ที่ก่อเหตุยิงในห้างสรรพสินค้าถูกนำบัตรประชาชนส่งต่อทางออนไลน์

นอกจากนี้ การถูกกลั่นแกล้งหรือบุลลี (bully) ซึ่งมี 4 รูปแบบ ได้แก่ ทางวาจา ทางร่างกาย ทางด้านอารมณ์หรือสังคม และบนโลกออนไลน์ ยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญ[200] กรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้เก็บข้อมูลเด็กและเยาวชน จำนวน 37,271 คน ระหว่างวันที่ 21 กรกฎาคม - 10 สิงหาคม 2566 พบว่า เด็กและเยาวชนเคยถูกบุลลีร้อยละ 44.2 โดยเกิดขึ้นที่โรงเรียนสูงถึงร้อยละ 86.9 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการล้อเลียนรูปร่างหน้าตา หรือบุคลิก การตอกย้ำปมด้อย การด่าทอและการทำร้ายร่างกาย[201] อีกทั้งยังพบการบุลลีบนโลกออนไลน์ (cyberbullying) จากผลการศึกษาในปี 2566 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจำนวนกว่า 2,400 คน เป็นผู้เห็นเหตุการณ์ร้อยละ 40.7 เป็นผู้กระทำร้อยละ 31 และเป็นผู้ถูกกระทำร้อยละ 28.3 ส่งผลกระทบต่อจิตใจ อับอาย เครียด ทำร้ายตัวเอง และนำไปสู่การเป็นโรคซึมเศร้า[202]

[200]จาก "สถานศึกษาต้นแบบในการป้องกันการกลั่นแกล้ง ข่มเหง รังแกกันในโรงเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา," โดย นวภัทร ณรงค์ศักดิ์ และอารณีย์ วิวัฒนาภรณ์, 2566, *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, 16(1), น. 35 - 67.

[201]จาก *น่าตกใจ! เผยผลสำรวจ 44% เด็กและเยาวชน เคยถูกบูลลี่ โดยบูลลี่ในโรงเรียนสูงถึง 86.9%*, โดย The Bangkok Insight, 26 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://today.line.me/th/v2/article/JPog2y7?utm_source=lineshare

[202]จาก *'ไซเบอร์บูลลี่' ภัยโลกออนไลน์ในเด็กและเยาวชน*, โดย ไทยโพสต์, 6 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/news-update/391911/

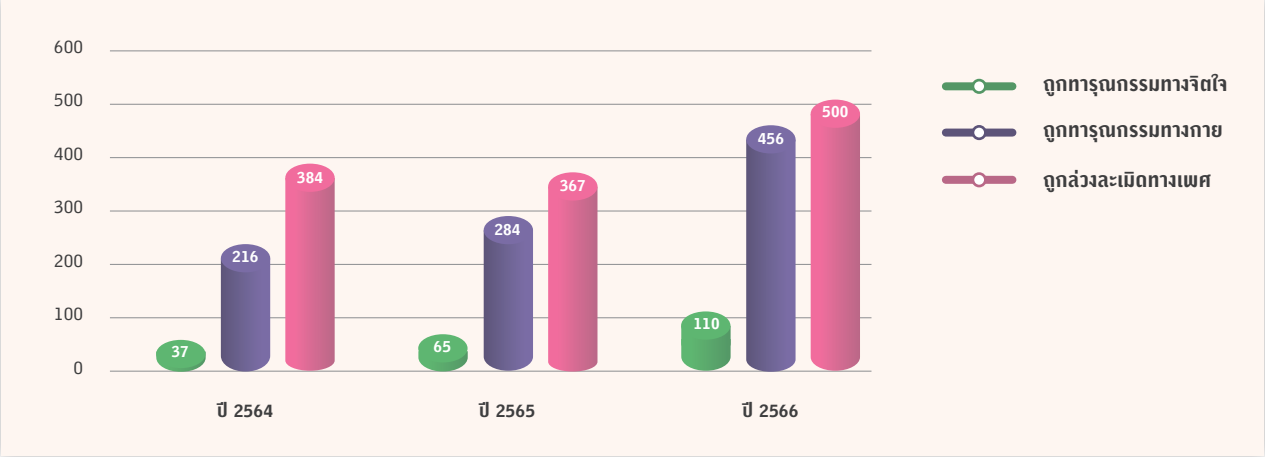

ภาพที่ 4.3: สถิติสภาพปัญหาของผู้ใช้บริการของบ้านพักเด็กและครอบครัวในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2566
ที่มา: กรมกิจการเด็กและเยาวชน พม.

1.3 การล่วงละเมิดและการแสวงประโยชน์ทางเพศ

ในปี 2566 ยังพบปัญหาการล่วงละเมิดทั้งต่อเด็กหญิงและเด็กชายหลายกรณี โดยเฉพาะจากบุคคลภายในครอบครัวและบุคลากรทางการศึกษา อาทิ กรณีเด็กหญิงอายุ 11 ปีในจังหวัดนนทบุรีถูกลุงข่มขืนในระหว่างที่พ่อแม่ของเด็กออกไปทำงาน กรณีเด็กหญิงอายุ 12 ปีในจังหวัดสิงห์บุรีถูกปู่ พ่อ และเพื่อนบ้านข่มขืนอนาจารต่อเนื่อง 5 ปี กรณีครูฝึกสอนล่วงละเมิดทางเพศเด็กชายชั้นประถมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดราชบุรี ในส่วนของการแสวงประโยชน์ทางเพศยังพบรายงานการลักลอบนำเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี มาค้าประเวณีรวมถึงการแสวงประโยชน์ทางเพศผ่านช่องทางออนไลน์อีกหลายกรณี

ทั้งนี้ การจัดระบบเพื่อคุ้มครองเด็ก กรมกิจการเด็กและเยาวชนได้เสนอปรับแก้ไขการกระทำผิดต่อเด็กผ่านสื่อออนไลน์ที่จะแทรกลงในประมวลกฎหมายอาญา อาทิ การโน้มน้าว จูงใจหรือล่อลวง (grooming) การอนาจาร แสวงประโยชน์ทางเพศ หรือส่งต่อเรื่องทางเพศที่ไม่เหมาะสมให้เด็ก (unwanted sexting) และการข่มขู่เกี่ยวกับทางเพศ (sextortion) รวมไปถึงการเพิ่มโทษกรณีครอบครองภาพลามกอนาจารเด็กผ่านระบบโทรคมนาคม การเฝ้าดูหรือติดตามอย่างใกล้ชิดทำให้เดือดร้อนรำคาญ (stalking) และการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (cyberbullying) และร่วมกับ

ที่มา: ไทยรัฐ

ภาคส่วนต่าง ๆ จัดตั้งเครือข่ายเสริมสร้างอินเทอร์เน็ตปลอดภัยประเทศไทย (Thailand Safe Internet Coalition) เพื่อป้องกันแก้ไขภัยออนไลน์ที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก[203] นอกจากนี้ ครม. ได้กำหนดให้วันอังคารสัปดาห์ที่ 2 ในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปีเป็นวันอินเทอร์เน็ตปลอดภัยแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมความตระหนักในการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย การจัดระบบคุ้มครองช่วยเหลือ และการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชน

[203]จาก หนังสือกรมกิจการเด็กและเยาวชน ด่วนที่สุด ที่ พม 0302/11342 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2566. งานเดิม.

1.4 เด็กในกระบวนการยุติธรรม

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีรายงานคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทั่วประเทศในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 12,600 คดี[204] ซึ่งเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ที่มี 12,194 คดี โดยส่วนใหญ่ยังคงเป็นคดีที่มีฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษร้อยละ 24.83 รองลงมาเป็นคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายร้อยละ 23.98 และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ร้อยละ 20.85[205] และได้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีเพื่อให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนได้รับการดูแลและเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เช่น มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องตามมาตรา 86 แห่ง พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นการจัดทำแผนบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ พบว่ามีเด็กและเยาวชนที่ต้องปฏิบัติตามแผนฯ จำนวน 994 คน ปฏิบัติตามแผนฯ ได้สำเร็จและได้รับความเห็นชอบมีคำสั่งไม่ฟ้องคดี 953 คน คิดเป็นร้อยละ 95.88[206] และมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง แห่ง พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นกรณีที่ศาลเห็นว่าคดีไม่สมควรมีคำพิพากษา หรือผู้ปกครองหรือบุคคลที่จำเลยอาศัยอยู่ด้วยร้องขอ ศาลอาจมีคำสั่งปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไข อาทิ ให้รายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพ เข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือป้องกันเพื่อมิให้กระทำผิดอีก โดยในปี 2566 มีจำนวนคดีอาญาที่เข้าสู่กระบวนการตามมาตรา 132 วรรคหนึ่ง จำนวน 1,505 คดี ซึ่งลดลงกว่าปีก่อนหน้า[207]

ที่มา: มูลนิธิเด็กโสสะ

[204]จาก หนังสือกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่ ยธ 06105/47 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ขอจัดส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[205]จาก *ข้อมูลสถิติเด็กและเยาวชนจำแนกรายไตรมาส ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*, โดย กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 11 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://admin.djop.go.th/public/Stat_festical2.pdf

[206]จาก หนังสือกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่ ยธ 06105/47 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2566. งานเดิม.

[207]จาก *จำนวนคดีอาญา ม. 132 (หน่วย: คดี)*, โดย กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 14 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://doc.djop.go.th/public/cms_all_stat132_1.php

สำหรับการส่งเสริมและพัฒนาเด็กที่อยู่ในสถานดูแลเด็กและเยาวชน กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับ สธ. และ สปสช. เพื่อพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน รวม 98 แห่ง ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับการดูแลสุขภาพและเข้าถึงการรักษาพยาบาลที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ[208] นอกจากนี้ยังได้ร่วมกับกรมกิจการเด็กและเยาวชน กำหนดแนวทางการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ต้องหาว่ากระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดแต่อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ต้องรับโทษทางอาญา[209] และลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับสถานประกอบการเอกชนในการสนับสนุนเด็กและเยาวชนให้ได้รับโอกาสในด้านการศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนกลับตัวเป็นคนดี และสามารถประกอบอาชีพได้ในอนาคต[210] ซึ่งมีเด็กและเยาวชนจำนวน 1,958 คนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้กลับสู่การศึกษาอีกครั้งและสามารถเรียนจบการศึกษาแล้ว 685 คน ในขณะที่สถิติข้อมูลการกระทำผิดซ้ำในปีแรกของเด็กและเยาวชนลดลงอย่างต่อเนื่องเป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปี[211]

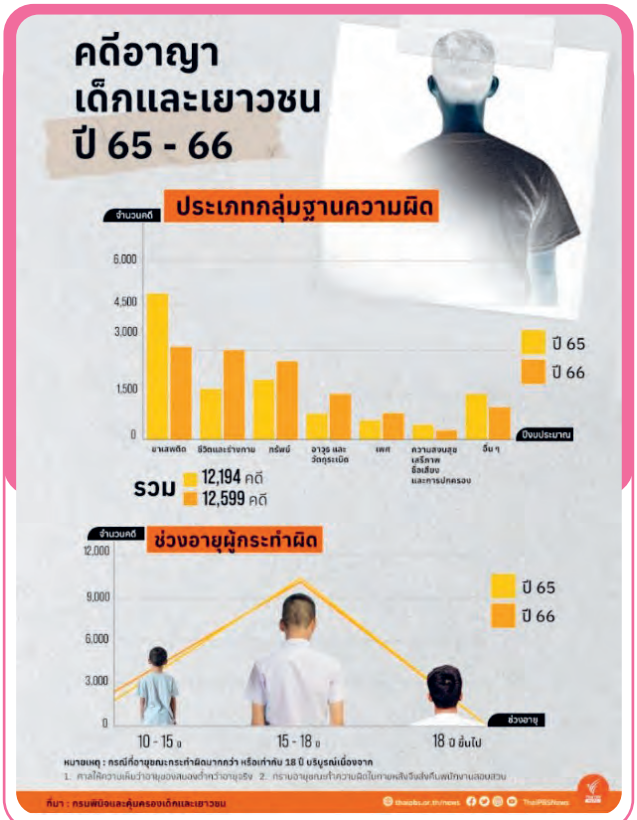

ที่มา: ไทยพีบีเอส

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิเด็ก จำนวน 17 เรื่อง[212] เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา ซึ่ง กสม. ได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อแก้ไขปัญหาอาทิ กรณีครูใช้ความรุนแรงและใช้ถ้อยคำไม่สุภาพต่อนักเรียน โดยส่งเรื่องให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรวจสอบข้อเท็จจริงและให้โรงเรียนต้นสังกัดกำชับบุคลากรแสดงพฤติกรรมให้เหมาะสม กรณีครูทำร้ายร่างกายเด็ก ได้ส่งเรื่องให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรวจสอบข้อเท็จจริงและดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ และกรณีนักเรียนถูกเพื่อนร่วมชั้นเรียนถ่ายภาพเคลื่อนไหวขณะถอดเสื้อ โดยส่งเรื่องให้ พม. ให้ความช่วยเหลือ

"—— สำหรับเรื่องที่ กสม. รับไว้ตรวจสอบ เช่น กรณีการข่มขู่คุกคามเด็กและใช้คำพูดที่แสดงความเกลียดชัง กรณีการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและของครอบครัว และกรณีให้นักเรียนขึ้นแปรอักษรในสภาพอากาศที่ร้อนจัด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เป็นต้น ——"

---

[208]จาก *สธ. จับมือ กรมพินิจฯ และ สปสช. พัฒนาระบบบริการสาธารณสุข ดูแลสุขภาพกายใจเด็กและเยาวชนในสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ*, โดย สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 17 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://pr.moph.go.th/?url=pr/detail/2/04/188088/

[209]จาก หนังสือกระทรวงยุติธรรม ด่วนที่สุด ที่ ยธ 0411/5465 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2566 เรื่อง รายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560.

[210]จาก *กรมพินิจฯ จับมือเอกชน "สนับสนุนเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*, โดย สยามรัฐ, 8 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก https://siamrath.co.th/n/468206

[211]จาก *กสศ. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 27 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=769752435185750&id=100064530018676&mibextid=9R9pXO

[212]ข้อมูลจำนวนเรื่องร้องเรียนเดือนมกราคม - ธันวาคม 2566.

นอกจากนี้ กสม. มีรายงานผลการตรวจสอบที่สำคัญเกี่ยวกับสิทธิเด็ก ได้แก่

1. กรณีครูลงโทษนักเรียนด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม ทำให้ได้รับความอับอาย กสม. มีข้อเสนอแนะต่อ ศธ. ให้กำชับโรงเรียนและสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามระเบียบ ศธ. ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนและนักศึกษา พ.ศ. 2548 โดยเคร่งครัด[213]

2. กรณีการแก้ไขปัญหาสถานสงเคราะห์เด็กเอกชนที่ไม่ได้จดทะเบียนตามกฎหมาย ในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี กสม. มีข้อเสนอแนะให้ พม. ตรวจสอบและเร่งรัดให้สถานสงเคราะห์ฯ ยื่นจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งให้มีกลไกคัดกรองเด็กเข้าสู่กระบวนการเลี้ยงดูทดแทนในรูปแบบสถานสงเคราะห์หรือส่งคืนเด็กสู่ครอบครัวและชุมชน โดยคำนึงถึงหลักเหตุผล หลักความจำเป็น และประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ[214]

3. กรณีจัดให้เด็กสมรสก่อนวัยอันควร กสม. มีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้กฎหมายปรับเกณฑ์อายุขั้นต่ำในการสมรสเป็น 18 ปี เพื่อป้องกันการแสวงประโยชน์และคุ้มครองสิทธิเด็กจากการถูกบังคับแต่งงานก่อนวัยอันควร และสอดคล้องตามเกณฑ์การกำหนดอายุในอนุสัญญา CRC[215]

4. กรณีการล่วงละเมิดทางเพศเด็กในสถานศึกษา กสม. มีข้อเสนอแนะต่อ ศธ. กำชับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมในการรับแจ้งเหตุและให้ความคุ้มครองช่วยเหลือนักเรียนที่ถูกล่วงละเมิดอย่างเร่งด่วน และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและอาคารในสถานศึกษาให้มีความปลอดภัย และให้ พม. เร่งปรับปรุงร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. .... เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศในสถานศึกษา[216]

นอกจากนี้ กสม. ได้จัดทำข้อเสนอแนะมาตรการคุ้มครองสิทธิเด็กในการเข้าถึงบริการสุขภาพของทารกที่คลอดก่อนกำหนด เพื่อพิจารณากำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาทารกคลอดก่อนกำหนด และจัดให้มีระบบการส่งต่อที่มีขีดความสามารถในการดูแลรักษาทารกที่คลอดก่อนกำหนดโดยเร็ว[217] และมีข้อเสนอแนะเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์ โดยให้ พม. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจดแจ้งและจัดทำฐานข้อมูลจำนวนเด็กในสถานสงเคราะห์ทั้งภาครัฐและเอกชน ทบทวนระเบียบหรือคำสั่งเพื่อสนับสนุนเงินช่วยเหลือค่าเลี้ยงดูเด็ก[218] สำหรับประเด็นการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว กสม. มีข้อเสนอแนะผ่านการผลักดันให้เป็นวาระแห่งชาติ แก้ไขปรับปรุงกฎหมาย เช่น พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 พ.ร.บ. ศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ตลอดจนการพัฒนากลไกในการให้ความคุ้มครอง ช่วยเหลือ และเยียวยาเหยื่อผู้ถูกกระทำความรุนแรงโดยสังคมมีส่วนร่วม รวมถึงแนวทางในการเสริมสร้างทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยขับเคลื่อนร่วมกับเครือข่ายในงานสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2566 รวมทั้งจากกรณีเด็กชายวัย 14 ปี ที่ก่อเหตุยิงในห้างสรรพสินค้า กสม. ได้ออกแถลงการณ์เพื่อเรียกร้องให้หยุดการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลและของครอบครัว เนื่องจากอาจนำไปสู่การตีตราและสร้างความเกลียดชังในสังคม[219]

---

[213]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 8/2566 เรื่อง สิทธิเด็ก อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศชื่อเสียง กรณีกล่าวอ้างว่า ครูหัวหน้าฝ่ายปกครองของโรงเรียนลงโทษนักเรียนด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม.

[214]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 42/2566 เรื่อง สิทธิเด็ก กรณีขอให้ตรวจสอบและติดตามความคืบหน้าการแก้ไขปัญหาสถานสงเคราะห์เด็กเอกชนที่ไม่ได้จดทะเบียนตามกฎหมายในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี.

[215]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 47/2566 เรื่อง สิทธิเด็ก กรณีจัดให้เด็กสมรสก่อนวัยอันควร.

[216]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 86/2566 เรื่อง สิทธิเด็ก อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีกล่าวอ้างว่า หน่วยงานของรัฐละเลยการทำหน้าที่ในการคุ้มครองเด็กจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศในสถานศึกษาตามมติที่ประชุมคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ.

[217]จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0703/19 ลงวันที่ 12 เมษายน 2566 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการคุ้มครองสิทธิเด็ก กรณีการเข้าถึงบริการสุขภาพของทารกที่คลอดก่อนกำหนด.

[218]จาก รายงานข้อเสนอแนะ ที่ 11/2566 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการดูแลเด็กที่เติบโตในสถานสงเคราะห์ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน.

[219]จาก *แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เรื่อง ขอแสดงความเสียใจต่อเหตุกราดยิงในห้างสรรพสินค้า วอนสังคมหยุดเผยแพร่อัตลักษณ์และข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กผู้ก่อเหตุและครอบครัว*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 14 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Statements/23365.asp

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้เพิ่มจำนวนเด็กเพื่อประโยชน์ในทางโครงสร้างประชากรในอนาคต ทั้งในมิติด้านแรงงานและเศรษฐกิจสังคม รัฐจึงได้สนับสนุนเงินช่วยเหลือมาหลายปีต่อเนื่อง แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจของประเทศอาจต้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมเพื่อเป็นแรงจูงใจและส่งเสริมให้คนมีบุตรเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะครอบครัวที่มีฐานะยากจนควบคู่กับการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ในด้านสุขภาพอนามัยมีการสนับสนุนให้เด็กได้ดื่มนมและแก้ไขภาวะทุพโภชนาการ เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการสมวัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เจริญเติบโตไปสู่ช่วงวัยอื่นได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 54 วรรคสอง และอนุสัญญา CRC ข้อ 3 (2) ที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาให้ได้รับการพัฒนาให้สมวัย

“—— ในด้านการป้องกันปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน ของหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษามีกลไกการรับเรื่อง และส่งต่อหน่วยงานทางด้านสวัสดิการสังคม เพื่อช่วยเหลือฟื้นฟูเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงในระดับพื้นที่ ——”

รวมถึงการสอดส่องป้องกันภัยทางออนไลน์ที่อาจเกิดขึ้นในปัจจุบันที่มีอยู่หลายรูปแบบ จึงผลักดันให้มีการปรับปรุงกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับการแสวงประโยชน์และการล่วงละเมิดทางเพศเด็กทางออนไลน์ อีกทั้งกำหนดให้มีวันอินเทอร์เน็ตปลอดภัยแห่งชาติขึ้นเพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน

“—— สำหรับกรณีเด็กที่กระทำผิดและเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ได้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เพื่อให้โอกาสเด็กและเยาวชน ไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการฟ้องต่อศาล ควบคู่กับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและป้องกัน เพื่อไม่ให้เด็กและเยาวชนต้องกลับไปกระทำผิดซ้ำ ——”

ผ่านการสนับสนุนให้ได้รับโอกาสด้านการศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพ เพื่อให้กลับตัวเป็นคนดีและสามารถประกอบอาชีพที่สุจริต ซึ่งเป็นความพยายามของรัฐต่อการให้ความคุ้มครองตามสิทธิที่ได้รับรองในรัฐธรรมนูญและอนุสัญญา CRC ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาหรืออุปสรรค

จากสถานการณ์ที่มีจำนวนเด็กเกิดในประเทศลดลงอย่างต่อเนื่อง กสม. เสนอให้รัฐเตรียมความพร้อมในการดูแลทารกที่คลอดก่อนกำหนดเพื่อรักษาชีวิตของเด็กที่เกิดขึ้นให้ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม สำหรับครอบครัวที่มีฐานะยากจนแม้ว่าจะได้รับการช่วยเหลือเงินอุดหนุนเพื่อเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปีแล้วก็ตาม แต่ยังมีบางส่วนที่เข้าไม่ถึงสิทธิ แม้ว่าจำนวนผู้ยื่นเรื่องขอรับการสนับสนุนในปี 2566 เพิ่มมากขึ้น แต่กลับมีจำนวนผู้ได้รับสิทธิลดลง และยังมีรายงานกลุ่มที่ตกหล่นอีกจำนวนหนึ่ง จึงเป็นประเด็นที่รัฐอาจพิจารณาประชาสัมพันธ์ควบคู่กับการทบทวนหลักเกณฑ์และจำนวนเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดเพื่อให้เพียงพอต่อการเลี้ยงดู ประกอบกับมีเด็กไทยจำนวนหนึ่งประสบปัญหาทุพโภชนาการและการเข้าถึงสารอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการ รัฐสามารถสนับสนุนให้เด็กได้รับนมในปริมาณที่เหมาะสมเพื่อการเจริญเติบโต สำหรับกรณีความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การลงโทษนักเรียนซึ่งไม่เป็นไปตามระเบียบของ ศธ. และการกลั่นแกล้งหรือบุลลี่ซึ่งเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก

ในโรงเรียน รวมถึงมีการใช้เทคโนโลยีหรือสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อกลั่นแกล้งหรือแสวงประโยชน์ทางเพศ โดยเฉพาะความรุนแรงจากการล่วงละเมิดและการแสวงประโยชน์ทางเพศจำเป็นจะต้องได้รับการป้องกันและสอดส่องในระดับครอบครัวรวมถึงสถานศึกษา เพราะความรุนแรงจะส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในระยะยาวทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และจากเรื่องร้องเรียนที่ กสม. รับไว้ดำเนินการในปี 2566 ได้เน้นย้ำให้หน่วยงานด้านการศึกษากำชับบุคลากรและเจ้าหน้าที่ในการเตรียมพร้อมและให้ความช่วยเหลือเด็กอย่างเร่งด่วน รวมถึงปรับปรุงกฎหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศในสถานศึกษา นอกจากนี้ การรวบรวมข้อมูลของเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงมีการจัดเก็บโดยหลายหน่วยงานซึ่งยังไม่ได้รวบรวมเป็นฐานข้อมูลเดียวกันเพื่อนำไปใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในเชิงระบบ อีกทั้งยังพบว่าสังคมไม่ได้ตระหนักในการเคารพต่อสิทธิเด็กที่เป็นผู้กระทำความรุนแรง รวมถึงความคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียงของบุคคลด้วย แม้ว่าจะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศ แต่คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดยังคงเป็นความผิดลำดับแรกในกลุ่มเด็กและเยาวชนและควรต้องติดตามไม่ให้กลับไปกระทำผิดซ้ำ นอกจากนี้มีหลายปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานสงเคราะห์เด็กที่รัฐจำเป็นต้องให้ความสำคัญตามที่ กสม. ได้มีข้อเสนอแนะแล้ว

“—— จึงเห็นว่า รัฐควรเร่งแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กตามที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ อนุสัญญา CRC และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ——”

เช่น สิทธิในการมีมาตรฐานการดำรงชีพที่เพียงพอสำหรับพัฒนาการของเด็ก สิทธิในสุขภาพ การได้รับความคุ้มครองจากความรุนแรงและถูกแสวงประโยชน์และการป้องกันเด็กจากการกระทำความผิดทางอาญา รวมถึงสิทธิที่จะไม่ถูกแทรกแซงความเป็นส่วนตัว เป็นต้น

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาล โดย พม. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครองที่อยู่ในเกณฑ์ ได้รับเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดอย่างทั่วถึง และขจัดอุปสรรคในการเข้าถึงสิทธิดังกล่าว ทั้งในด้านกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ในการบันทึกข้อมูลและการลงพื้นที่สำรวจเพื่อช่วยเหลือในการลงทะเบียน รวมทั้งควรพิจารณาศึกษาจำนวนเงินอุดหนุนที่เพียงพอและครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูเด็ก ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันว่าเด็กในช่วงปฐมวัยจะได้รับการดูแลและพัฒนาตามช่วงวัยอย่างเหมาะสม

4.2 รัฐบาล โดย ศธ. สธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการในวัยเด็ก และจัดหานมให้เด็กในปริมาณที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตให้สมวัย รวมถึงพิจารณาหาแนวทางให้การสนับสนุนด้านสุขภาพอนามัยร่วมกับภาคีเครือข่ายและองค์กรภาคประชาสังคมในระดับพื้นที่หรือชุมชนให้เพิ่มมากขึ้น

4.3 รัฐบาล โดย พม. ศธ. ดศ. ตร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปลูกฝังสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาป้องกันการกระทำความรุนแรง อาทิ การจัดกิจกรรมหรือสื่อสารต่อสาธารณะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการใช้สื่อออนไลน์ เร่งสร้างภูมิคุ้มกันและจัดระบบการเข้าถึงสื่อออนไลน์ให้ปลอดภัยในเด็กและเยาวชน รวมทั้งจัดให้มีกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือเยียวยาเด็กที่ถูกละเมิดหรือกระทำความรุนแรงได้อย่างรวดเร็ว

4.4 รัฐบาล โดย ศธ. ควรกำชับและดำเนินการอย่างจริงจังในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กโดยบุคลากรทางการศึกษาและระหว่างเด็กต่อเด็กด้วยกันอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานที่ปลอดภัย นอกจากนี้ต้องจัดหาแนวทางในการเยียวยาเด็กผู้ถูกกระทำให้สามารถกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้อย่างเหมาะสมในทุกกรณี

4.5 รัฐบาล โดย ดศ. ควรร่วมกับ กสทช. และสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ กำชับผู้ให้บริการหรือผู้ทำหน้าที่สื่อมวลชนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนต้องใช้ความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่งและไม่กระทบต่อสิทธิเด็ก สำหรับในกระบวนการยุติธรรม ตร. ควรกำชับบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่สืบสวนและสอบสวนให้ระมัดระวังในการเผยแพร่ข้อมูลของเด็กและเยาวชนเพื่อมิให้กระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัวด้วย

4.6 รัฐบาล โดย ยธ. พม. ศธ. มท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมอบหมายหน่วยงานในสังกัดพิจารณาจัดหาแนวทางเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดตามหน้าที่และอำนาจ เพื่อเป้าหมายในการลดจำนวนเด็กและเยาวชนที่ต้องถูกดำเนินคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นสาเหตุอันดับหนึ่งของการกระทำผิดมาหลายปีต่อเนื่อง

สิทธิผู้สูงอายุ

ในปี 2566 พบว่าสังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยมีจำนวนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป 13,064,929 คน[220] หรือประมาณร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด โดยมีสถานการณ์สำคัญ ได้แก่

“ ในปี 2566 รัฐบาลกำหนดให้เป็น “ปีแห่งสุขภาพสูงวัยไทย” ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีชีวิตยืนยาวอย่างมีคุณภาพ ซึ่งมีนโยบายให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างเป็นระบบและทั่วถึงทั้งร่างกายและจิตใจ ”

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

1.1 ปัญหาด้านสุขภาพ

ผู้สูงอายุต้องเผชิญกับการทำงานของระบบต่าง ๆ ในร่างกายที่เสื่อมถอยลง และบางรายต้องประสบกับโรคประจำตัวร่วมด้วย นอกจากนี้พบว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังคนเดียวจะรู้สึกกังวลและมีภาวะซึมเศร้ามากกว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ร่วมกับสมาชิกครอบครัวคนอื่น ๆ

โดย สธ. คัดกรองผู้สูงอายุ 9 ด้าน ผ่านแอปพลิเคชัน Smart อสม. จำนวน 7,217,626 คน คิดเป็นร้อยละ 69.67 ของเป้าหมาย จำนวน 10,360,412 คน ซึ่งพบความเสี่ยงต่อสุขภาพของผู้สูงอายุสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ด้านการมองเห็น ด้านสุขภาพช่องปาก และด้านการเคลื่อนไหวทางร่างกาย ตามลำดับ เพื่อนำข้อมูลไปวางแผนดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี[221] นอกจากนี้กรมกิจการผู้สูงอายุจัดอบรมหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุขั้นเบื้องต้น สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ อาสาสมัคร และ

[220]จาก *สถิติผู้สูงอายุ 31 ธันวาคม 2566*, โดย กรมกิจการผู้สูงอายุ, 31 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.dop.go.th/th/know/1

[221]จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ 0207.06/34454 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

ประชาชนทั่วไปโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายผ่านระบบออนไลน์ รวมทั้งร่วมกับภาคเอกชนพัฒนาแพลตฟอร์มดูแลสุขภาพแบบครบวงจร เปิดโอกาสเข้าถึงยาในร้านขายยากว่า 650 แห่ง สามารถรับคำปรึกษา ดูแลอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น โรคประจำตัว และโรคเรื้อรังได้อย่างทันท่วงที[222]

1.2 หลักประกันรายได้

ประเทศไทยมีโครงการบำนาญหลายโครงการครอบคลุมกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน เช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพและกองทุนการออมแห่งชาติ แต่ยังขาดนโยบายบำนาญแห่งชาติที่ชัดเจน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ดูแลโครงการบำนาญต่าง ๆ ส่วนประชาชนที่ยากไร้ยังคงไม่มีระบบรองรับทางสังคมในวัยชราที่เพียงพอ[223] ซึ่งปัจจุบันรัฐจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในลักษณะถ้วนหน้าแบบขั้นบันไดในอัตรา 600 - 1,000 บาท/คน/เดือน[224] โดยมีข้อเรียกร้องจากภาคประชาสังคมให้จ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นในอัตรา 3,000 บาท/คน/เดือน สำหรับกลุ่มที่เสี่ยงมีรายได้ไม่เพียงพอซึ่งมีประมาณ 20 ล้านคน และเกินร้อยละ 50 ไม่มีการออมเพื่อการเกษียณ เช่น กลุ่มอาชีพอิสระและแรงงานนอกระบบ ส่วนใหญ่จึงพึ่งพาเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและรายได้ของลูกหลานเป็นหลัก[225]

การประกาศหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุฉบับใหม่[226] ที่กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต้องเป็นผู้ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ภาคส่วนต่าง ๆ

ที่มา: สปริงนิวส์

มีความเห็นว่าการปรับลดงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุถ้วนหน้าไปเป็นแบบกำหนดกลุ่มเป้าหมายเฉพาะคนยากจน เป็นการลดสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและไม่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 11 (11) ที่กำหนดให้จ่ายเงินเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมถึงอาจมีผู้สูงอายุตกหล่นจากกระบวนการคัดกรองจำนวนมาก[227] ทั้งนี้ ในระหว่างที่ยังไม่มีหลักเกณฑ์ใหม่ของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังใช้วิธีการและหลักเกณฑ์การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุตามระเบียบเดิม[228]

---

[222]จาก *ยาพร้อม ซิกซ์ตี้พลัส แพลตฟอร์มใหม่ รวมทุกบริการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 29 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/lifestyle/health-and-beauty/2705435

[223]จาก *ความยากจนของ 'ผู้สูงอายุ' ปัญหาท้าทายของประเทศไทย*, โดย The Coverage, 29 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.thecoverage.info/news/content/4967

[224]จาก *เสียงค้านจากประชาชน เกณฑ์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุใหม่*, โดย พีพีทีวี, 15 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.pptvhd36.com/news/เศรษฐกิจ/203289

[225]จาก *ไทยเจอ 'วิกฤติโครงสร้างประชากร' เริ่มขาดแรงงาน เสี่ยงจนตอนแก่*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 13 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/health/public-health/1062925

[226]จาก ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 ลงวันที่ 7 กรกฎาคม 2566.

[227]จาก *TDRI แนะจ่าย 'ถ้วนหน้า' ไฮบริด สกัดคนจนตกหล่น*, โดย เนชั่น ทีวี, 16 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.nationtv.tv/economy-business/378927050

[228]จาก หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ด่วนที่สุด ที่ มท 0810.6/17360 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

สำหรับการดำเนินการในด้านอื่น ๆ เพื่อเป็นหลักประกันทางรายได้ กรมกิจการผู้สูงอายุอยู่ระหว่างการจัดทำร่าง พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... กระทรวงการคลังมีนโยบายส่งเสริมการออมเพื่อการเกษียณของแรงงานนอกระบบผ่านกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) โดยกำหนดอัตราการจ่ายเงินสะสมและเงินสมทบของสมาชิกได้สูงสุด 13,200 บาทต่อปี และปรับเพิ่มเงินสมทบสูงสุดที่รัฐบาลจ่ายให้เป็น 1,800 บาทต่อปี รวมถึง

> *"—— อยู่ระหว่างผลักดัน ร่าง พ.ร.บ. คณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ พ.ศ. .... และร่าง พ.ร.บ. กองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ พ.ศ. .... เพื่อเป็นกองทุนการออมเพื่อการเกษียณภาคบังคับสำหรับแรงงานในระบบ[229] —— "*

1.3 การส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ

ในปี 2566 พบว่า ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มได้งานทำลดลงและกลุ่มที่ประสบปัญหาด้านรายได้ในช่วงสูงอายุ คือ กลุ่มแรงงานนอกระบบ รองลงมาคือกลุ่มในระบบประกันสังคม โดยมีข้อจำกัดของลักษณะงานที่ไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ อาทิ งานที่ต้องใช้เครื่องจักรอันตราย หรืองานที่ต้องยืนเป็นเวลานาน ทั้งนี้ รัฐบาลได้เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับสังคมสูงวัยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 438.42 ล้านบาท ซึ่งจัดสรรให้กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานในโครงการส่งเสริมสวัสดิการเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่การเกษียณอย่างมีคุณภาพของประชากรวัยแรงงานอายุ 25 - 59 ปี[230] กรมกิจการผู้สูงอายุได้จัดงานสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติรองรับสังคมสูงวัย ปี 2566[231] นอกจากนี้ กรมการจัดหางานได้ออกประกาศขอความร่วมมือกับสถานประกอบการและนายจ้างโดยจ่ายค่าตอบแทนอย่างน้อยชั่วโมงละ 45 บาท ทำงานไม่เกินวันละ 7 ชั่วโมง ไม่เกินสัปดาห์ละ 6 วัน[232] และเชิญชวนนายจ้างสถานประกอบการให้เห็นถึงความสำคัญและการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยพบว่าตำแหน่งงานที่ผู้สูงอายุได้รับการจ้างงานมากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ แรงงานด้านการผลิตต่าง ๆ แม่บ้าน พนักงานดูแลความปลอดภัย พนักงานขับรถยนต์ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ[233]

1.4 การละเมิดสิทธิต่อผู้สูงอายุ

ข้อมูลจากศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1300 ของ พม. ในปี 2566 มีรายงานสถิติความรุนแรงต่อผู้สูงอายุจากการได้รับแจ้งเหตุ จำนวน 309 ราย แบ่งเป็นความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 253 ราย และความรุนแรงนอกครอบครัว จำนวน 56 ราย[234]

นอกจากนี้ยังพบรายงานการละเมิดสิทธิผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น กรณีชายสูงอายุ อาชีพเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยถูกทำร้ายร่างกายและต้องลาออก กรณีผู้สูงอายุถูกมิจฉาชีพหลอกให้โอนเงิน หรือกรณีหญิงสูงอายุถูกลูกสาวไล่ออกจากบ้านให้ไปอาศัยอยู่วัด เป็นต้น ทั้งนี้ พม. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาระบบแจ้งเหตุทางสังคมรูปแบบใหม่ ESS Help Me (Emergency Social Services) ผ่านแอปพลิเคชันไลน์

---

[229]จาก หนังสือกระทรวงการคลัง ด่วนที่สุด ที่ กค 1004/8309 ลงวันที่ 16 มิถุนายน 2566 เรื่อง รายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560.

[230]จาก *รัฐจัดงบรับสังคมสูงวัย เพิ่มสิทธิประกันสังคม จ้างงานผู้สูงอายุ*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 14 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/health/labour/1063056

[231]จาก *พม. จับมือเครือข่ายจัดงานสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติรองรับสังคมสูงวัย ปี 2566 มุ่งบูรณาการที่มีประสิทธิภาพรองรับสังคมสูงวัย*, โดย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 4 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://www.m-society.go.th/news_view.php?nid=35851

[232]จาก *'สูงวัย' แบบไหนนะ? ที่นายจ้างต้องการ เช็กสเปกได้ที่นี่*, โดย คมชัดลึกออนไลน์, 2 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.komchadluek.net/quality-life/well-being/548067

[233]จาก *"แก่แล้ว ไม่ตกงาน" กรมการจัดหางาน ขยายโอกาสการมีงานทำ*, โดย ฐานเศรษฐกิจ, 13 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://www.thansettakij.com/business/economy/561969

[234]จาก *ข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องฯ เพื่อจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน* (ฝ่ายบริหารทั่วไป สคส.พม., การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 พฤศจิกายน 2566).

เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว โดยสามารถแจ้งพิกัดจุดเกิดเหตุเพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐเข้าให้ความช่วยเหลือติดตามการช่วยเหลือได้ และประกาศใช้ระเบียบกรมกิจการผู้สูงอายุว่าด้วยการคุ้มครองผู้สูงอายุแบบครอบครัวอุปถัมภ์ พ.ศ. 2566 เพื่อคุ้มครองผู้สูงอายุให้มีความปลอดภัย มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการสนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชน ดูแลผู้สูงอายุ และทำให้ผู้สูงอายุได้อยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชน และสังคม

2 การดำเนินการของ กสม.

กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุ ได้แก่ กรณีผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วยติดเตียงมีความเป็นอยู่ยากลำบาก และเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ซึ่งได้ประสานความช่วยเหลือไปยังโรงพยาบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในพื้นที่เพื่อให้ความช่วยเหลือ และจากกรณีที่ มท. ได้ประกาศหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 กสม. ได้ออกแถลงการณ์ให้รัฐทบทวนหลักเกณฑ์ดังกล่าว เพื่อให้ผู้สูงอายุทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสวัสดิการจากรัฐอย่างถ้วนหน้า และดำเนินมาตรการเพิ่มการจัดเก็บรายได้หรือลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น รวมทั้งพิจารณาปรับอัตราเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและค่าครองชีพในปัจจุบัน สำหรับการขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ กสม. ได้เข้าร่วมการประชุมระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกว่าด้วยการส่งเสริมสิทธิของผู้สูงอายุและการพัฒนาตราสารระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของผู้สูงอายุ เมื่อวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2566 ณ กรุงมะนิลา สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โดยเรียกร้องให้เครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนขับเคลื่อนประเด็นสิทธิของผู้สูงอายุ เพิ่มการสนับสนุนการทำงานของคณะทำงานว่าด้วยสิทธิของผู้สูงอายุของเครือข่ายพันธมิตรระดับโลก และเรียกร้องให้เริ่มต้นกระบวนการร่างสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิของผู้สูงอายุเพื่อผลักดันให้สิทธิของผู้สูงอายุเป็นหนึ่งในสิทธิมนุษยชนกระแสหลัก

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

จากสถานการณ์ของประเทศที่เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในปี 2566 รัฐบาลได้เตรียมความพร้อมในการรับมือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อเศรษฐกิจและสังคม ประเด็นปัญหาสำคัญ คือ การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่ต้องประสบทั้งในด้านการดูแลรักษา การป้องกันโรคและการฟื้นฟูสุขภาพให้แข็งแรง ซึ่งรัฐบาลกำหนดให้ในปีนี้เป็น “ปีแห่งสุขภาพสูงวัยไทย” และมีระบบติดตามความเสี่ยงต่อสุขภาพของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือ สำหรับการสร้างความมั่นคงทางรายได้ซึ่งประชาชนส่วนหนึ่งยังต้องอาศัยเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนและดำรงชีพได้ในระดับหนึ่งและการวางแผนเพื่อให้เกิดการออมไว้ใช้จ่ายผ่านกระบวนการตามนโยบายและการผลักดันร่างกฎหมาย 2 ฉบับ ได้แก่ ร่าง พ.ร.บ. คณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ พ.ศ. .... และร่าง พ.ร.บ. กองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ พ.ศ. .... โดยการดำเนินการดังกล่าวเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 48 วรรคสอง ซึ่งกำหนดให้บุคคลที่อายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพและบุคคลยากไร้มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ อีกทั้งให้ผู้สูงอายุที่ยังมีความรู้ความสามารถคงอยู่ในระบบการจ้างงานของสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีงานปลอดภัย ไม่กระทบต่อสุขภาพ และได้รับค่าตอบแทนอย่างเหมาะสม ในด้านการป้องกันการละเมิดต่อผู้สูงอายุ มีการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อให้การช่วยเหลือหากเกิดกรณีฉุกเฉิน แต่ต้องพิจารณาจัดหาอุปกรณ์และเครื่องมือเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้กลไกการให้การคุ้มครองผู้สูงอายุแบบครอบครัวอุปถัมภ์ซึ่งอาศัยความร่วมมือของชุมชนและสังคมจะเป็นส่วนช่วยเหลือได้ในอีกช่องทางหนึ่ง อันสอดคล้องตามมาตรา 71 วรรคสาม ในการให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีพได้อย่างมีคุณภาพและคุ้มครอง

ป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมทั้งให้การบำบัดฟื้นฟู เยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องตามสิทธิที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน เช่น กติกา ICCPR กติกา ICESCR และอนุสัญญา CEDAW อย่างไรก็ตาม ประชาคมระหว่างประเทศซึ่งเป็นเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนเห็นความสำคัญร่วมกันให้มีร่างสนธิสัญญาเพื่อให้การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะได้มีส่วนร่วมในการผลักดัน

ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2566 พบผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีปัญหาสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งมีอาการป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อแต่มีภาวะเรื้อรังและโรคร้ายแรง อาศัยอยู่เพียงลำพังซึ่งมีแนวโน้มไม่มีผู้ดูแล ในช่วงท้ายของชีวิตต้องอาศัยอยู่ตามลำพังและมีภาวะซึมเศร้า ในขณะที่ประเทศไทยมีโครงการเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อม เพื่อเป็นหลักประกันทางรายได้ของผู้สูงอายุในรูปแบบของบำนาญหลายโครงการเพื่อให้ครอบคลุมประชากรกลุ่มต่างๆ แล้ว แต่ยังไม่มีนโยบายบำนาญแห่งชาติที่ชัดเจน จึงทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและขาดการประสานงานระหว่างแต่ละหน่วยงาน เมื่อผู้สูงอายุต้องอยู่ในภาวะพึ่งพิงจะทำให้มีค่าใช้จ่ายภาครัฐในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ การประกาศหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566 โดยกำหนดการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้ผู้สูงอายุเฉพาะผู้ที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพเท่านั้น ส่งผลให้ภาคส่วนต่างๆ มีข้อห่วงกังวลและไม่เห็นด้วยกับหลักเกณฑ์ดังกล่าว อาจทำให้มีผู้สูงอายุตกหล่นจากกระบวนการคัดกรอง ซึ่ง กสม. เสนอให้รัฐทบทวนเพื่อให้ผู้สูงอายุทุกคนมีสิทธิได้รับสวัสดิการอย่างถ้วนหน้าควบคู่กับการจัดเก็บรายได้และการปรับอัตราเบี้ยยังชีพให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ แต่ยังไม่มีหลักเกณฑ์ใหม่ของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ สำหรับด้านการจ้างงานผู้สูงอายุซึ่งมีรายงานว่ามีจำนวนลดน้อยลงจากปีที่ผ่านมา

> *“ รัฐควรพัฒนาและยกระดับการจ้างงานทั้งในส่วนของภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐให้เพิ่มขึ้นตามสัดส่วนของประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นในทุกปีให้สมดุล ”*

ทั้งนี้ ในปี 2566 ยังพบการละเมิดต่อผู้สูงอายุทั้งทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ รวมถึงการละเลยทอดทิ้งเกิดขึ้นในหลายกรณี ซึ่งรัฐควรดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิผู้สูงอายุ

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาล โดย สธ. พม. มท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำมาตรการหรือแนวทางในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าที่อาศัยอยู่ตามลำพังหรือไร้ที่พึ่ง พร้อมทั้งส่งเสริมความรู้และพัฒนาศักยภาพด้านการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าแก่อาสาสมัครบริบาลท้องถิ่นและเครือข่ายในระดับชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม รวมทั้งสนับสนุนให้ใช้แอปพลิเคชันประเมินความเสี่ยงด้านสุขภาพให้ครอบคลุมผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้การป้องกันและช่วยเหลือปัญหาสุขภาพได้ทันท่วงที

4.2 รัฐบาล โดย พม. ควรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำฐานข้อมูลในการเก็บรวบรวมสถิติการละเมิดสิทธิต่อผู้สูงอายุในทุกด้านอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปกำหนดนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อไป

4.3 รัฐบาล โดย พม. ควรติดตามการกำหนดหลักเกณฑ์การได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้สอดคล้องตามที่ กสม. เสนอให้ทบทวน เพื่อให้ผู้สูงอายุทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสวัสดิการจากรัฐอย่างถ้วนหน้า และ กค. ควรเร่งติดตามและผลักดันร่างกฎหมาย 2 ฉบับ ได้แก่

ร่าง พ.ร.บ. คณะกรรมการนโยบายบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ พ.ศ. .... และร่าง พ.ร.บ. กองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ พ.ศ. .... เพื่อให้มีนโยบายบำนาญแห่งชาติที่ชัดเจนและให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ดูแลโครงการบำนาญต่าง ๆ รวมทั้งแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุสำหรับประชาชนยากไร้ที่ไม่มีระบบรองรับทางสังคม (social safety net) ให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ

4.4 รัฐบาล โดย รง. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางในการเพิ่มสัดส่วนของผู้สูงอายุทั้งในหน่วยงานภาคเอกชนและภาครัฐให้มีงานทำ และให้มีมาตรการในการคุ้มครองการทำงานของผู้สูงอายุทั้งที่อยู่ในระบบและนอกระบบให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4.5 รัฐบาล โดย พม. ควรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องศึกษาและเตรียมความพร้อมเพื่อขับเคลื่อนสิทธิผู้สูงอายุที่รับรองในกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศเพื่อผลักดันให้สิทธิของผู้สูงอายุเป็นหนึ่งในสิทธิมนุษยชนกระแสหลัก โดยเฉพาะในประเด็นการดูแลผู้สูงอายุติดบ้านหรืออยู่ในชุมชน สิทธิในการได้รับการดูแลระยะยาว สิทธิในการได้รับการดูแลแบบประคับประคอง สิทธิในการเข้าถึงการดูแลในระดับสถาบันและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษา การส่งผ่านภูมิปัญญาให้กับคนรุ่นต่อไป

สิทธิคนพิการ

ข้อมูลจากกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการรายงานว่า ในปี 2566 มีคนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการ 2,265,557 คน เป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายมากที่สุด รองลงมาเป็นคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย และคนพิการทางการเห็น ตามลำดับ[235] โดยมีสถานการณ์ด้านสิทธิคนพิการที่สำคัญในปี 2566 ดังนี้

ที่มา: ไทยรัฐ

[235]จาก *สถิติข้อมูลคนพิการเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2566*, โดย กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 3 มกราคม 2567. สืบค้นจาก https://ecard.dep.go.th/nep_all/file/Stat2566/stat_Dec66.pdf

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

1.1 การจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการ

ปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน

> *"—— โดยเฉพาะคนพิการที่มีความเสี่ยงต่อการได้รับค่าตอบแทนในการทำงานน้อยกว่าปกติ กล่าวคือประมาณเดือนละ 9,000 บาท รวมกับเบี้ยความพิการ 800 บาท ซึ่งไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ——"*

และหลายภาคส่วนเห็นว่าควรปรับเพิ่มขึ้นหรือมีการช่วยเหลือในด้านสิ่งของดำรงชีพอื่น ๆ[236] รวมถึงมีข้อห่วงกังวลว่าการจ่ายเบี้ยความพิการยังไม่ทั่วถึง เนื่องจากมีคนพิการจำนวนมากที่ยังไม่ได้ทำบัตรประจำตัวคนพิการ จึงเข้าไม่ถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่รัฐจัดให้

1.2 การเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่งสาธารณะและข้อมูลข่าวสาร

ในปี 2566 คนพิการยังต้องประสบปัญหาในการเดินทาง โดยทางเท้าในหลายพื้นที่ของ กทม. ชำรุดและเสียหายทำให้คนพิการเดินทางอย่างยากลำบาก รถโดยสารประจำทางมีทางขึ้นลงลาดเอียงที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ทำให้คนพิการไม่สามารถเข็นรถวีลแชร์ขึ้นเองได้และถูกปฏิเสธขึ้นโดยสาร[237] สำหรับการเข้าถึงและใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยอำนวยความสะดวกให้คนพิการ ปัจจุบันคนพิการยังไม่สามารถเข้าถึงการใช้งานเว็บไซต์หรือเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียมเนื่องจากมีข้อจำกัดในการยืมอุปกรณ์เทคโนโลยีบางรายการจากรัฐ เช่น คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อความต้องการ การยืมอุปกรณ์จำเป็นต้องทำสัญญาค้ำประกันและคนพิการบางส่วนไม่สามารถหาบุคคลมาค้ำประกันได้ นอกจากนี้

> *"—— เว็บไซต์ส่วนใหญ่ยังไม่ตรงตามมาตรฐานที่ให้คนพิการสามารถเข้าใช้งานได้[238] ——"*

ทั้งนี้ ในส่วนการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับคนพิการภายในอาคารสถานที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ป้ายและสัญลักษณ์ ทางลาดและลิฟต์ บันได ที่จอดรถ ห้องน้ำและราวจับ ดำเนินการแล้วร้อยละ 80 ขึ้นไปของจำนวนอาคารสำนักงานทั้งหมด[239] สำหรับในพื้นที่ กทม. ได้ปรับปรุงทางเดินและพื้นที่บริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิถึงเขตพญาไทและราชเทวี ซึ่งมีคนพิการพักอาศัยอยู่จำนวนมาก แต่ยังมีหลายพื้นที่ที่ยังไม่สามารถปรับปรุงได้เนื่องจากเป็นพื้นที่ของเอกชน[240] สำหรับการเข้าถึงเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร รัฐบาลได้พัฒนาระบบการเชื่อมโยงบริการดิจิทัลสำหรับคนพิการ และจัดให้มีบริการอุปกรณ์และเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารหรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสาร

---

[236] จาก *"กระจกเงา" เผยจดหมายเปิดผนึกถึงว่าที่นายกฯ เรียกร้องแก้ปัญหาคนพิการ*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 31 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/society/2698341

[237] จาก *สนข. ร่วมประชุมคณะอนุกรรมาธิการกิจการคนพิการในคณะกรรมาธิการการพัฒนาสังคม และกิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส วุฒิสภา ครั้งที่ 35/2566*, โดย สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 4 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.otp.go.th/post/view/8146

[238] จาก *ขอส่งข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน สดช. เพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566* (รัตนาพร บุญทาทิพย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 พฤศจิกายน 2566).

[239] จาก หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท 0810.6/16772 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง การดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565.

[240] จาก *กทม. หารือนโยบายด้านคนพิการ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต 5 ด้าน ให้เกิดรูปธรรม*, โดย THE STANDARD TEAM, 18 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://thestandard.co/quality-of-life-for-people-with-disabilities/

ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงที่กำหนดไว้[241] และในปี 2566 สดช. ได้ปรับปรุงร่างกฎกระทรวง โดยใช้กลไกของการสนับสนุนเงินช่วยเหลือและการสนับสนุนคูปองให้คนพิการเข้าถึงอุปกรณ์ดิจิทัลแทนรูปแบบการยืมอุปกรณ์[242] นอกจากนี้ยังร่วมกับ พม. จัดทำแอปพลิเคชันบัตรดิจิทัล เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงการบริการและรับสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ อาทิ ค้นหางาน กู้ยืมเงินจากกองทุนสายด่วน[243] สำหรับการประกอบกิจการโทรทัศน์ กสทช. ได้กำกับดูแลให้ผู้รับใบอนุญาตฯ ทุกรายจัดทำรายการโทรทัศน์ให้มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ ตามสัดส่วนที่กฎหมายกำหนด[244]

1.3 การเข้าถึงธุรกรรมทางการเงิน

ในปี 2566 พบว่า

> *“—— คนพิการทางการเห็นประสบปัญหาด้านการทำธุรกรรมทางการเงิน เนื่องจากธนาคารพาณิชย์กำหนดให้คนพิการทางการเห็นต้องนำพยานมายืนยันตัวตนเพื่อเปิดบัญชี ——”*

และปัญหาการเข้าถึงและใช้งานแอปพลิเคชันธนาคาร (mobile banking) ของคนพิการทางการเห็นที่เกิดจากการปิดระบบการเข้าถึง (accessibility mode) เพื่อป้องกันปัญหาการโจรกรรมข้อมูลทางการเงิน ทั้งนี้ สถาบันการเงินหลายแห่งพยายามพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่และระบบอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการธุรกรรมทางการเงินสำหรับคนพิการให้มีความก้าวหน้าขึ้น รวมถึง ธปท. ร่วมกับธนาคารและสถาบันทางการเงินหาช่องทางอำนวยความสะดวกแก่คนพิการในการเปิดบัญชีโดยลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และผลักดันให้สมาคมธนาคารไทยพัฒนาและออกแบบ mobile banking สำหรับคนพิการทางการเห็น[245]

1.4 การเข้าถึงการศึกษาสำหรับคนพิการ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการมีรายงานจำนวนคนพิการที่ได้รับการศึกษา โดยได้รับการศึกษามากที่สุดในระดับประถมศึกษา รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา และระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา[246] อุปสรรคของคนพิการในการเข้าถึงการศึกษายังเกี่ยวกับการเดินทางและสถานศึกษาบางแห่งขาดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการทางการเห็น รวมถึงในการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กพิการมีงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ไม่เพียงพอ บุคลากรทางการศึกษาขาดทักษะและความรู้ในการคัดกรองเพื่อจัดการเรียนรวม อีกทั้งไม่ได้จบในสาขาวิชาเอกการศึกษาพิเศษโดยตรง และเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว เด็กพิการไม่สามารถเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยได้เนื่องจากขาดทุนทรัพย์

> *“—— ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการศึกษาของคนพิการ ศธ. ได้กำหนดให้โรงเรียนจัดการเรียนรวมรับเด็กนักเรียนพิการเรียนรวมทั้งระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ——”*

[241] จาก *ขอส่งข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน สดช เพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566*. งานเดิม.

[242] จาก *ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในมิติของคนพิการและผู้สูงอายุในไทย*, โดย สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. สืบค้นจาก https://www.depa.or.th/th/article-view/inequality-disabled-and-elderly-people-digital

[243] จาก *ทำไม? ต้องจัดทำ “ร่างแนวทางหนุนคนพิการเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล”*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 20 กุมภาพันธ์ 2566. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/health/social/1054079

[244] จาก หนังสือสำนักงาน กสทช. ที่ สทช 2312/44115 ลงวันที่ 12 ธันวาคม 2566 เรื่อง การดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565 และปี 2566.

[245] จาก หนังสือธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ฝนส.(01) 24/2566 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ขอข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[246] จาก *สถานการณ์คนพิการ 30 กันยายน 2566*, โดย กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 9 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://dep.go.th/th/law-academic/knowledge-base/disabled-person-situation/สถานการณ์คนพิการ-30-กันยายน-2565

โดยปัจจุบันมีโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจัดการเรียนการสอนนักเรียนพิการเรียนรวม จำนวน 372,099 คน และศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 27,538 คน[247] นอกจากนี้ รัฐบาลได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 จัดตั้งกรมส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อให้คนพิการหรือบุคคลซึ่งมีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถเรียนรู้ได้โดยสะดวก รวมถึงคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการได้เห็นชอบแผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยกำหนดให้คนพิการทุกประเภทต้องได้รับการศึกษาและได้รับความช่วยเหลือทางการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ[248]

1.5 การจ้างงานสำหรับคนพิการ

สถิติคนพิการที่อยู่ในวัยทำงาน (อายุ 15 - 59 ปี) จำนวน 857,117 คน ในจำนวนนี้มีคนพิการที่ประกอบอาชีพ จำนวน 311,259 คน ส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม โดยมีคนพิการที่กฎหมายกำหนดให้ต้องจ้างในหน่วยงานภาครัฐประมาณ 17,000 คน แต่มีการดำเนินการจำนวน 3,521 คน[249] ซึ่งลดลงกว่าปี 2565 ที่จ้างงานจำนวน 3,726 คน และพบว่าตั้งแต่ปี 2561 - 2565 การจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐลดลงอย่างต่อเนื่อง[250] ซึ่งมีรายงานว่าคนพิการไม่มาสมัครเข้ารับราชการหรือรับราชการเพียงระยะหนึ่งเท่านั้น ในขณะที่ส่วนราชการบางแห่งมีกรอบอัตรากำลังไม่เพียงพอ อีกทั้งอาคารของส่วนราชการโดยเฉพาะในส่วนภูมิภาคไม่สามารถปรับปรุงให้เอื้ออำนวยต่อคนพิการได้ เช่น ทางลาดหรือห้องน้ำ และขาดระบบและเทคโนโลยีในการสนับสนุนการทำงานของคนพิการ[251] อย่างไรก็ตาม

> *"รัฐบาลตั้งเป้าหมายจ้างงานคนพิการให้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ต่อปี โดยมีสถานประกอบการ 341 แห่ง จ้างงานคนพิการเป็นพนักงานเพื่อปฏิบัติงานสนับสนุนในหน่วยบริการสาธารณประโยชน์ในพื้นที่ชุมชนใกล้บ้าน"*

จำนวน 3,315 คน[252] นอกจากนี้ กทม. ได้บรรจุและแต่งตั้งคนพิการเข้าทำงานเป็นข้าราชการในสังกัด กทม. เป็นครั้งแรก จำนวน 9 คน แบ่งเป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย จำนวน 7 คน และคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย จำนวน 2 คน[253]

ที่มา: สำนักข่าวสัปปะรด

[247]จาก หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ที่ ศธ 0208/3512 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[248]จาก *ศธ. เห็นชอบแผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566 - 2570) เป้าหมายให้คนพิการได้รับการศึกษาทุกระดับทุกระบบ อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ*, โดย กระทรวงศึกษาธิการ, 22 กุมภาพันธ์ 2566. สืบค้นจาก https://www.moe.go.th/360ศธ-เห็นชอบแผนการจัดการ/

[249]จาก หนังสือกรมการจัดหางาน ด่วนที่สุด ที่ รง 0308.4/348664 ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2566 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[250]จาก *ปี 2561 - 2565 การจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐลดลงอย่างต่อเนื่อง*, โดย กองบรรณาธิการ TCIJ, 21 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.tcijthai.com/news/2023/8/scoop/13106

[251]จาก หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0505/ว 288 ลงวันที่ 26 กรกฎาคม 2566 เรื่อง การจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556.

[252]จาก *จ้างงานคนพิการปี 2566 ทะลุเป้าสร้างรายได้ให้คนพิการเกือบ 400 ล้านบาท*, โดย ศูนย์สื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ, 18 เมษายน 2566. สืบค้นจาก http://www.braille-cet.in.th/Braille-new/?q=news-13041

[253]จาก *ต้อนรับ 9 ผู้พิการข้าราชการใหม่ เตรียมลุยงานดูแลประชาชนคนกรุง*, โดย เดลินิวส์, 26 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.dailynews.co.th/news/2374054/

1.6 การละเมิดสิทธิต่อคนพิการ

ในปี 2566 มีรายงานการกระทำความรุนแรงในหลายรูปแบบจนถึงล่วงละเมิดทางเพศต่อคนพิการในหลายกรณี เช่น ชายอายุ 50 ปี ล่อลวงเด็กหญิงพิการทางสมองไปล่วงละเมิดทางเพศในจังหวัดแม่ฮ่องสอน หรือหญิงสาวพิการทางสมองที่อาศัยอยู่เพียงลำพังถูกล่วงละเมิดทางเพศในจังหวัดพังงา ซึ่งภาคส่วนต่าง ๆ ได้หารือและเห็นว่าเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อป้องกันหญิงพิการจากการถูกล่วงละเมิด แต่ยังมีอุปสรรคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะล่ามภาษามือที่ช่วยสื่อสารให้เด็กและหญิงพิการทางการได้ยินที่ถูกละเมิดหรือประสบความรุนแรงทางเพศมีจำนวนจำกัด สำหรับการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคนพิการลักษณะอื่น ๆ มีรายงานคนพิการทางออทิสติกถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจจากสถานรับดูแลคนพิการแห่งหนึ่งซึ่งไม่ได้จดทะเบียนเป็นสถานรับดูแลเอกชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี หรือการหลอกลวงคนพิการเพื่อแย่งชิงทรัพย์สิน ทั้งนี้ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการร่วมกับ ยธ. จัดโครงการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพล่ามในกระบวนการยุติธรรม[254] และเตรียมโครงการนำร่องเพื่อสำรวจจัดทำสถิติการร้องเรียนของคนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรงและล่วงละเมิดทางเพศและการช่วยเหลือหญิงพิการที่ถูกกระทำความรุนแรงและคดีทางเพศ[255]

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการในการได้รับเบี้ยยังชีพกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งเรียกคืนเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและเบี้ยยังชีพความพิการเป็นเหตุให้เสียสิทธิในการได้รับเงินจากเบี้ยทั้งสองประเภท สำหรับกรณีข้อร้องเรียนที่คนพิการทางการเห็นไม่สามารถเข้าถึงและใช้งานแอปพลิเคชันของธนาคาร (mobile banking) กสม. ได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งต่อมาธนาคารพาณิชย์ได้ดำเนินการจัดทำแอปพลิเคชันสำหรับคนพิการทางการเห็นให้เข้าถึงและใช้งานแอปพลิเคชันของธนาคารได้ รวมถึง ธปท. แจ้งให้ธนาคารพาณิชย์ทุกแห่งทบทวนมาตรการและให้แอปพลิเคชันของทุกธนาคารสามารถรองรับการใช้งานของคนพิการทางการเห็น[256] ทั้งนี้ มีรายงานผลการตรวจสอบที่สำคัญ เช่น กรณีสายการบินปฏิเสธไม่ให้คนพิการนำรถเข็นไฟฟ้าเดินทางไปกับอากาศยาน เนื่องจากแบตเตอรี่รถเข็นไฟฟ้ามีกำลังไฟฟ้าเกินกว่ามาตรฐานของสายการบิน กสม. เห็นว่าการกระทำของสายการบินกระทบสิทธิของคนพิการในการเดินทาง จึงมีข้อเสนอแนะให้สายการบินและท่าอากาศยานปรับปรุงหลักเกณฑ์การให้บริการแก่ผู้โดยสารที่เป็นคนพิการ รวมทั้งเสนอแนะให้ ครม. พิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางทางอากาศยานให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานขององค์การการบินระหว่างประเทศ (ICAO)[257] อนึ่ง พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

---

[254]จาก *ฉบับที่ 749/2566 คุ้มครองสิทธิฯ ร่วมให้ความรู้ โครงการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพล่ามในกระบวนการยุติธรรม "การช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายภายใต้ภารกิจของกรมฯ และข้อท้าทายต่าง ๆ" และ "สิทธิในกระบวนการยุติธรรมภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน"*, โดย กระทรวงยุติธรรม, 24 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.moj.go.th/view/84401

[255]จาก *พก. ร่วมประชุมเพื่อเตรียมการสำรวจข้อมูลสถานการณ์คนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงด้านเพศของคนพิการ (นำร่อง)*, โดย กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 17 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://dep.go.th/th/news/news-release/พก-ร่วมประชุมเพื่อเตรียมการสำรวจข้อมูลสถานการณ์คนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงด้านเพศของคนพิการ-นำร่อง

[256]จาก *รายงานสรุปผลการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงและใช้งานแอปพลิเคชันธนาคาร (mobile banking) ของคนพิการทางการเห็น*, 7 มิถุนายน 2566, โดย สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[257]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 10/2566 เรื่อง สิทธิคนพิการ กรณีกล่าวอ้างว่า สายการบินปฏิบัติต่อคนพิการไม่เหมาะสมอันเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ.

และที่แก้ไขเพิ่มเติม มีรายละเอียดที่ไม่ครอบคลุมสิทธิหญิงพิการและเด็กพิการ กสม. จึงมีข้อเสนอแนะให้กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแก้ไขนิยามการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่คำนึงถึงสัดส่วนผู้พิการหญิงชาย การยกเลิกบทบัญญัติที่ให้ใช้ดุลยพินิจที่อาจเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ และเพิ่มเติมคุณสมบัติขององค์กรคนพิการให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญและอนุสัญญา CRPD[258]

นอกจากนี้มีความคืบหน้ากรณีสืบเนื่องจากปี 2565 ที่ กสม. มี

> *"—— ข้อเสนอแนะมาตรการคุ้มครองสิทธิคนพิการ โดยให้นำชื่อโรคจิต (Psychosis) หรือโรคอารมณ์ผิดปกติ (Mood Disorder) อันเป็นลักษณะต้องห้ามของการเข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนออกจาก ร่างกฎ ก.พ. ว่าด้วยโรค พ.ศ. .... ——"*

ซึ่งต่อมา ครม. มีมติทบทวนร่างกฎ ก.พ. ดังกล่าว และคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้ประกาศใช้กฎ ก.พ. ว่าด้วยโรค พ.ศ. 2566 เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2566 ซึ่งเป็นไปตามความเห็นของ กสม.

3 การประเมินสถานการณ์

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ในภาพรวมของสถานการณ์ด้านสิทธิคนพิการนั้น รัฐบาลตอบรับข้อเสนอแนะของ กสม. โดยส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนพิการด้วยการพัฒนาระบบการเชื่อมโยงบริการดิจิทัลสำหรับคนพิการ และ ศธ. ส่งเสริมให้โรงเรียนที่จัดการเรียนรวมรับเด็กนักเรียนพิการเรียนรวมทุกระดับชั้น ในปี 2566 มีการทำงานเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน องค์กรคนพิการ และเครือข่าย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คนพิการที่ยังเข้าไม่ถึงสิทธิและสวัสดิการ รวมถึงความพยายามในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพในบางพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการ และการจัดบริการเพื่อให้เข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านการเงินที่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานของคนพิการด้วย สำหรับการส่งเสริมให้คนพิการเข้าถึงการศึกษาด้วยระบบการเรียนรวมและการประกาศใช้ พ.ร.บ. ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 มีส่วนช่วยให้เด็กพิการได้เข้าศึกษาตามหลักสูตรและอยู่ในสิ่งแวดล้อมร่วมกับนักเรียนทั่วไปในสถานศึกษา และสร้างระบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้คนพิการหรือบุคคลซึ่งมีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในด้านการจ้างงานมีแนวโน้มที่ดีต่อการทำงานของคนพิการที่รัฐจะยกระดับการจ้างงานให้เพิ่มขึ้นและที่สำคัญเป็นที่น่ายินดีที่มีการเปิดรับให้คนพิการเข้าทำงานเป็นข้าราชการในสังกัด กทม. ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของคนพิการในการทำงานได้ตามความรู้ความสามารถของตน รวมไปถึงการทบทวนมติของ ครม. ต่อร่างกฎ ก.พ. ที่จะเป็นอุปสรรคในการทำงานของคนพิการดังกล่าว ตามความเห็นของ กสม. สำหรับการดำเนินการลดอุปสรรคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของคนพิการหากถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน รัฐพยายามจัดหาล่ามแก่คนพิการให้เหมาะสมและเพียงพอตามประเภทความพิการ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนับว่าเป็นความก้าวหน้าในการดำเนินการตามสิทธิของคนพิการที่ได้รับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 ที่ให้การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล โดยรับรองให้ปวงชนชาวไทยได้รับการคุ้มครองเสมอกัน และมาตรา 27 รับรองความเสมอภาคของบุคคลโดยห้ามเลือกปฏิบัติด้วยเหตุต่าง ๆ รวมถึงเหตุแห่งความพิการและสอดคล้องตามอนุสัญญา CRPD

[258]จาก ข้อเสนอแนะ ที่ 1/2566 เรื่อง ข้อเสนอแนะและมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ.

ปัญหาหรืออุปสรรค

การจ่ายเบี้ยความพิการยังมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้คนพิการสามารถดำรงชีพและใช้จ่ายสิ่งจำเป็น แต่จำนวนที่ได้รับยังไม่เพียงพอต่อสภาพเศรษฐกิจและยังไม่สามารถได้รับอย่างทั่วถึง แม้ว่ารัฐจะดำเนินการเพื่อให้คนพิการเข้าถึงสิทธิในด้านต่าง ๆ แต่ยังคงพบสถานการณ์ที่กระทบต่อสิทธิคนพิการหลายกรณีที่เกี่ยวเนื่องกัน อาทิ การเข้าไม่ถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพในการเดินทางหรือการได้รับข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีต่าง ๆ กระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน การทำงานที่ต้องเดินทางด้วยความยากลำบากและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปไม่สอดคล้องหรือสนับสนุนให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตได้โดยอิสระ ส่วนหนึ่งคนพิการยังได้รับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาเป็นจำนวนมาก ทำให้โอกาสในการพัฒนาและใช้ความรู้ในการหารายได้ลดน้อยลงไปด้วย สำหรับการจ้างงานให้คนพิการได้อยู่ในระบบที่มีกฎหมายกำหนดไว้ควรขยายโอกาสให้คนพิการสามารถทำงานได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่มีจำนวนการจ้างงานคนพิการลดลงกว่าปีก่อนหน้า และดำเนินโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เพื่อให้สามารถจ้างงานคนพิการได้เพิ่มมากขึ้น และจากสถานการณ์ที่คนพิการมีความเสี่ยงต่อการถูกละเมิด โดยเฉพาะหญิงพิการและเด็กพิการจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของภาคประชาสังคมให้ทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐลงไปในระดับพื้นที่อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ การสนับสนุนให้คนพิการได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ควรยกระดับให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของคนพิการ โดยเฉพาะทักษะทางด้านวิชาชีพที่สามารถหารายได้โดยไม่ต้องมีนายจ้าง ควบคู่กับการเข้าถึงเทคโนโลยีที่จำเป็นของคนพิการ ควรได้รับการสนับสนุนและให้ความรู้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้ กสม. เน้นย้ำให้รัฐบาลปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบหรือหลักเกณฑ์ที่ยังเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้สิทธิของคนพิการ เพื่อให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและอนุสัญญา CRPD

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาล โดย พม. มท. และ กค. ควรร่วมกันศึกษาทบทวนและหาแนวทางในการปรับเพิ่มเบี้ยความพิการเพื่อให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและสอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้คนพิการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

4.2 รัฐบาล โดย คค. ควรหารือร่วมกับผู้ให้บริการขนส่งสาธารณะทุกประเภท เพื่อปรับปรุง แก้ไขการให้บริการขนส่งสาธารณะแก่คนพิการให้เข้าถึงการบริการอย่างเท่าเทียมโดยไม่เลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะการปรับปรุงรถโดยสารประจำทางให้มีมาตรฐานที่ทุกคนเข้าถึงได้โดยสะดวก (Accessibility for All) รวมถึงการปรับปรุงอาคารสถานที่ทั้งในหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้คนพิการสามารถใช้ชีวิตได้อย่างเป็นอิสระ

4.3 รัฐบาล โดย ดศ. ควรดำเนินการปรับปรุงเว็บไซต์หรือช่องทางประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐให้เป็นไปตามมาตรฐานการพัฒนาเว็บไซต์ที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Web Accessibility) เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงการใช้งานเว็บไซต์ของภาครัฐได้อย่างเท่าเทียม

4.4 รัฐบาล โดย ศธ. ควรสนับสนุนการเรียนรวมของนักเรียน ทั้งในส่วนการขยายโรงเรียนรวมในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับอุดมศึกษาตามความเหมาะสมของคนพิการ เพื่อให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 รวมถึงจัดสรรงบประมาณ ทรัพยากร และพัฒนาครูที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านคนพิการให้เพียงพอในสถานศึกษาทุกระดับตามแผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566 - 2570) และติดตามผลเป็นระยะ

4.5 รัฐบาล โดย รง. และ พม. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการรับเข้าทำงานของสถานประกอบการที่มีความประสงค์รับคนพิการตามคุณสมบัติและคุณวุฒิการศึกษา โดยผ่านกระบวนการจัดหางานให้คนพิการมีงานทำและสอดคล้องกับเป้าหมายในการจ้างงานคนพิการให้เพิ่มขึ้นในภาคเอกชน รวมทั้งเน้นย้ำให้หน่วยงานภาครัฐทุกแห่งปรับปรุงการจ้างงานคนพิการ จัดสรรกรอบอัตรากำลังให้เหมาะสมและรายงานผลการจ้างงานคนพิการให้ รง. ทราบด้วย

4.6 รัฐบาล โดย พม. ยธ. และ มท. ควรเร่งสำรวจจัดทำสถิติการร้องเรียนของคนพิการที่ถูกกระทำความรุนแรงและล่วงละเมิดทางเพศและช่วยเหลือหญิงพิการที่ถูกกระทำความรุนแรงและคดีทางเพศเพื่อจัดเก็บข้อมูลสถิติและจัดสรรบุคลากรในระดับพื้นที่เพื่อสอดส่องเฝ้าระวังการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อคนพิการให้ทั่วถึง รวมทั้งจัดหาและพัฒนาให้ความรู้แก่ล่ามคนพิการเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างทั่วถึง

สิทธิสตรี และความเสมอภาคทางเพศ

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2566 มีปัญหาสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศที่สำคัญ ดังนี้

1.1 ความรุนแรงในครอบครัวต่อสตรี

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวรายงานข้อมูลจำนวนผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวปี 2566 รวมทั้งสิ้น 999 คน ลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาที่มีจำนวน 1,459 คน[259] โดยปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดความรุนแรงยังคงเกิดจากสุราและยาเสพติด[260] ทั้งนี้ พบว่ามีความรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีที่ปรากฏตามสื่อ เช่น กรณีถูกอดีตแฟนหรือสามีทำร้ายร่างกาย ซึ่งบางรายถึงขั้นเสียชีวิต

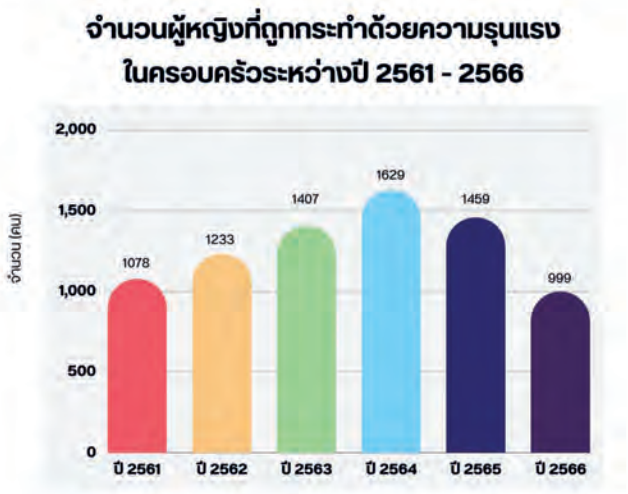

ภาพที่ 4.4: จำนวนผู้หญิงที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ระหว่างปี 2561 - 2566 (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566)
ที่มา: กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (www.violence.in.th)

[259] จาก *สถิติจำนวนเหตุการณ์ทั้งหมดความรุนแรงต่อบุคคลทั่วไปและความรุนแรงในครอบครัว จำแนกตามปีที่เกิดเหตุ ปี พ.ศ. 2525 - 2566*, โดย ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 13 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://www.violence.in.th/violence

[260] จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ 0207.06/34454 ลงวันที่ 18 ธันวาคม 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

ที่ผ่านมารัฐบาลมีความพยายามคุ้มครองสตรีที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยจัดทำร่างแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็กสตรี และบุคคลในครอบครัว พ.ศ. 2566 - 2570 เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความพร้อมเข้าช่วยเหลือได้ตลอด 24 ชั่วโมง และสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมถึงให้เพิ่มจำนวนพนักงานสอบสวนหญิง[261] โดยกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวประกาศใช้แผนปฏิบัติการด้านครอบครัว พ.ศ. 2566 - 2570 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสถาบันครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง ขจัดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและให้สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาวะและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รวมทั้งผลักดันให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการดังกล่าว[262] อย่างไรก็ดี กฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองสตรีที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวในปัจจุบัน คือ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีปัญหาในการใช้คำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราวตามมาตรา 10 แม้ว่าจะมีการแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ให้มีอำนาจออกคำสั่งหรือกำหนดมาตรการเพื่อช่วยเหลือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงแล้วก็ตาม แต่ส่วนใหญ่จะขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวออกคำสั่งบรรเทาทุกข์ชั่วคราว ในขณะที่ พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 ปัจจุบันยังไม่มีผลใช้บังคับ[263]

1.2 ความรุนแรงทางเพศต่อสตรี

แม้ว่า พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 จะมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2566 และประมวลกฎหมายอาญากำหนดความผิดให้มีโทษสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิต แต่ยังมีข้อมูลผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวเฉพาะในปีนี้กลับมากระทำผิดซ้ำในคดีเกี่ยวกับเพศ จำนวน 31 คน[264] และพบรายงานว่าสตรีต้องประสบความรุนแรงทางเพศทั้งจากการถูกกระทำอนาจารและข่มขืนเป็นจำนวนมาก โดย ตร. มีรายงานสถิติรับแจ้งความในฐานความผิดข่มขืนกระทำชำเรา ในระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2566 จำนวน 1,641 คดี 1,577 คดี และ 1,885 คดี ตามลำดับ ซึ่งมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นมากที่สุดในปีนี้[265] รวมทั้งมีรายงานปรากฏตามสื่อที่ผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นบุคคลในครอบครัวโดยเฉพาะพ่อกระทำต่อลูก เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษา กรณีเจ้าหน้าที่ทหารพยายามล่วงละเมิดทางเพศเจ้าหน้าที่หญิง หรือมีบางกรณีที่ผู้หญิงถูกกระทำในลักษณะเป็นการคุกคามทางเพศที่เกิดทั้งจากการใช้วาจา การแสดงอากัปกิริยา ท่าทาง ภาพ รวมถึงการพูดคุยทางข้อความที่เป็นการคุกคามทางเพศออนไลน์ (cyber sexual harassment) นอกจากนี้ ในปี 2566 มีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง 2 ราย ถูกกล่าวหาว่าคุกคามทางเพศและต่อมาต้นสังกัดมีมติให้ออกจากการเป็นสมาชิกพรรค

[261]จาก *รัฐบาล ผลักดันร่างแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และบุคคลในครอบครัว พ.ศ. 2566 - 2570 พร้อมแนะนำเมื่อถูกข่มขู่ หรือถูกทำร้ายร่างกาย แจ้งผ่านไลน์ ESS Help Me เพื่อให้เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือตลอด 24 ชั่วโมง*, โดย สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 21 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG230421104618007

[262]จาก *ประกาศใช้แผนปฏิบัติด้านครอบครัว พ.ศ. 2566 - 2570*, โดย กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 22 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://dwf.go.th/contents/36739

[263]จาก *สรุปผลการสัมมนาเพื่อรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นในประเด็นการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว*, 5 เมษายน 2566. สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[264]จาก *อัตราการกระทำผิดซ้ำแยกตามการค้นหาเฉพาะ*, โดย กรมราชทัณฑ์, 22 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก http://www.correct.go.th/recstats/index.php/th/searchAdvance

[265]จาก *สถิติคดีอาญา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2566*, โดย กองแผนงานอาชญากรรม สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ, 26 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก http://thaicrimes.org/crimestat

ทั้งนี้ ครม. กำหนดให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการข่มขืนกระทำชำเราและการล่วงละเมิดทางเพศเป็นวาระแห่งชาติ โดยให้ พม. ประสานหน่วยงานต่าง ๆ ขับเคลื่อนให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้มีความปลอดภัยจากความรุนแรงทางเพศ และมีมาตรการลงโทษที่เด็ดขาดต่อผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ รวมถึงให้ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้เคารพและให้เกียรติเพศตรงข้าม เป็นต้น[266] ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้กำหนดแนวการพิจารณาโทษข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่กระทำผิดวินัยกรณีกระทำการล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้เรียนหรือนักศึกษาไม่ว่าจะอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของตนหรือไม่ก็ตามและกระทำผิดอนาจารให้ถือเป็นความผิดร้ายแรง[267] สำหรับสำนักงาน ก.พ. ได้ออกหนังสือเวียนกำชับให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยงานราชการกำกับดูแลและใช้มาตรการทางการบริหารแก่ข้าราชการที่มีพฤติการณ์ในเรื่องชู้สาว

> *“การล่วงละเมิดทางเพศหรือการคุกคามทางเพศในสถานที่ทำงาน ซึ่งเข้าข่ายกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง[268]”*

นอกจากนี้ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัวได้ขอความร่วมมือไปยังพรรคการเมืองในการกำหนดนโยบายและประกาศเจตนารมณ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในที่ทำงานที่มีผลครอบคลุมถึงบุคลากรในสังกัด รวมถึงบุคคลภายนอกอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง[269]

ที่มา: The Active

1.3 สิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์

แม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญากำหนดให้หญิงที่มีอายุครรภ์ต่ำกว่า 12 สัปดาห์สามารถยุติการตั้งครรภ์ได้แล้วก็ตาม แต่หญิงที่ต้องการยุติการตั้งครรภ์ยังประสบปัญหาเรื่องการเข้าถึงบริการซึ่งมีสถานพยาบาลที่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์ทั้งของรัฐและเอกชนเพียง 110 แห่ง ในพื้นที่ 47 จังหวัดเท่านั้น สาเหตุหนึ่งเกิดจากสถานพยาบาลบางแห่งไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการ เนื่องจากข้อกังวลด้านภาพลักษณ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านโยบายไม่มีความชัดเจน ส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่เข้าไม่ถึงข้อมูลการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย เข้าไม่ถึงข้อมูลสถานบริการ และข้อมูลสิทธิในการได้รับบริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เมื่อไปรับบริการกลับถูกสถานบริการสาธารณสุขของรัฐบางแห่งปฏิเสธไม่ให้บริการหรือถูกปฏิเสธการส่งต่อไปรับบริการยังสถานบริการที่ให้บริการยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย โดยมีภาคประชาสังคมออกมาขับเคลื่อนแนวทางปฏิบัติในกฎหมายการยุติการตั้งครรภ์ที่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของแพทยสภาสำหรับมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในสถานศึกษา ศธ. ออกกฎกระทรวงกำหนดประเภทของสถานศึกษาและการดำเนินการของ

---

[266]จาก *มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2565 วาระแห่งชาติ เรื่อง การป้องกันและแก้ไขปัญหาการข่มขืนกระทำชำเราและการล่วงละเมิดทางเพศ*, โดย สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 20 ธันวาคม 2565. สืบค้นจาก https://resolution.soc.go.th/?prep_id=407913

[267]จาก *หนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ 0206.9/ว17 ลงวันที่ 10 กรกฎาคม 2566 เรื่อง แนวการพิจารณาโทษข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่กระทำผิดวินัย กรณีกระทำการล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้เรียนหรือนักศึกษาไม่ว่าจะอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของตนหรือไม่* [หนังสือเวียนสำนักงาน ก.ค.ศ.], โดย สำนักงาน ก.ค.ศ., 10 กรกฎาคม 2566. สืบค้นจาก http://circular.otepc.go.th/files/W17-2566.pdf

[268]จาก หนังสือสำนักงาน ก.พ. ด่วนที่สุด ที่ นร 1019.1/57 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[269]จาก หนังสือกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ที่ พม 0503/3988 ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

สถานศึกษาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2566 เพื่อให้สถานศึกษาที่มีนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งตั้งครรภ์อยู่ในสถานศึกษาต้องไม่ให้นักเรียนหรือนักศึกษานั้นออกจากสถานศึกษาดังกล่าว เว้นแต่เป็นการย้ายสถานศึกษาตามความประสงค์ของนักเรียนหรือนักศึกษา

1.4 การส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ

เนื่องจากการยุบสภาผู้แทนราษฎรส่งผลให้ร่าง พ.ร.บ. คู่ชีวิต พ.ศ. .... และร่าง พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... (สมรสเท่าเทียม) เป็นอันตกไป ภาคส่วนต่าง ๆ ได้ออกมาเรียกร้องให้รัฐบาลขับเคลื่อนเพื่อให้มีกฎหมายที่รับรองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีการยื่นร่างกฎหมายเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรและเรียกร้องให้รัฐสภาพิจารณาร่างกฎหมายดังกล่าวอย่างจริงจัง ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2566

“—— สภาผู้แทนราษฎรได้มีมติรับหลักการร่างกฎหมายสมรสเท่าเทียมซึ่งเป็นกฎหมายที่เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถสมรสกันได้ตามกฎหมายไม่ว่าจะเพศใดก็ตาม ——”

ที่มา: iLaw

และรับรองสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน การรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน การรับมรดก และการตัดสินใจทางการแพทย์ ทั้ง 4 ฉบับ ในปีนี้เนติบัณฑิตยสภาปรับแก้ไขข้อบังคับเกี่ยวกับการแต่งกายของสมาชิก 2 ฉบับ โดยให้หญิงสามารถสวมใส่กางเกงได้และให้สมาชิกมีสิทธิแต่งกายตามเพศสภาพหรืออัตลักษณ์ของตน อีกทั้งศาลปกครองมีคำสั่งให้เพิกถอนข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภาเกี่ยวกับการแต่งกายของสมาชิกที่เป็นชายด้วย[270] ในขณะที่สภาทนายความได้แก้ไขข้อบังคับอนุญาตให้ทนายความหญิงสามารถใส่กางเกงขายาวว่าความในศาลให้สอดคล้องกัน สำหรับกรณีการใช้สิทธิบัตรทองผ่าตัดแปลงเพศในกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศ (LGBTQ+) สปสช. จะพิจารณาเพื่อให้มีความครอบคลุมตั้งแต่การส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค รักษา และฟื้นฟู ครบทุกกระบวนการ ทั้งนี้ ในปี 2566 มีเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (คณะกรรมการ วลพ.) จำนวน 3 คำร้อง โดยมีกรณีข้อบังคับสำนักฝึกอบรมกฎหมายจำกัดสิทธิในการแต่งกายตามเพศสภาพเข้าสอบ ซึ่งคณะกรรมการ วลพ. วินิจฉัยว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ ส่วนอีก 2 คำร้องอยู่ระหว่างการพิจารณา[271]

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. ดำเนินการขับเคลื่อนสิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศอย่างต่อเนื่อง เช่น การกำหนดให้การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเป็นประเด็นที่ขับเคลื่อนในงานสมัชชาสิทธิมนุษยชนประจำปี 2566 รวมถึงร่วมมือกับกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์จัดทำสื่อรณรงค์ชุด “เรื่องผัวเมียยุ่งได้” เพื่อเผยแพร่รณรงค์ให้สังคมตระหนักและมีความรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และเนื่องในวันยุติความรุนแรงต่อสตรีสากล ประจำปี 2566 กสม. ได้ออกสารว่าการกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็กเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและเป็นอุปสรรคสำคัญ

[270]จาก ประกาศศาลปกครอง เรื่อง คำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอนกฎ. (2566, 26 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, *140* (73 ก), 8.
[271]จาก หนังสือกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ที่ พม 0503/3988 ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2566. งานเดิม.

ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาการของเด็ก รวมทั้งเน้นย้ำว่าควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมและคุ้มครองผู้หญิงและเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นเรื่องเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ

นอกจากนี้ กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศหลายกรณี เช่น กรณีผู้ร้องซึ่งเป็นบุคคลหลากหลายทางเพศถูกบุคคลส่งภาพอนาจาร ภาพที่สื่อไปในเชิงการใช้ความรุนแรงและข้อความข่มขู่คุกคามทางเพศผ่านเฟซบุ๊กและอีเมลส่วนตัว รวมทั้งได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกรณีนักศึกษาหญิงข้ามเพศขอใช้รูปถ่ายชุดนักศึกษาหญิงในใบรับรองคุณวุฒิ โดยปัจจุบันมหาวิทยาลัยดังกล่าวได้ออกใบรับรองคุณวุฒิการศึกษาโดยใช้รูปถ่ายด้วยชุดนักศึกษาตามเพศสภาพให้กับผู้ร้องเรียบร้อยแล้ว และมีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นกรณีที่ กสม. เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายกรณี เช่น กรณีอาจารย์มีพฤติกรรมคุกคามทางเพศนักเรียนนักศึกษาหญิง โดยเสนอให้มีการตั้งคณะกรรมการสอบข้อเท็จจริงและให้หน่วยงานออกนโยบายต่อต้านและไม่ยอมรับการคุกคามและล่วงละเมิดทางเพศทุกรูปแบบในสถานศึกษา[272] และกรณีกล่าวอ้างว่าสมาชิกสภากรุงเทพมหานครใช้คำพูดในลักษณะเชิงชู้สาวและมีพฤติการณ์คุกคามทางเพศ ซึ่งมีข้อเสนอแนะ

> *“—— ให้พรรคการเมืองกำหนดมาตรการหรือแนวทางการปฏิบัติของสมาชิกที่เคารพในความหลากหลายทางเพศและความเท่าเทียมระหว่างเพศ ——”*

กำกับและติดตามการปฏิบัติดังกล่าวอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือและเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายอย่างเป็นธรรม รวมทั้งให้ รง. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนร่วมมือในการนำมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงานของภาครัฐไปดำเนินการ[273] กรณีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพรับราชการทหาร กสม. เห็นว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีข้อเสนอแนะให้ กห. ยกเลิกคำว่ากระเทยในข้อ 2 โรคหรือสภาพร่างกายหรือสภาพจิตใจซึ่งไม่สามารถจะรับราชการทหารตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 74 (พ.ศ. 2540)[274] นอกจากนี้ กสม. มีการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อให้ผู้ต้องขังข้ามเพศสามารถเข้าถึงฮอร์โมนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อสุขภาวะทางเพศ โดยให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าถึงฮอร์โมนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อสุขภาวะทางเพศของผู้ต้องขังข้ามเพศ

ที่มา: สำนักงาน กสม.

[272]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 70/2566 เรื่อง สิทธิสตรีอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว กรณีกล่าวอ้างว่า อาจารย์มีพฤติกรรมคุกคามทางเพศนักเรียนนักศึกษา.

[273]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 33/2566 เรื่อง สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิแรงงาน กรณีกล่าวอ้างว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคุกคามทางเพศ และเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม.

[274]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 9/2566 เรื่อง การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กรณีกล่าวอ้างว่า กองทัพอากาศประกาศรับสมัครสอบคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการทหาร โดยกำหนดเงื่อนไขให้มีการตรวจเชื้อเอชไอวี และกฎกระทรวงกำหนดให้ภาวะกะเทยเป็นโรคซึ่งไม่สามารถเข้ารับราชการทหารได้.

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ในปี 2566 รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพยายามในการคุ้มครองสิทธิสตรีหลายประการ เช่น การผลักดันร่างแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และบุคคลในครอบครัว พ.ศ. 2566 - 2570 การเห็นชอบร่างแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการข่มขืนกระทำชำเราและการล่วงละเมิดทางเพศ ระยะ 6 ปี (พ.ศ. 2565 - 2570) รวมทั้งความก้าวหน้าเพื่อให้มีความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางเพศที่ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกันผลักดันการให้บุคคลหลากหลายทางเพศสามารถแต่งงานกันได้โดยชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิในการจัดการทรัพย์สินรวมถึงสิทธิอื่น ๆ เหมือนกับการสมรสระหว่างชายกับหญิง นอกจากนี้ สำนักงาน ก.พ. ได้กำชับและขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานราชการให้ใช้มาตรการทางการบริหาร รวมถึงพรรคการเมืองในการกำหนดนโยบายและประกาศเจตนารมณ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน ในขณะที่

> *“— หน่วยงานทางการศึกษาเน้นย้ำว่าการล่วงละเมิดทางเพศถือเป็นความผิดร้ายแรงและมีโทษให้ไล่ออก —”*

เพื่อป้องปรามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กระทำความผิดทางเพศเสียเอง สำหรับด้านการคุ้มครองสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ได้กำหนดให้สถานศึกษาต้องไม่ให้นักเรียนหรือนักศึกษาที่ตั้งครรภ์ออกจากสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญา CEDAW ข้อ 10 ที่ระบุให้รัฐภาคีลดอัตราการออกจากโรงเรียนของนักเรียนหญิงและจัดโครงการต่าง ๆ สำหรับนักเรียนหญิงที่ออกจากโรงเรียนก่อนเวลาอันสมควร นอกจากนี้ สภาทนายความมีมติให้ทนายความที่เป็นผู้หญิงสามารถสวมกางเกงได้และเนติบัณฑิตยสภาได้แก้ไขข้อบังคับให้สมาชิกมีสิทธิแต่งกายตามเพศสภาพหรืออัตลักษณ์ของตน

ปัญหาหรืออุปสรรค

มีปัญหาและข้อท้าทายในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศในหลายประการ เช่น ความรุนแรงในครอบครัวโดยเฉพาะต่อสตรี ยังพบปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวและสตรีต้องเผชิญปัญหาดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสาเหตุยังคงเกิดจากการเมาสุรา ยาเสพติด เช่นเดียวกับปีที่ผ่านมา แต่ยังไม่พบแนวทางการป้องกันการกระทำรุนแรงต่อสตรีในครอบครัวตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการประจำอนุสัญญา CEDAW ที่ให้มีการแก้ไขความรุนแรงต่อสตรีโดยพิจารณาจากรากเหง้าของปัญหา และการใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการสั่งให้ได้รับการรักษาจากแพทย์ การห้ามเข้าใกล้หรือการดูแลบุตร ไม่ได้ถูกนำมาใช้ให้เกิดความรวดเร็วเนื่องจากต้องให้ศาลเป็นผู้ออกคำสั่ง รวมถึงกฎหมายที่มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวยังอยู่ในขั้นตอนการทบทวนจึงยังไม่ได้นำมาใช้บังคับให้เกิดประสิทธิภาพ ปัญหาความรุนแรงทางเพศต่อสตรีที่แม้จะมีการผลักดันแผนปฏิบัติการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการข่มขืนกระทำชำเราและการล่วงละเมิดทางเพศให้เป็นวาระแห่งชาติ แต่ยังมีรายงานสตรีถูกคุกคามและการล่วงละเมิดทางเพศเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และแม้ว่ากฎหมายป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีความผิดทางเพศจะมีผลใช้บังคับแล้วแต่ยังพบผู้กระทำผิดซ้ำในคดีทางเพศเกิดขึ้น ในด้านการเข้าถึงสิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์มีปัญหาเกี่ยวกับสถานพยาบาลยุติการตั้งครรภ์ที่ปลอดภัย ปฏิเสธการให้บริการและมีสถานพยาบาลหลายแห่งไม่เปิดเผยว่ามีการให้บริการดังกล่าว อีกทั้งจำนวนของสถานให้บริการยังไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่ส่งผลให้

> *“— การเข้าถึงบริการยุติการตั้งครรภ์เป็นไปอย่างยากลำบาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญมาตรา 55 —”*

ที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง สำหรับการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ การเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

ยังมีข้อจำกัดทางกฎหมาย เช่น การรับมรดก การรับบุตรบุญธรรม เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรับรองสถานะความสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคลดังกล่าว ซึ่งรัฐต้องสนับสนุนให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิดังกล่าวผ่านการจัดทำกฎหมายและให้มีผลใช้บังคับโดยเร็วเพื่อให้สอดคล้องตามหลักสิทธิมนุษยชน

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาลควรกำหนดให้การยุติความรุนแรงในครอบครัวเป็นวาระแห่งชาติเพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการป้องกันแก้ไขปัญหา และช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งควรมอบหมายให้ พม. กำชับให้เจ้าหน้าที่นำมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราวตามมาตรา 10 ของ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ

4.2 รัฐบาล โดย พม. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและตระหนักถึงความต้องการหรือการตัดสินใจของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นศูนย์กลางในทุกขั้นตอนของกระบวนการคุ้มครองตามกฎหมาย และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว รวมทั้งพัฒนาและบูรณาการระบบข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการออกแบบมาตรการในการส่งเสริมคุ้มครอง ช่วยเหลือ เยียวยาผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.3 รัฐบาล โดย พม. ควรบูรณาการร่วมกันกับภาคประชาสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาการคุกคามทางเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบันการศึกษาและในสถานที่ทำงาน รวมทั้งควรมีมาตรการในการคุ้มครองผู้เสียหายให้เกิดความมั่นใจที่จะได้รับความปลอดภัยตลอดทั้งกระบวนการที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

4.4 รัฐบาล โดย สธ. ควรจัดให้มีสถานพยาบาลที่สามารถให้บริการยุติการตั้งครรภ์อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง โดยจะต้องให้การเข้าถึงบริการยุติการตั้งครรภ์เป็นไปด้วยความสะดวกและทั่วถึง รวมทั้งควรประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและข้อมูลการให้บริการที่ถูกต้องให้กับประชาชนและผู้เข้ารับบริการ

4.5 รัฐสภาควรเร่งพิจารณากฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศให้กลุ่มบุคคลเหล่านั้นมีสิทธิ หน้าที่ และสถานะทางครอบครัวเท่าเทียมกับคู่สมรสที่เป็นชายหญิง ทั้งนี้ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ในการปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ รวมทั้ง ยธ. ควรเร่งเสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลให้รัฐสภาพิจารณา

ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยหรือเดินทางเข้ามาในประเทศไทย แต่ไม่มีเอกสารแสดงตนว่าเป็นพลเมืองของประเทศใด หรือบุคคลที่อยู่ระหว่างการพิสูจน์หรือพัฒนาสถานะบุคคลตามกฎหมาย ทำให้มีปัญหาในการได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายและการเข้าถึงสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ในปี 2566 มีสถานการณ์ที่สำคัญ ดังนี้

1.1. กลุ่มคนไร้รัฐไร้สัญชาติ

1.1.1 การดำเนินงานด้านสัญชาติและสถานะบุคคล

ข้อมูลของกรมการปกครองมีจำนวนราษฎรที่ไม่ได้สัญชาติไทยทั่วราชอาณาจักรตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร รวมทั้งสิ้น 991,425 คน[275] ในจำนวนนี้มีผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนที่จัดทำทะเบียนประวัติตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล จำนวน 484,048 คน[276] จึงพบว่าผู้มีปัญหาสถานะทางทะเบียนอยู่ระหว่างดำเนินการตกค้างอีกจำนวนมาก ซึ่งยังประสบปัญหาในลักษณะเดิมเช่นปีที่ผ่านมา อาทิ ความยุ่งยากซับซ้อนของกฎหมายระเบียบ หรือแนวปฏิบัติที่มีจำนวนมากและมีการบังคับใช้มาเป็นเวลานานอาจไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เอกสารหลักฐานไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ไม่มีบุคคลที่น่าเชื่อถือรับรอง ในบางกรณีไม่สามารถติดต่อเจ้าของรายการได้[277] นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติงานทางทะเบียนปรับเปลี่ยนงานบ่อยทำให้ขาดความเชี่ยวชาญ รวมถึงงบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหาไม่เพียงพอ[278]

ในปี 2566 รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินงานด้านสัญชาติและสถานะบุคคล อาทิ กรมการปกครองเร่งรัดการให้สถานะบุคคลตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะบุคคลและสิทธิของบุคคล การตรวจ DNA ซึ่งสามารถช่วยแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลแล้ว จำนวน 405 ราย[279] ส่วนสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ได้รับงบประมาณสนับสนุนในการตรวจ DNA กลุ่มเป้าหมายจำนวน 1,600 ราย เพิ่มขึ้นจากปี 2565 ที่ได้รับงบประมาณกลุ่มเป้าหมายเพียง 800 ราย[280] นอกจากนี้ การคืนสัญชาติให้แก่คนไทย

---

[275]จาก *ประกาศสำนักทะเบียนกลาง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566 ลงวันที่ 18 มกราคม 2567*, โดย สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 18 มกราคม 2567. สืบค้นจาก https://stat.bora.dopa.go.th/stat/pk/pk_66.pdf

[276]จาก หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0309.8/36492 ลงวันที่ 15 ธันวาคม 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[277]จาก *หนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท 0309.10/ว 9642 ลงวันที่ 4 เมษายน 2566 เรื่อง การพิจารณาประเด็นปัญหากรณีเรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์จากประชาชนด้านงานทะเบียนและบัตรประจำตัวประชาชน*, โดย สำนักบริหารการทะเบียน, 4 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://www.bora.dopa.go.th/category/allbook/page/5/

[278]จาก *การประชุมรับฟังข้อมูลและความเห็น พร้อมร่วมถอดบทเรียนการแก้ปัญหากลุ่มพระภิกษุ สามเณรไร้รัฐ ไร้สัญชาติ และปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี เชียงใหม่ และเชียงราย, 8 และ 22 มีนาคม 2566.* โดย กลุ่มงานคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 3, สำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 2, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[279]แหล่งเดิม.

[280]จาก หนังสือสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ด่วนที่สุด ที่ ยธ 1001/5038 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

พลัดถิ่นและเพิ่มชื่อเป็นคนไทย มท. ได้ดำเนินการสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ กสม. โดยการออกแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีคนไทยพลัดถิ่นตาม พ.ร.บ. สัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555 เพื่อซักซ้อมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ทั้งในส่วนของจังหวัดและอำเภอ พร้อมกำหนดระยะเวลาเพื่อมิให้เกิดความล่าช้าเกินสมควร[281] ซึ่งได้รับรองสัญชาติไทยแก่กลุ่มคนไทยพลัดถิ่นจนถึงปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ไปแล้วจำนวน 13,233 คน และอยู่ระหว่างดำเนินการจำนวน 4,756 คน[282]

ที่มา: เชียงใหม่นิวส์

1.1.2 เด็กนักเรียนที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G

เด็กที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G (เด็กนักเรียนกลุ่ม G) หมายถึง เด็กนักเรียนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยที่ยังไม่ได้ถือครองสัญชาติไทยในสถานศึกษาทั่วประเทศของ ศธ. จากข้อมูลสถิติการลงทะเบียนรวมทั้งสิ้น 112,841 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2566) ได้รับการกำหนดเลขประจำตัว 13 หลักแล้ว จำนวน 39,065 คน และอยู่ระหว่างการดำเนินการแก้ไขปัญหาจำนวน 73,776 คน[283] ทั้งนี้ เด็กนักเรียนกลุ่ม G สามารถเข้าถึงการศึกษาตามนโยบายของ ศธ. อย่างเสมอภาค โดยไม่เลือกปฏิบัติ แต่บางส่วนที่อยู่ระหว่างดำเนินการหากไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรและเลขประจำตัว 13 หลัก จะเข้าไม่ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุข ทั้งนี้ พบปัญหาความซ้ำซ้อนของข้อมูลและการย้ายสถานศึกษาทำให้ทะเบียนประวัติไม่เป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ มีรายงานจากภาคประชาสังคมว่าเกิดความล่าช้าในการจัดทำทะเบียนประวัติและการกำหนดเลขประจำตัว 13 หลัก ซึ่งแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาของเด็กนักเรียนกลุ่ม G ของแต่ละสำนักทะเบียนอำเภอ/ท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ทำให้เด็กนักเรียนกลุ่ม G เข้าไม่ถึงสิทธิต่าง ๆ อาทิ การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น การประกอบอาชีพ การเปิดบัญชีธนาคาร และการเข้าถึงกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา[284] รวมทั้งกลุ่มสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนต้องประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิในลักษณะเดียวกัน อย่างไรก็ตาม สมช. ได้หารือส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อเร่งรัดแก้ไขปัญหาความไร้รัฐของเด็กนักเรียนกลุ่ม G โดยให้ ศธ. ร่วมกับ มท. เร่งรัดตรวจสอบและจำแนกเด็กนักเรียนกลุ่ม G ตาม พ.ร.บ. ทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534[285]

ที่มา: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

[281]จาก *หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0309.8/ว 4094 ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2566 เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับกรณีคนไทยพลัดถิ่นตามพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555*, โดย สำนักบริหารการทะเบียน, 10 กุมภาพันธ์ 2566. สืบค้นจาก https://www.bora.dopa.go.th/wp-content/uploads/2023/02/mt03098_v4094.pdf

[282]จาก หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท 0309.8/36492 ลงวันที่ 15 ธันวาคม 2566. งานเดิม.

[283]แหล่งเดิม.

[284]จาก หนังสือมูลนิธิเครือข่ายสถานะบุคคล ที่ คสบ. 031/2566 ลงวันที่ 24 สิงหาคม 2566 เรื่อง ข้อเสนอการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล.

[285]จาก หนังสือสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ที่ นร 0807/5794 ลงวันที่ 12 มิถุนายน 2566 เรื่อง ผลการประชุมส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อหารือการเร่งรัดแก้ไขปัญหาความไร้รัฐของนักเรียนนักศึกษาที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G (รหัส G).

1.1.3 การเข้าถึงสิทธิสุขภาพ

ครม. มีมติเห็นชอบหลักการให้สิทธิ (คืนสิทธิ) ขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขกับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิที่ครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสภาพ และการป้องกันควบคุมโรค โดยตั้งเป็น “กองทุนประกันสุขภาพบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ”[286] ในปี 2566 มีสถิติกลุ่มเป้าหมายผู้มีสิทธิตามกองทุนฯ ที่ ครม. รับรองสถานะให้อยู่อาศัยถาวรในประเทศไทยและกลุ่มที่ได้รับการผ่อนผันให้อยู่ชั่วคราวเพื่อรอกระบวนการแก้ไขปัญหาซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียน จำนวน 724,265 คน[287] เพิ่มขึ้นจากปี 2565 ที่มีจำนวน 604,417 คน[288] อย่างไรก็ตาม แม้รัฐบาลจะมีนโยบายส่งเสริมสุขภาพแก่บุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิแต่เป็นการเห็นชอบเฉพาะกลุ่มเป็นรายครั้ง ในขณะที่ยังมีผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิอีกจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงสิทธิสุขภาพ และพบปัญหาไม่มีล่ามทำให้เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์[289] อีกทั้งโรงพยาบาลไม่สามารถเรียกเก็บค่ารักษาพยาบาลและต้องใช้งบประมาณอื่นเพื่อรักษาพยาบาล[290] ทั้งนี้ คณะกรรมการกำหนดแนวทางปฏิบัติงานเพื่อการจัดบริการขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขให้แก่บุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิได้แก้ไขเพิ่มเติมประกาศ เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติทางการเงินกองทุนประกันสุขภาพบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ พ.ศ. 2566 เพื่อจัดค่าบริการทางการแพทย์ให้แก่หน่วยงานสำหรับชดเชยค่าบริการทางการแพทย์ให้หน่วยบริการ[291]

1.2 ผู้ลี้ภัย/ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย

ประเทศไทยมีรายงานจำนวนผู้ลี้ภัย (refugee) และผู้ขอลี้ภัยหรือผู้แสวงหาที่ลี้ภัย (asylum seeker) ในเขตเมือง จำนวน 4,998 คน จาก 47 ประเทศทั่วโลก[292] (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566) ซึ่งนับว่าประเทศไทยเป็นทางผ่านและที่พักพิงชั่วคราวของผู้ลี้ภัย/ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยจากหลายประเทศ ในปี 2566 พบว่าสถานกักตัวคนต่างด้าว สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองมีผู้ต้องกักรวมทั้งสิ้น 903 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้ต้องกักชาวอุยกูร์ จำนวน 42 คน (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2566) ที่ถูกกักตัวโดยไม่มีกำหนดเวลาและบางรายถูกจำกัดการติดต่อกับบุคคลภายนอก อีกทั้งมีปัญหาอีกหลายประการ อาทิ สภาพห้องกักและสถานที่ควบคุมแออัดไม่ถูกสุขลักษณะ เจ้าหน้าที่และล่ามแปลภาษาไม่เพียงพอ ขาดแคลนงบประมาณ และเวชภัณฑ์สำหรับการรักษาพยาบาลเบื้องต้น โดยในปี 2566 มีสถิติผู้เสียชีวิต จำนวน 12 ราย[293] นอกจากนี้มีผู้ต้องกักชาวโรฮีนจาในศูนย์กักคนเข้าเมืองสะเดา จำนวน 147 คน บางรายอยู่มาเป็นระยะเวลานานกว่าจะได้เดินทางไปประเทศที่สาม และยังไม่มีแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม[294]

---

[286]จาก หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0505/5280 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2553 เรื่อง การให้สิทธิ (คืนสิทธิ) ขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขกับบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ.

[287]จาก *รายงานสถิติการขึ้นทะเบียนผู้มีสิทธิ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2566*, โดย กองเศรษฐกิจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 31 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://state.moph.go.th/Portals/0/2566

[288]จาก หนังสือสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ สธ 0210.05/231 ลงวันที่ 4 มกราคม 2567 เรื่อง ขอส่งข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[289]จาก *‘เครือข่ายชาติพันธุ์’ หนุนรัฐบาล เพิ่ม ‘สร้างสุขภาพป้องกันโรค’ ยกระดับสิทธิบริการสุขภาพให้เทียบเท่า ‘สิทธิบัตรทอง’*, โดย The Coverage, 10 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.thecoverage.info/news/content/4895

[290]จาก *วิกฤติหนัก รพ. ริมชายแดน แบกค่ายาคนไข้ “ต่างด้าว” งบติดลบ ไร้ทางออก*, โดย ไทยรัฐออนไลน์, 25 กรกฎาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2712412

[291]จาก ประกาศคณะกรรมการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อการจัดบริการขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุขให้แก่บุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ เรื่อง หลักเกณฑ์การปฏิบัติทางการเงินกองทุนประกันสุขภาพบุคคลที่มีปัญหาสถานะและสิทธิ พ.ศ. 2566 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2566.

[292]จาก *ผู้ลี้ภัยในประเทศไทย ณ วันที่ 30 กันยายน 2566*, โดย สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ, 1 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.unhcr.org/th/wp-content/uploads/sites/91/2023/10/UNHCR-Thailand_Operational-Factsheet-July-September-2023.pdf

[293]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 167/2566 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายและสิทธิในสุขภาพ กรณีขอให้ตรวจสอบการเสียชีวิตของผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์ในห้องกักของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง.

[294]จาก *กสม. สุภัทรา นาคะผิว ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมศูนย์กักคนเข้าเมือง อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 7 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/News/Activity-News/22801.aspx

ที่มา: สำนักงาน กสม.

สำหรับกลุ่มเด็กที่ถูกกักตัวไว้เพื่อรอการส่งกลับ สตม. ร่วมกับกรมกิจการเด็กและเยาวชนให้การช่วยเหลือ โดยส่งเด็กไปคุ้มครองดูแลที่สถานรองรับ ในปี 2566 รวมทั้งสิ้น 359 คน[295] อย่างไรก็ตาม พบปัญหาในการดูแลเด็กและครอบครัวในกลุ่มชาวโรฮีนจา อาทิ การเข้ารับการคุ้มครองเป็นระยะเวลายาวนานเฉลี่ย 6 เดือน - 1 ปี ซึ่งกระทบต่องบประมาณในการดูแล และมีความเสี่ยงในการหลบหนี นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องวัฒนธรรม ศาสนา การสื่อสารภาษาถิ่น และจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ[296] ในขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ระหว่างขั้นตอนการพิจารณาถอนข้อสงวนข้อ 22 ของอนุสัญญา CRC เกี่ยวกับเด็กที่ร้องขอสถานะเป็นผู้ลี้ภัยหรือได้รับการพิจารณาเป็นผู้ลี้ภัยเพื่อเป็นหลักประกันการไม่เลือกปฏิบัติและการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก

อนึ่ง เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2566

> *“—— ประเทศไทยเริ่มบังคับใช้ประกาศคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองผู้ได้รับการคุ้มครอง เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการพิจารณาคัดกรองคำขอเป็นผู้ได้รับการคุ้มครองเพื่อให้สถานะเป็นผู้ได้รับการคุ้มครอง ——”*

และจำแนกผู้แสวงหาที่ลี้ภัยหรือผู้ลี้ภัยออกจากผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ ไม่ให้เกิดการควบคุมตัวหรือกักตัวไว้ อีกทั้งสนับสนุนหลักการไม่ส่งกลับไปสู่อันตรายจากการถูกประหัตประหาร[297] อย่างไรก็ตาม มีรายงานว่ายังไม่มีผู้ประสงค์เข้ารับการคัดกรอง[298] ส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากมีความกังวลต่อการถูกจับกุมและกักตัวเพื่อรอการส่งกลับ

1.3 ผู้หนีภัยการสู้รบและความไม่สงบชาวเมียนมา

ปัจจุบันมีผู้หนีภัยการสู้รบจากเมียนมาในพื้นที่พักพิงชั่วคราว 9 แห่ง ใน 4 จังหวัดของประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 78,096 คน (ข้อมูล ณ เดือนพฤศจิกายน 2566) โดยมีภาคส่วนต่าง ๆ ให้การช่วยเหลือจัดบริการขั้นพื้นฐาน อาทิ ด้านการศึกษา การแพทย์ การฝึกอาชีพ สาธารณูปโภค อย่างไรก็ตาม พบปัญหาความแออัดของพื้นที่ การลักลอบหลบหนีออกนอกพื้นที่พักพิงชั่วคราวเพื่อขายแรงงาน รวมถึงขาดแคลนบุคลากร งบประมาณและเครื่องมือในการปฏิบัติหน้าที่ และอัตราการเกิดที่สูงขึ้น[299]

ที่มา: ไทยพับลิก้า

[295]จาก หนังสือกรมกิจการเด็กและเยาวชน ด่วนที่สุด ที่ พม 0302/11342 ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ขอนำส่งข้อมูลประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[296]จาก หนังสือสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ที่ ตช 0029.131/4715 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[297]จาก ประกาศคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองผู้ได้รับการคุ้มครอง เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการพิจารณาคัดกรองคำขอเป็นผู้ได้รับการคุ้มครอง. (2566, 27 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, *140* (พิเศษ 72 ง), 35 - 37.

[298]จาก หนังสือสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ที่ ตช 0029.131/4715 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2566. งานเดิม.

[299]แหล่งเดิม.

ส่วนการปะทะระหว่างทหารเมียนมากับกลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มต่อต้านกองทัพเมียนมาตามแนวชายแดนไทย-เมียนมา บริเวณตรงข้ามจังหวัดแม่ฮ่องสอนและตาก ในปีนี้ยังคงเกิดขึ้นต่อเนื่อง ภายหลังการปฏิวัติ เมื่อปี 2564 ส่งผลให้ชาวเมียนมาหนีภัยความไม่สงบเข้ามาในประเทศไทยเป็นระยะ[300] เมื่อเหตุการณ์สู้รบสงบลงจะทยอยเดินทางกลับประเทศ โดยมีเจ้าหน้าที่ไทยช่วยเหลืออำนวยความสะดวก[301] ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ศูนย์สั่งการชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้การดูแลด้านความปลอดภัยผู้หนีภัยความไม่สงบชาวเมียนมา และให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นตามหลักมนุษยธรรม[302]

ที่มา: ไทยพีบีเอส

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสัญชาติและสถานะบุคคล จำนวน 88 เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นกรณีความล่าช้าในการจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน การช่วยเหลือสิทธิที่จะได้รับการรับรองความเป็นบุคคลตามกฎหมาย กรณีขอให้เร่งรัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกรหัส G หรือบัตรประจำตัวบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียนแก่เด็กนักเรียน และกรณีขอให้พัฒนากระบวนการคัดกรองบุคคลไร้สัญชาติที่เกิดในประเทศไทยเพื่อมิให้ถูกจับกุมและกักตัวโดยละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งบางกรณี กสม. ได้ประสานการคุ้มครองและช่วยเหลือโดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานดำเนินการแก้ไขปัญหาจนแล้วเสร็จ อาทิ การเร่งรัดการพิจารณาคำร้องขอใบสำคัญถิ่นที่อยู่ให้แก่ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิหรือการส่งตรวจสารพันธุกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาคนไทยตกหล่นทางทะเบียน โดยมีรายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงและข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ 1) กรณีการเสียชีวิตของชาวอุยกูร์ในห้องกักของ สตม. ซึ่ง กสม. เห็นว่าการควบคุมตัวผู้ต้องกักชาวอุยกูร์เป็นเวลานานอย่างไม่มีกำหนดเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงเสนอแนะให้ สมช. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งหามาตรการหรือแนวทางที่เป็นรูปธรรม และให้ ตร. เร่งแก้ไขปัญหาห้องกักที่มีความแออัดและสภาพทรุดโทรม รวมถึงสนับสนุนสิ่งจำเป็นต่อการให้บริการทางการแพทย์[303] 2) กรณีการขอคืนรายการทะเบียนราษฎรเนื่องจากถูกจำหน่ายรายการทางทะเบียนราษฎร ซึ่ง กสม. เห็นว่า การพิจารณาคำขอล่าช้าเกินสมควรกระทบต่อสิทธิของบุคคล เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงเสนอแนะให้กรมการปกครองกำหนดแนวปฏิบัติในการพิจารณาคำขอให้ปรับปรุงแก้ไขรายการทางทะเบียนราษฎร รวมถึงสนับสนุนอัตรากำลังให้เพียงพอต่อปริมาณงานด้านการทะเบียนราษฎร[304] และ 3) ข้อเสนอแนะกรณีสถานะบุคคลอันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการนับถือศาสนา

[300]จาก *ทบ. ส่งผู้หนีภัยความไม่สงบฯ ชุดสุดท้าย 89 คน กลับเมียนมา*, โดย ไทยพีบีเอส, 13 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/326598

[301]จาก *ส่งกลับชาวเมียนมาลี้ภัยรอบสอง*, โดย Mono29, 6 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://mono29.com/news/464364.html

[302]จาก *แถลงการณ์ศูนย์สั่งการชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้านเมียนมา*, โดย เชียงใหม่นิวส์, 27 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.chiangmainews.co.th/social/3183953/

[303]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 167/2566 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายและสิทธิในสุขภาพ กรณีขอให้ตรวจสอบการเสียชีวิตของผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์ในห้องกักของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง.

[304]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 172/2566 เรื่อง สิทธิและสถานะบุคคล กรณีขอให้เร่งรัดการขอคืนรายการทะเบียนราษฎรเนื่องจากถูกจำหน่ายรายการทางทะเบียนราษฎร.

และการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของพระภิกษุและสามเณร ซึ่ง กสม. เสนอให้กรมการปกครองร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำรวจข้อมูลและจัดทำทะเบียนประวัติให้สามเณรที่มีเลขประจำตัวอักษร G[305] เป็นต้น

ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสถานะและสิทธิของบุคคลที่ผ่านมา รัฐได้ดำเนินการมาโดยตลอดแต่ยังมีอุปสรรคที่ส่งผลให้ไม่สำเร็จลุล่วง กสม. จึงมีหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาแก่ผู้มีปัญหาทางสถานะและสิทธิในหลายกรณี เช่น การเร่งรัดแก้ไขความไร้รัฐของนักเรียนนักศึกษาที่มีเลขประจำตัวขึ้นด้วยตัวอักษร G ได้เลขประจำตัว 13 หลัก ในระบบการทะเบียนราษฎรของประเทศไทย และรวบรวมข้อมูลเด็ก G ให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม[306] การเสนอแก้ไขปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ พ.ศ. 2562 และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง[307] หรือการสนับสนุนการถอนข้อสงวน ข้อ 22 ของอนุสัญญา CRC เพื่อเป็นหลักประกันการไม่เลือกปฏิบัติและการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กสอดคล้องตามอนุสัญญา CRC[308] อีกทั้งมีหนังสือถึงผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเสนอแนะในการปฏิบัติต่อผู้ต้องกัก การดูแลและปฏิบัติต่อผู้ต้องกักให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ[309] นอกจากนี้ จากสถานการณ์ที่มีความรุนแรงในประเทศเพื่อนบ้านและมีผู้อพยพหนีภัยเข้ามาในเขตประเทศไทย กสม. ได้ออกแถลงการณ์แสดงความห่วงใยผู้หนีภัยความไม่สงบชาวเมียนมาเพื่อให้รัฐบาลช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ยึดมั่นในหลักสากลในการห้ามผลักดันกลับ (non-refoulement principle) ดูแลความปลอดภัยของประชาชนคนไทยที่อาศัยในบริเวณใกล้แนวชายแดนไทย-เมียนมาที่อาจได้รับผลกระทบจากการสู้รบ โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง[310] และขอให้ สตม. ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำรวจและคัดกรองผู้หนีภัยเพื่อเตรียมเข้าสู่ระบบการคัดกรองผู้หนีภัย (National Screening Mechanism) โดยอำนวยความสะดวกให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเร่งด่วน[311] สำหรับการขับเคลื่อนร่วมกับภาคีเครือข่ายในประเด็นเรื่องสิทธิและสถานะบุคคล กสม. ได้จัดงานสมัชชาสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ 2 และมีข้อมติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำแนวทางในการขับเคลื่อนเพื่อให้ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพ

---

[305]จาก ข้อเสนอแนะ ที่ 12/2566 เรื่อง ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีสถานะบุคคลอันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการนับถือศาสนาและการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของพระภิกษุ สามเณร.

[306]จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0402/4 ลงวันที่ 26 มกราคม 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เร่งรัดแก้ไขปัญหาความไร้รัฐของนักเรียน นักศึกษา ที่มีเลขประจำตัวขึ้นต้นด้วยอักษร G (เด็กรหัส G).

[307]จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0903/74 ลงวันที่ 22 มิถุนายน 2566 เรื่อง ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ พ.ศ. 2562 และการออกหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน.

[308]จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ สม 0802/109 ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง การถอนข้อสงวนข้อ 22 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก.

[309]จาก หนังสือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ สม 0100/23 ลงวันที่ 28 เมษายน 2566 เรื่อง ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตัวต่อผู้ต้องกัก.

[310]จาก *แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ห่วงใยกรณีผู้หนีภัยความไม่สงบชาวเมียนมาในประเทศไทย*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 18 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Statements/22583.aspx

[311]จาก *แถลงการณ์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ความห่วงใยกรณีผู้หนีภัยของการสู้รบในเมียนมาเข้ามาในชายแดนไทย*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 29 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Statements/23166.asp

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ในปี 2566 รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมาเพื่อขับเคลื่อนงานด้านสัญชาติและสถานะบุคคลโดยแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการกำหนดสถานะบุคคล อาทิ การให้สถานะบุคคลตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะบุคคลและสิทธิของบุคคล การตรวจสารพันธุกรรม (DNA) การคืนสัญชาติให้แก่คนไทยพลัดถิ่นและเพิ่มชื่อเป็นคนไทยเพื่อให้สอดคล้องกับกติกา ICCPR ข้อ 16 ที่กำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมายในทุกหนทุกแห่ง ข้อ 24 (2) และอนุสัญญา CRC ที่รับรองสิทธิของเด็กทุกคนต้องได้รับการจดทะเบียนทันทีภายหลังการเกิด ซึ่งนอกจากจะเป็นเอกสารสำคัญในการพิสูจน์สถานะของบุคคลแล้วยังถือเป็นต้นทางในการเข้าถึงสิทธิอื่น ๆ ตามที่สมควรได้รับ ด้านการคุ้มครองผู้ลี้ภัย/ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย การบังคับใช้ประกาศคณะกรรมการพิจารณาคัดกรองผู้ได้รับการคุ้มครองฯ ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ รวมทั้งจำแนกผู้แสวงหาที่ลี้ภัยออกจากผู้เข้าเมืองผิดกฎหมายประเภทอื่นเพื่อนำไปสู่การกำหนดสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ให้แก่ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยระหว่างพำนักชั่วคราวในประเทศไทยเพื่อให้ได้รับการคุ้มครองไม่ต้องถูกส่งกลับไปยังประเทศต้นทางที่มีความเสี่ยงต่อชีวิต ด้านการดูแลผู้หนีภัยสู้รบและความไม่สงบชาวเมียนมาอันสอดคล้องกับกติกา ICCPR ข้อ 7 และอนุสัญญา CAT ข้อ 3 รวมทั้งภาคส่วนต่าง ๆ ได้ให้การช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมในการดูแลผู้หนีภัยสู้รบและความไม่สงบชาวเมียนมาที่เข้ามาในเขตประเทศไทย ซึ่งได้ดำเนินการมาโดยตลอดอย่างต่อเนื่อง

> *"—— แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ได้เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1953 และพิธีสารว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1957 แต่ยังให้ยึดตามหลักสิทธิมนุษยชนแก่ผู้ประสบภัยสู้รบตามหลักการไม่ผลักดันกลับ (non-refoulement) ——"*

ปัญหาหรืออุปสรรค

แม้ว่ารัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาด้วยการพัฒนากฎหมาย รวมทั้งกำหนดแนวปฏิบัติให้มีความรวดเร็วไม่เป็นภาระแก่ผู้ยื่นคำขอ แต่บุคคลที่ได้รับอนุมัติสัญชาติไทยมีจำนวนไม่มากด้วยข้อจำกัดทางนโยบายที่ไม่ครอบคลุมผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิที่มีหลายประเภทและมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากการเกิดของคนไร้สัญชาติ การเคลื่อนย้ายประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านมายังประเทศไทย ส่วนหนึ่งที่ทำให้การแก้ไขปัญหาล่าช้าไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควร เกิดจากความยุ่งยากซับซ้อนในการดำเนินการ บุคลากรมีจำนวนจำกัด รวมทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบและตัวผู้มีสิทธิยื่นคำขอขาดความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนขาดกระบวนการมีส่วนร่วม รวมถึงการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอและไม่มีกรอบระยะเวลาการดำเนินงานที่ชัดเจน แม้ว่ามีการขึ้นทะเบียนบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนแล้วก็ตาม ดังนั้น การไม่มีสถานะทางกฎหมายย่อมส่งผลต่อการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญและอนุสัญญา CERD ข้อ 5 ซึ่งกำหนดให้รัฐภาคีต้องขจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบและประกันสิทธิของทุกคนให้มีความเสมอภาคกันตามกฎหมาย โดยไม่จำแนกตามเชื้อชาติ สีผิว หรือชาติหรือเผ่าพันธุ์กำเนิด

ด้านการเข้าถึงสิทธิสุขภาพ การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพของกลุ่มบุคคลดังกล่าวเป็นการเห็นชอบเฉพาะกลุ่มเป็นรายครั้งตามมติ ครม. เท่านั้นและอาจเปลี่ยนแปลงตามนโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุคสมัย โดยยังไม่มีกฎหมายเป็นการเฉพาะ ในขณะที่ยังมีบุคคลตกหล่นอีกจำนวนมากที่ยังไม่สามารถเข้าถึงสิทธิสุขภาพ

ด้านการดูแลคุ้มครองผู้ลี้ภัย/ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย ผู้ต้องกักบางกลุ่มถูกควบคุมตัวไว้ในสถานกักตัวคนต่างด้าวเป็นเวลานานและไม่มีกำหนดปล่อยตัวหรือส่งกลับประเทศต้นทางหรือประเทศที่สามโดยยังไม่มีนโยบายบริหารจัดการที่ชัดเจน และพบข้อจำกัดหลายประการ อาทิ ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่แออัด

ขาดสุขลักษณะ อาหาร และการเข้าถึงบริการสาธารณสุข เนื่องจากสถานกักตัวคนต่างด้าวไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับการกักขังบุคคลในระยะยาวทำให้ไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (SMRs) ข้อกำหนด 24 (1) ซึ่งกำหนดให้การบริการด้านการรักษาพยาบาลแก่ผู้ต้องขังเป็นความรับผิดชอบของรัฐ โดยผู้ที่อยู่ในการควบคุมตัวของรัฐควรได้รับการรักษาพยาบาลตามมาตรฐานเช่นเดียวกับที่รัฐจัดให้ประชาชนและไม่เลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งสถานภาพ และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการไปตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น การป้องกันรักษาและควบคุมโรคระบาด การสร้างหลักประกันบริการทางการแพทย์และการรักษาพยาบาลแก่ทุกคนเมื่อเจ็บป่วย ตามสิทธิที่รับรองไว้ตามข้อ 12 ของกติกา ICESCR ในขณะที่การดำเนินการถอนข้อสงวนตามอนุสัญญา CRC ข้อ 22 อันเกี่ยวข้องกับเด็กที่ร้องขอสถานะเป็นผู้ลี้ภัยหรือได้รับการพิจารณาเป็นผู้ลี้ภัยยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จ

ด้านการดูแลผู้หนีภัยสู้รบและความไม่สงบชาวเมียนมา ประเทศไทยผ่อนปรนให้ผู้หนีภัยการสู้รบฯ อาศัยอยู่ในเขตประเทศไทยได้เป็นการชั่วคราวเพื่อรอการเดินทางไปประเทศที่สามหรือเดินทางกลับมาตุภูมิเท่านั้น แต่ด้วยสถานการณ์ความไม่สงบในประเทศเมียนมาทำให้ไม่สามารถเดินทางกลับได้และมีแนวโน้มว่าจะต้องอยู่ในประเทศไทยต่อไป อีกทั้ง ผู้หนีภัยการสู้รบฯ มีจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกปีจากการเกิดโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความช่วยเหลือตามหลักสิทธิมนุษยชนและหาแนวทางให้ความช่วยเหลือร่วมกับภาคีเครือข่ายหรือองค์กรภาคประชาสังคมอย่างใกล้ชิดต่อไป ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับสถานะบุคคลยังไม่สามารถแก้ไขได้ในห้วงเวลาอันใกล้ จึงเป็นความท้าทายของรัฐที่จะแก้ไขปัญหาผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิให้สอดคล้องตามหลักสิทธิมนุษยชน

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาล โดย มท. ควรกระจายอำนาจและทำงานแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนสำนักทะเบียนอำเภอในการรับลงทะเบียน รวบรวมเอกสารหลักฐาน รวมถึงกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนและจัดทำข้อมูลเบื้องต้นของผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ เพื่อช่วยให้กระบวนการแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลของกรมการปกครองมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.2 รัฐบาล โดย มท. ศธ. และ สธ. ควรร่วมกันเร่งพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและการจัดการฐานข้อมูลประชากรกลุ่มเด็กและเยาวชนไร้รัฐไร้สัญชาติโดยบูรณาการฐานข้อมูลให้เป็นระบบเดียวกันและกำหนดระยะเวลาการทำงานให้มีความชัดเจนไม่ล่าช้าเพื่อให้เข้าถึงสิทธิในการศึกษาและสิทธิในสุขภาพ รวมถึงสิทธิอื่น ๆ ที่พึงมีได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุม

4.3 รัฐบาล โดย สธ. ควรศึกษาและพิจารณาจัดทำร่างกฎหมายระดับพระราชบัญญัติเพื่อการจัดทำหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม และควรจัดสรรงบประมาณให้สถานพยาบาลอย่างเพียงพอ เหมาะสมกับจำนวนผู้เข้ารับบริการ

4.4 รัฐบาล โดย ตร. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีสัญชาติไทยและไม่มีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักรเข้ายื่นขอรับสิทธิตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในราชอาณาจักรและไม่สามารถเดินทางกลับประเทศอันเป็นภูมิลำเนาได้ พ.ศ. 2562 และการออกหลักเกณฑ์วิธีการ เงื่อนไข หรือประกาศตามระเบียบดังกล่าวให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

4.5 รัฐบาล โดยกรมกิจการเด็กและเยาวชน ควรเร่งการดำเนินการถอนข้อสงวนของอนุสัญญา CRC ข้อ 22 โดยเร็ว เพื่อเป็นหลักประกันว่าเด็กที่ร้องขอสถานะเป็นผู้ลี้ภัยหรือได้รับการพิจารณาเป็นผู้ลี้ภัยในประเทศไทยจะได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสม

สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

ข้อมูลจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ระบุว่าประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์รวม 60 กลุ่ม ชาติพันธุ์ มีประชากร 6.1 ล้านคน[312] ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่สูงหรือพื้นที่ป่า ชายฝั่งทะเลหรือเกาะ ก่อนที่รัฐบาลประกาศให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตอุทยานหรือพื้นที่อนุรักษ์ และกำหนดนโยบายหรือมาตรการที่กระทบต่อการอยู่อาศัยและที่ดินทำกิน รวมทั้งการดำเนินวิถีชีวิตตามความเชื่อและวัฒนธรรมที่สืบทอดจากบรรพบุรุษที่ผ่านมา

> *“—— ภาคส่วนต่าง ๆ พยายามผลักดันให้มีกฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งสนับสนุนกลไกหรือแนวทางแก้ไขปัญหาตามมติ ครม. เมื่อปี 2553 เกี่ยวกับการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงและชาวเล ——”*

โดยในปี 2566 มีสถานการณ์ที่สำคัญ ดังนี้

1.1 ด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

ในปี 2566 ยังพบรายงานที่เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับผู้ประกอบธุรกิจ อาทิ กรณีชาวเลท้องถิ่นอูรักลาโว้ยในเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล ถูกภาคธุรกิจฟ้องขับไล่ให้ออกจากพื้นที่ซึ่งชุมชนใช้เป็นสุสานบรรพบุรุษ ลำรางสาธารณะ และเส้นทางสัญจร โดยหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันตรวจสอบแนวเขตที่ดินที่อาจออกเอกสารสิทธิมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย[313] กรณีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลหาดไม้ขาว จังหวัดภูเก็ตมีความห่วงกังวลว่าการประกอบธุรกิจโรงแรมอาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติแหล่งอนุรักษ์เต่าทะเล รวมทั้งการเข้าใช้พื้นที่เพื่อดำรงชีพและประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ[314] ในขณะที่พบรายงานข้อพิพาทในประเด็นที่ดินระหว่างหน่วยงานของรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์เช่นเดียวกัน อาทิ กรณีกลุ่มชาติพันธุ์ห้วยตาด อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ได้รับผลกระทบจากการกำหนดแนวเขตที่ดินของหน่วยงานทางทหาร จนไม่สามารถเข้าไปทำกินและใช้ประโยชน์ได้[315] นอกจากนี้มีข้อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับชุมชนชาวกะเหรี่ยงบ้านบางกลอย ในกลุ่มที่จะอยู่อาศัยในพื้นที่ปัจจุบันและกลุ่มที่จะกลับไปดำรงวิถีชีวิตในพื้นที่บางกลอยบนซึ่งเป็นพื้นที่เดิมของชุมชนก่อนถูกโยกย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยผ่าน

[312]จาก *ศมส. จับมือสภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย (สชพ.) และภาคีเครือข่าย จัดงานวันชนเผ่าพื้นเมืองโลกและวันชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2566*, โดย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 22 สิงหาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.sac.or.th/portal/th/news/detail/214

[313]จาก *ทางออก “หลีเป๊ะ” ปัญหาที่ดินชาวเล*, โดย สารคดี, 27 มกราคม 2566. สืบค้นจาก www.sarakadee.com/2023/01/27/หลีเป๊ะ/

[314]จาก *ชาวเลร้อง กสม. ตรวจสอบกระบวนการรัฐอนุญาตให้เอกชนทำโรงแรมทับพื้นที่คุ้มครองฯ*, โดย ประชาไท, 5 กรกฎาคม 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/07/104830

[315]จาก *“คุ้มครองชั่วคราว-ทำกินในพื้นที่เดิมได้” ผลการประชุม “กองทัพบก-ชาวห้วยตาด ลำปาง” กรณีพื้นที่ทับซ้อนชุมชน-อุทยาน*, โดย สำนักข่าวสิ่งแวดล้อม, 6 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://greennews.agency/?p=34829

การจัดโครงการศึกษาเชิงทดลองแบบมีส่วนร่วม[316] ในส่วนการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่ามีการส่งเสริมการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนชาวเลเกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล เพื่อดำเนินการด้านความมั่นคงในที่ดินและที่อยู่อาศัย[317]

1.2 ด้านสถานะบุคคลและการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน

มีรายงานว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวมานิที่ได้รับสถานะเป็นพลเมืองไทยและมีบัตรประชาชนทุกคนตั้งแต่ปี 2563 สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานจากรัฐ แต่ปัจจุบันชาวมานิบางส่วนยังพบปัญหาด้านที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และการเข้าถึงสิทธิในการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับรูปแบบวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่เน้นการอยู่ร่วมกับธรรมชาติเป็นหลัก[318] มีตัวแทนเครือข่ายเยาวชนชาติพันธุ์เพื่อการพัฒนาเรียกร้องให้เร่งแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและส่งเสริมในการเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการขั้นพื้นฐานของกลุ่มเด็กนักเรียนนักศึกษาที่ไม่สามารถเข้าถึงกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา และระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ[319] ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาทางทะเบียนให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ในหลายพื้นที่[320] สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลในพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมชาวมอแกน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก้ไขปัญหาสถานะบุคคลโดยการทำ

ที่มา: ข่าวสดออนไลน์

ใบรับรองการเกิด การสอบประวัติและการตรวจ DNA รวมทั้งการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา[321] อย่างไรก็ตาม ด้านการเข้าถึงบริการสุขภาพจากรัฐพบว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์ในบางพื้นที่ของจังหวัดตากไม่ทราบว่าตนมีสิทธิรับบริการสาธารณสุข เนื่องจากไม่ได้รับข้อมูลหรือการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงบางครัวเรือนไม่ได้แจ้งเกิดและไม่มีเลขบัตรประจำตัวประชาชนทำให้เมื่อเจ็บป่วยไม่มีสิทธิรักษาพยาบาลและต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง[322] ทั้งนี้ สปสช. ได้ขยายความร่วมมือกับตัวแทนเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับสิทธิด้านสุขภาพในกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงสิทธิหรือสวัสดิการจากรัฐ[323]

---

[316]จาก *กสม. แถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ครั้งที่ 16/2566 รัฐบาลตอบรับข้อเสนอ กสม. ให้ชาวกะเหรี่ยงบางกลอยที่สมัครใจได้กลับไปใช้ชีวิตวิถีเกษตร แบบไร่หมุนเวียนในพื้นที่บางกลอยบน*, โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 27 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://www.nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Press-Releases/22625.aspx

[317]จาก *คุ้มครองสิทธิฯ เข้าร่วมประชุมคณะอนุกรรมการส่งเสริมการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนชาวเล เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล*, โดย กระทรวงยุติธรรม, 9 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.moj.go.th/view/81855

[318]จาก *เปิดประตูบ้านชาวมานิ*, โดย amnesty, 27 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.amnesty.or.th/latest/blog/1172/

[319]จาก *เครือข่ายเยาวชนชาติพันธุ์ฯ ขอสภาฯ แก้ปัญหาสถานะบุคคลกลุ่มเด็กนักเรียนไร้สัญชาติ*, โดย สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา, 22 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://www.tpchannel.org/news/23033

[320]จาก *DSI กรมการปกครอง และเครือข่ายภาคประชาสังคม ลงพื้นที่บ้านปิล็อคคี่ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี บูรณาการความช่วยเหลือบุคคลไร้รัฐไร้สัญชาติ*, โดย กรมสอบสวนคดีพิเศษ, 20 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.dsi.go.th/th/Detail/7f89a5b308f9fdaf9cf8b2e31af6409b

จาก *DSI และฝ่ายปกครอง ร่วมกันพิสูจน์สัญชาติและมอบบัตรประชาชน ให้พี่น้องซาไก อำเภอธารโต จังหวัดยะลา*, โดย กรมสอบสวนคดีพิเศษ, 28 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://www.dsi.go.th/th/Detail/486f3589bf35ddd45fb6792157e1334a

[321]จาก *สำนักงาน กสม. ประชุมแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลและพัฒนารูปธรรมของพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรม* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 17 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/nhrct/posts/pfbid02cvQpJEQKSF4LtbKwxjo2553E59mpWLx4YCB9NbjqVGqd6QszwHqXW35FV5nptP6gl

[322]จาก *สปสช. จับมือเครือข่ายประชาชนช่วยเหลือผู้มีปัญหาสถานะทางทะเบียนให้เข้าถึง "สิทธิบัตรทอง"*, โดย Hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 3 พฤษภาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.hfocus.org/content/2023/05/27650

[323]จาก ***รัฐบาลเดินหน้าดูแลกลุ่มชาติพันธุ์ ขับเคลื่อนภายใต้แผนส่งเสริมการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม (พ.ศ. 2566 - 2570)***, โดย ข่าวทำเนียบรัฐบาล, 23 มกราคม 2566. สืบค้นจาก https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/64050

ที่มา: lannarnews

1.3 การผลักดันกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้จัดรับฟังความคิดเห็นต่อร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. .... ซึ่งนำสาระสำคัญจากร่างกฎหมายเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่เสนอโดยภาคส่วนต่าง ๆ มาพิจารณาประกอบและอยู่ระหว่างกระบวนการเสนอ ครม.[324] นอกจากนี้ได้ผลักดันให้ประกาศพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ใน 10 จังหวัด รวม 19 พื้นที่ชุมชน เพื่อเป็นกรอบในการเสริมสร้างความเข้าใจต่อวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้ง สมช. ได้ขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย (พ.ศ. 2566 - 2570) เพื่อเป็นแนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันของคนทุกกลุ่ม โดยประกันสิทธิขั้นพื้นฐานและการพัฒนาศักยภาพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มชาติพันธุ์[325]

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. ได้ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนและจัดทำรายงานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิ กรณีกรมชลประทานดำเนินโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านหนองตาดั้ง จังหวัดราชบุรี มีผลกระทบต่อการอยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่เคยถูกอพยพมาครั้งหนึ่งแล้วและไม่สอดคล้องตามมติ ครม. เรื่อง แนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ซึ่ง กสม. เห็นว่ารายงาน EIA ไม่ได้นำความคิดเห็นและข้อห่วงกังวลของชาวบ้านไปพิจารณาประกอบการดำเนินโครงการ จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องยกเลิกแผนการดำเนินโครงการและระงับการพิจารณาให้ความเห็นต่อรายงาน EIA[326] นอกจากนี้ กสม. ได้ลงพื้นที่เพื่อรับทราบข้อเท็จจริงและติดตามผลดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับข้อพิพาทในที่ดิน การจัดการขยะของเอกชน รวมทั้งผลกระทบจากการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวให้แก่ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลในจังหวัดสตูลและภูเก็ต

[324] จาก *รายงานประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน 2566 ศูนย์มานุษยฯ* (jesadanetawong, การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 ธันวาคม 2566).

[325] จาก *รัฐบาลเดินหน้าดูแลกลุ่มชาติพันธุ์ ขับเคลื่อนภายใต้แผนส่งเสริมการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม (พ.ศ. 2566 - 2570).* งานเดิม.

[326] จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 32/2566 เรื่อง สิทธิชุมชนและสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน กรณีกล่าวอ้างว่าโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านหนองตาดั้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี กระทบต่อที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน วิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน และการดำเนินการขาดการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง.

จากการที่ กสม. ได้มีรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องตามมติ ครม. ว่าด้วยแนวนโยบายและหลักปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงและหลักสิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความคืบหน้าการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ยธ. ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในคดีบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติและการปล่อยชั่วคราวผ่านกองทุนยุติธรรม การพิสูจน์สัญชาติโดยการตรวจ DNA และประสานให้ มท. ดำเนินการตรวจสอบเพื่อให้เข้าถึงสิทธิและสวัสดิการของรัฐ เป็นต้น[327]

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพยายามต่อเนื่องจากหลายปีที่ผ่านมาในการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญมาตรา 70 รวมถึงมติ ครม. เกี่ยวกับการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงและชาวเล เพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งในมิติที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน รวมถึงการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีการขับเคลื่อนผ่านการจัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความพยายามเสนอจากภาคส่วนต่าง ๆ และมีความคืบหน้าในการเปิดรับฟังความคิดเห็นกับประชาชนเพื่อเตรียมเสนอให้ ครม. หรือรัฐสภาพิจารณา และในระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมายดังกล่าว รัฐได้ดำเนินการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย (พ.ศ. 2566 - 2570) และการประกาศพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ขณะเดียวกันการแก้ไขปัญหากลุ่มชาติพันธุ์บางกลอยมีแนวทางที่คณะกรรมการอิสระเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการตามบริบทและความต้องการของชุมชน รวมทั้งหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องยังคงให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งด้านสถานะบุคคลและสิทธิด้านสุขภาพ

ปัญหาหรืออุปสรรค

การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ในการดำรงชีวิตและวิถีวัฒนธรรมยังคงมีข้อท้าทายอีกหลายประการที่เป็นข้อจำกัด ทั้งในด้านการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การไม่มีสิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะการไม่ได้รับรองสิทธิสถานะบุคคลที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสาธารณสุข

> *“โดยพบปัญหาข้อพิพาทในที่ดินระหว่างชุมชนชาติพันธุ์กับผู้ประกอบธุรกิจหรือหน่วยงานภาครัฐอันมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิม ซึ่งเกิดจากการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยังไม่ให้ความสำคัญกับสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเพียงพอ”*

จนนำไปสู่การกำหนดพื้นที่อยู่อาศัยที่ไม่เหมาะสมและถูกดำเนินคดี จึงมีข้อท้าทายที่รัฐจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องตามมติ ครม. เกี่ยวกับการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงและชาวเล รัฐธรรมนูญและหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการผลักดันให้มีกฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์

[327] จาก *คุ้มครองสิทธิฯ เข้าร่วมหารือ “ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กรณีการแก้ไขปัญหากลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงบางกลอย อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี”*, โดย กระทรวงยุติธรรม, 23 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://www.moj.go.th/view/85515

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาล โดย ทส. มท. พม. สธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งแก้ไขปัญหาให้กลุ่มชาติพันธุ์มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ทั้งในกรณีเคลื่อนย้ายชุมชน ข้อพิพาทในพื้นที่ทับซ้อน รวมถึงการดำเนินโครงการพัฒนา นอกจากนี้ควรดำเนินการตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการอิสระเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงและแก้ไขปัญหาชุมชนกะเหรี่ยงบางกลอย จังหวัดเพชรบุรี โดยคำนึงถึงวิถีชีวิตและการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนให้ความช่วยเหลือด้านกระบวนการยุติธรรม สถานะบุคคล การเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพ รวมถึงสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ให้มีความทั่วถึง

4.2 รัฐบาล โดย พม. ทส. ยธ. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งผลักดันให้มีการพิจารณาและประกาศใช้กฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์ที่ครอบคลุมการมีส่วนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิทธิและสถานะบุคคล รวมถึงการมีมาตรฐานการครองชีพที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ระหว่างที่กฎหมายดังกล่าวยังไม่มีผลบังคับใช้ ทุกหน่วยงานต้องยึดหลักการตามมติ ครม. เมื่อปี 2553 เกี่ยวกับการช่วยเหลือกลุ่มชาติพันธุ์และดำเนินการตามแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย (พ.ศ. 2566 - 2570) ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อไป

สิทธิของกลุ่มคนจนเมือง

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2566 ยังพบปัญหาการจัดสรรที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยและการจัดระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้แก่กลุ่มคนจนเมืองซึ่งเป็นผู้ที่มีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการขั้นพื้นฐานหรือมีรายได้ 2,802 บาทต่อเดือน[328] รวมถึงคนด้อยโอกาสที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยในช่วงปี 2564 - 2566 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ได้สำรวจข้อมูลชุมชนที่ไม่มีความมั่นคงในที่ดินที่อยู่อาศัยเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณโครงการบ้านมั่นคง โดยพบว่ามีจำนวน 36,962 ครัวเรือน ใน 260 ชุมชน[329] ในขณะที่ พอช. รายงานผลการดำเนินงานในการให้ความช่วยเหลือโดยมีครัวเรือนผู้มีรายได้น้อยได้รับการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาที่อยู่อาศัยสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นชุมชนเมือง 1,064 ครัวเรือน ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง 335 ครัวเรือน และชุมชนชนบท 3,060 ครัวเรือน[330] สำหรับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ของการเคหะแห่งชาติ มีแผนงาน

[328] จาก *เส้นความยากจนคนไทยต้องมีเงินน้อยกว่าเท่าไหร่ถึงเรียกว่า "คนจน"*, โดย ฐานเศรษฐกิจ, 7 พฤศจิกายน 2565. สืบค้นจาก https://www.thansettakij.com/business/546255

[329] จาก หนังสือสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ด่วนที่สุด ที่ พม 5314/4401 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[330] จาก *รายงานผลการปฏิบัติงานสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ไตรมาส 4/2566*, โดย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 26 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://web.codi.or.th/operating_results/20230926-48540/

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนจนเมืองในพื้นที่ กทม. และต่างจังหวัดทั่วประเทศ ประกอบด้วยแผนงานบ้านมั่นคง แผนงานพัฒนาที่อยู่อาศัยริมคลอง และแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน โดยในระยะที่ 1 (พ.ศ. 2560 - 2564) มีเป้าหมายที่จะดำเนินการจำนวน 93,412 ครัวเรือน และระยะที่ 2 (พ.ศ. 2565 - 2569) จำนวน 150,000 ครัวเรือน[331] ซึ่งจากการดำเนินการตามแผนงานดังกล่าวตั้งแต่ปี 2560 - 2566 พบว่าสามารถดำเนินการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนแออัดและผู้มีรายได้น้อยทั่วประเทศได้แล้ว จำนวน 43,464 ครัวเรือน[332] ทั้งนี้ ยังพบปัญหาที่อยู่อาศัยบางแห่งไม่มีบ้านเลขที่หรือตั้งอยู่โดยการบุกรุกทำให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสาธารณูปโภคพื้นฐานไม่สามารถให้บริการหรือมีการเรียกเก็บค่าบริการในอัตราที่สูงกว่าปกติ เช่น ในจังหวัดสงขลามีชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในที่ดินงอกจากตะกอนเลนริมทะเลสาบสงขลามากว่า 28 ปี ไม่สามารถเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต นอกจากนี้ บางชุมชนมีความเสี่ยงต่อการถูกขับไล่ออกจากพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตามแผนพัฒนาระบบรางทั่วประเทศ เช่น รถไฟความเร็วสูง รถไฟรางคู่ รวมทั้งการนำที่ดินของการรถไฟแห่งประเทศไทย (รฟท.) ทั่วประเทศมาพัฒนาเชิงพาณิชย์

"—— ซึ่งภาคประชาสังคมเรียกร้องให้แก้ปัญหาการเช่าที่ดินและที่อยู่อาศัยของชุมชนริมทางรถไฟในหลายพื้นที่—— "

เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566 ครม. มีมติเห็นชอบแผนงานและงบประมาณโครงการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการพัฒนาระบบราง โดยมีระยะเวลาดำเนินโครงการ 5 ปี ตั้งแต่ปี 2566 - 2570 ซึ่ง พอช. ได้กำหนดพื้นที่เร่งด่วนที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย คือ ชุมชนริมทางรถไฟย่านราชเทวีที่ได้รับผลกระทบจากโครงการรถไฟความเร็วสูงเชื่อม 3 สนามบิน ชุมชนริมทางรถไฟในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชุมชนริมทางรถไฟในจังหวัดพิษณุโลก ชุมชนริมทางรถไฟในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ชุมชนริมทางรถไฟในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และชุมชนริมทางรถไฟในจังหวัดตรัง รวมทั้งสิ้น 939 ครอบครัว โดยสนับสนุนให้จัดตั้งคณะทำงาน งบประมาณในการพัฒนาที่อยู่อาศัย และก่อสร้างสาธารณูปโภคส่วนกลาง[333] นอกจากนี้ ในปี 2566 มีการสำรวจข้อมูลคนไร้บ้านทั่วประเทศซึ่งในเดือนพฤษภาคม 2566 มีคนไร้บ้านจำนวน 2,499 คน พบในพื้นที่ กทม. 1,271 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50.86 โดยมีสาเหตุหลักมาจากการตกงานและมีปัญหาครอบครัว ซึ่งการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยได้กำหนดพื้นที่บริเวณสะพานวันชาติเป็นจุดพักพิง และพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยเช่าราคาถูกที่ผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงได้

ที่มา: Workpoint

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสิทธิของกลุ่มคนจนเมือง เช่น กรณีกล่าวอ้างว่าการปรับปรุงถนนและการสร้างบ้านมั่นคงในพื้นที่ กทม. กระทบต่อวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมของประชาชนในพื้นที่ และ

[331] จาก *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)* (น. 52, 54), โดย การเคหะแห่งชาติ, 30 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://www.nha.co.th/download/แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

[332] จาก หนังสือสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ด่วนที่สุด ที่ พม 5314/4401 ลงวันที่ 24 พฤศจิกายน 2566. งานเดิม.

[333] จาก *เปิดแผน 5 ปีแก้ปัญหาชุมชนในที่ดิน รฟท. 35 จังหวัด 27,084 ครัวเรือน ใช้งบ 7,718 ล้านบาท*, โดย ไทยโพสต์, 30 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/public-relations-news/351477

กรณีขอความเป็นธรรมและขอความช่วยเหลือจากผลกระทบกรณีหน่วยงานของรัฐรื้อที่อยู่อาศัย ซึ่ง กสม. ได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้ร้องและครอบครัวได้รับสิทธิในที่อยู่อาศัยและที่ทำกินที่เหมาะสม รวมทั้งได้รับการช่วยเหลืออื่นเพื่อมาตรฐานการครองชีพที่ดี นอกจากนี้มีเรื่องร้องเรียนที่ กสม. ได้ตรวจสอบและจัดทำรายงานกรณี รฟท. ขอใช้ที่ราชพัสดุเพื่อก่อสร้างอาคารสถานีรถไฟความเร็วสูงและสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ โดยแจ้งให้ประชาชนที่เช่าพื้นที่อยู่อาศัยและทำกินประมาณ 30 ครัวเรือนรื้อถอนและขนย้ายสิ่งปลูกสร้างออกนอกพื้นที่ แต่ไม่แจ้งแนวทางการจ่ายเงินทดแทนสิ่งปลูกสร้าง ค่ารื้อถอน ค่าขนย้าย ค่าสิทธิในการใช้ที่ดิน ค่าเสียหายอื่น ๆ และค่าก่อสร้างที่อยู่อาศัยใหม่ รวมทั้งการจัดการที่อยู่อาศัยและทำกินทดแทน ซึ่ง กสม. ได้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อาทิ ในกระบวนการเวนคืนและจ่ายค่าทดแทนให้ รฟท. ดำเนินการโดยให้คำนึงถึงหลักการชดเชยเยียวยาและค่าทดแทนที่เป็นธรรมแก่ผู้ถูกเวนคืนที่ได้รับผลกระทบอย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อการดำรงชีพอย่างมีศักดิ์ศรี รวมทั้งให้ พอช. ให้การช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการเวนคืน ในกระบวนการจัดการที่ดินและพัฒนาที่อยู่อาศัย ตลอดจนความเป็นอยู่ตามแนวทางที่เหมาะสมต่อการเริ่มต้นชีวิตในที่อยู่ใหม่และมีความมั่นคงเพียงพอที่จะสามารถดำรงชีพได้อย่างต่อเนื่อง[334] และเนื่องในวันที่อยู่อาศัยโลกประจำปี 2566 กสม. ได้ออกสารเน้นย้ำว่า

> *“—— การมีที่อยู่อาศัย คือสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชนทุกคนที่รัฐต้องให้การประกันตามข้อ 11 ของกติกา ICESCR[335] ——”*

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพยายามในการดำเนินการตามแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัย ซึ่งมีเป้าหมายให้คนจนเมืองซึ่งเป็นผู้ที่มีรายได้น้อยทั่วประเทศมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สำหรับการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบรางนั้น เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2566 ครม. มีมติเห็นชอบแผนงานและงบประมาณโครงการในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าได้ดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญมาตรา 56 ที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสอดคล้องสิทธิในการมีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ รวมถึงการมีความมั่นคงปลอดภัยในที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่เพียงพออันจะทำให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพตามข้อ 11 ของกติกา ICESCR

ที่มา: พอช.

[334]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 3/2566 เรื่อง สิทธิชุมชนอันเกี่ยวเนื่องสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินและสิทธิในที่อยู่อาศัย กรณีกล่าวอ้างว่า ได้รับผลกระทบจากโครงการก่อสร้างอาคารสถานีรถไฟความเร็วสูง (ระยะที่ 1 ช่วงกรุงเทพมหานคร - นครราชสีมา) สถานีปากช่อง.

[335]จาก *สารคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เนื่องใน “วันที่อยู่อาศัยโลก” ประจำปี 2566*, โดย สำนักคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://nhrc.or.th/NHRCT-Work/Statements-Press-Releases-Open-Letters/Statements/23353.aspx

ปัญหาหรืออุปสรรค

ในปี 2566 ยังคงมีปัญหาและข้อท้าทายจากการจัดสรรที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย รวมถึงการจัดระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่กลุ่มคนจนเมืองต้องเผชิญอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ กทม. และพื้นที่ต่างจังหวัดที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบราง แม้ว่ามีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนงานและงบประมาณโครงการในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบรางแล้วก็ตาม แต่ยังพบว่าการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวค่อนข้างล่าช้า ซึ่งต้องปรับปรุงให้สอดคล้องตามสิทธิที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญและกติกา ICESCR ต่อไป

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาลควรกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้กับกลุ่มคนจนเมืองในพื้นที่ กทม. และในพื้นที่ต่างจังหวัด อาทิ การนำที่ดินที่ไม่ใช้ประโยชน์ของหน่วยงานภาครัฐมาพัฒนาให้เป็นโครงการที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อสภาพแวดล้อมและการมีงานทำได้อย่างมีคุณภาพ

4.2 รัฐบาลควรเร่งรัดให้ พอช. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยให้กลุ่มคนจนเมืองทั่วประเทศภายในระยะเวลาที่แผนยุทธศาสตร์ฯ กำหนด รวมทั้งร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการพัฒนาที่อยู่อาศัยสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

4.3 รัฐบาล โดย พอช. และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำผังเมืองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในการอยู่ร่วมกัน

บทที่

05

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

1 สถานการณ์ปัญหาหรืออุปสรรค

สืบเนื่องจากในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บ รัฐจึงคงมาตรการในการบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา กสม. ได้ติดตามสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในด้านอื่น โดยในปี 2566 พบสถานการณ์ที่สำคัญ ดังนี้

1.1 ข้อมูลเหตุการณ์ความรุนแรงและการช่วยเหลือเยียวยา

องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสถานการณ์ภาคใต้ระบุว่าในปี 2566 (เดือนมกราคม - ธันวาคม) เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ 481 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต 116 ราย และผู้ได้รับบาดเจ็บ 217 ราย มีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ได้รับผลกระทบต่อชีวิตและร่างกาย 21 ราย[336] ลดลงเล็กน้อย เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้าที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น 488 เหตุการณ์ ผู้เสียชีวิต 117 ราย ผู้ได้รับบาดเจ็บ 227 ราย มีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ได้รับผลกระทบต่อชีวิตและร่างกาย 24 ราย ในขณะที่

ที่มา: ข่าวสด

[336]จาก *รูปภาพของ Deep South Watch: สรุปเหตุการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย Deep South Watch, 8 มกราคม 2567. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/deepsouthwatch/photos

จำนวนสถิติเหตุการณ์ของกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน. ภาค 4 สน.) ระบุว่า ในปี 2566 (เดือนมกราคม - พฤศจิกายน) เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงจำนวน 314 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต 40 ราย ได้รับบาดเจ็บ 138 ราย ในจำนวนนี้เป็นเหตุอาชญากรรม (ส่วนตัว) 145 เหตุการณ์ รองลงมาเป็นเหตุการณ์ความมั่นคง 116 เหตุการณ์ สถิติการเกิดเหตุการณ์เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2565 ซึ่งเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงจำนวน 259 เหตุการณ์ ผู้เสียชีวิต 23 ราย ได้รับบาดเจ็บ 140 ราย เป็นเหตุอาชญากรรม (ส่วนตัว) 128 เหตุการณ์ และเหตุการณ์ความมั่นคง 92 เหตุการณ์ ทั้งนี้ ในปี 2566 มีเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องสงสัยหรือบุคคลตามหมายจับในคดีความมั่นคง 11 ราย[337] ลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า ซึ่งมีจำนวน 18 ราย

> *"—— แต่ยังมีรายงานการเสียชีวิตของผู้นำหมู่บ้านที่ช่วยเป็นผู้เจรจาให้ผู้ต้องสงสัยมอบตัวในเหตุการณ์ปิดล้อมตรวจค้นเกิดขึ้น[338] ——"*

นอกจากนี้ สถานการณ์ความรุนแรงยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของประชาชน ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์ความไม่สงบ นำไปสู่การฆ่าตัวตายและการทำร้ายคนใกล้ชิด[339]

จากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นรัฐได้ช่วยเหลือเยียวยาประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐที่ได้รับผลกระทบ ข้อมูลจากศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) รายงานว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 คณะกรรมการ 3 ฝ่ายได้ให้การรับรองและช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ 89 เหตุการณ์ ผู้เสียชีวิต 34 ราย ผู้ได้รับบาดเจ็บ 204 ราย รวมเป็นเงิน 29,890,000 บาท และด้านทรัพย์สิน 159 ราย รวมเป็นเงิน 46,767,003 บาท แต่ยังคงไม่มีแนวทางให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบกลุ่มที่ไม่ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย ซึ่งพบว่ามีเด็กกำพร้าจากสถานการณ์ความไม่สงบที่อยู่ในความดูแลของภาคประชาสังคมและมูลนิธิต่าง ๆ ประมาณ 1,400 คน ทั้งนี้ ในปี 2566 ศอ.บต. อยู่ระหว่างการจัดทำร่างระเบียบคณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่าด้วยการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. .... โดยผู้เสียหายที่ไม่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย สามารถยื่นฟ้องต่อศาลปกครองได้[340]

สำหรับการช่วยเหลือเยียวยาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2556 ในปี 2566 มีการจ่ายเงินเยียวยาจำนวน 9 ครอบครัว เป็นเงิน 25 ล้านบาท[341] รวมทั้งมติ ครม. เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2565 ที่ให้การช่วยเหลือเยียวยาครูและบุคลากรทางการศึกษาที่พิการหรือทุพพลภาพเพิ่มเติม ในปี 2566 ศธ. ได้จ่ายเงินเยียวยา จำนวน 68 ราย เป็นเงิน 178 ล้านบาท[342] นอกจากนี้ รัฐได้ให้การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ไฟไหม้โกดังเก็บดอกไม้เพลิงในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส ที่มีผู้เสียชีวิต ผู้ได้รับบาดเจ็บ

[337]จาก หนังสือกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า ที่ นร 5119.1/3842 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2566 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[338]จาก *ปะทะเดือดโคกโพธิ์ ผู้ช่วย ผญบ. ดับ 1*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 4 กรกฎาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/south-news/other-news/119892

[339]จาก *ผู้ป่วยจิตเวชชายแดนใต้พุ่ง ผลจากเหตุความไม่สงบ สธ. เตรียมตั้ง รพ. รองรับ*, โดย มติชน, 13 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/region/news_4027823

[340]จาก หนังสือศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ นร 5204.1/4783 ลงวันที่ 8 ธันวาคม 2566 เรื่อง รายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2566.

[341]จาก *'ตรีนุช' มอบเงินช่วยเหลือเยียวยาครูชายแดนใต้ ย้ำ ศธ. พร้อมจัดสวัสดิการ ทุนการศึกษาต่อเนื่องให้แก่ทายาทจนจบ ป.ตรี*, โดย กระทรวงศึกษาธิการ, 13 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.moe.go.th/ตรีนุช-มอบเงินช่วยเหล/

[342]จาก *สป.ศธ. ประกาศรายชื่อผู้ได้รับการเยียวยาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในชายแดนใต้ ครั้งที่ 13*, โดย ศธ. 360 องศา, 14 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://moe360.blog/2023/09/14/ops-moe-14092566/

ทรัพย์สินและบ้านเรือนเสียหายด้วย แต่มีปัญหาการเบิกจ่ายเงินกองทุนช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัยที่ไม่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย อาทิ ค่าถมดินและค่าแรงงาน ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาแนวทางช่วยเหลือ[343]

นอกจากการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ในปี 2566 รัฐมีการดำเนินการที่สำคัญ อาทิ การดำเนินกระบวนการพูดคุยสันติสุข โดยจัดทำ “แผนปฏิบัติการร่วมเพื่อสร้างสันติสุขแบบองค์รวม” หรือ Joint Comprehensive Plan towards Peace (JCPP) ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญ 2 ส่วน คือ การลดความรุนแรงในพื้นที่และการจัดการปรึกษาหารือกับประชาชนเพื่อนำไปสู่การแสวงหาทางออกทางการเมือง มีกรอบเวลาดำเนินการในปี 2566 - 2567[344] การสนับสนุนด้านทุนการศึกษาระดับปริญญาตรีในปีการศึกษา 2566 - 2570 จำนวน 500 ทุน วงเงิน 419.5 ล้านบาท ให้แก่กลุ่มเยาวชนเพื่อศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาและสนับสนุนค่าครองชีพในสาขาวิชาที่ขาดแคลน[345] การสนับสนุนอาหารกลางวันให้แก่โรงเรียนตาดีกาและโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 1,875 แห่ง รวม 171,324 คน เพื่อแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการ[346] และการติดตามดูแลช่วยเหลือทางใจแก่ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบและผู้ได้รับผลกระทบจากคดีความมั่นคงในพื้นที่[347]

1.2 การบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง

ในปี 2566 รัฐบาลได้ยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงเพิ่มเติมใน 5 พื้นที่ ส่งผลให้

> *“___ ปัจจุบันมีพื้นที่ที่ยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงแล้ว จำนวน 13 อำเภอ[348] ในขณะที่ประชาชนบางส่วนแสดงความคิดเห็นคัดค้านการยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินฯ เนื่องจากกังวลด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน[349] ___”*

อย่างไรก็ดี ยังคงมีการบังคับใช้กฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 และ พ.ร.บ. การรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 ซึ่งให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการด้านความมั่นคงและกระทบต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพบางประการของประชาชน ทั้งนี้ ในปี 2566 ปรากฏเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิหรือกระทบต่อการใช้เสรีภาพของประชาชนในพื้นที่ เช่น การตรวจสอบกิจกรรมของภาคประชาสังคมและการเมือง[350] การออกหมายเรียกและหมายค้นกับนักกิจกรรมและสื่อมวลชนที่รายงานข่าวเหตุวิสามัญฆาตกรรมในพื้นที่[351] การเรียกเด็กและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดงานกีฬาตาดีกา

---

[343]จาก หนังสือสำนักงาน ปภ. จังหวัดนราธิวาส ที่ นธ 0021/779 ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[344]จาก *‘ฉัตรชัย’ หัวหน้าคณะพูดคุยฯ เข้าพบผู้อำนวยความสะดวกมาเลเซีย สานต่อพูดคุยสันติภาพ*, โดย ไทยโพสต์, 9 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.thaipost.net/general-news/498460/

[345]จาก *ครม. เห็นชอบโครงการทุนอุดมศึกษาพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้เฟส 4 คนละ 4 หมื่น*, โดย กรุงเทพธุรกิจ, 8 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/health/education/1056741

[346]จาก *ครม. ไฟเขียว! หนุนอาหารกลางวันโรงเรียนชายแดนใต้ 1,875 แห่ง*, โดย ไทยพีบีเอส, 3 มกราคม 2566. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/323186

[347]จาก หนังสือศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 ที่ สธ 0819/245 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ขอส่งรายงานข้อมูลการดำเนินงานด้านสุขภาพจิต ปี 2566.

[348]ได้แก่ จังหวัดนราธิวาส 4 อำเภอ (สุไหงโก-ลก แว้ง สุคิริน ยี่งอ) จังหวัดปัตตานี 6 อำเภอ (ยะหริ่ง มายอ ไม้แก่น แม่ลาน กะพ้อ ทุ่งยางแดง) และจังหวัดยะลา 3 อำเภอ (เบตง กาบัง กรงปินัง).

[349]จาก *ไทยพุทธขยับ! รวมตัวค้านเลิก พ.ร.ก. ฉุกเฉินฯ ชายแดนใต้*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 8 ตุลาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/south-news/south-slide/122724

[350]จาก *นักสิทธิฯ ยื่อค้านตั้งคณะทำงานตรวจสอบบิดเบือนประวัติศาสตร์*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 29 มกราคม 2566. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/south-news/other-news/115621

[351]จาก *แจงยิบ! ปมหมายเรียก-ค้นบ้าน “สื่อวาร์ตานี - พ่อบ้านใจกล้า - สกัดขุดศพยาห์รี”*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 16 มีนาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/south-slide/11703

สัมพันธ์ ซึ่งมีภาพเด็กถือรูปผู้ก่อเหตุรุนแรงในขบวนพาเหรดไปสอบปากคำ[352] และการดำเนินคดีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำประชามติจำลองสำรวจความคิดเห็นจากการตั้งคำถามว่า “คุณเห็นด้วยกับสิทธิในการกำหนดชะตากรรมตนเองหรือไม่ ที่จะให้ประชาชนปาตานีสามารถออกเสียงประชามติแยกตัวเป็นเอกราชได้อย่างถูกกฎหมาย” ซึ่งนักวิชาการและภาคประชาสังคมมีความเห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นการใช้เสรีภาพการแสดงออกเชิงวิชาการ[353] นอกจากนี้ยังมีกรณีการตรวจเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม (DNA) โดยพบรายงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคงเข้าตรวจค้นในพื้นที่อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี และตรวจเก็บ DNA จากประชาชนซึ่งเป็นผู้หญิงอายุ 67 ปี[354]

1.3 สถานการณ์ด้านสิทธิเด็ก

นอกจากผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องประสบปัญหาด้านสุขภาพ ได้แก่ 1) ปัญหาภาวะทุพโภชนาการ เด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกลุ่มที่มีภาวะทุพโภชนาการมากที่สุดในประเทศและจากผลการสำรวจในปี 2565 พบเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี มีภาวะเตี้ยแคระแกร็นและภาวะผอมแห้งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ 2) ปัญหาการได้รับวัคซีนพื้นฐาน มีเด็กอายุต่ำกว่า 2 ปีที่ได้รับวัคซีนพื้นฐานครบถ้วนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ[355] และในปี 2566 พบรายงานการระบาดของโรคไอกรนในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนมาก ส่งผลให้เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปีเสียชีวิต 3 ราย[356] ในขณะที่ประวัติการได้รับวัคซีนไอกรนในกลุ่มผู้ติดเชื้อ พบว่าร้อยละ 66 ไม่ได้รับวัคซีน[357] 3) ปัญหาภาวะโลหิตจางของเด็กปฐมวัยที่มีจำนวนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ในขณะที่การจ่ายยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กซึ่งสามารถช่วยป้องกันภาวะ

ที่มา: BBC

ที่มา: อมรินทร์ ทีวี

[352]จาก *จ่อเรียก “ผู้นำศาสนา-ครูตาดีกา” เสี้ยมเด็กชูรูปกลุ่มป่วนใต้*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 26 กรกฎาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/south-news/south-slide/120538

จาก *‘ปกป้องเด็กชายแดนใต้’ ขอทุกฝ่ายอย่าละเมิดเด็ก หลังตกในวงล้อมมวลชนและการทหารทั้งจากรัฐและไม่ใช่รัฐ*, โดย ประชาไท, 30 กรกฎาคม 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/07/105238

[353]จาก *ทำไม “สิทธิกำหนดชะตากรรม” ไม่เท่ากับ “การเป็นเอกราช”*, โดย ไทยพีบีเอส, 20 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/328952

[354]จาก *เจ้าหน้าที่เก็บ DNA ชาวบ้านผู้หญิง อายุ 67 ปี ในพื้นที่ หมู่ 2 ตำบลตุยง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี* [อ้างอิงจากสถานะเฟซบุ๊ก], โดย เครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากกฎหมายพิเศษ JASAD, 20 กันยายน 2566. สืบค้นจาก https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid036iEkTg5VXg2bTxNfNP1FNbWHxof3W95AKYKinhrGpK7FcT4MCPVMMBqnvHBt8Lrul&id=100064721677483&mibextid=qC1gEa

[355]จาก *การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีใน 12 จังหวัดของประเทศไทย พ.ศ. 2565*, โดย ยูนิเซฟ, 26 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://www.unicef.org/thailand/th/reports/รายงานการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย-12-จังหวัด

[356]จาก *เข้าใจว่าเป็นหวัด ไอกรน ทำเด็กเล็กเสียชีวิตเพิ่มอีก 1 คน ระบาดหนัก ยอดติดเชื้อทะลุ 140 คน จังหวัดปัตตานี*, โดย ช่อง 7, 26 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://news.ch7.com/detail/694486

[357]จาก *สธ. เผยสถานการณ์ติดเชื้อ ‘ไอกรน’ ภาคใต้ 54% เป็นเด็กต่ำขวบปี ห่วงผู้ป่วย 2 ใน 3 ไม่ได้วัคซีน*, โดย มติชน, 3 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_4313508

ดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่[358] 4) ปัญหาการพยายามฆ่าตัวตาย โดยในปี 2566 มีรายงานเด็กที่เสียชีวิตจากการพยายามทำร้ายตนเอง 2 ราย และเด็กที่พยายามทำร้ายตนเองแต่ไม่เสียชีวิต 156 ราย[359] ลดลงเล็กน้อยจากปี 2565 ที่มีจำนวน 166 ราย โดยสาเหตุหลักยังคงมาจากปัญหาด้านสัมพันธภาพทั้งในครอบครัวและกับผู้อื่น และ 5) ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและทับซ้อนกับปัจจัยอื่น ๆ ส่งผลให้เด็กและสตรีเข้าไม่ถึงกระบวนการคุ้มครองและช่วยเหลือเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพ[360]

สำหรับสถานการณ์ปัญหาด้านการศึกษา มีรายงานว่าเด็กในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่ได้เข้าเรียนระดับชั้นประถมศึกษา แต่ยังขาดทักษะขั้นพื้นฐานที่จำเป็น เด็กอายุ 7 - 8 ปีมีทักษะการอ่านขั้นพื้นฐานในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ[361] โดยข้อมูลดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการประเมินความสามารถด้านภาษาและการคำนวณ ในปีการศึกษา 2565 ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 3 ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่แม้จะมีผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านและการคำนวณเพิ่มขึ้นจากปี 2563 และ 2564 แต่ยังคงอยู่ในระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ[362] นอกจากนี้ยังพบเด็กในวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานีและนราธิวาสเข้าไม่ถึงระบบการศึกษามีจำนวนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ[363]

1.4 สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิทธิชุมชน

พบสถานการณ์ที่สำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ อาทิ 1) การคัดค้านการขอประทานบัตรสำหรับการทำโครงการเหมืองแร่อุตสาหกรรมชนิดหินแกรนิตเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้างในพื้นที่อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี[364] 2) การคัดค้านกรมทรัพยากรน้ำขุดพรุลานควายในพื้นที่จังหวัดยะลาและปัตตานี จำนวน 100 ไร่[365] 3) การคัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวลในพื้นที่อำเภอยะหา จังหวัดยะลา[366] และ 4) ปัญหาสิทธิในที่ดินทำกินรอบพื้นที่เตรียมประกาศเขตอุทยานแห่งชาติน้ำตกซีโป จังหวัดนราธิวาส[367] โดยมีรายงานเกี่ยวกับการคุกคามผู้ที่ออกมาคัดค้านโครงการต่าง ๆ อาทิ การข่มขู่ผู้นำชุมชน และการสร้างความหวาดกลัวแก่ชุมชนรอบพื้นที่โครงการ

ที่มา: ประชาไท

[358]จาก หนังสือศูนย์อนามัยที่ 12 ที่ สธ 0922.03/2226 ลงวันที่ 15 ธันวาคม 2566 เรื่อง ขอส่งข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[359]จาก หนังสือศูนย์สุขภาพจิตที่ 12 ที่ สธ 0819/245 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2566. งานเดิม.

[360]จาก การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว. ใน *สมัชชาสิทธิมนุษยชน* ประจำปี 2566. เมื่อวันที่ 23 - 24 สิงหาคม 2566. โดยสำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน, กรุงเทพฯ. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

[361]จาก *การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีใน 12 จังหวัดของประเทศไทย พ.ศ. 2565*. งานเดิม.

[362]จาก หนังสือศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด่วนที่สุด ที่ ศธ 02148/1138 ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2566 เรื่อง ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2566.

[363]จาก *การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีใน 12 จังหวัดของประเทศไทย พ.ศ. 2565*. งานเดิม.

[364]จาก *ฮือล้มเวทีประชาคม "สัมปทานเหมืองหินสายบุรี"*, โดย สำนักข่าวอิศรา, 1 มิถุนายน 2566. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/south-news/other-news/119000

[365]จาก *135 รายชื่อ ประชาชนคัดค้าน กรมทรัพยากรน้ำขุด 'พรุลานควาย' ทำลายที่เลี้ยงสัตว์ บุกรุกที่ดิน ปชช.*, โดย ประชาไท, 20 เมษายน 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/04/103745

[366]จาก *ยะลา : ชาวตำบลปะแต ค้านสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวลในชุมชน ป้องสายน้ำและวิถีชีวิตชุมชน*, โดย ประชาไท, 22 พฤศจิกายน 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/11/106924

[367]จาก *'เครือข่ายที่ดินนราธิวาส' ร้องเรียนถูกละเมิดสิทธิในที่ดินทำกิน ทั้งที่รัฐยังไม่ประกาศเขตอุทยาน*, โดย ประชาไท, 22 ธันวาคม 2566. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/12/107342

2 การดำเนินการของ กสม.

ในปี 2566 กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับประเด็นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ตรวจสอบจำนวน 5 คำร้อง ลดลงจากปีก่อนหน้าที่มี 7 คำร้อง และ กสม. ได้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อแก้ไขปัญหา อาทิ กรณีได้รับความเดือดร้อนจากการปิดล้อมและตรวจค้นของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง กรณีการขุดศพเพื่อพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล กรณีโรงเรียนไม่อนุญาตให้นักเรียนมุสลิมสวมฮิญาบ และกรณีช่วยเหลือให้ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิได้รับสวัสดิการจากรัฐ รวมทั้งมีการลงพื้นที่สังเกตการณ์เวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการโรงไฟฟ้าชีวมวลในพื้นที่จังหวัดยะลา สำหรับเรื่องที่รับไว้ตรวจสอบ ได้แก่ กรณีกล่าวอ้างว่าหน่วยงานด้านความมั่นคงจัดทำสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบุคคลทำให้ได้รับความเสื่อมเสียและด้อยค่านักปกป้องสิทธิมนุษยชน และกรณีกล่าวอ้างว่าถูกเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงทำร้ายร่างกายในขณะถูกควบคุมตัว โดยมีรายงานผลการตรวจสอบเกี่ยวกับประเด็นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำคัญ ดังนี้

1) กรณีกระบวนการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีลักษณะบังคับให้ผู้ต้องหารับสารภาพ ซึ่ง กสม. เห็นว่า กระบวนการสอบสวนที่มีระยะเวลานานโดยไม่คำนึงถึงสภาพร่างกายหรือจิตใจของผู้ถูกสอบสวน รวมถึงไม่มีกล้องโทรทัศน์วงจรปิดในห้องสอบสวนเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมีข้อเสนอแนะให้ ตร. กำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติสำหรับพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับระยะเวลาที่เหมาะสมและจัดให้มีการบันทึกภาพเคลื่อนไหวขณะทำการสอบสวนบุคคล[368]

2) กรณีหน่วยงานรัฐจัดทำสื่อที่มีเนื้อหาทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้รับความเสื่อมเสียและด้อยค่านักปกป้องสิทธิมนุษยชน ซึ่ง กสม. เห็นว่าเป็นการกระทำในลักษณะคุกคามหรือสร้างอุปสรรคทางอ้อมให้แก่นักปกป้องสิทธิมนุษยชนอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จึงมีข้อเสนอแนะให้ทำลายสื่อดังกล่าว หยุดการเผยแพร่และทบทวนการผลิตและเผยแพร่สื่อ ตลอดจนวิธีปฏิบัติการทางการข่าวที่คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนเพื่อป้องกันมิให้เป็นการคุกคามและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่เจ้าหน้าที่ต่อบทบาทหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน[369]

3) กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม (DNA) ซึ่ง กสม. เห็นว่า แม้การตรวจเก็บ DNA ได้กระทำโดยมีเอกสารแสดงความยินยอม แต่ไม่มีผู้นำท้องถิ่นช่วยประสานงานและสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างครบถ้วน ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการให้ความยินยอมโดยอิสระ จึงเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานรัฐที่จัดเก็บ DNA ลบหรือทำลายข้อมูลและทำความเข้าใจต่อผู้ถูกตรวจเก็บ DNA ให้รับทราบสิทธิของตน รวมถึงเน้นย้ำเจ้าหน้าที่ในการแจ้งข้อมูลที่จำเป็นให้แก่บุคคลที่จะถูกเก็บ DNA[370]

ในด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน กสม. ได้ขับเคลื่อนงานด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง โดยจัดการอบรมเรื่องสิทธิมนุษยชนให้แก่ผู้นำและนักวิชาการด้านศาสนาเพื่อสร้างความตระหนักรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนและร่วมเป็นกลไกส่งเสริมสิทธิมนุษยชนระดับพื้นที่ร่วมกับ กสม. และอบรมให้แก่เครือข่ายผู้ทำงานด้านสิทธิสตรีเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว รวมทั้งหารือร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ประเด็นสถานการณ์ด้านพลังงานและการบริหารจัดการพลังงานไฟฟ้า

[368]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 89/2566 เรื่อง กรณีกล่าวอ้างว่า กระบวนการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรภาค 9 มีลักษณะบังคับให้ผู้ต้องหายอมรับสารภาพ.

[369]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 111/2566 เรื่อง สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว อันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น กรณีกล่าวอ้างว่า กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า จัดทำสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ทำให้ได้รับความเสื่อมเสียและด้อยค่านักปกป้องสิทธิมนุษยชน.

[370]จาก รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ 183/2566 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายอันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม (DNA) โดยละเมิดสิทธิมนุษยชน.

3 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

พัฒนาการหรือความก้าวหน้า

ในปี 2566 รัฐบาลมีการดำเนินการเพื่อแก้ไขสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ กสม. หลายประการ อาทิ การปรับลดพื้นที่ประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 การดำเนินการเพื่อลดความรุนแรงผ่านกระบวนการพูดคุยสันติสุข และการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง ซึ่งจะต้องได้รับการช่วยเหลือตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 และกติกา ICCPR ข้อ 2 สำหรับการพัฒนาเด็กในพื้นที่มีความก้าวหน้าในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการของเด็กเล็กและการจัดสรรงบประมาณด้านอาหารกลางวันในโรงเรียนสอนศาสนา รวมถึงการสนับสนุนด้านทุนการศึกษา อันสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 54 กติกา ICESCR ข้อ 11 ข้อ 12 และอนุสัญญา CRC ข้อ 24 ในการส่งเสริมให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และได้รับมาตรฐานสาธารณสุขที่สูงที่สุด ซึ่ง กสม. สนับสนุนให้รัฐร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ สร้างความรู้ความเข้าใจและประสานกลไกการทำงานกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ทุกคนได้รับการปกป้องคุ้มครองตามหลักสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

ปัญหาหรืออุปสรรค

จากสถานการณ์ความรุนแรงที่เพิ่มขึ้น การคงมาตรการการใช้กฎหมายความมั่นคงของรัฐที่จำกัดสิทธิเสรีภาพจึงเป็นข้อท้าทายสำคัญที่ต้องดำเนินการด้วยความเป็นธรรมและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตาม

“—— กสม. มีข้อห่วงกังวลต่อการปิดล้อมตรวจค้นที่นำไปสู่การวิสามัญฆาตกรรมที่ยังคงเกิดขึ้นอยู่และมีผู้นำหมู่บ้านเสียชีวิตจากการทำหน้าที่เจรจาเกลี้ยกล่อม รวมถึงการตรวจเก็บ DNA จากบุคคลที่มิใช่ผู้ต้องหาหรือบุคคลเป้าหมาย ——”

ซึ่ง กสม. เคยมีข้อเสนอแนะให้มีมาตรการในการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของประชาชนที่ทำหน้าที่เจรจา และไม่ควรตรวจเก็บ DNA จากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ต้องหา เพื่อป้องกันมิให้กระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวอันได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 32 และกติกา ICCPR ข้อ 17 ตลอดจนจำนวนเรื่องร้องเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีเข้ามายัง กสม. ซึ่งแม้ว่าจะมีจำนวนลดลง แต่ตรวจสอบแล้วบางกรณียังพบการกระทำหรือละเลยการกระทำอันสุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดตามอนุสัญญา CAT และ พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

นอกจากนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายความมั่นคงที่ตรวจสอบการทำกิจกรรมและดำเนินคดีต่อสื่อมวลชนและนักกิจกรรมในพื้นที่ กสม. เห็นว่า เสรีภาพในการแสดงออกเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่ได้รับการรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 25 และ 34 ตลอดจนกติกา ICCPR ข้อ 19

“—— โดยการใช้เสรีภาพอาจถูกจำกัดได้ภายใต้เงื่อนไขด้านความมั่นคงของรัฐ แต่ในประเด็นที่มีความซับซ้อนและอ่อนไหว หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐควรใช้ช่องทางการสื่อสารสร้างความเข้าใจร่วมกัน และพึงหลีกเลี่ยงการบังคับใช้กฎหมายที่จะสร้างความหวาดกลัวในการใช้เสรีภาพของประชาชน ——”

ซึ่งจะมีส่วนช่วยลดเงื่อนไขที่นำไปสู่ความขัดแย้งเพิ่มเติมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนพึงระมัดระวังมิให้กระทบต่อสิทธิของเด็กและคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กตามที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญและอนุสัญญา CRC เป็นสำคัญ

สำหรับสถานการณ์ของเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังมีปัญหาด้านสุขภาพและการศึกษา โดยภาวะทุพโภชนาการและการได้รับวัคซีนพื้นฐานที่ครบถ้วนยังน่าห่วงกังวล มีเด็กเสียชีวิตจากโรคไอกรนซึ่งสามารถป้องกันได้ด้วยวัคซีน รวมถึงมีเด็กที่เข้าไม่ถึงการศึกษา ซึ่งเป็นข้อท้าทายที่สำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเพื่อพัฒนาและปรับปรุงสถานการณ์ให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องตามอนุสัญญา

CRC ข้อ 28 ในการดำเนินมาตรการเพื่อสนับสนุนการเข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอและลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคัน รวมทั้งเด็กในกลุ่มที่ครอบครัวได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบและไม่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย ไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยา รัฐมีหน้าที่ทำให้เด็กทุกคนได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางด้านสุขภาพและการศึกษาอย่างทั่วถึง

ในส่วนของปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน ซึ่งขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของโครงการพัฒนาอย่างรอบด้าน และกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของโครงการที่ยังมีข้อโต้แย้งในประเด็นความไม่ครอบคลุมผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้ที่อาจได้รับผลกระทบอย่างรอบด้านแท้จริงนั้น รัฐต้องดำเนินการเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแสดงความคิดเห็นก่อนการดำเนินการใด ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง ตามมาตรา 43 (2) และ 58 ของรัฐธรรมนูญ ตลอดจนสิทธิในการมีส่วนร่วมในการบริหารรัฐกิจตามกติกา ICCPR ข้อ 25 และสิทธิของบุคคลในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามมาตรฐานสูงสุดเท่าที่เป็นไปได้ตามกติกา ICESCR ข้อ 12

4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. เห็นควรมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 รัฐบาล โดย กอ.รมน. ภาค 4 สน. ควรทบทวนการใช้กฎหมายความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นระยะตามสถานการณ์ รวมถึงยกเลิกกฎหมายดังกล่าวในพื้นที่ที่หมดความจำเป็น และกำชับให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ด้านความมั่นคงระมัดระวังในการบังคับใช้กฎหมายที่ต้องเป็นไปตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และสอดคล้องกับอนุสัญญา CAT ตลอดจนคำนึงถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี และศาสนาในพื้นที่ซึ่งมีความอ่อนไหว

4.2 รัฐบาล โดย ศอ.บต. และ พม. ควรพิจารณาหาแนวทางหรือมาตรการที่เหมาะสมในการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบที่ไม่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการ 3 ฝ่าย เพื่อประกันว่าผู้ได้รับผลกระทบทุกกลุ่มจะได้รับการช่วยเหลือเยียวยาอย่างครอบคลุมและเป็นธรรม

4.3 รัฐบาล โดย กอ.รมน. ภาค 4 สน. ควรให้ความสำคัญและมีมาตรการในการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของประชาชนที่ช่วยทำหน้าที่เป็นผู้เจรจาเกลี้ยกล่อมในระหว่างเหตุการณ์การปิดล้อมตรวจค้นและหลีกเลี่ยงพื้นที่บริเวณที่มีความเสี่ยงสูงที่จะได้รับอันตรายต่อชีวิตและร่างกาย รวมถึงเน้นย้ำให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจเก็บ DNA ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน หลีกเลี่ยงการตรวจเก็บ DNA จากผู้ที่ไม่ใช่ผู้ต้องหาหรือบุคคลเป้าหมาย

4.4 รัฐบาล โดย ศธ. และ ศอ.บต. ควรจัดสรรงบประมาณค่าอาหารกลางวันแก่เด็กที่อยู่ในการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาทางเลือกอย่างทั่วถึง และ สธ. ควรดำเนินการเชิงรุกในการสำรวจเด็กที่ยังไม่ได้รับวัคซีนพื้นฐานครบถ้วนตามเกณฑ์ ควบคู่ไปกับการทำงานร่วมกับองค์กรทางศาสนาในการสร้างความรู้ความเข้าใจกับผู้ปกครองให้นำเด็กเข้ารับวัคซีนอย่างครบถ้วนเพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพอนามัยของเด็ก

4.5 รัฐบาล โดย ทส. ควรกำชับให้หน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชนที่ดำเนินโครงการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และให้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจให้ครอบคลุม ครบถ้วน รอบด้าน รวมถึงเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการอย่างเหมาะสม

บทที่

06

บทสรุป

บทสรุป

การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยเป็นการดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยในการจัดทำรายงานดังกล่าวประกอบด้วยการติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565 ที่ได้เสนอต่อ ครม. รวมทั้งการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งการดำเนินการที่สำคัญของ กสม. ในปี 2566 ซึ่งได้จัดทำเป็นประมวลสถานการณ์โดยสรุปเพื่อประเมินความก้าวหน้าในการแก้ไขปัญหาของรัฐและอุปสรรคที่ยังคงมีอยู่ในการที่ประชาชนจะได้เข้าถึงสิทธิมนุษยชนสอดคล้องตามสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองไว้ตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ดังมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

1 การติดตามผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2565

จำนวน 96 ข้อ มีหน่วยงานตอบกลับจำนวน 30 หน่วยงาน โดยในภาพรวมพบว่าหน่วยงานไม่ขัดข้องต่อรายงานและเห็นว่าข้อเสนอแนะของ กสม. จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสิทธิมนุษยชนของประเทศ ซึ่งมีผลการดำเนินการที่สำคัญและมีความเห็นเพิ่มเติมในบางประเด็น อาทิ

ในสถานการณ์เฉพาะ

ประเด็นการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 หน่วยงานมีความเห็นเพิ่มเติมเพื่อให้รัฐถอดบทเรียนและจัดทำแนวปฏิบัติอย่างเป็นระบบ รวมถึงเตรียมความพร้อมกับภาวะวิกฤตด้านสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สำหรับผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมปี 2564 - 2565 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้การช่วยเหลือตามกฎหมาย

สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

รัฐได้เตรียมความพร้อมหลัง พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มีผลใช้บังคับ มีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) มาเป็นมาตรการทางเลือกแทนการจำคุกและบรรเทาปัญหาความแออัดในเรือนจำ อีกทั้งกำชับให้เจ้าหน้าที่ใช้ความระมัดระวังในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อระงับการแพร่หลายของข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์และการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์ออกจากระบบคอมพิวเตอร์ที่อาจกระทบต่อการใช้เสรีภาพในการแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็นทางออนไลน์

สถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

รัฐได้จัดทำร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงานอิสระ พ.ศ. .... และปรับปรุงให้โครงการบางประเภทจัดทำรายงานประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น รวมทั้งหน่วยงานรัฐมีความเห็นเพิ่มเติมต่อกรณี

ที่มา: Freepik

ที่มา: Freepik

การสร้างหลักประกันสุขภาพของแรงงานข้ามชาติและเด็กผู้ติดตาม โดยอาจจัดทำกฎหมายหรือระเบียบเพื่อให้มีผลบังคับใช้แทนระบบสมัครใจ ควรเพิ่มเติมข้อมูลปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากสภาพภูมิอากาศ ควรจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในมิติต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือเด็กที่อาจหลุดออกจากระบบการศึกษา รวมถึงจัดทำแผนพัฒนาระบบหลักประกันความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับอุดมศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

สถานการณ์ของกลุ่มบุคคล

รัฐได้จัดทำโครงการและกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อป้องกันและส่งเสริมการตระหนักรู้ของเด็กและเยาวชนจากภัยออนไลน์ การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของเด็ก การผลักดันร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับบำเหน็จบำนาญของผู้สูงอายุการให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุ การพัฒนาเว็บไซต์ของ ดศ. เพื่อให้คนพิการเข้าถึงและใช้งานได้อย่างเท่าเทียม การแก้ไขกฎ ก.พ. โดยยกเลิกการกำหนดให้โรคจิต (psychosis) หรือโรคอารมณ์ผิดปกติ (mood disorder) เป็นโรคต้องห้ามในการรับราชการ และจัดทำร่างแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และบุคคลในครอบครัว

อย่างไรก็ตาม มีบางประเด็น กสม. ยังไม่พบความคืบหน้าในการดำเนินการตามข้อเสนอแนะจากหน่วยงาน ได้แก่ ประเด็นนักปกป้องสิทธิมนุษยชนสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ และสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น

2 การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยปี 2566

ซึ่ง กสม. ได้ติดตามสถานการณ์ รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและจัดทำโดยสรุป ประกอบไปด้วย สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค การดำเนินการของ กสม. การประเมินสถานการณ์เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและความก้าวหน้าของรัฐและสะท้อนปัญหาและอุปสรรคที่ยังคงเกิดขึ้นอยู่ เพื่อเสนอแนะต่อรัฐบาลให้มอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยแบ่งออกเป็นการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล และสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

2.1 สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ในปี 2566 มีพัฒนาการที่แสดงถึงความตั้งใจและเจตจำนงของรัฐที่มีต่อประเด็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองโดยออกเป็นกฎหมาย เช่น กฎหมายว่าด้วยการปรับเป็นพินัยเพื่อปรับปรุงแก้ไขโทษให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด อันจะช่วยให้บุคคลไม่ต้องรับโทษเกินสมควรและแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรม การมีผลบังคับใช้ของกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายและการออกระเบียบปฏิบัติเพื่ออำนวยความสะดวกให้คนพิการและผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิในการเลือกตั้ง

ในขณะที่การดำเนินการของรัฐเพื่อให้สอดคล้องตามสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมได้กำหนดระยะเวลาดำเนินงานในการสอบสวนและดำเนินคดีเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยไม่ล่าช้าและเสียสิทธิประโยชน์ การเตรียมความพร้อมเพื่อสนับสนุนให้ผู้พ้นโทษมีงานทำและลดอัตราการกระทำความผิดซ้ำ การนำผู้กระทำความผิดกรณีการทรมานและบังคับบุคคลให้สูญหายและผู้กระทำความผิดต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้มีผลการดำเนินการของรัฐที่อนุมัติการให้ความช่วยเหลือทางการเงินในกระบวนการยุติธรรมจากกฎหมาย 2 ฉบับให้แก่ประชาชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า

อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประชาชนควรมีกฎหมายให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งในปีนี้ประเทศไทยยังไม่ได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญา CPED และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญา CAT (OPCAT) อีกทั้งยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้กฎหมายการชุมนุมสาธารณะยังมีส่วนที่อาจเป็นอุปสรรคต่อประชาชนในการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบที่ควรต้องได้รับการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับหลักการสากล

สำหรับการดำเนินการของรัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสิทธิของประชาชนในด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองพบว่า รัฐยังไม่มีแนวทางในการใช้ความเห็นทางการแพทย์เกี่ยวกับสภาพร่างกายและสภาพจิตใจของผู้ถูกควบคุมตัวประกอบการพิจารณากรณีการทรมาน และยังไม่มีมาตรการหรือแนวทางในการเยียวยาผู้เสียหายจากการทรมานหรือบังคับให้สูญหายที่ชัดเจน อีกทั้งมีความห่วงกังวลเกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาจำแนกผู้ต้องขังในสถานที่คุมขังของกรมราชทัณฑ์ซึ่งจะต้องไม่เป็นการเลือกปฏิบัติและจะเป็นประโยชน์ต่อการลดความแออัดในเรือนจำเพื่อให้สัดส่วนของผู้ต้องขังสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ

ในการติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐยังไม่ได้กำหนดขอบเขตการทำหน้าที่ของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนให้ชัดเจนและเจ้าหน้าที่รัฐขาดความเข้าใจบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน การดำเนินการของรัฐเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิบางประการที่อาจไม่บรรลุผลเท่าที่ควร อาทิ กสม. ยังคงได้รับเรื่องร้องเรียนการดำเนินคดีอาญาล่าช้าและกรณีการกระทำทรมาน รวมถึงไม่พบความคืบหน้าในการติดตามตัวผู้ถูกบังคับให้สูญหาย มีรายงานนักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกข่มขู่คุกคามและฟ้องร้องดำเนินคดี (slapp) และสื่อมวลชนถูกข่มขู่คุกคาม ข้อท้าทายเกี่ยวกับการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนที่ถูกรบกวน รวมถึงการทำหน้าที่ของสื่อบางสำนักและการใช้เสรีภาพในการแสดงออกผ่านทางออนไลน์ของประชาชนที่กระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น ดังนั้น จากปัญหาและอุปสรรคในด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ยังประสบอยู่ กสม. จึงเน้นย้ำให้รัฐบาลดำเนินการให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย การพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่นักปกป้องสิทธิมนุษยชน

2.2 สถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ในปี 2566 มีพัฒนาการที่แสดงถึงความตั้งใจและเจตจำนงของรัฐในการคุ้มครองและส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ที่มา: เวิร์คพอยท์

ของประชาชนอันสอดคล้องกับบริบทของประเทศ โดยออกเป็นกฎหมาย เช่น การแก้ไขกฎหมายคุ้มครองแรงงานให้ยืดหยุ่นครอบคลุมผู้ที่ทำงานนอกสถานประกอบการ การจัดทำร่างกฎหมายเพื่อคุ้มครองแรงงานอิสระที่มีหลากหลายรูปแบบในยุคปัจจุบัน อีกทั้งร่างกฎหมายแรงงานสัมพันธ์และแรงงานสัมพันธ์ในรัฐวิสาหกิจเพื่อให้แรงงานได้ใช้สิทธิรวมกลุ่มเจรจาต่อรองสิทธิของตนได้ดียิ่งขึ้น การยกระดับเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยในหลายพื้นที่ โดยจัดทำร่างกฎหมายอากาศสะอาดอันจะมีส่วนให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี รวมถึงมีกระบวนการจัดทำกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ราษฎรซึ่งได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ

สำหรับการดำเนินการของรัฐเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนที่ทุกคนพึงจะได้รับให้เกิดขึ้นจริงนั้น รัฐได้ดำเนินการในหลายด้าน อาทิ การจัดหางานผ่านระบบออนไลน์และออกตรวจแรงงานเพื่อให้การคุ้มครองแรงงานในสถานประกอบการต่าง ๆ การหารือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อลดขั้นตอนและค่าธรรมเนียมในการนำเข้าแรงงานข้ามชาติ การเพิ่มสิทธิประโยชน์ในหลักประกันสุขภาพ รวมทั้งแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตายเชิงรุกในชุมชนและสถานศึกษา เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตตามมาตรฐานสูงสุด สำหรับการแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง PM 2.5 ได้จัดทำแผนปฏิบัติการให้ครอบคลุมพื้นที่เมือง พื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตรกรรม นอกจากนี้ รัฐได้เพิ่มโอกาสการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาโดยปรับปรุงเงื่อนไขในการ

กู้ยืมเงินของ กยศ. เพื่อลดความเหลื่อมล้ำให้แก่ผู้ที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ในมิติการใช้และเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความคืบหน้าที่กำหนดให้การก่อสร้างหรือขยายสิ่งก่อสร้างบริเวณหรือในทะเลต้องจัดทำรายงาน EIA และประชาชนจะสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้ในแต่ละขั้นตอน สำหรับการขับเคลื่อนแผน NAP ได้ดำเนินมาสู่แผนระยะที่ 2 (ปี 2566 - 2570) โดยยังคงมุ่งในประเด็นหลักเดิมเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความเข้าใจให้ภาคธุรกิจคำนึงถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนให้ดียิ่งขึ้น

สำหรับความสำเร็จในการดำเนินการของรัฐเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิอย่างแท้จริง ในปี 2566 ด้านแรงงานพบว่า ครม. มีมติให้แรงงานข้ามชาติขึ้นทะเบียนตามกฎหมาย รวมถึงลดค่าธรรมเนียมการตรวจลงตราและค่าธรรมเนียมคำขออนุญาตเพื่ออยู่ในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว เพื่อให้แรงงานข้ามชาติได้รับการคุ้มครองทั้งด้านสุขภาพและด้านแรงงาน ด้านการดูแลสุขภาพอนามัย รัฐขยายโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น โดยสามารถรับบริการได้ทั้งร้านขายยาใกล้บ้านหรือผ่านบริการการแพทย์ทางไกลออนไลน์ ด้านการจัดการที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ มีผลการจัดสรรที่ดินของ คทช. ให้แก่ประชาชนที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2558 - 2566 ขณะเดียวกัน ครม. เห็นชอบผลการปรับปรุงแผนที่แนวเขต One map ไปแล้ว 3 กลุ่มจังหวัด และมีแผนงานในส่วนที่เหลืออีก 4 กลุ่มจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยซึ่งจะมีส่วนช่วยให้มีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น

ที่มา: Freepik

อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงสิทธิด้านเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม รัฐควรพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อเติมเต็มสิทธิของประชาชนให้ได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่ ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองแรงงานจากการถูกเลือกปฏิบัติและกลุ่มแรงงานนอกระบบที่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่การจัดทำกฎหมายบางฉบับยังคงอยู่ในกระบวนการอีกหลายขั้นตอนเพื่อนำมาใช้บังคับ อาทิ กฎหมายอากาศสะอาดและกฎหมายเกี่ยวกับควบคุมการใช้กัญชาในกลุ่มเด็กและเยาวชน

การดำเนินการของรัฐที่ควรพัฒนาเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิได้ดียิ่งขึ้น อาทิ รัฐยังขาดมาตรการจูงใจเพื่อให้แรงงานเข้าสู่ระบบประกันสังคมและการซื้อหลักประกันสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ การแก้ไขปัญหาวิกฤตการขาดแคลนและภาระงานของบุคลากรทางการแพทย์ที่ส่งผลกระทบต่อการให้บริการสาธารณสุข การป้องกันการใช้กัญชาในกลุ่มเด็กและเยาวชนให้เข้มงวด รวมถึงมาตรการแจ้งเตือนค่าฝุ่นละออง PM 2.5 ที่เกินเกณฑ์มาตรฐานเพื่อให้ประชาชนระมัดระวังสุขภาพอนามัยของตนเองอาจไม่เพียงพอ อีกทั้งการขาดกลไกไม่ว่าทางกฎหมายหรือมาตรการที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อสิทธิของประชาชน อาทิ การละเมิดสิทธิและเลือกปฏิบัติต่อแรงงาน แรงงานนอกระบบไม่มีความมั่นคงในการจ้างงานและไม่อยู่ในระบบประกันสังคม กลุ่มแรงงานข้ามชาติส่วนหนึ่งไม่สามารถขึ้นทะเบียนได้ตามกำหนดและไม่มีหลักประกันสุขภาพ นอกจากนี้ หลักประกันสุขภาพยังมีความเหลื่อมล้ำในแต่ละระบบ สถิติการฆ่าตัวตายมีแนวโน้มสูงขึ้นโดยเฉพาะความเสี่ยงในกลุ่มเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี และจำนวนผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้กัญชาที่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเพิ่มสูงขึ้น สำหรับการส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาพบว่ามีข้อจำกัดในการกู้ยืมเงิน กยศ. ในบางสาขาวิชา

ในส่วนการจัดทำกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และป่าชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเข้าไปใช้ประโยชน์ของประชาชนให้ถูกต้องตามกฎหมายพบว่ามีความล่าช้า ทำให้เกิดผลกระทบจากปัญหาที่ดินทับซ้อนและต้องถูกดำเนินคดี ในขณะที่โครงการพัฒนาทั้งของภาครัฐและเอกชน

ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ จึงมีข้อร้องเรียนในหลายกรณีและบางส่วนเกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพอนามัย สำหรับการดำเนินธุรกิจที่ส่งผลต่อสิทธิมนุษยชนพบปัญหาการเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม การถูกเลือกปฏิบัติในสถานประกอบการ นักปกป้องสิทธิมนุษยชนถูกข่มขู่คุกคามหรือมีคดีจากการคัดค้านโครงการของภาคธุรกิจ รวมถึงข้อห่วงกังวลถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของประชาชนซึ่งมีการลงทุนหรือทำธุรกิจข้ามพรมแดนจากทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจไทย จากปัญหาและอุปสรรคด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประชาชนที่กล่าวมาข้างต้น กสม. จึงขอให้รัฐบาลดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย มาตรการ และเร่งรัดแก้ไขปัญหาในแต่ละด้าน รวมทั้งการดำเนินการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้มีประสิทธิผล

2.3 สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล

ในปี 2566 มีพัฒนาการที่แสดงถึงความตั้งใจและเจตจำนงของรัฐเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายที่สำคัญเพื่อปกป้อง คุ้มครอง และส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของกลุ่มบุคคลตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน อาทิ การมีผลใช้บังคับของกฎหมายเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำที่เกี่ยวกับเพศ มีความก้าวหน้าที่สำคัญเพื่อให้มีกฎหมายคุ้มครองและส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลหลากหลายทางเพศ การพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการกระทำผิดต่อเด็ก

ที่มา: มูลนิธิเด็กโสสะแห่งประเทศไทย

ให้ครอบคลุมผ่านสื่อออนไลน์ที่มีหลากหลายรูปแบบ และการจัดทำกฎหมายหลายฉบับเพื่อสร้างความมั่นคงทางรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ รวมทั้งการผลักดันกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อให้เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา นอกจากนี้ รัฐได้จัดทำกฎหมายลำดับรองเพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่ตั้งครรภ์ในระหว่างการศึกษาโดยกำหนดให้สามารถเรียนต่อในสถานศึกษาได้ รวมทั้งการออกประกาศให้มีกระบวนการคัดกรองคนต่างด้าวที่เข้ามาในประเทศแต่ไม่สามารถเดินทางกลับประเทศที่เป็นภูมิลำเนาได้และหากถูกส่งตัวกลับประเทศต้นทางจะมีความเสี่ยงได้รับอันตรายต่อชีวิต และที่สำคัญการประกาศใช้กฎ ก.พ. ที่ไม่มีการกำหนดให้โรคจิตหรือโรคอารมณ์ผิดปกติเป็นโรคต้องห้ามในการรับราชการตามข้อเสนอแนะของ กสม. เพื่อไม่ให้เป็นการเลือกปฏิบัติและตีตราคนพิการ

ในปี 2566 มีผลดำเนินการของรัฐเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในหลายด้าน เช่น การจัดงบประมาณต่อเนื่องเพื่ออุดหนุนการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด - 6 ปี เพื่อสนับสนุนการดูแลและพัฒนาเด็กเล็ก การแก้ไขปัญหาสถานะบุคคลหลายหน่วยงานได้จัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นเพื่อสนับสนุนการตรวจ DNA ในกรณีที่เกิดความรุนแรงต่อเด็กมีทีมที่ปรึกษาลงพื้นที่เพื่อให้คำปรึกษาประสานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การดูแลอย่างเหมาะสม การเตรียมความพร้อมและอบรมให้แก่อาสาสมัครและบุคคลทั่วไปเพื่อให้การดูแลผู้สูงอายุที่จะมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น การเน้นย้ำเกี่ยวกับการล่วงละเมิดและคุกคามทางเพศโดยเจ้าหน้าที่รัฐให้ถือเป็นความผิดร้ายแรง สำหรับคนพิการได้รับการส่งเสริมเพื่อให้เข้าถึงเทคโนโลยีและการใช้อุปกรณ์สื่อสารที่จำเป็นในการทำธุรกรรมทางการเงิน รวมถึงการจัดระบบให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิทางการศึกษาผ่านการเรียนรวมทั้งในระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษา มีแนวทางและการดำเนินการเพื่อให้การช่วยเหลือกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยที่อยู่ในชุมชนแออัดและชุมชนริมทางรถไฟที่มีปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งรวมถึงการสำรวจข้อมูลคนไร้บ้านทั่วประเทศ นอกจากนี้ หน่วยงานวิชาชีพทางกฎหมายเปิดกว้างให้บุคคลหลากหลายทางเพศได้ใช้สิทธิแต่งกายได้ตามอัตลักษณ์ทางเพศของตน

อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่ส่งผลในการเข้าถึงสิทธิของกลุ่มบุคคลมีความจำเป็นต้องมีกฎหมายและบังคับใช้ให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการได้รับสนับสนุนงบประมาณและบุคลากรที่เพียงพอจากรัฐสำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่และอำนาจ ซึ่งในปี 2566 ยังไม่มีกฎหมายเพื่อให้บุคคลหลากหลายทางเพศได้ใช้สิทธิในด้านต่าง ๆ อาทิ การจัดการทรัพย์สิน การตัดสินใจในทางการแพทย์ และการสมรสเช่นเดียวกับกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันที่กำหนดไว้เฉพาะชายและหญิง จึงเป็นอุปสรรคสำคัญและไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน กรณีคนต่างด้าวที่ไม่สามารถเดินทางกลับประเทศได้แม้จะมีระเบียบคัดกรองที่มีผลใช้บังคับแล้วแต่ยังไม่มีหลักเกณฑ์กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในการปล่อยตัวหรือส่งกลับประเทศต้นทางหรือประเทศที่สาม รวมถึงการพิจารณาถอนข้อสงวนของอนุสัญญา CRC ข้อ 22 เพื่อให้การคุ้มครองเด็กที่ร้องขอสถานะเป็นผู้ลี้ภัยหรือได้รับการพิจารณาเป็นผู้ลี้ภัยอย่างเหมาะสม การขาดกฎหมายที่เป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งที่ผ่านมาอาศัยการดำเนินการตามมติ ครม. และอาจเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายของรัฐ การเข้าถึงเว็บไซต์และการบริการสาธารณะของรัฐยังไม่เอื้อต่อการใช้งานและการดำรงชีวิตของคนพิการ

สำหรับการแก้ไขปัญหาหลายเรื่องยังอยู่ระหว่างดำเนินการและต้องการการสนับสนุนจากรัฐเพิ่มมากขึ้น อาทิ งบประมาณสนับสนุนเด็กแรกเกิด - 6 ปีไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมให้ประชาชนต้องการมีบุตร และไม่มีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ผู้สูงอายุขาดหลักประกันด้านรายได้สำหรับการยังชีพเลี้ยงดูตนเอง ประสบปัญหาสุขภาพรวมทั้งไม่มีผู้ดูแลในช่วงท้ายของชีวิต การเข้าถึงเว็บไซต์และการบริการสาธารณะของรัฐยังไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของคนพิการและการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานภาครัฐลดลงอย่างต่อเนื่องซึ่งไม่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ขณะเดียวกันสถานการณ์ความรุนแรงจากการถูกทำร้ายร่างกายและล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กและสตรียังปรากฏรายงานเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะกรณีที่เกิดขึ้นในครอบครัว โดยมีปัญหาในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่บุคคลผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว ทำให้การช่วยเหลือล่าช้า ดังนั้น เพื่อให้หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงได้รับการสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาและขจัดอุปสรรคข้างต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ กสม. จึงเน้นย้ำให้รัฐบาลเร่งออกกฎหมายและติดตามผลดำเนินการตามนโยบายด้านต่าง ๆ ของหน่วยงานอย่างใกล้ชิดเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคลให้ทั่วถึง สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

2.4 สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในปี 2566 มีการดำเนินการที่จะนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบและผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนด้านต่าง ๆ ของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อาทิ การปรับลดพื้นที่ประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในบางพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนไม่ถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพเกินสมควร การดำเนินกระบวนการพูดคุยสันติสุขต่อเนื่องเพื่อลดความรุนแรง การอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ความมั่นคงเพื่อสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย และการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพและการศึกษาของเด็ก โดยจัดสรรงบประมาณอาหารกลางวันเพื่อบรรเทาปัญหาภาวะทุพโภชนาการในโรงเรียนสอนศาสนา และจัดสรรทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเพื่อขยายโอกาสให้แก่กลุ่มเด็กเยาวชนในพื้นที่ รวมทั้งรัฐได้ช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบและเหตุการณ์ไฟไหม้โกดังเก็บดอกไม้เพลิงทั้งด้านทรัพย์สินและการเยียวยาด้านจิตใจ

อย่างไรก็ดี มีปัญหาและอุปสรรคที่อาจส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อาทิ พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงมาตรการในการบังคับใช้กฎหมายความมั่นคงที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่และกระทบต่อการใช้สิทธิและเสรีภาพบางประการของประชาชน อาทิ การตรวจสอบการทำกิจกรรมและดำเนินคดีต่อสื่อมวลชนและนักกิจกรรมในพื้นที่ การตรวจเก็บ DNA จากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ต้องหา หรือการใช้สิทธิในการแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมต่อโครงการพัฒนาของรัฐและเอกชนในพื้นที่ ในขณะเดียวกันการดำเนินการของรัฐเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิบางประการยังไม่เกิดประสิทธิผล โดยสะท้อนจากสถิติเหตุการณ์ความไม่สงบและผู้ได้รับผลกระทบมีจำนวนเพิ่มขึ้นและมีผู้เสียชีวิตจากการทำหน้าที่เจรจาเกลี้ยกล่อมในเหตุการณ์วิสามัญฆาตกรรม เด็กกำพร้าจากสถานการณ์ความไม่สงบบางกลุ่มยังไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ เด็กในพื้นที่ยังประสบปัญหาภาวะทุพโภชนาการ ภาวะโลหิตจาง และโรคไอกรนที่สามารถรับวัคซีนป้องกันได้ รวมถึงขาดทักษะด้านการอ่านและการคำนวณ ดังนั้น จากปัญหาที่ยังปรากฏข้างต้น กสม. จึงขอเน้นย้ำให้รัฐดำเนินการตามข้อเสนอแนะเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เกิดประสิทธิผล

ที่มา: Freepik

ที่มา: 77 ข่าวเด็ด

ภาคผนวก

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

ประกาศ

แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศว่า

ตามที่ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามประกาศลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๘ ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับ เป็นเหตุให้ประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามประกาศดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง แต่ให้ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ นั้น

บัดนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภา และวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบ ผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวนหกคน และผู้ได้รับความเห็นชอบดังกล่าวได้ประชุมเพื่อเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบมาตรา ๘ และมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดังนี้

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

๑. นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์	เป็นประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๒. นางปรีดา คงแป้น	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๓. นายสุชาติ เศรษฐมาลินี	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๔. นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๕. นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๖. นายวสันต์ ภัยหลีกลี้	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔ เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พรเพชร วิชิตชลชัย
ประธานวุฒิสภา

ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการ และกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

ประกาศ
แต่งตั้งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศว่า

ตามที่ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมจำนวน ๖ คน ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔ นั้น บัดนี้ วุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบ นางสาวสุภัทรา นาคะผิว ผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม เพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้ครบตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบมาตรา ๘ และมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง นางสาวสุภัทรา นาคะผิว เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕ เป็นปีที่ ๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พรเพชร วิชิตชลชัย
ประธานวุฒิสภา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางปรีดา คงแป้น
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ภาพเครื่องหมายราชการ
ของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รูปทรงดอกบัว

คือ ความมีคุณธรรม
ความเอื้ออาทรระหว่างเพื่อนมนุษย์

รูปมือ

คือ การโอบอุ้มคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
สิทธิและเสรีภาพของทุกภาคส่วนของสังคม
ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ
ด้วยหลักแห่งความเสมอภาคและภราดรภาพ

รูปคนล้อมเป็นวงกลม

คือ ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วน
ในสังคมเพื่อให้เกิดพลัง
ในการเสริมสร้างวัฒนธรรม
สิทธิมนุษยชนให้เป็นส่วนสำคัญ
ในกระบวนการพัฒนาประเทศ

สีน้ำเงิน

คือ ความมุ่งมั่นอดทนในการทำงาน
เพื่อสร้างความสามัคคีและการประสาน
พลังจากทุกภาคส่วนของสังคม
ในการเสริมสร้างวัฒนธรรม
สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

อักษรย่อและความหมาย
(เรียงตามตัวอักษรนำจากภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

ก.ล.ต.	คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
กกต.	คณะกรรมการการเลือกตั้ง
กค.	กระทรวงการคลัง
กทม.	กรุงเทพมหานคร
กฟผ.	การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
กยศ.	กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
กสทช.	สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
กสม.	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
กสศ.	กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา
กห.	กระทรวงกลาโหม
กอ.รมน. ภาค 4 สน.	กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า
กอช.	กองทุนการออมแห่งชาติ
ขปส.	กลุ่มขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม
คค.	กระทรวงคมนาคม
คณะกรรมการ วลพ.	คณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ
คทช.	คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ
ครม.	คณะรัฐมนตรี
ดศ.	กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม
ตร.	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ทส.	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ธปท.	ธนาคารแห่งประเทศไทย
ปวช.	การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
ปวส.	การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
พ.ร.ก.	พระราชกำหนด
พ.ร.ฎ.	พระราชกฤษฎีกา
พ.ร.บ.	พระราชบัญญัติ
พม.	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
พอช.	สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
มท.	กระทรวงมหาดไทย
ยธ.	กระทรวงยุติธรรม
รง.	กระทรวงแรงงาน
รฟท.	การรถไฟแห่งประเทศไทย
ศธ.	กระทรวงศึกษาธิการ
ศอ.บต.	ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
ส.ส.	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
สดช.	สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
สตม.	สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
สธ.	กระทรวงสาธารณสุข
สปน.	สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
สปป.ลาว	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
สปสช.	สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
สพฐ.	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สมช.	สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
สำนักงาน ก.พ.	สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

สำนักงาน กกต.	สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
สำนักงาน กสม.	สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
อก.	กระทรวงอุตสาหกรรม
อสต.	อาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว
อสม.	อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
CAT	อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)
CEDAW	อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women)
CERD	อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination)
CPED	อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance)
CRC	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)
CRPD	อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of the Persons with Disabilities)
DNA	สารพันธุกรรม (Deoxyribonucleic acid) เป็นกรดนิวคลิอิก (Nucleic acid) ที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูลทางพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิต
EIA	รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment)
ESG	กรอบแนวคิดในการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ สิ่งแวดล้อม (Environment: E) สังคม (Social: S) และการกำกับดูแลกิจการ (Governance: G) ที่ผู้ประกอบการทั่วโลกให้ความสำคัญและนำมาปรับใช้อย่างจริงจัง

HRDD	กระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence)
ICAO	องค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (International Civil Aviation Organization)
ICCPR	กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights)
ICESCR	กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights)
ILO	องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization)
NAP	แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights)
NHRCT	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (National Human Rights Commission of Thailand)
NPM	กลไกป้องกันการทรมานระดับชาติ (National Preventive Mechanism)
NRM	กลไกการส่งต่อระดับชาติ (National Referral Mechanism)
OHCHR	สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights)
OPCAT	พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Optional Protocol to the Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)
slapp	กระบวนการทางกฎหมายหรือการฟ้องร้องกลั่นแกล้งเพื่อปิดปาก (Strategic lawsuit against public participation)
SMEs	วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises)

SMRs	ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners)
UNDP	สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme)
UNGPs	หลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights)
UPR	กระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชน (Universal Periodic Review)

เอกสารอ้างอิง

77 ข่าวเด็ด. (2566, สิงหาคม 23). *คัดค้านไม่เอาเหมืองแร่พลวง หวั่นโดนลักไก่ทำประชาคม*. สืบค้นจาก https://www.77kaoded.com/news/prateep/2471224

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2566, มีนาคม 24). *เด็กรหัส G รร.เพียงหลวง และภิกษุสามเณรไร้สถานะ สุดปลื้ม!!!!*. สืบค้นจาก https://dsdw.go.th/EventsCalendar/Detail/653

กรมสุขภาพจิต. (2562, ธันวาคม 19). *การกลั่นแกล้ง/รังแก (Bullying) ในโรงเรียนจะไม่ใช่เรื่องล้อเล่นอีกต่อไป*. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/100064689729111/posts/ 1136114269892121/

กรีนนิวส์. (2566, มิถุนายน 4). *"ที่กองแร่ 50 ไร่ - คดีบริษัทฟ้อง 3 ชาวบ้าน" เชื้อไฟที่ยังคุ ที่เหมืองดงมะไฟ*. สืบค้นจาก https://greennews.agency/?p=34790

กรุงเทพธุรกิจ. (2566, เมษายน 13). *สถานการณ์ฝุ่น PM 2.5 ภาพรวมทั่วประเทศ พบเกินค่ามาตรฐานใน 34 จังหวัด*. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/news/news-update/1062924

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566, พฤศจิกายน 13). *รายได้เฉลี่ยครัวเรือนของนักเรียนยากจนพิเศษ เปรียบเทียบตั้งแต่ปี 2562-2566*. สืบค้นจาก https://www.eef.or.th/infographic-93872/

ข่าวสด. (2565, กันยายน 21). *บทบรรณาธิการ - ยุติคดีบางกลอย*. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/politics/hot-topics/news_7278058. (2566, กันยายน 18). ครม. ไฟเขียวต่ออายุ พรก.ฉุกเฉิน พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้อีก. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_7871982

เชียงใหม่นิวส์. (2562, มีนาคม 9). *"ป่าชุมชน" ผืนป่าของชาวบ้าน*. สืบค้นจาก https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/936735

_____ . (2566, เมษายน 6). แม่ฮ่องสอน มอบบัตรประจำตัว ปชช.บุคคลสัญชาติไทย. สืบค้นจาก https://www.chiangmainews.co.th/news/2927030/

ฐานเศรษฐกิจ. (2565, กุมภาพันธ์ 5). *น้ำมันรั่ว 'ระยอง' เศรษฐกิจสูญพันล้าน จี้ตั้งทีมกู้ภัยจังหวัด*. สืบค้นจาก https://www.thansettakij.com/economy/512789

เดลินิวส์. (2566, มกราคม 16). *"เด็กหลุดจากระบบการศึกษา" ปัญหาหมักหมมที่ยังต้องเร่งแก้ไข*. สืบค้นจาก https://www.dailynews.co.th/news/1884917/

_____ . (2566, สิงหาคม 21). *"เอชแอนด์เอ็ม" เลิกจ้างซัพพลายเออร์พม่า หลังสถิติละเมิดสิทธิแรงงานเพิ่ม*. สืบค้นจาก https://www.dailynews.co.th/news/2641901/

_____ . (2566, ตุลาคม 8). *เล็งยกเครื่องนักโทษชายล้นเรือนจำ ปล่อยกลุ่มเปราะบาง-ผิด พ.ร.บ.จราจร*. สืบค้นจาก https://www.dailynews.co.th/news/2789463/

เดอะ อีสาน เรคคอร์ด. (2566, สิงหาคม 3). *มุกดาหารสั่งชะลอโรงไฟฟ้าพลังงานลม หลังชาวบ้านร้องเรียนผู้ว่าฯ บริษัทำประชาคมเท็จ*. สืบค้นจาก https://theisaanrecord.co/2023/08/08/wind-power-plant-mukdahan/

เดอะสแตนดาร์ด [thestandardth]. (2566, พฤษภาคม 14). เลือกตั้ง 2566 : กลุ่มสูงอายุ - คนพิการแห่เข้าคูหาใช้สิทธิหน่วยเลือกตั้งกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศแล้ว 40% เช็กผลการเลือกตั้ง 2566 แบบเรียลไทม์และทดลองจัดตั้งรัฐบาลได้ที่ https://election2566.thestandard.co #เลือกตั้ง66 #เลือกตั้ง2566 #EndGameเกมที่แพ้ไม่ได้ #TheStandardPhoto [Tweet]. สืบค้นจากhttps://twitter.com/thestandardth/status/ 1657672912818798592

ทรูไอดี. (2566, กันยายน 1). *สิทธิที่ขาดหายไปของ 'ไรเดอร์' อาชีพที่ยังคงเสี่ยงทั้ง 'บนถนน' และ 'รายได้'*. สืบค้นจาก https://news.trueid.net/detail/WmPMd5ayar1D

ไทยพับลิก้า. (2566, กรกฎาคม 15). *ความท้าทายในการจัดการผู้อพยพเมียนมาหนีการสู้รบหาพื้นที่ปลอดภัยในไทย*. สืบค้นจาก https://thaipublica.org/2023/07/challenges-of-thailand-concerning-myanmar-refugees/

ไทยพีบีเอส. (2566, เมษายน 13). *ทบ. ส่งผู้หนีภัยความไม่สงบฯ ชุดสุดท้าย 89 คน กลับเมียนมา*. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/326598

_____ . (2566, กันยายน 13). *ชาว อ.พาน บุกศาลากลางเชียงราย "ค้านโรงไฟฟ้าขยะ"*. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/331612

_____ . (2566, ตุลาคม 17). *คดีเด็กและเยาวชน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา*. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/332884

_____ . (2566, พฤศจิกายน 6). *ปรับลดค่าวีซาแรงงาน 4 สัญชาติ เหลือ 500 บาทนาน 4 ปี*. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/333572

_____ . (2566, ธันวาคม 12). ผุดเขื่อนปิดโขง จี้ตรวจสอบ *"เขื่อนปากแบง" สำรวจไม่เสร็จ แต่เซ็นสัญญาสร้างแล้ว*. สืบค้นจาก https://www.thaipbs.or.th/news/content/334835

ไทยรัฐ. (2566, สิงหาคม 14). *อนุมัติงบเกือบพันล้าน จ่ายเงินอุดหนุนเด็กแรกเกิดกว่า 2.25 ล้านคน ต่อถึงเดือน ก.ย. 66*. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/news/politic/2720992

_____ . (2566, พฤศจิกายน 14). *มองเห็นเราบ้าง... เสียงคนพิการถึง 'ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง'*. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2740339

_____ . (2566, ธันวาคม 15). *ทุก ๆ วัน เด็กและเยาวชน หนึ่งคนถูกล่วงละเมิดทางเพศ*. สืบค้นจาก https://www.thairath.co.th/scoop/infographic/2747666

แนวหน้า. (2566, มีนาคม 9). *กรมอนามัยห่วงเด็กไทยอ้วนติด 1 ใน 3 ของอาเซียน แนะกินอาหารชูสุขภาพเสริมการออกกำลังกาย*. สืบค้นจาก https://www.naewna.com/lady/715997

บีบีซี. (2566, กันยายน 23). *จับตา "กฎหมายพิเศษ" ในชายแดนใต้ หลังต่ออายุ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ 1 เดือน*. สืบค้นจาก https://www.bbc.com/thai/articles/cz50z2yj2ymo

ประชาชาติ. (2566, ธันวาคม 6). *การศึกษาไทยวิกฤต ผลสอบ PISA 2022 คะแนนต่ำสุดในรอบ 20 ปี*. สืบค้นจาก https://www.prachachat.net/education/news-1454055

ประชาไท. (2565, สิงหาคม 26). *กลุ่มอนุรักษ์น้ำซับคำป่าหลาย มุกดาหาร ขีดเส้นตายเรียกร้องให้หน่วยงานรัฐแก้ไขปัญหาให้อย่างเป็นรูปธรรมในปีนี้*. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2022/08/100213

_____ . (2566, ตุลาคม 14). *ครย. เรียกร้องยกเลิก 112 นิรโทษกรรมคดีการเมือง และร่าง รธน.ใหม่ทั้งฉบับ กลางงานรำลึก 50 ปี 14 ตุลา*. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/10/106367

_____ . (2566, ตุลาคม 18). *นักกิจกรรมวัย 24 ปี แจ้ง ตร. ถูก ปอ.ศปปส. ขู่ทำร้ายร่างกายจากเหตุการณ์ไล่ 'บัสบาส' หน้าศาลอาญารัชดา*. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/10/106411

_____ . (2566, พฤศจิกายน 22). *ยะลา : ชาว ต.ปะแต ค้านสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวลในชุมชน ป้องสายน้ำและวิถีชีวิตชุมชน*. สืบค้นจาก https://prachatai.com/journal/2023/11/106924

มติชน ออนไลน์. (2566, ตุลาคม 16). *'ธรรมนัส' รุดเคลียร์ให้ หลัง ตร.สกัด 'สมัชชาคนจน' ร่วมฟังเจรจา เจอโวย 'ม็อบเซียร์ รบ.ยังอยู่ได้'*. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/politics/news_4234741

_____ . (2566, ตุลาคม 18). *'สมัชชาคนจน' จี้รัฐบาลจริงใจแก้ปัญหา-ตร.อย่าขวางการชุมนุม*. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/politics/news_4238856

มูลนิธิเด็กโสสะ. (2566, ธันวาคม 31). *10 สิ่งที่ห้ามกระทำต่อเด็ก ไม่ว่าจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม*. สืบค้นจาก https://www.sosthailand.org/blog/10-things-not-to-do-with-children

_____ . (2566, ธันวาคม 31). *วิธีป้องกันและแนวทางเมื่อเด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศ*. สืบค้นจาก https://www.sosthailand.org/blog/guidelines-child-sexual-abuse

ไลน์ทูเดย์. (2566, มีนาคม 27). *'เชียงใหม่' ขึ้นอันดับ 1 เมืองมลพิษสูงที่สุดในโลก 'PM2.5' ภาคเหนืออยู่ในระดับอันตราย*. สืบค้นจาก https://today.line.me/th/v2/article/VxW7Q9B

เวิร์คพอยท์. (2566, มิถุนายน 9). *"One Night Count" ปฏิบัติการรับเสียงสะท้อนจาก "คนไร้บ้าน"*. สืบค้นจาก https://workpointtoday.com/one-night-count/

_____ . (2566 พฤษภาคม 18). *ศาลรธน. มีมติ 8 ต่อ 1 พ.ร.ก.เลื่อนบังคับใช้พ.ร.บ.อุ้มหายฯ ไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ไม่มีผลตั้งแต่ต้น*. สืบค้นจาก https://workpointtoday.com/politic-law-4/

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2566, สิงหาคม 27). *พอช. จัดกิจกรรม "พาท่อง พาล่อง 3 คลอง : ลาดพร้าว บางเขน เปรมประชากร"*. สืบค้นจาก https://web.codi.or.th/20230828-47610/

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน). (2559). *ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา) คู่มือฉบับย่อ*. สืบค้นจาก https://www.tijbangkokrules.org/uploads/publications/9L4QPPqTbAYwNB2VOIRlrL4hbYmGTluTtTJdHCma.pdf

สปริงนิวส์. (2566, สิงหาคม 15). *สรุป เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ 2566 แตกต่างจากเดิมอย่างไร ได้เงินยากกว่าเดิม ?*. สืบค้นจาก https://www.springnews.co.th/news/infographic/842159

สยามรัฐ. (2566, กรกฎาคม 23). *"ม็อบ" ชุมนุมแยกอโศกฯทำจราจรขาเข้า - ออกอัมพาต*. สืบค้นจาก https://siamrath.co.th/n/464220

สำนักข่าวสับปะรด. (2566, พฤษภาคม 10). *“แม็คโคร” จับมือ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ เปิดโครงการสร้างงานสร้างอาชีพปี 2566*. สืบค้นจาก https://pineapplenewsagency.com/th//c39609/“แม็คโคร”+จับมือ+กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ+เปิดโครงการสร้างงานสร้างอาชีพปี+2566

สำนักข่าวอิศรา. (2566, กุมภาพันธ์ 4). *มีผลบังคับใช้แล้ว! ตร.ออกระเบียบระยะเวลาการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม*. สืบค้นจาก https://www.isranews.org/article/isranews-news/115822-isranews-1000-627.html

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2560, กรกฎาคม 18). *ขั้นตอนง่าย ๆ การขอรับบริการกองทุนยุติธรรม*. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/weareoja/photos/a.664480593637716/1411273182291783/?type=3&locale=th_TH

_____ . (2563, สิงหาคม 17). *กองทุนยุติธรรมช่วยเหลือประชาชน 4 ภารกิจ*. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/Justicefundoffice/posts/3329878417074641/

_____ . (2566, มกราคม 6). *กระบวนการยุติธรรมกำหนดเวลาทุกขั้นตอน “มีกำหนดเสร็จ - ติดตามความคืบหน้า - ตรวจสอบได้”*. สืบค้นจาก https://justicechannel.org/read/newlaw52

สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น. (2566, มีนาคม 9). *แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2566 - 2570)*. สืบค้นจาก https://khonkaen.moj.go.th/view/11847

เหมืองแร่โปแตชแอ่งโคราช. (2566, มิถุนายน 25). *ผลกระทบจากเหมืองแร่โปแตชหนองไทรที่ถูกลืม*. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/profile.php?id=100078483113768

อมรินทร์ทีวี. (2566, พฤศจิกายน 29). *ทารก 18 วัน ติดเชื้อไอกรนเสียชีวิต ตอนนี้มีเด็กติดเชื้อมากถึง 72 ราย*. สืบค้นจาก https://www.amarintv.com/news/detail/197756

ไอลอว์. (2566, ธันวาคม 21). *ผ่านฉลุย! สภารับหลักการร่างกฎหมายสมรสเท่าเทียม 4 ฉบับ 369 : 10 เสียง*. สืบค้นจาก https://www.ilaw.or.th/articles/6360

3PlusNews. (2566, พฤศจิกายน 24). *“จบมหากาพย์ 12 ปี คุกจำเลยคดี ‘พลทหารวิเชียร’ ถูกซ้อมตายในค่ายฯ”*. สืบค้นจาก https://www.youtube.com/watch?v=JlHEDdIb2hQ

Albertyurolaits. (2024). *Photo business background team paper men standing around the glass gl [Photograph]*. Retrieved from https://www.freepik.com/premium-photo/business-backgroundteam-paper-men-standing-around-glass-gl_27063093.htm#&position =11&from_view=search&track=ais&uuid=618be413-3fba-4536-b53a-6cf80e3f3a9a

Bannafarsai. (2024). *Photo silhouette construction worker concrete pouring during commercial concreting floors of building in construction [Photograph]*. Retrieved from https://www.freepik.com/premium-photo/silhouette-construction-worker-concrete-pouring-during-commercial-concreting-floors-building-construction-site_4222873.htm#&position =26&from_view=search&track=ais&uuid=4998f3fb-9111-4cc2-baa5-00d74b570092

Bonnontawat. (2024). *Photo Asian students taking an exam [Photograph]*. Retrieved from https://www.freepik.com/premium-photo/asian-students-taking-exam_4751725.htm #&position=20&from_view=search&track=ais&uuid=7fc326d1-792c-4642-981a-646a62b65174

Djspida. (2024). *Photo pattani, thailand - jul 30, 2012: pattani central mosque is a place of worship for islamic. exterior building in front [Photograph]*. Retrieved from https://www.freepik.com/premium-photo/pattani-thailand-jul-30-2012-pattani-central-mosque-is-place-worship-islamic-exterior-building-front-mosque-is-one-most-beautiful-religious-sites-thailand_6778654.htm#&position=28&from_view=search&track =ais&uuid= 8fdaf841-a0ba-4c05-bf50-844ded2fb78f

Ch7. (2566, มีนาคม 20). *บังคับใช้แล้ว พ.ร.บ. กยศ. ฉบับใหม่ คงอัตราดอกเบี้ยไม่เกินร้อยละ 1 ไม่ต้องมีผู้ค้ำประกัน*. สืบค้นจาก https://news.ch7.com/detail/631644

EyeEm. (2024). *Photo woman praying and free bird enjoying nature on sunset background hope concept [Photograph]*. Retrieved from https://www.freepik.com/premium-photo/woman-praying-free-bird-enjoying-nature-sunset-background-hope-concept_119149987.htm#&position=16&from_view=search&track=ais&uuid=c1cec23e-83be-425e-b022-dda707285dd0

Jcomp. (2024). *Asian boy and three little girls in student uniform sitting on grass and enjoy to play a hand game together, they talk and laugh with funny copy space rural lifestyle concept [Photograph]*. Retrieved from https://www.freepik.com/free-photo/asian-boy-three-little-girls-student-uniform-sitting-grass-enjoy-play-hand-game-together-they-talk-laugh-with-funny-copy-space-rural-lifestyle-concept_22819017.htm

_____ . (2024). *Free photo asian boy and little girls sitting on wooden bridge and joyful to playing with banana leaves on head, smile [Photograph]*. Retrieved from https://www.freepik.com/free-photo/asian-boy-little-girls-sitting-wooden-bridge-joyful-playing-with-banana-leaves-head-smile-laughting-with-funny-together-copy-space-rural-scene-style-concept_22818969.htm#&position=0&from_view=search&track =ais&uuid=b16fd1a7-8a48-43c0-b950-8461f02bc1d1

Lannernews. (2566, กันยายน 8). *'ชาติพันธุ์ปลดแอก' ปฏิบัติการชำระประวัติศาสตร์ - มายาคติกดทับชาติพันธุ์ ทั่วเชียงใหม่*. สืบค้นจาก https://www.lannernews.com/09082566-03/

Lionday. (2024). *Photo hand holding white dove bird on blue [Photograph]*. Retrieved from https://www.freepik.com/premium-photo/hand-holding-white-dove-bird-blue _10288655.htm#&position=47&from_view=search&track=ais&uuid=1157d37f-b48e-4312-be82-babc5501505f

Magryt. (2024). *Photo chemical factory with smoke stack. smoke emission from factory pipes [Photograph]*. Retrieved from https://www.freepik.com/premium-photo/chemical-factory-with-smoke-stack-smoke-emission-from-factory-pipes_7403050.htm#&position =21&from_view=search&track=ais&uuid=41efdccf-6e2f-49b4-b2fd-91f347d8bf25

Mestyle.studio3. (2024). *Photo portrait of akha tribe, Chiang Rai Thailand [Photograph]*. Retrieved from https://www.freepik.com/premium-photo/portrait-akha-tribe-chiang-rai-thailand _9188309.htm#&position=42&from_view=search&track=ais&uuid =1d02830f-adf9-4846-ac99-b410a81b7884

NBT. (2566, พฤษภาคม 18). *มติศาลรัฐธรรมนูญ พ.ร.บ.อุ้มหายฯ ต้องบังคับใช้ 22 ก.พ. 66 ชี้การขอเลื่อนบังคับใช้ 'ขัดรัฐธรรมนูญ'*. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/LiveNBT2HD/posts/3659231544398838/?paipv=0&eav=Afb3chnzdwHzo4UB5M07Fja7k2iGaXqPWQ5AuQ6bfncHEqMwW1sxScsQyzNZNG7jyqI&_rdr

The Active. (2566, กันยายน 21). *เรียกร้อง! ผู้หญิงทุกคนต้องเข้าถึงการทำแท้งปลอดภัย*. สืบค้นจาก https://theactive.net/news/gender-sexuality-20230921/

The Matter. (2565, ธันวาคม 18). *1 เดือนสลายม็อบ APEC ยังไม่มีคนรับผิดชอบ เหตุตำรวจ คฝ. ทำสื่อ - ผู้ชุมนุมเจ็บ*. สืบค้นจาก https://thematter.co/social/media-assaulted-by-riot-police/192989

The Standard. (2566, มกราคม 27). *'ยืน หยุด ขัง' ครบ 112 ชั่วโมง แกนนำราษฎรร่วมปราศรัย ประกาศยืนหยัดต่อจนกว่าผู้ถูกคุมขังจะได้รับอิสรภาพ*. สืบค้นจาก https://thestandard.co/stand-stop-imprison-112-hrs/

The Story of แม่หญิงไฟท์. (2566, มีนาคม 29). *"ธนพร" ผญ. นักปกป้องสิทธิฯด้านสิทธิแรงงาน*. สืบค้นจาก : https://www.facebook.com/photo/?fbid=676246517838007&set=a.532651895530804

_____ . (2566, พฤศจิกายน 16). *"ศาลฎีกาพิพากษาให้กองทัพบกชดใช้เยียวยาให้ครอบครัวชัยภูมิ ป่าแส"*. สืบค้นจาก : https://www.facebook.com/photo/?fbid=834068888722435&set=a.532651895530804

The101world. (2566, พฤษภาคม 14). *บรรยากาศการเลือกตั้งทั่วไป 2566*. สืบค้นจาก https://www.the101.world/thailand-election-2023/

Toa55. (2024). *Photo problem air pollution at hazardous levels with pm 2.5 dust, smog or haze, low visibility in Bangkok city, Thailand [Photograph]*. Retrieved from https://www.freepik.com/premium-photo/problem-air-pollution-hazardous-levels-with-pm-2-5-dust-smog-haze-low-visibility-bangkok-city-thailand_11875782.htm #&position=11&from_view=search&track=ais&uuid=fab381a9-66e8-4f35-8b00-033e0b5487f8

Tongstocker1987. (2024). *Photo Asian fisherman on wooden boat casting a net for catching freshwater fish in nature river [Photograph]*. Retrieved from https://www.freepik.com /premium-photo/asian-fisherman-wooden-boat-casting-net-catching-freshwater-fish-nature-river_3036114.htm#&position=11&from_view=search&track=ais&uuid =994c0307-3a6a-4abd-b5c0-a753d148e63e

Viktor Prazis. (2024). *Photo persons with disabilities have equal rights in the balance with healthy people. concept of social equality of disabled [Photograph]*. Retrieved from https://www.freepik.com/premium-photo/persons-with-disabilities-have-equal-rights-balance-with-healthy-people-concept-social-equality-disabled-people-society _20378644.htm#&position=43&from_view=search&track=ais&uuid=a301ba7b-1d7c-4fde-87f9-54d289f6151b

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
Office of the National Human Rights Commission of Thailand

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
120 หมู่ที่ 3 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6 - 7
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ ถนนแจ้งวัฒนะ
แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์: 0 2141 3880, 0 2141 3831
Website: www.nhrc.or.th
E-mail: evaluation@nhrc.or.th

qr code (e-book) qr code (PDF) qr code (word)

รายงานผลการปฏิบัติงาน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ประจำปีงบประมาณ
พ.ศ. 2566

NHRCT
ANNUAL REPORT
2023

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
Office of the National Human Rights Commission of Thailand

รายงานผลการปฏิบัติงาน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ประจำปีงบประมาณ
พ.ศ. 2566

NHRCT
ANNUAL REPORT
2023

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

รายงานผลการปฏิบัติงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566
ISBN: 978-616-8274-26-2

ที่ปรึกษา
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ผู้จัดทำรายงาน
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

จัดพิมพ์โดย
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550
อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6 - 7
120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 0 2141 3800 โทรสาร 0 2143 9566
สายด่วนร้องเรียน 1377
E - Mail : library@nhrc.or.th, nhrct.library@gmail.com
เว็บไซต์ : www.nhrc.or.th

ออกแบบและพิมพ์ : บริษัท พริ้นท์เอเบิ้ล จำกัด
เลขที่ 285 ซอยพัฒนาการ 53 แขวงพัฒนาการ
เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร 10250 โทร. 094 559 2965

สงวนลิขสิทธิ์

ผลงานชิ้นนี้ ใช้สัญญาอนุญาตของครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons License: CC)
แบบแสดงที่มา-ไม่ใช้เพื่อการค้า-อนุญาตแบบเดียวกับต้นฉบับ (CC-BY-NC-SA)

คำนำ

รายงานผลการปฏิบัติงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จัดทำขึ้นเพื่อแสดงผลการดำเนินงานในรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 (ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2566) ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 45 ที่บัญญัติว่า ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันสิ้นปีงบประมาณให้คณะกรรมการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา โดยอย่างน้อยให้คณะกรรมการสรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการ รวมถึงเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

รายงานผลการปฏิบัติงาน กสม. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้แสดงผลสำเร็จในการดำเนินงานที่สำคัญของ กสม. ตามหน้าที่และอำนาจที่บัญญัติในกฎหมาย ทั้งด้านการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน การเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ การสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงความร่วมมือด้านต่างประเทศ และการบริหารจัดการและการพัฒนาองค์กร โดยคำนึงถึงข้อเสนอแนะจากฝ่ายนิติบัญญัติต่อการดำเนินงานของ กสม. ในปีที่ผ่านมา ทั้งนี้ รายงานฯ ยังได้สรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการไว้ด้วย ในส่วนเนื้อหาของรายงานได้มีการเพิ่มเติมข้อมูลตามข้อสังเกตของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา อาทิ ผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. 2566 - 2570 และผลการดำเนินงานของสำนักงาน กสม. ส่วนภูมิภาค เพื่อให้รายงานมีความสมบูรณ์ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

กสม. หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานประจำปีฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน ตลอดจนประชาชนผู้สนใจทั่วไป

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

มกราคม 2567

สารบัญ

สารจากประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 8
บทสรุปผู้บริหาร 10
Message from the Chairperson of the NHRCT 14
Executive Summary 16

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาของรายงาน 22
1.2 หน้าที่และอำนาจ และโครงสร้างองค์กร 22
1.3 เป้าประสงค์ วิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจ 26
1.4 ยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570 27
1.5 นโยบายคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 31
1.6 ความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนย่อยของแผนแม่บทแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570 32
1.7 ภาพรวมด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ 34
1.8 ผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570 36

บทที่ 2

การเปรียบเทียบงบประมาณและผลการดำเนินงานระหว่างปีที่ผ่านมากับปี 2566

2.1 การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 44
2.2 การเปรียบเทียบงบประมาณที่ได้รับจัดสรรและผลการใช้จ่ายเงินงบประมาณ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 45
2.3 การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานในภาพรวม 48

บทที่ 3

ผลการดำเนินงานในภาพรวม

3.1 การตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน 54
3.2 การเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 72
3.3 การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ 72
3.4 การสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน 75
3.5 การดำเนินงานของสำนักงานส่วนภูมิภาค 82
3.6 การศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน 86
3.7 การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ 87
3.8 การวิเคราะห์ผลการติดตามการดำเนินงานตามหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 90
3.9 การบริหารจัดการและการพัฒนาองค์กร 92

บทที่ 4

บทวิเคราะห์รายงานการประเมินผล ภาคราชการแบบบูรณาการ

บทวิเคราะห์รายงานการประเมินผล ภาคราชการแบบบูรณาการ (Government Evaluation System: GES) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 98

บทที่ 5

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน 106

บทที่ 6

รายงานงบการเงิน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รายงานงบการเงิน สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2566 110

ภาคผนวก

- ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 136
- ภาพเครื่องหมายราชการของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 139
- ค่านิยมองค์กร 140
- ภาพคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4 142
- ภาพผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 143

สารบัญแผนภาพ และสารบัญตาราง

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 โครงสร้างสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 24

แผนภาพที่ 2 ความเชื่อมโยงในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ 30

แผนภาพที่ 3 ผังความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนย่อยของแผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. 2566 - 2570 33

แผนภาพที่ 4 งบประมาณที่ได้รับจัดสรรระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 ของสำนักงาน กสม. 45

แผนภาพที่ 5 สถิติเรื่องร้องเรียนจำแนกตามประเภทสิทธิมนุษยชนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 54

แผนภาพที่ 6 สถิติเรื่องร้องเรียนจำแนกตามประเภทสิทธิมนุษยชนระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 55

แผนภาพที่ 7 สถิติเรื่องร้องเรียนจำแนกตามพื้นที่เกิดเหตุในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 56

แผนภาพที่ 8 สถิติเรื่องร้องเรียนจำแนกตามเพศของผู้ร้องเรียนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 57

แผนภาพที่ 9 สถิติเรื่องร้องเรียนจำแนกตามช่องทางการร้องเรียนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 57

แผนภาพที่ 10 สรุปผลการพิจารณาดำเนินการเรื่องร้องเรียนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 58

แผนภาพที่ 11 แสดงความเชื่อมโยงผลการดำเนินงานตามคำรับรองการปฏิบัติราชการเปรียบเทียบระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 และ 2566 กับกรอบการประเมินผลภาคราชการแบบบูรณาการ (GES) 99

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	รายละเอียดยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570	27
ตารางที่ 2	จำนวนบุคลากรของสำนักงาน กสม. จำแนกตามสำนัก/หน่วย	34
ตารางที่ 3	การเปรียบเทียบงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 และ 2566	35
ตารางที่ 4	งบประมาณที่ได้รับจัดสรรระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 ของสำนักงาน กสม.	44
ตารางที่ 5	เปรียบเทียบงบประมาณที่ได้รับจัดสรรกับผลการใช้จ่ายระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 จำแนกตามหมวดค่าใช้จ่าย	46
ตารางที่ 6	แผน/ผลการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนปฏิบัติการของสำนักงาน กสม. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566	47
ตารางที่ 7	การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานในภาพรวมของสำนักงาน กสม. ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566	48
ตารางที่ 8	ผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566	61
ตารางที่ 9	รายงานผลการตรวจสอบที่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566	62
ตารางที่ 10	รายงานผลการตรวจสอบที่ไม่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566	64
ตารางที่ 11	ประเภทสิทธิมนุษยชนตามรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีผลการติดตามการดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566	66
ตารางที่ 12	ผลการติดตามการดำเนินการตามรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566	67

สารจากประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พรประไพ กาญจนรินทร์
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
มกราคม 2567

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เป็นปีที่ 3 ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ชุดที่ 4 นับแต่ได้เข้าปฏิบัติหน้าที่เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2564 โดย กสม. ยังคงมุ่งมั่นทำงานตามนโยบาย 5 ประการที่ประกาศไว้อย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง ทั้งด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม การส่งเสริมวัฒนธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชน การสร้างและสนับสนุนกระบวนการความร่วมมือขององค์กรเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ การสร้างความเชื่อมั่นต่อบทบาทของ กสม. ในระดับสากล และการพัฒนาสำนักงาน กสม. ให้เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง

ในรอบปีนี้ กสม. ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา และประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อขับเคลื่อนงานด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน โดยได้จัดงานสมัชชาสิทธิมนุษยชนระดับชาติต่อเนื่องเป็นครั้งที่สอง เพื่อเป็นเวทีสำหรับภาคีเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชนร่วมกันทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่สำคัญ และร่วมกันกำหนดแนวทางขับเคลื่อนงานเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ กสม. ยังเน้นการเผยแพร่ความรู้และสร้างความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนกับสังคมผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น การออกแถลงการณ์ การแถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ และการจัดทำสื่อเผยแพร่ทางโซเชียลมีเดีย รวมถึงให้ความสำคัญกับการตอบสนองต่อเรื่องร้องเรียนด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรวดเร็วในรูปแบบการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนพัฒนากระบวน

“ ในรอบปีนี้ กสม. ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านกับทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา และประชาคมระหว่างประเทศ โดยได้จัดงานสมัชชาสิทธิมนุษยชนระดับชาติครั้งที่สอง รวมทั้งการเป็นประธานกรอบความร่วมมือ SEANF เพื่อเป็นเวทีสำหรับภาคีเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชน ร่วมกันทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่สำคัญ และร่วมกันกำหนดแนวทางขับเคลื่อนงานเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ”

การตรวจสอบและการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในภาพรวมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ได้ทำหน้าที่ประธานกรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The South East Asia National Human Rights Institutions Forum: SEANF) และมีบทบาทนำในการขับเคลื่อนเรื่องการป้องกันการทรมาน ซึ่งเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญตามแผนยุทธศาสตร์ของ SEANF โดยในการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมประจำปีข้างต้น กสม. ได้จัดทำแผนปฏิบัติการของ กสม. ว่าด้วยการป้องกันการทรมาน การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสำนักงาน กสม. ในการตรวจเยี่ยมสถานที่คุมขังและควบคุมตัวบุคคล รวมถึงการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือ มาตรฐาน และระบบการป้องกันคุ้มครองและเยียวยาผู้เป็นเหยื่อจากการกระทำทรมาน ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการในประเทศที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2566

กสม. ขอขอบคุณทุกภาคส่วนที่ให้ความร่วมมือและร่วมขับเคลื่อนงานด้านสิทธิมนุษยชนกับ กสม. ด้วยดีในปีที่ผ่านมา และมุ่งมั่นจะทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนต่อไป เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และเคารพในสิทธิมนุษยชน

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานผลการปฏิบัติงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 รายงานครอบคลุมผลการปฏิบัติงานระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2565 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2566 โดยมีผลการดำเนินงานที่สำคัญในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สรุปได้ดังนี้

ด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนว่ามีการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน 940 เรื่อง โดยรับไว้ดำเนินการ 610 เรื่อง (ร้อยละ 64.89) ที่เหลือ 330 เรื่อง (ร้อยละ 35.11) ไม่รับไว้ดำเนินการเนื่องจากไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของ กสม. หรืออยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระอื่น ในจำนวนเรื่องร้องเรียนที่รับไว้ดำเนินการ แบ่งเป็นการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน 259 เรื่อง (ร้อยละ 42.46) และการประสานการช่วยเหลือศึกษาเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ 351 เรื่อง (ร้อยละ 57.54) โดยประเด็นที่มีการร้องเรียนมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิและความเสมอภาคทางเพศ และสิทธิและสถานะบุคคล

กสม. ได้จัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนเสร็จสิ้น 194 คำร้อง เป็นคำร้องในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 63 คำร้อง และก่อนปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 131 คำร้อง พบเรื่องที่มีการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 123 คำร้อง (ร้อยละ 63.40) อาทิ 1) กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจขอความร่วมมือเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) บุคคลที่พ้นโทษตามนโยบายหรือข้อสั่งการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยอ้างเหตุผลเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะและความยินยอมของผู้ที่จะถูกตรวจเก็บ เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรทั้งยังเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล กสม. เสนอแนะให้ยกเลิกนโยบายหรือข้อสั่งการดังกล่าว และให้เก็บตัวอย่างสารพันธุกรรมของบุคคลเฉพาะกรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้เท่านั้น และ 2) กรณีสื่อมวลชนนำเสนอข่าวโดยไม่ได้ปิดบังใบหน้าหรือเบลอภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี นำเสนอขั้นตอนและวิธีการฆาตกรรมโดยละเอียด การสร้างความรำคาญและพยายามสอบถามข้อมูลอันมีลักษณะคาดคั้น กสม. เสนอแนะให้องค์กรด้านสื่อมวลชน ทั้งสื่อวิทยุโทรทัศน์และผู้ผลิตข่าวออนไลน์ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และแนวทางปฏิบัติงานในการนำเสนอข่าวแก่ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อเพื่อหลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกินความจำเป็น เป็นต้น และเป็นเรื่องที่ไม่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชนแต่ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 46 คำร้อง (ร้อยละ 23.71) อาทิ 1) กรณีชุมชนในพื้นที่เขตคลองสาน ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างโรงแรม และอาคารพาณิชย์ โครงการ RTWO กสม. เสนอแนะให้จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานเพื่อพิจารณากำหนดการแก้ไขและป้องกันผลกระทบอย่างเป็นรูปธรรม และติดตามการซ่อมแซมเพื่อชดเชยความเสียหายแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างใกล้ชิด และ 2) กรณีชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี ได้รับความเดือดร้อนจากการต้องอพยพออกจากที่อยู่อาศัยมานาน เนื่องจากเป็นที่ดินที่มีบุคคลอื่นเป็นเจ้าของ

ซึ่งมีเอกสารสิทธิถูกต้อง กสม. เสนอแนะให้จังหวัดปทุมธานี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ได้รับความเดือนร้อนตามแนวทางแก้ไขปัญหาความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยในเมืองตามโครงการบ้านมั่นคง เป็นต้น ส่วนที่เหลือเป็นเรื่องที่ตรวจสอบแล้วไม่พบประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและเป็นเรื่องที่ กสม. ยุติเรื่องด้วยเหตุอื่น ๆ จำนวน 25 คำร้อง (ร้อยละ 12.89) อาทิ เรื่องที่ได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว เรื่องที่ผู้ร้องประสงค์ขอถอนเรื่อง หรือเป็นเรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว เป็นต้น

กสม. มีผลการติดตามการดำเนินการตามรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน 136 เรื่อง โดยเป็นเรื่องที่หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของ กสม. ทั้งหมดหรือบางส่วนที่เป็นสาระสำคัญ จำนวน 122 เรื่อง (ร้อยละ 89.71) อาทิ 1) กรณีพนักงานสอบสวนของสถานีตำรวจภูธรแห่งหนึ่งดำเนินคดีล่าช้า ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้แก้ไขปัญหาและส่งสำนวนให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไปแล้ว 2) กรณีคัดค้านโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำแม่ลาวในพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ยกเลิกโครงการและจัดทำแนวทางในการบริหารจัดการน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์และสังคม และ 3) กรณีร้องเรียนว่ากรมขนส่งทางบกไม่อนุญาตให้ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวทำใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ประสานให้ผู้ร้องเข้าร่วมทดสอบเพื่อขอใบนุญาตขับรถยนต์สาธารณะและผู้ร้องได้ผ่านการทดสอบแล้ว เป็นต้น และเป็นรายงานที่ กสม. ยุติการติดตาม 10 เรื่อง (ร้อยละ 7.35) เนื่องจากเป็นกรณีที่ไม่อาจดำเนินการตามข้อเสนอแนะ กสม. ได้โดยมีเหตุผลอันสมควร และเป็นกรณีที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว นอกจากนี้ เป็นกรณีที่หน่วยงานมิได้ดำเนินการโดยไม่มีเหตุผลสมควร 4 เรื่อง (ร้อยละ 2.94) ซึ่ง กสม. ได้จัดทำรายงานเสนอคณะรัฐมนตรีและ/หรือเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ได้แก่ 1) กรณีสำนักงานประกันสังคมไม่แก้ไขระเบียบกระทรวงแรงงานว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคม พ.ศ. 2564 โดยอ้างว่าเป็นเพียงข้อคิดเห็นความแตกต่างทางด้านกฎหมายและข้อกังวลเท่านั้น 2) กรณีโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยไม่แก้ไขระเบียบของโรงเรียนให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ. 2551 ข้อ 12 อ้างว่าคณะกรรมการโรงเรียนไม่เห็นชอบ 3) กรณีการรถไฟแห่งประเทศไทยไม่จัดสรรพื้นที่ค้าขายให้แก่ผู้ค้ารายเดิมโดยอ้างว่าผู้ค้าไม่ได้ชำระเงินค่าประกันการขอเช่าพื้นที่ ซึ่งไม่ตรงกับข้อมูลจากสำนักนายกรัฐมนตรีที่ระบุว่าผู้ค้าได้วางเงินประกันไว้ และ 4) กรณีสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่จัดให้มีนักสังคมสงเคราะห์หรือสหวิชาชีพเข้าร่วมในกระบวนการจัดเก็บสารพันธุกรรมสำหรับเด็กและไม่สั่งการให้หน่วยงานในสังกัดปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการแจ้งผลการตรวจสารพันธุกรรม และเรื่องลบหรือทำลายข้อมูลสารพันธุกรรม

ด้านการจัดทำรายงานและข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. ได้มีรายงานข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึงการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ รวม 24 เรื่อง อาทิ 1) การคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพจาก

อันตรายอันเกิดจากการใช้กัญชาที่ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ 2) การปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 เพื่อขยายความคุ้มครองให้ครอบคลุมถึงองค์กรคนพิการที่สมาชิกมีความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ และสถานะของบุคคล 3) การส่งเสริมให้ผู้ต้องขังข้ามเพศเข้าถึงฮอร์โมนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อสุขภาวะทางเพศได้ 4) การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาคดียาเสพติดโดยให้ได้พบศาลตามหลักสิทธิมนุษยชน 5) การบริหารจัดการมลภาวะทางอากาศในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน 6) การคุ้มครองสิทธิในการอยู่รอดของเด็ก โดยการจัดบริการสุขภาพสำหรับทารกที่คลอดก่อนกำหนดอย่างเพียงพอ เป็นต้น

ด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย กสม. ได้จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ประจำปี 2565 และส่งไปยังรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2566 โดยรายงานได้นำเสนอผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน พร้อมทั้งข้อเสนอแนะครอบคลุมสถานการณ์สำคัญในปี 2565 สถานการณ์สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงสิทธิของกลุ่มบุคคล ได้แก่ กลุ่มเด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ สตรี และผู้มีปัญหาทางสถานะ

ด้านการสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน มีการจัดทำหลักสูตรการอบรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น หลักสูตรเสริมสร้างความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชนสำหรับนักบริหารระดับสูง การจัดทำเนื้อหารายวิชาสิทธิมนุษยชนศึกษาระบบ e - learning การอบรมการใช้คู่มือจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ครูในจังหวัดต่าง ๆ การพัฒนาความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ และภาคเอกชน โดยได้ริเริ่มโครงการพัฒนาความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาสู่ชุมชนภายใต้โครงการ Human Rights City ตลอดจนมีการอบรมเชิงปฏิบัติการแก่หน่วยงานรัฐและองค์กรภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อร่วมเป็นเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชนที่เข้มแข็ง มีการผลิตสื่อเพื่อสร้างความตระหนักรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนสำหรับเด็กและเยาวชนและประเด็นเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การสื่อสารข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชนผ่านช่องทางที่หลากหลาย การจัดทำจดหมายข่าว “มุมมองสิทธิ์” ในรูปแบบเอกสาร และ E - Newsletter และมีการออกแถลงการณ์เมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญ จำนวน 10 ฉบับ อาทิ กรณีเหตุกราดยิงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลอุทัยสวรรค์ จังหวัดหนองบัวลำภู กรณีการสกัดกั้นการเคลื่อนขบวนของผู้ชุมนุม กรณีชาวเมียนมาหนีภัยความไม่สงบเข้ามาในประเทศไทย และ กรณี “หยก” ไม่มีชื่อในระบบการศึกษาของรัฐ นอกจากนี้ ยังมีการแถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ จำนวน 46 ครั้ง เพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินงานที่สำคัญต่อสาธารณะ เป็นต้น

ด้านการศึกษาวิจัย มีงานศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชนที่ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ 1) โครงการศึกษาผลกระทบของอุตสาหกรรมกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน: น้ำตาลกับห่วงโซ่อุปทาน 2) โครงการธุรกิจเหมืองทองคำกับการละเมิดสิทธิชุมชนจากกรณีตัวอย่างของจังหวัดจันทบุรี และ 3) โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน โดย กสม. จะได้นำผลงานวิจัยไปขับเคลื่อนและประกอบการพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป

ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ไทยได้ทำหน้าที่เป็นประธาน SEANF และได้ผลักดันการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ของ SEANF ปี พ.ศ. 2565 - 2569 โดยเฉพาะในประเด็นที่ 3 ที่ กสม. มีบทบาทนำในการขับเคลื่อนการป้องกันการทรมาน นอกจากนี้ ยังได้เข้าร่วมการประชุมระหว่าง

ประเทศที่จัดโดยสหประชาชาติ เครือข่ายสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในระดับสากลและภูมิภาค และกลไกสิทธิมนุษยชนของอาเซียน เกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิของผู้สูงอายุ การป้องกันการทรมาน และการควบคุมการบิดเบือนข้อมูล รวมทั้งได้จัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นเรื่องอนุสัญญา ILO ฉบับที่ 87 และ 98 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเสนอต่อรัฐบาลไทยและการร่วมมือกับหน่วยงานสหประชาชาติเพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานที่สำคัญด้านสิทธิมนุษยชน

ด้านการดำเนินงานและการพัฒนาองค์กร สำนักงาน กสม. มีงบประมาณสำหรับดำเนินงานภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ทั้งสิ้น 225,178,231.95 บาท แบ่งเป็นงบประมาณรายจ่ายประจำปี 216,231,000 บาท และงบประมาณเหลือจ่ายสะสมจากปีที่ผ่านมา 8,947,231.95 บาท โดยสำนักงาน กสม. มีผลการเบิกจ่ายและก่อหนี้ผูกพันทั้งสิ้น 218,421,293.06 บาท คิดเป็นร้อยละ 97 สูงกว่าในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ที่มีผลการเบิกจ่ายร้อยละ 96.50 สำหรับงบประมาณคงเหลือจำนวน 6,756,938.89 บาท กสม. เห็นชอบให้นำไปใช้ในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในปีงบประมาณถัดไป

กสม. ได้ตั้งสำนักงานในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นสำนักงานภูมิภาคแห่งที่สองต่อจากสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคใต้ และปรับโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการและกรอบอัตรากำลังให้เหมาะสม รวมถึงได้พัฒนาศักยภาพและสมรรถนะบุคลากรในระดับต่าง ๆ ตลอดจนได้พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ อาทิ การพัฒนาระบบแผนงานและการบริหารงบประมาณของสำนักงาน กสม. (ERP) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการรวบรวมและบริการสารสนเทศด้านสิทธิมนุษยชน การพัฒนาปรับปรุงข้อมูลระบบสารสนเทศทรัพยากรบุคคล (DPIS) ตลอดจนจัดทำสถาปัตยกรรมองค์กรของสำนักงาน กสม. (EA)

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรคที่พบในการดำเนินงานยังคงเป็นประเด็นเดียวกับในปีที่ผ่านมา ได้แก่ การปรับปรุงแก้ไขอำนาจหน้าที่ของ กสม. ให้สอดคล้องกับหลักการปารีสใน 2 ส่วน ได้แก่ การยกเลิกหน้าที่และอำนาจในการชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม และการเพิ่มหน้าที่และอำนาจในการไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาทด้านสิทธิมนุษยชน กสม. ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. .... เพื่อแก้ไขหน้าที่และอำนาจใน 2 ประเด็นดังกล่าวแล้วในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 แต่เนื่องจากปี 2566 มีการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ จึงต้องมีการเสนอร่างกฎหมายที่แก้ไขอีกครั้ง

Message from the Chairperson of the National Human Rights Commission

Miss Pornprapai Ganjanarintr
Chairperson of the National Human Rights Commission of Thailand
January 2024

The fiscal year 2023 marks the third year of the fourth Commission, which took up its duties on 31 May 2021. The National Human Rights Commission (NHRCT) remains steadfast in its commitment to implement the declared 5-point policy. The policy is aimed at providing prompt and fair protection in case of human rights violations promoting a culture of respect for human rights, strengthening and supporting collaborative processes among network organizations, enhancing the NHRCT's standing in international fora, and developing the capacities of the NHRCT Office towards a highly effective organization.

This year, the NHRCT emphasizes the importance of fostering collaboration with all sectors, be it the government, private sector, civil society, academic institutions, and international community, to drive forward the multidimensional efforts in the field of human rights. The NHRCT has organized the second Human Rights Assembly, which serves as a platform for network organizations to assess major human rights situations, collectively identify ways to address the challenges faced, and ensure concrete outcomes. Additionally, the NHRCT focuses on enhancing knowledge and promoting understanding of human rights through various channels such as issuance of statements, weekly briefings, and production of materials for dissemination via social media. The NHRCT also responds promptly to human rights complaints through coordination with

“This year, the NHRCT emphasizes the importance of fostering collaboration with all sectors, be it the government, private sector, civil society, academic institutions, and international community, by organizing the second National Human Rights Assembly and assuming the chairmanship of the South East Asia National Human Rights Institutions Forum (SEANF), which serves as a platform for network organizations to assess major human rights situations, collectively identify ways to address the challenges faced, and ensure concrete outcomes.”

concerned agencies while constantly improving the processes of investigating complaint and making recommendations to resolve human rights violations for greater efficiency.

In 2023, the NHRCT assumed the chairmanship of the South East Asia National Human Rights Institutions Forum (SEANF) and played a leading role in driving efforts to prevent torture, a key focus of the SEANF’s strategic plan. As Chair of the aforementioned annual forum, the NHRCT took the lead in preparing an operational plan to prevent torture, which includes the strengthening of the NHRCT’s capacities in conducting visits to places of detention, and conducting research to develop tools, standards, and systems for prevention, protection, and remedy of victims of torture. This corresponds with Thailand’s efforts in combating torture and enforced disappearances, particularly with the passage of the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act of 2022 and its coming into effect since 22 February 2023.

The NHRCT would like to express sincere gratitude to all stakeholders for their collaboration and support in advancing human rights in the past year. We are dedicated to continuing this collaborative effort with all sectors, striving to create a society in which everyone lives peacefully with dignity and respect for human rights.

Executive Summary

The report on the performance of the National Human Rights Commission of Thailand (NHRCT) for the fiscal year 2023 is prepared in accordance with Section 45 of the National Human Rights Commission Act 2017. The report covers the period from 1 October 2022 to 30 September 2023. Major outcomes of its performance are summarized below:

Protection of human rights: The NHRCT received a total of 940 complaints alleging actions or omissions constituting human rights violations in the fiscal year 2023. Of these, 610 cases (64.89%) were accepted for further action, while the remaining 330 cases (35.11%) were not accepted because they were not within the authority of the NHRCT or were under the authority of other independent organizations. The accepted cases were classified into the following categories: 1) Coordination of human rights protection and investigation of human rights violations: 259 cases (42.46%) and 2) assistance coordination, research, and recommendations for the promotion and protection of human rights, as well as other forms of assistance 351 cases (57.54%). The top three issues that were most complained about were rights in justice process, rights and gender equality, and rights and status of persons.

In the fiscal year 2023, the NHRCT completed a total of 194 complaints investigation reports consisting of 63 complaints within the fiscal year and 131 complaints from previous years. Of these 123 cases (63.40) involved acts or omissions of acts that violated human rights and the NHRCT made recommendations to the concerned authorities to prevent and rectify human rights violations. Examples include: 1) The case where police officers request cooperation in obtaining Deoxyribonucleic Acid (DNA) samples from individuals released according to the policies or directives of the Royal Thai Police, citing reasons related to public interest and the consent of those to be examined, represents an undue limitation on individuals' rights and freedoms. It is also a selective practice that is unjust towards individuals. The NHRCT recommends the cancellation of such policies or directives and advocates for the collection of genetic material from individuals only in cases processed through legal procedures for criminal investigation; and 2) In cases where the media presents news without obscuring or blurring the faces of individuals involved in the case, provides detailed steps and methods of committing the crime, creates intimidation, and attempts to solicit speculative information, the NHRCT recommends that media organizations, including radio, television, and online news producers, educate about privacy rights and guidelines for presenting news to media professionals. This is to avoid unnecessary disclosure of personal

information, among other considerations. In 46 cases (23.71%), no violations were found but the NHRCT did make recommendations to promote and protect human rights to the relevant agencies. Examples include: 1) In the case of a community in the Khlong San district being impacted by the construction of a hotel and commercial buildings under the RTWO project, the NHRCT recommends establishing a coordinating committee to assess and propose fair solutions to address and prevent the impact. Additionally, the committee should monitor the restoration efforts closely to compensate the affected residents for the damages they have incurred; and 2) In the case of a community in Pathum Thani province experiencing distress due to the necessity of relocating from long - term inhabited land with legitimate ownership documents, the NHRCT recommends that Pathum Thani Province, relevant local authorities, and the Community Organizations Development Institute (CODI) consider providing assistance to residents facing hardships. This assistance should align with the guidelines for addressing housing stability issues for low - income individuals in urban areas, such as the Secure Housing Project. The remaining 25 cases (12.89%) were either resolved by relevant authorities, withdrawn by the complainants, under court litigation, or concluded for other reasons.

The NHRCT has monitored the progress of actions taken in response to the examination of 136 cases of alleged human rights violations. Out of these, 122 cases (89.71%) involved government or private sector agencies that fully or partially implemented the NHRCT's recommendations. Noteworthy instances include: 1) In a case where the investigators of a certain provincial police station delayed the legal proceedings, the Royal Thai Police has resolved the issue, and the case file has been forwarded to the public prosecutor's office for further action; 2) In the case of opposing the construction project of the Mae Lao Dam in the Chiang Kham district, Phayao province, the relevant authorities have canceled the project and developed guidelines for water management to maximize benefits and align with the geographical and social conditions of the area; and 3) In a case alleging that the Department of Land Transport did not permit people with mobility disabilities to obtain a public vehicle driver's license, the relevant authorities have coordinated to invite the petitioner to participate in the examination for obtaining a public vehicle driver's license. The petitioner has successfully passed the examination, resolving the matter; and etc. The NHRCT also concluded monitoring in 10 cases (7.35%) due to reasons such as cases that cannot be addressed based on

recommendations, cases where the NHRCT has made a justified decision, or cases pending court rulings. Additionally, there are four cases (2.94%) where the authorities did not take action without reasonable cause. The NHRCT has compiled a report for submission to the Cabinet and/or public disclosure. These included: 1) In the case where the Social Security Office did not amend the Ministry of Labor's regulations regarding criteria and procedures for the election of representatives of employers and insured persons as committee members in the Social Security Committee for the year 2021, citing legal differences and concerns as the sole basis for their decision; 2) In the case of Hatyai Wittayalai School not amending the school regulations to align with the Ministry of Education's regulations regarding student uniforms for the year 2008, Section 12, citing disapproval from the school committee; 3) In the case of the State Railway of Thailand not allocating trading space to previous traders, citing non - payment of rental insurance, which contradicts information from the Office of the Prime Minister stating that traders have deposited the required insurance; and 4) In the case where the Royal Thai Police did not involve social workers or professionals in the process of collecting genetic samples for children and did not instruct affiliated agencies to comply with laws and regulations regarding the notification of genetic test results and the deletion or destruction of genetic information.

Preparation of reports and recommendations for measures or guidelines for human rights promotion and protection : The NHRCT has submitted 24 reports and recommendations for measures or guidelines for human rights promotion and protection, including amendments to laws, regulations, or orders. Some of these recommendations are: 1) Protection of health rights from dangers arising from non - medical use of marijuana; 2) The amendment the Empowerment of Persons With Disabilities Act 2007 aims to broaden protection to encompass disabled individuals within organizations. This includes considerations for differences in origin, ethnicity, language, gender, age, disability, and personal status; 3) Promoting access to hormones, which is crucial for the sexual health of transgender individuals; 4) Protecting the rights of drug - related offenders by ensuring access to court proceedings in accordance with human rights principles; 5) Addressing air pollution in eight provinces in the northern upper region; and 6) Protecting the right to survival for children by providing adequate health services for preterm infants; and etc.

Preparation of the assessment report on Thailand's human rights situation: The NHRCT has prepared a report on the assessment of the human rights situation in Thailand for the year 2022. The report was submitted to the Parliament and the Cabinet on March 27, 2023. The report has showed the results of the assessment of the human rights situation, along with recommendations

covering key issues in the year 2022. The situations include civil and political rights, economic rights, social and cultural rights, as well as the rights of specific groups such as children, older persons, persons with disabilities, women, and people with status problems.

Promoting awareness of human rights across all sectors of society : The NHRCT has developed training courses for diverse target groups, including a course to raise awareness of human rights for high - level executives, curriculum development for studying human rights in the E-Learning system, and training on using human rights manuals for basic education teachers in various provinces. The development of collaboration on human rights with government agencies, various network organizations, and the private sector has been initiated. This includes the commencement of cooperation projects with educational institutions for community development under the Human Rights City program. Practical training has been provided to government agencies and civil society organizations in the southern border provinces to strengthen the human rights network. Media has been used to raise awareness of children's and youth rights, addressing family violence issues. Information dissemination has been diversified through "Human Rights Perspective" newsletters, documents, and e - newsletters, with 10 press releases on significant events such as shootings in a child development center in Tambon Uthai Sawan, Nong Bua Lam Phu province, blockades of protest movements, the arrival of displaced Myanmar citizens in Thailand, and the case of "Yok" an individual not registered in the state education system. Additionally, 46 weekly press briefings have been conducted to disseminate important operational outcomes to the public.

Research: The NHRCT has successfully conducted and completed three research studies on human rights. These studies are as follows: 1) A study of the impact of industry on human rights:Sugar and the Supply Chain Concerns; on the Impact of Industry on Human Rights: Sugar and the Supply Chain Concerns; 2) A gold Mining Business Project and Violations of Community Rights: A Case Study from Chanthaburi Province; and 3) Research Project to Develop Recommendations for the Promotion and Protection of Human Rights Defenders. The NHRCT will leverage the research findings to drive and contribute to the development of policy recommendations on relevant issues in the future.

International Cooperation : In the fiscal year 2023, the NHRCT served as the SEANF chairperson and actively advocated for the implementation of SEANF's strategic plan for the years 2022–2026, particularly focusing on the third agenda item related to NHRC's role in preventing torture. In addition, the NHRCT has also participated in international conferences organized by the United Nations, global and regional networks of national human rights institutions, and the ASEAN human rights mechanism. These conferences focused on promoting the rights

of older persons, preventing torture, and controlling the distortion of information. Moreover, the NHRCT organized a meeting to receive feedback on the ILO Convention No. 87 and 98, aiming to formulate recommendations for the Thai government and collaborate with United Nations agencies. This initiative facilitates the exchange of ideas concerning crucial human rights - related activities.

Operations and organizational development : The Office of the NHRCT had a total budget of 225,178,231.95 baht for the fiscal year 2023, comprising an annual budget allocation of 216,231,000.00 baht and an accumulated budget brought forward from the previous fiscal year worth 8,947,231.95 baht. The NHRCT's total expenditure was 218,421,293.06 baht, which represented 97% of the total budget and was higher than the expenditure rate of the fiscal year 2022 of 96.50%. The NHRCT also approved that the remaining budget of 6,756,938.89 baht be used for promoting and protecting human rights for the next fiscal year.

The NHRCT established a regional office in the northeastern region, the second after the one in the southern region. Additionally, the the NHRCT has restructured its organizational units and staffing framework to ensure appropriateness. This includes the enhancement of staff capacities and competencies at all levels. Furthermore, the NHRCT has enhanced its digital technology and management systems to support efficient workflow processes. These initiatives involve the development of the Enterprise Resource Planning System (ERP) the improvement of information systems for collecting data and providing information on human rights, and the refinement of the Data Personal Information System (DPIS). Furthermore, the NHRCT has been involved in the development of Enterprise Architecture (EA).

Challenges and recommendations :

The challenges encountered in operational processes remain the same as in previous years: revising and adjusting the NHRCT's duties and powers to align with the Paris Principles. This entails eliminating roles and powers for explaining and reporting accurate facts promptly and without delay if there are any incorrect or unfair reports related to human rights situations in Thailand. Simultaneously, there is a need for the expansion of roles and powers to mediate and resolve human rights disputes. Regarding this matter, the NHRCT proposed a draft royal decree to amend the constitution, addressing these issues, in the fiscal year 2023. However, due to the 2024 elections and the formation of a new government, the NHRCT needs to re-submit its proposal to the legislative system.

บทที่ 1
บทนำ

1 บทนำ

1.1 ที่มาของรายงาน

รายงานผลการปฏิบัติงาน กสม. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้จัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 45 ที่กำหนดว่า ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันสิ้นปีงบประมาณ ให้คณะกรรมการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา โดยอย่างน้อยให้คณะกรรมการสรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการด้วย และเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

1.2 หน้าที่และอำนาจ และโครงสร้างสำนักงาน

1.2.1 หน้าที่และอำนาจของ กสม.

กสม. มีสถานะเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยมีหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 247 ของรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 ดังนี้

1) ตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้า และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง

2) จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเสนอต่อรัฐสภา และคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน

3) เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

4) ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม

5) สร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

6) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 27 ยังได้บัญญัติว่าเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 26 ให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย

1) ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมมือแก่บุคคล หน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชน ในการศึกษาวิจัย และเผยแพร่ความรู้และพัฒนาความเข้มแข็งด้านสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งในการให้ความช่วยเหลือหรือเยียวยาแก่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

2) ส่งเสริมและเผยแพร่ให้เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไปตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนของแต่ละบุคคลที่ทัดเทียมกัน และการเคารพในสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่น ซึ่งอาจแตกต่างกันในทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และศาสนา

3) ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และองค์การระหว่างประเทศในด้านสิทธิมนุษยชน

4) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีหรือการปฏิบัติตามหนังสือสัญญาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

5) ออกระเบียบหรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้

6) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายอื่น

1.2.2 หน้าที่และอำนาจของสำนักงาน กสม.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 47 บัญญัติให้มีสำนักงาน กสม. เป็นส่วนราชการและมีฐานะเป็นนิติบุคคล อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ กสม. และมาตรา 48 บัญญัติให้สำนักงานมีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

1) รับผิดชอบงานธุรการและดำเนินการเพื่อให้คณะกรรมการบรรลุภารกิจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และกฎหมายอื่น

2) อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการและกรรมการ

3) ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และสนับสนุนให้มีการวิจัยเกี่ยวกับงานของคณะกรรมการ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือองค์กรอื่นใดในด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนภารกิจและหน้าที่ของคณะกรรมการ

4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่มีกฎหมายกำหนดหรือที่คณะกรรมการมอบหมาย

1.2.3 โครงสร้างสำนักงาน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีการปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการและหน้าที่และอำนาจของส่วนราชการในสังกัดสำนักงาน กสม. ใหม่เพื่อรองรับภารกิจของ กสม. ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยโครงสร้างใหม่ของสำนักงาน กสม. เป็นไปตามประกาศ กสม. เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายใน และขอบเขตหน้าที่และอำนาจของส่วนราชการในสังกัดสำนักงาน กสม. พ.ศ. 2565 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2565 ประกอบด้วย 5 ภารกิจหลัก 12 สำนัก และ 1 หน่วย ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 โครงสร้างสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

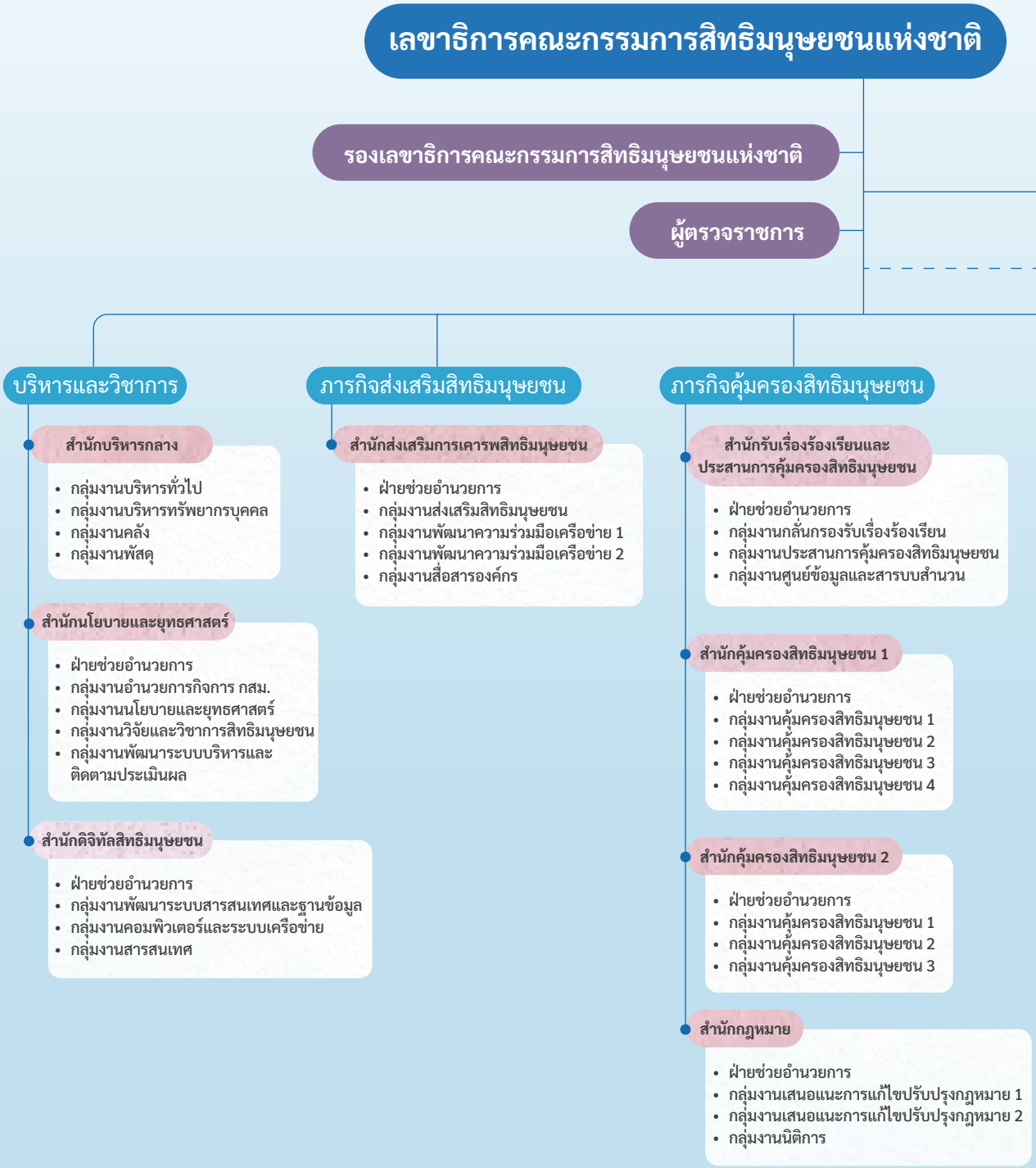

ที่มา : สำนักบริหารกลาง (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

ที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

หน่วยตรวจสอบภายใน

ภารกิจเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

- ฝ่ายช่วยอำนวยการ
- กลุ่มงานเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน 1
- กลุ่มงานเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน 2
- กลุ่มงานเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน 3

สำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

- ฝ่ายช่วยอำนวยการ
- กลุ่มงานความร่วมมือสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ
- กลุ่มงานพันธกรณีและมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

ภารกิจในพื้นที่

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พื้นที่ภาคใต้

- กลุ่มงานบริหารทั่วไป
- กลุ่มงานคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- กลุ่มงานส่งเสริมและเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- กลุ่มงานบริหารทั่วไป
- กลุ่มงานคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- กลุ่มงานส่งเสริมและเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

*** หมายเหตุ :** สำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เปิดดำเนินการ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2566

เป้าประสงค์ (Ultimate goal)

“สังคมไทยตระหนักและเคารพในสิทธิมนุษยชน”

วิสัยทัศน์ (Vision)

**“สร้างเสริมวัฒนธรรมเคารพสิทธิมนุษยชน
โดยพลังความร่วมมือจากทุกภาคส่วน”**

เป้าหมาย (Goals)

1	2	3	4
พัฒนาให้มีดัชนีสิทธิมนุษยชน	ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนของประชาชนเพิ่มขึ้น	จำนวนองค์กรที่มีแนวปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนเพิ่มขึ้น	อัตราการดำเนินการคุ้มครองผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนตามระยะเวลามาตรฐานเพิ่มขึ้น

พันธกิจ (Mission)

1. ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกัน หรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหาย
2. เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศอย่างต่อเนื่อง
3. เสนอแนะแนวทางเพื่อให้เกิดการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นระบบ
4. ประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนของสังคมทั้งในและต่างประเทศในการสร้างความตระหนัก เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

1.4 ยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570

เพื่อให้การดำเนินงานของ กสม. บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดทิศทางการดำเนินงานของ กสม. พ.ศ. 2566 - 2570 ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ 10 ประเด็นยุทธศาสตร์ 19 ตัวชี้วัด รายละเอียด ตามตารางที่ 1 และแผนภาพที่ 2

ตารางที่ 1 รายละเอียดยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570

ลำดับที่	ชื่อตัวชี้วัด	ข้อมูลพื้นฐาน (Baseline)	ค่าเป้าหมาย				
			พ.ศ. 2566	พ.ศ. 2567	พ.ศ. 2568	พ.ศ. 2569	พ.ศ. 2570
ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างพลังความร่วมมือส่งเสริมวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน							
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1.1 ส่งเสริมให้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินการสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน							
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 1. เพิ่มจำนวนหน่วยงานที่มีการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชน							
1.1	จำนวนหน่วยงานที่มีนโยบายหรือแนวทางดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน	N/A	ศึกษาและกำหนดแนวทางขับเคลื่อนตัวชี้วัด	20/15 (หน่วย/จังหวัด)	30/25 (หน่วย/จังหวัด)	40/35 (หน่วย/จังหวัด)	50/50 (หน่วย/จังหวัด)
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1.2 สร้างกลไกให้สังคมเกิดการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชน							
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 2. เสริมสร้างความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนกับประชาชนกลุ่มเสี่ยง							
2.1	ร้อยละของประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่มีความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชน	N/A	หา Baseline	ร้อยละ 50	ร้อยละ 60	ร้อยละ 70	ร้อยละ 80
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1.3 ส่งเสริมและพัฒนาผู้นำและเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชนทั้งในและต่างประเทศ							
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 3. ส่งเสริมและพัฒนาผู้นำด้านสิทธิมนุษยชนในชุมชน โดยร่วมมือกับภาคประชาสังคม 4. ยกระดับความร่วมมือกับกลุ่ม Social Movement 5. ยกระดับความสัมพันธ์กับหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนของต่างประเทศ							
3.1	จำนวนผู้นำด้านสิทธิมนุษยชนที่ร่วมดำเนินการกับ กสม. อย่างสม่ำเสมอ (สะสม)	N/A	หา Baseline	10 คน	20 คน	40 คน	60 คน
4.1	จำนวนโครงการความร่วมมือกับกลุ่ม Social Movement หรือโครงการของกลุ่ม Social Movement ที่ กสม. สนับสนุน ที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย (สะสม)	N/A	หา Baseline	4 โครงการ	6 โครงการ	8 โครงการ	10 โครงการ
5.1	จำนวนโครงการความร่วมมือกับหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนของต่างประเทศ ที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย (สะสม)	N/A	หา Baseline	4 โครงการ	6 โครงการ	8 โครงการ	10 โครงการ

ลำดับที่	ชื่อตัวชี้วัด	ข้อมูลพื้นฐาน (Baseline)	ค่าเป้าหมาย				
			พ.ศ. 2566	พ.ศ. 2567	พ.ศ. 2568	พ.ศ. 2569	พ.ศ. 2570
ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับความสามารถการเฝ้าระวังสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน							
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2.1 พัฒนาดัชนีสิทธิมนุษยชนและเฝ้าระวังสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ							
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 1. พัฒนาดัชนีสิทธิมนุษยชนในการยกระดับความสามารถการเฝ้าระวังสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนครอบคลุมประเด็นและกลุ่มเป้าหมายตามที่ กสม. กำหนด							
1.1	ร้อยละความสำเร็จของการพัฒนาดัชนีสิทธิมนุษยชนที่ครอบคลุมประเด็นและกลุ่มเป้าหมายตามที่ กสม. กำหนด	N/A	ศึกษารูปแบบและกำหนดกรอบดัชนี	ร้อยละ 40	ร้อยละ 80	ร้อยละ 100	-
1.2	ร้อยละความสมบูรณ์ของระบบเฝ้าระวังสถานการณ์ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ	N/A	ศึกษาและจัดทำระบบ	ร้อยละ 25	ร้อยละ 50	ร้อยละ 75	ร้อยละ 100
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2.2 พัฒนากลไกการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน							
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 2. พัฒนากลไกการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนสำหรับรับรองการดำเนินงานองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน							
2.1	ร้อยละความสำเร็จของการศึกษาและจัดทำเครื่องมือการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน	N/A	ร้อยละ 50	ร้อยละ 75	ร้อยละ 100	-	-
2.2	จำนวนหน่วยงานที่นำเครื่องมือไปใช้ในการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน (สะสม)	N/A	-	-	-	10 หน่วย/องค์กร	15 หน่วย/องค์กร
ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองและการเสนอแนะมาตรการด้านสิทธิมนุษยชน							
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3.1 พัฒนากระบวนการจัดการเรื่องร้องเรียน และช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน							
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 1. ยกระดับกระบวนการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน และการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น **วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 2. พัฒนาและผลักดันให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนนำข้อเสนอแนะของ กสม. ไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขและป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน**							
1.1	ร้อยละของการดำเนินการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ตามระยะเวลาที่กำหนด	N/A	ร้อยละ 60	ร้อยละ 65	ร้อยละ 70	ร้อยละ 75	ร้อยละ 80
1.2	ร้อยละของการประสานการคุ้มครองได้ตามเวลามาตรฐาน	N/A	ร้อยละ 75	ร้อยละ 80	ร้อยละ 85	ร้อยละ 90	ร้อยละ 95

ลำดับที่	ชื่อตัวชี้วัด	ข้อมูลพื้นฐาน (Baseline)	ค่าเป้าหมาย				
			พ.ศ. 2566	พ.ศ. 2567	พ.ศ. 2568	พ.ศ. 2569	พ.ศ. 2570
2.1	ร้อยละของข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณาดำเนินการ (รวมถึงการเยียวยา)	N/A	ร้อยละ 90	ร้อยละ 90	ร้อยละ 90	ร้อยละ 95	ร้อยละ 95
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3.2 พัฒนากระบวนการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการแก้ไขกฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง							
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 3. พัฒนากระบวนการจัดทำข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ ให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย							
3.1	จำนวนข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากกระบวนการมีส่วนร่วม	N/A	4 เรื่อง	5 เรื่อง	6 เรื่อง	7 เรื่อง	7 เรื่อง
3.2	ร้อยละการนำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริง	N/A	-	-	ร้อยละ 100	ร้อยละ 100	ร้อยละ 100
ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาสำนักงาน กสม. ให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง							
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.1 พัฒนาระบบการจัดการของสำนักงาน กสม. ให้เทียบเท่าระดับสากล							
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 1. พัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ และแนวปฏิบัติของสำนักงานรัฐบาลดิจิทัล							
1.1	ระดับความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรเพื่อให้ได้รับการรับรองคุณภาพการบริหารมาตรฐาน	N/A	1	2	3	4	5
1.2	ร้อยละของบุคลากรที่มีสมรรถนะตามมาตรฐานประจำตำแหน่ง และพฤติกรรมมุ่งหวังตามค่านิยมหลักของสำนักงาน กสม.	N/A	-	ร้อยละ 75	ร้อยละ 80	ร้อยละ 85	ร้อยละ 90
1.3	ร้อยละความผูกพันและความทุ่มเทของบุคลากรต่อสำนักงาน กสม.	N/A	-	ร้อยละ 70	ร้อยละ 75	ร้อยละ 80	ร้อยละ 85
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.2 สร้างกระบวนการสื่อสาร และความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชน							
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 2. สร้างกระบวนการสื่อสารเชิงรุกต่อพันธกิจ กสม.							
2.1	ร้อยละของประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่รับรู้บทบาท ภารกิจ และผลการดำเนินงานของ กสม.	N/A	ทำแผนการสื่อสาร	ร้อยละ 50	ร้อยละ 60	ร้อยละ 70	ร้อยละ 80
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.3 ขยายศักยภาพการดำเนินงานระดับภูมิภาค							
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 3. ยกระดับความสามารถการส่งเสริมวัฒนธรรมด้านสิทธิมนุษยชน เฝ้าระวังสถานการณ์ และดำเนินการด้านการคุ้มครองและเยียวยาผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ							
3.1	จำนวนสำนักงาน กสม. สาขาในภูมิภาค (สะสม)	N/A	2 แห่ง	-	3 แห่ง	-	4 แห่ง

แผนภาพที่ 2 ความเชื่อมโยงในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ที่มา : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

1.5 นโยบายคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ตามที่ กสม. ได้เริ่มปฏิบัติหน้าที่หลังจากมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งประธานและ กสม. เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2564 นั้น กสม. มีความตระหนักดีว่าสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องของทุกคนในสังคม ที่จะต้องร่วมมือกันในการส่งเสริม คุ้มครองและแก้ไขปัญหา เพื่อนำพาสังคมไทยไปสู่การเคารพในสิทธิมนุษยชน และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ด้วยความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันการทำงานของ กสม. จะต้องมีความโปร่งใส กล้าหาญ เที่ยงธรรม ปราศจากอคติ เป็นกลาง และสร้างสรรค์เป็นที่พึ่งของประชาชนได้ กสม. จึงได้กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานสำหรับการดำเนินงานของ กสม. ชุดที่ 4 ไว้ ดังนี้

1

มุ่งเน้นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนการปฏิบัติงานเพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการแก้ไขปัญหาอย่างทันท่วงที รวมทั้งการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่เกิดจากปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างเป็นระบบ โดยจะร่วมมือกับทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ในการแก้ไขปรับปรุงนโยบาย ระเบียบ กฎหมาย แนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี

2

ส่งเสริมวัฒนธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชน

การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การเคารพความแตกต่างในความคิดเห็น ความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ ภาษา หรือสถานะอื่นใด รวมทั้งการเคารพสิทธิและเสรีภาพภายใต้กรอบของกฎหมาย อันจะนำไปสู่ความปรองดองในสังคม การไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงการดูถูก ดูหมิ่น หรือสร้างความเกลียดชัง หรือลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น เพื่อให้ทุกคน ทุกกลุ่มในสังคมอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ

3

สร้างและสนับสนุนกระบวนการความร่วมมือขององค์กรเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ

ให้มีความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนงานด้านสิทธิมนุษยชน โดยร่วมกับทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ประชาสังคม ภาคเอกชน ภาครัฐ รวมถึงสถาบันวิชาการ สื่อมวลชน และคนรุ่นใหม่

4

สร้างความเชื่อมั่นต่อบทบาทของ กสม. ในระดับสากล

โดยผลักดันให้มีการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายที่ยังอาจไม่สอดคล้องกับหลักการปารีส ในประเด็นหน้าที่และอำนาจของ กสม. ทั้งนี้ เพื่อให้ กสม. มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นในบทบาทหน้าที่เพื่อความผาสุกของประชาชน ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ประชาชนและประชาคมระหว่างประเทศ จนส่งผลให้ กสม. ได้รับการปรับสถานะจากระดับ B กลับคืนสู่สถานะ A ซึ่งจะช่วยให้ กสม. ทำหน้าที่เพื่อปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้ประชาชนได้ดียิ่งขึ้น และเป็นการเรียกคืนศักดิ์ศรีของประเทศไทยในเวทีสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศด้วย

5

เร่งพัฒนาสำนักงาน กสม. ให้มุ่งสู่การเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง

บนฐานคิดในการนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัล และการบริหารจัดการสารสนเทศระบบคลังข้อมูล (Big Data) มาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและพัฒนาองค์ความรู้ขององค์กร (KM) รวมทั้งเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรและคุณภาพชีวิตของบุคลากรในองค์กรให้ดีและมีความสุขในการทำงาน

ทั้งนี้ กสม. ได้มอบนโยบายในการขับเคลื่อนนโยบายเชิงประเด็นสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ ในปี พ.ศ. 2566 จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ (1) กระบวนการยุติธรรม (การซ้อมทรมาน) (2) ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (3) การขจัดการเลือกปฏิบัติ (4) ความรุนแรงในครอบครัว และ (5) สถานะบุคคล นอกจากนี้ กสม. ยังให้ความสำคัญกับงานประชุมระหว่างประเทศ การส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานแบบ Cross Cutting Team การสื่อสารภายในองค์กรมากขึ้น การทำงานแบบทำน้อย - ได้มาก การปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพบนฐานทรัพยากรที่มีจำกัด การพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนกระบวนการทำงานและการมุ่งไปสู่องค์กรดิจิทัล รวมถึงการพัฒนาบุคลากรและการศึกษาวิจัยที่สอดคล้องกับจุดเน้นเชิงนโยบายของ กสม.

1.6 ความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนย่อยของแผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2566 - 2570

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 การปฏิบัติหน้าที่ข้างต้นของ กสม. และสำนักงาน กสม. ตามกฎหมาย นโยบายและยุทธศาสตร์ของ กสม. เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนย่อยของแผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. 2566 - 2570 ดังรายละเอียดตามแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 ผังความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนย่อยของแผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. 2566 - 2570

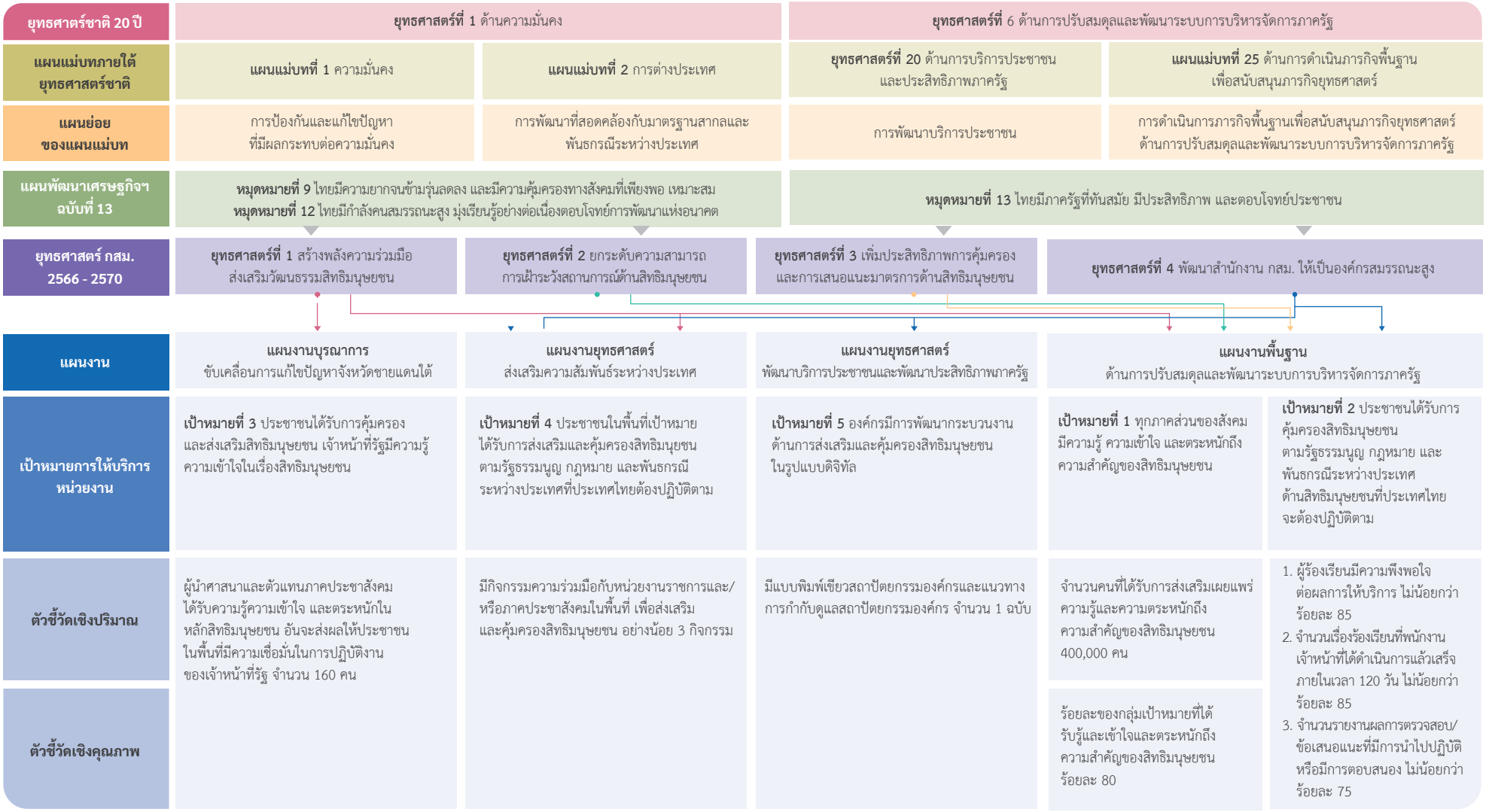

ที่มา : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

1.7 ภาพรวมด้านทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ

1.7.1 ภาพรวมด้านทรัพยากรบุคคล

ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566 สำนักงาน กสม. มีบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ 322 คน จำแนกเป็นข้าราชการ 184 คน (ร้อยละ 57.14) พนักงานราชการ 62 คน (ร้อยละ 19.25) ลูกจ้างสำนักงาน กสม. 53 คน (ร้อยละ 16.46) พนักงานจ้างเหมาบริการ 5 คน (ร้อยละ 1.55) และบุคลากรสำนักงาน กสม. 18 คน คิดเป็นร้อยละ 5.59 โดยสำนักที่มีบุคลากรปฏิบัติงานมากที่สุด คือ สำนักบริหารกลาง 64 คน (ร้อยละ 19.87) รองลงมาคือ สำนักส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน 36 คน (ร้อยละ 11.18) และสำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 1 จำนวน 30 คน (ร้อยละ 9.32) ตามลำดับ รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนบุคลากรของสำนักงาน กสม. จำแนกตามสำนัก/หน่วย

สำนัก/หน่วยงาน	ข้าราชการ	พนักงานราชการ	ลูกจ้างสำนักงาน กสม.	พนักงานจ้างเหมาบริการ	บุคลากรสำนักงาน กสม.	รวม
เลขาธิการ กสม./รองเลขาธิการ กสม. /ที่ปรึกษาสำนักงาน กสม./ผู้ตรวจราชการ	6	-	-	-	-	6
ที่ปรึกษาประจำ กสม./เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการประจำประธาน กสม. และ กสม.	-	-	-	-	18	18
สำนักบริหารกลาง	26	16	21	1	-	64
สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์	16	5	4	-	-	25
สำนักส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน	21	7	8	-	-	36
สำนักรับเรื่องร้องเรียนและประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	15	7	3	-	-	25
สำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 1	19	6	5	-	-	30
สำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 2	15	5	3	-	-	23
สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน	10	4	-	-	-	14
สำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ	10	3	-	-	-	13
สำนักกฎหมาย	11	2	3	-	-	16
สำนักดิจิทัลสิทธิมนุษยชน	10	2	6	-	-	18
หน่วยตรวจสอบภายใน	3	2	-	-	-	5
สำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคใต้	13	3	-	2	-	18
สำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	9	-	-	2	-	11
รวม	**184**	**62**	**53**	**5**	**18**	**322**

ที่มา : สำนักบริหารกลาง (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

1.7.2 ภาพรวมด้านงบประมาณ

สำนักงาน กสม. ได้รับจัดสรรงบประมาณตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 216,231,000 บาท เพิ่มจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 6,339,000 บาท หรือร้อยละ 2.93 โดยได้รับจัดสรรงบประมาณใน 4 แผนงานหลัก คือ แผนงานบุคลากรภาครัฐ แผนงานพื้นฐานด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ แผนงานยุทธศาสตร์ และแผนงานบูรณาการ รายละเอียดจำแนกตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 และ 2566

หน่วย : บาท

แผนงาน	งบประมาณที่ได้รับจัดสรร		เพิ่ม/ลด	
	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566	งบประมาณ	ร้อยละ
1. แผนงานบุคลากรภาครัฐ	**146,916,500**	**151,747,900**	**4,831,400**	**3.18**
2. แผนงานพื้นฐานด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ	**48,917,900**	**50,771,500**	**1,853,600**	**3.65**
2.1 ผลผลิตการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน	26,964,900	29,613,100	2,648,200	8.94
2.2 ผลผลิตการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	21,953,000	21,158,400	- 794,600	- 3.76
3. แผนงานยุทธศาสตร์	**12,989,600**	**12,851,600**	**- 138,000**	**- 1.07**
3.1 แผนงานยุทธศาสตร์ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	4,528,100	10,249,000	5,720,900	55.82
3.2 แผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาบริการประชาชนและพัฒนาประสิทธิภาพภาครัฐ	8,461,500	2,602,600	- 5,858,900	- 225.12
4. แผนงานบูรณาการ	**1,068,000**	**860,000**	**- 208,000**	**- 24.19**
แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้	1,068,000	860,000	- 208,000	- 24.19
รวมทั้งสิ้น	**209,892,000**	**216,231,000**	**6,339,000**	**2.93**

ที่มา : สำนักบริหารกลาง (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

1.8 ผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. 2566 - 2570

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ได้ขับเคลื่อนกระบวนงานเพื่อสร้างเสริมวัฒนธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชน ในการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 และแผนยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. 2566 - 2570 ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ซึ่งมีผลการดำเนินงานที่สำคัญในแต่ละยุทธศาสตร์ ดังนี้

ตัวชี้วัดที่	เป้าหมายการดำเนินการ	รายละเอียดผลการดำเนินงาน
ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างพลังความร่วมมือส่งเสริมวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน		
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1.1 ส่งเสริมให้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมีการดำเนินการสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน		
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 1. เพิ่มจำนวนหน่วยงานที่มีการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชน		
1.1	การศึกษาและกำหนดแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้หน่วยงานมีนโยบายหรือแนวทางดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน	กสม. ได้ดำเนินการเพื่อสนับสนุนให้มีการจัดทำนโยบาย/แนวทางดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ร่วมกับสถาบันพระปกเกล้า ดำเนินโครงการสร้างเสริมความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชนสำหรับนักบริหารระดับสูง (Human Rights Executive Program: HREP) เพื่อส่งเสริมให้นักบริหารระดับสูงซึ่งมีบทบาทเป็นผู้กำหนดทิศทางขององค์กรและสังคมให้ทราบและตระหนักถึงหลักการ และความสำคัญของสิทธิมนุษยชน สามารถนำความรู้ไปขับเคลื่อนนโยบาย และยุทธศาสตร์ขององค์กรได้ 2) ร่วมกับสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ จัดกิจกรรมรับฟังความคิดเห็นต่อ (ร่าง) แนวปฏิบัติสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ เรื่อง การนำเสนอข่าว การแสดงความคิดเห็น และภาพข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรม ร่วมกันลดการนำเสนอข่าว/ภาพข่าว ตลอดจนความคิดเห็นและการวิเคราะห์วิจารณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมและการดำเนินคดีอาญาที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลต่าง ๆ 3) การผลักดันให้เกิดแนวปฏิบัติเพื่อคุ้มครองสิทธิชุมชนในบริบทของสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 3.1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สภาลมหายใจภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อสร้างกรอบตัวชี้วัด มาตรฐาน และแนวทางการดำเนินงานสิทธิในอากาศสะอาด และการจัดการมลภาวะทางอากาศที่เป็นธรรมในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ 3.2) จัดประชุมร่วมกับกรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบาย และแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเครือข่ายภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง เพื่อหารือ ทบทวน และผลักดันข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 รวมถึงกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัดที่	เป้าหมายการดำเนินการ	รายละเอียดผลการดำเนินงาน
		3.3) จัดประชุมร่วมกับศาลยุติธรรม ศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด สภาทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ นักวิชาการ และเครือข่ายภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อมผ่านการจัดทำกฎหมายวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม และการนำเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์มาใช้เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมและแนวทางการปรับปรุงกองทุนสิ่งแวดล้อม
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1.2 สร้างกลไกให้สังคมเกิดการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชน		
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 2. เสริมสร้างความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนกับประชาชนกลุ่มเสี่ยง		
2.1	การหาข้อมูลเพื่อใช้เป็นฐานสำหรับการกำหนดค่าเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนของประชาชนกลุ่มเสี่ยง (ร้อยละของประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่มีความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชน)	สำนักงาน กสม. ได้จัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนแก่ผู้เข้าร่วมโครงการ/กิจกรรม และได้สำรวจความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนหลังจบโครงการ/กิจกรรม ผลการดำเนินการ มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 1,520 คน และมีผู้ได้คะแนนประเมินตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไป 1,428 คน คิดเป็นร้อยละ 93.94 ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวได้ประมวลจากโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนที่จัดขึ้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เช่น 1) การอบรมการนำคู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (e - learning) ไปประยุกต์ใช้ 2) การจัดทำเครื่องมือหรือสื่อการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนสำหรับผู้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) การวัดผลความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชนผ่านแบบประเมินงานสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2566 แบ่งแบบประเมินออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ (1) แบบการประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสิทธิมนุษยชน โดยมีผู้ผ่านเกณฑ์แบบประเมิน ร้อยละ 93.02 และ (2) แบบการประเมินทัศนคติและพฤติกรรมความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชน โดยมีผู้ผ่านเกณฑ์แบบประเมิน ร้อยละ 98.60
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1.3 ส่งเสริมและพัฒนาผู้นำและเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชนทั้งในและต่างประเทศ		
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 3. ส่งเสริมและพัฒนาผู้นำด้านสิทธิมนุษยชนในชุมชน โดยร่วมมือกับภาคประชาสังคม 4. ยกระดับความร่วมมือกับกลุ่ม Social Movement 5. ยกระดับความสัมพันธ์กับหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนของต่างประเทศ		
3.1	การหาข้อมูลเพื่อเป็นฐานสำหรับการกำหนดค่าเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้นำและเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชนในปีต่อไป (จำนวนผู้นำด้านสิทธิมนุษยชนที่ร่วมดำเนินการกับ กสม. อย่างสม่ำเสมอ)	กสม. มีการดำเนินงานร่วมกับกลุ่มผู้นำและเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชน จำนวน 2 กิจกรรม ดังนี้ 1) การประชุมกับองค์กรภาคประชาสังคมที่ได้รับการจดแจ้งเป็นองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสิ้น 86 องค์กร เพื่อรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่อทิศทางการทำงานร่วมกันในด้านการคุ้มครอง เฝ้าระวัง และส่งเสริมสิทธิมนุษยชน 2) กสม. จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่กลุ่มผู้นำทางศาสนาและนักวิชาการศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งสิ้น 72 คน

ตัวชี้วัดที่	เป้าหมายการดำเนินการ	รายละเอียดผลการดำเนินงาน
4.1	การหาข้อมูลเพื่อเป็นฐานสำหรับการกำหนดค่าเป้าหมายการดำเนินงานด้านความร่วมมือกับกลุ่ม Social Movement (จำนวนโครงการความร่วมมือกับกลุ่ม Social Movement หรือโครงการของกลุ่ม Social Movement ที่ กสม. สนับสนุนที่ประสบความสำเร็จ)	กสม. มีการดำเนินงานภายใต้โครงการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแบบบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เป็นกลุ่ม Social Movement ซึ่งแบ่งกลุ่มตามประเภทสิทธิได้ 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 9 กิจกรรม ได้แก่ 1) กลุ่มชาติพันธุ์ - งานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 12 - วันชนเผ่าพื้นเมืองสากล 9 2) กลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศ - งานมอบรางวัลอรรธนารีศวร ครั้งที่ 4 - งานของสภากลุ่มนอนไบนารีแห่งประเทศไทย Taipride - กิจกรรม Pattaya Pride - การจัดงานบางกอกไพรด์ 3) กลุ่มสิทธิในกระบวนการยุติธรรม - กิจกรรมภายใต้โครงการ Safe in Custody 4) กลุ่มสิทธิในที่ดิน - สนับสนุนการอบรมเครือข่ายประเด็นสิทธิในที่ดิน พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
5.1	การหาข้อมูลเพื่อเป็นฐานสำหรับการกำหนดค่าเป้าหมายการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานสิทธิมนุษยชนต่างประเทศ (จำนวนโครงการความร่วมมือกับหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนของต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จ)	กสม. มีโครงการความร่วมมือกับหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนต่างประเทศ รวมถึงการเข้าร่วม/จัดการประชุม/กิจกรรมในกรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในระดับต่าง ๆ ดังนี้ 1) การขับเคลื่อนงานด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ร่วมกับโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) และธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (SME D Bank) โดยได้มีการหารือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อนำหลักการด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนไปใช้ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต และมีการกำหนดแผนงานที่จะดำเนินการร่วมกันในปี 2567 2) การร่วมกับ UNDP ประเทศไทย และสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Office of the High Commissioner for Human Rights: OHCHR) ประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูบุคคลต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Idol) 3) ความร่วมมือในกรอบเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Global Alliance of National Human Rights Institutions: GANHRI) 3.1) การเข้าร่วมประชุมและเป็นวิทยากรในการประชุมประจำปีของ GAHNRI ที่สำนักงานสหประชาชาติ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อเดือนมีนาคม 2566 3.2) การเข้าร่วมการประชุมคณะทำงานด้านสิทธิผู้สูงอายุของ GANHRI ที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อเดือนกันยายน 2566 4) ความร่วมมือในกรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions: APF)

ตัวชี้วัดที่	เป้าหมายการดำเนินการ	รายละเอียดผลการดำเนินงาน
		4.1) การเข้าร่วมประชุมและเป็นวิทยากรในการประชุมประจำปีครั้งที่ 28 และการประชุมทุก 2 ปี ของ APF ที่กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย เมื่อเดือนกันยายน 2566 4.2) การเข้าร่วมโครงการความร่วมมือระหว่างกลไกสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของ APF เพื่อส่งเสริมสิทธิในสิ่งแวดล้อม 5) การทำหน้าที่ประธานของกรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asia National Human Rights Institutions Forum: SEANF) โดยเป็นเจ้าภาพจัดประชุม Technical Working Group ของ SEANF รวม 2 ครั้ง รวมทั้งจัดการศึกษาดูงานแก่สมาชิกที่ทัณฑสถานหญิงกลาง เมื่อเดือนกรกฎาคม 2566 6) การเข้าร่วมประชุมที่จัดโดยสหประชาชาติ ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมและเป็นวิทยากรในการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างประเทศเรื่องการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างกลไกระดับภูมิภาคและระดับระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จัดโดย OHCHR ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อเดือนตุลาคม 2565 7) การเข้าร่วมประชุมหารือระหว่าง SEANF กับ คณะกรรมาธิการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights: AICHR) ซึ่งเป็นกลไกสิทธิมนุษยชนของอาเซียน เกี่ยวกับแนวทางความร่วมมือระหว่างกัน ในรูปแบบออนไลน์ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2566
ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยกระดับความสามารถการเฝ้าระวังสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน		
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2.1 พัฒนาดัชนีสิทธิมนุษยชนและเฝ้าระวังสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ		
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 1. พัฒนาดัชนีสิทธิมนุษยชนในการยกระดับความสามารถการเฝ้าระวังสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนครอบคลุมประเด็นและกลุ่มเป้าหมายตามที่ กสม. กำหนด		
1.1	การศึกษารูปแบบและกำหนดกรอบดัชนีชี้วัดด้านสิทธิมนุษยชน	สำนักงาน กสม. ได้ศึกษาข้อมูลที่จะใช้ในการกำหนดเกณฑ์ชี้วัดประเด็นสำคัญตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) เพื่อนำมาประกอบการพัฒนาดัชนีสิทธิมนุษยชนและเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในปีงบประมาณถัดไป
1.2	การศึกษาและจัดทำระบบเฝ้าระวังสถานการณ์ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ	สำนักงาน กสม. ได้ออกแบบระบบการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ซึ่งจะเริ่มนำข้อมูลเข้าระบบในปี 2567
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2.2 พัฒนากลไกการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน		
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 2. พัฒนากลไกการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนสำหรับรับรองการดำเนินงานองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน		
2.1	ความคืบหน้าของการศึกษาและจัดทำเครื่องมือประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน	สำนักงาน กสม. ได้กำหนดแผนงานศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำเครื่องมือประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน โดยได้เสนอโครงการเพื่อขอรับจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 (ซึ่งได้รับจัดสรรงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ไปพลางก่อน จำนวน 600,000 บาท และได้เริ่มดำเนินโครงการแล้ว)

ตัวชี้วัดที่	เป้าหมายการดำเนินการ	รายละเอียดผลการดำเนินงาน
ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองและการเสนอแนะมาตรการด้านสิทธิมนุษยชน		
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3.1 พัฒนากระบวนการจัดการเรื่องร้องเรียน และช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน		
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 1. ยกระดับกระบวนการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน และการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น **วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 2. พัฒนาและผลักดันให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนนำข้อเสนอแนะของ กสม. ไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขและป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน**		
1.1	การดำเนินการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ตามระยะเวลาที่กำหนด ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60	กสม. ได้ตรวจสอบเรื่องร้องเรียนที่รับเป็นคำร้อง ทั้งคำร้องในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และคำร้องสะสมที่ได้รับก่อนปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 รวม 181 คำร้อง (อ้างอิงจากผลคำรับรองข้อมูลคำร้องที่ตรวจสอบแล้วเสร็จภายในปีงบ 2566 : รอบประเมินที่ 1 จำนวน 71 คำร้อง และ รอบการประเมินที่ 2 จำนวน 110 คำร้อง) โดยมีคำร้องที่ตรวจสอบเสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนด รวม 125 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 69.06 ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด
1.2	การประสานการคุ้มครองได้ตามเวลามาตรฐานไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75	กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนไว้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จำนวน 289 คำร้อง สามารถดำเนินการให้ความช่วยเหลือเสร็จสิ้น จำนวน 278 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 96.19 ซึ่งเกินกว่าเป้าหมายที่กำหนด
2.1	ข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณาดำเนินการ (รวมถึงการเยียวยา) ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 90	กสม. มีผลการติดตามการดำเนินการตามรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสิ้น 171 รายงาน โดยมีกรณีที่หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนได้ดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางหรือข้อเสนอแนะของ กสม. ทั้งหมดหรือบางส่วนที่เป็นสาระสำคัญ 166 รายงาน คิดเป็นร้อยละ 97.08 ซึ่งเกินกว่าเป้าหมายที่กำหนด
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3.2 พัฒนากระบวนการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการแก้ไขกฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง		
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 3. พัฒนากระบวนการจัดทำข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ ให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย		
3.1	จำนวนข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากกระบวนการมีส่วนร่วม (ไม่ต่ำกว่า 4 เรื่อง)	กสม. ได้จัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนรายกรณี รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ รวมทั้งสิ้น 16 เรื่อง ซึ่งเกินกว่าเป้าหมายที่กำหนด
ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาสำนักงาน กสม. ให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง		
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.1 พัฒนาระบบการจัดการของสำนักงาน กสม. ให้เทียบเท่าระดับสากล		
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 1. พัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ และแนวปฏิบัติของสำนักงานรัฐบาลดิจิทัล		
1.1	ระดับความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรเพื่อให้ได้รับการรับรองคุณภาพการบริหารมาตรฐาน (ขั้นตอนที่ 1)	1) สำนักงาน กสม. ได้ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางพัฒนาระบบการบริหารจัดการของสำนักงานให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง โดยเลขาธิการ กสม. ได้เห็นชอบให้นำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) ของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ มาใช้ในการตรวจประเมินคุณภาพการบริหารจัดการองค์กรของสำนักงาน กสม. โดยให้เริ่มกระบวนการตรวจประเมินตามเกณฑ์ TQA ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ตัวชี้วัดที่	เป้าหมายการดำเนินการ	รายละเอียดผลการดำเนินงาน
		2) สำนักงาน กสม. อยู่ระหว่างการจัดทำสถาปัตยกรรมองค์กร เพื่อจัดทำพิมพ์เขียวขององค์กร และกลวิธีที่จะช่วยในการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้ตอบสนองความต้องการขององค์กร โดยจะจัดทำและพัฒนาสถาปัตยกรรมองค์กรให้ครอบคลุม 5 ด้าน ประกอบด้วย สถาปัตยกรรมกระบวนการทางธุรกิจ สถาปัตยกรรมโปรแกรมประยุกต์ สถาปัตยกรรมข้อมูล สถาปัตยกรรมเทคโนโลยี และสถาปัตยกรรมความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งจะเป็นแนวทางบูรณาการทุกภาคส่วน ของสำนักงาน กสม. ให้ขับเคลื่อนการทำงานในรูปแบบดิจิทัล 3) สำนักงาน กสม. มีการพัฒนาระบบแผนงาน และการบริหารงบประมาณสำนักงาน กสม. (Enterprise Resource Planning : ERP) โดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารแผนงานและงบประมาณ เพื่อยกระดับความสามารถในการบูรณาการข้อมูลสารสนเทศภายในของสำนักงาน
1.2	การจัดทำแผนการบริหารบุคลากรเพื่อให้บุคลากรมีสมรรถนะตามมาตรฐานประจำตำแหน่ง และมีพฤติกรรมมุ่งหวังตามค่านิยมหลักของสำนักงาน กสม.	ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เป็นขั้นตอนของการเตรียมการ เพื่อให้บุคลากรมีสมรรถนะตามมาตรฐานประจำตำแหน่ง และมีพฤติกรรมมุ่งหวังตามค่านิยมหลักของสำนักงาน กสม. โดยมีการดำเนินการดังนี้ 1) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรบุคคล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 - 2570 โดยดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสังกัด เพื่อเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล และนำไปใช้ในการวางแผนปฏิบัติการด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลในแต่ละปีให้มีประสิทธิภาพ คุ้มค่า เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทขององค์กร รวมทั้งเพื่อพัฒนาระบบบริหารทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีความทันสมัย สอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. 2566 - 2570 2) การจัดโครงการฝึกอบรมบุคลากรใหม่ โดยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การศึกษาอบรม และการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จากรุ่นพี่และวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ
1.3	การจัดทำแผนเพื่อส่งเสริมความผูกพันและความทุ่มเทของบุคลากรต่อสำนักงาน กสม.	สำนักงาน กสม. ได้ริเริ่มจัดทำแบบสำรวจความผาสุกและผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรสำนักงาน กสม. ต่อปัจจัยต่าง ๆ รวม 9 ด้าน (50 คำถาม) เพื่อประเมินระดับปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันของบุคลากรสำนักงาน กสม. และได้จัดทำแผนงานเสริมสร้างความผูกพันของบุคลากรสำนักงาน กสม. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 - 2570 แล้วเสร็จ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการเสริมสร้างและยกระดับความผูกพันของบุคลากรสำนักงาน กสม. รวมถึงสนับสนุน ผลักดันให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. 2566 - 2570 ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวชี้วัดที่	เป้าหมายการดำเนินการ	รายละเอียดผลการดำเนินงาน
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.2 สร้างกระบวนการสื่อสาร และความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชน		
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 2. สร้างกระบวนการสื่อสารเชิงรุกต่อพันธกิจ กสม.		
2.1	การจัดทำแผนการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนรับรู้เกี่ยวกับบทบาท ภารกิจ และผลการดำเนินงานของ กสม.	กสม. มีแผนการสร้างกระบวนการสื่อสารเชิงรุกเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้เกี่ยวกับบทบาท ภารกิจ และผลการดำเนินงานของ กสม. โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) การสื่อสารผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียง 2 สถานี คือ วิทยุครอบครัวข่าว และสถานีวิทยุรัฐสภา 2) การร่วมกับเครือข่าย ได้แก่ กองทุนผลิตสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ และสถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย ผลิตสื่อสำหรับเผยแพร่ทาง online platform เช่น Tiktok Facebook และ YouTube เรื่องความรุนแรงในครอบครัว และสิทธิพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยประเด็นหลังเน้นการเผยแพร่ในกลุ่มเด็กและเยาวชน 3) การจัดทำจดหมายข่าว “มุมมองสิทธิ์” ที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชนและการดำเนินงานที่สำคัญของ กสม. เป็นรายเดือน ทั้งในรูปแบบเอกสารและ e - newsletter 4) การจัดแถลงข่าวประจำสัปดาห์เพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินงานที่สำคัญของ กสม. โดยเฉพาะผลการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนกรณีต่าง ๆ 5) การออกแถลงการณ์ต่อเหตุการณ์สำคัญด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อแสดงข้อห่วงกังวล ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการด้านการสื่อสารมีประสิทธิภาพ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จึงได้มีการวิเคราะห์รวบรวมผลการดำเนินงาน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแผนการสื่อสารต่อไป
ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4.3 ขยายศักยภาพการดำเนินงานระดับภูมิภาค		
วัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ 3. ยกระดับความสามารถการส่งเสริมวัฒนธรรมด้านสิทธิมนุษยชน เฝ้าระวังสถานการณ์ และดำเนินการด้านการคุ้มครองและเยียวยาผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ		
3.1	มีการจัดตั้งสำนักงาน กสม. สาขาในภูมิภาค 2 แห่ง (สะสม)	ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีการจัดตั้งสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นสำนักงานภูมิภาคแห่งที่สองหลังจากการเปิดดำเนินงานของสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคใต้เป็นแห่งแรกในปี 2565 โดยมีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุม 20 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุดรธานี และอุบลราชธานี โดยสำนักงานฯ ตั้งอยู่ที่เลขที่ 555/67 โครงการตลาดจอมพล หมู่ที่ 13 ถนนกสิกรทุ่งสร้าง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 2

การเปรียบเทียบ

งบประมาณและผลการดำเนินงานระหว่างปีที่ผ่านมากับปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

2 การเปรียบเทียบงบประมาณและผลการดำเนินงานระหว่างปีที่ผ่านมากับปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

การจัดสรรงบประมาณของประเทศที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันให้ความสำคัญกับความต่อเนื่องในการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาลให้ประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม และเมื่อมีการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2561 เป็นต้นมา แนวทางการจัดสรรงบประมาณได้มุ่งเน้นการจัดสรรงบประมาณที่ขับเคลื่อนเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนย่อยของแผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ถึงแม้ว่าสถิติการจัดสรรงบประมาณสำหรับสำนักงาน กสม. ในช่วงที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันจะมีวงเงินงบประมาณจำนวนไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับส่วนราชการหรือองค์กรอิสระอื่น ๆ แต่ กสม. ได้กำหนดเป้าหมายการทำงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และความต้องการของประชาชน โดยมุ่งเน้นการทำงานเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งนี้ ข้อมูลเชิงสถิติเกี่ยวกับงบประมาณที่ได้รับการจัดสรร ผลการเบิกจ่าย ผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดในภาพรวมที่ปรากฏในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 ของสำนักงาน กสม. มีดังนี้

2.1 การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566

สำนักงาน กสม. ได้รับจัดสรรงบประมาณตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 เป็นงบรายจ่ายอื่นและงบเงินอุดหนุน ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายบุคลากร ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน และค่าใช้จ่ายลงทุน จำแนกรายละเอียดตามตารางที่ 4 และแผนภาพที่ 4

ตารางที่ 4 งบประมาณที่ได้รับจัดสรรระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 ของสำนักงาน กสม.

รายการ	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	141,613,300	147,248,100	149,016,800	146,916,500	151,747,900
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	71,090,900	71,495,400	52,178,700	46,387,400	55,736,500
ค่าใช้จ่ายลงทุน	3,000,000	3,798,800	10,534,200	16,588,100	8,746,600
รวม	**215,704,200**	**222,542,300**	**211,729,700**	**209,892,000**	**216,231,000**

ที่มา : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

แผนภาพที่ 4 งบประมาณที่ได้รับจัดสรรระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 ของสำนักงาน กสม.

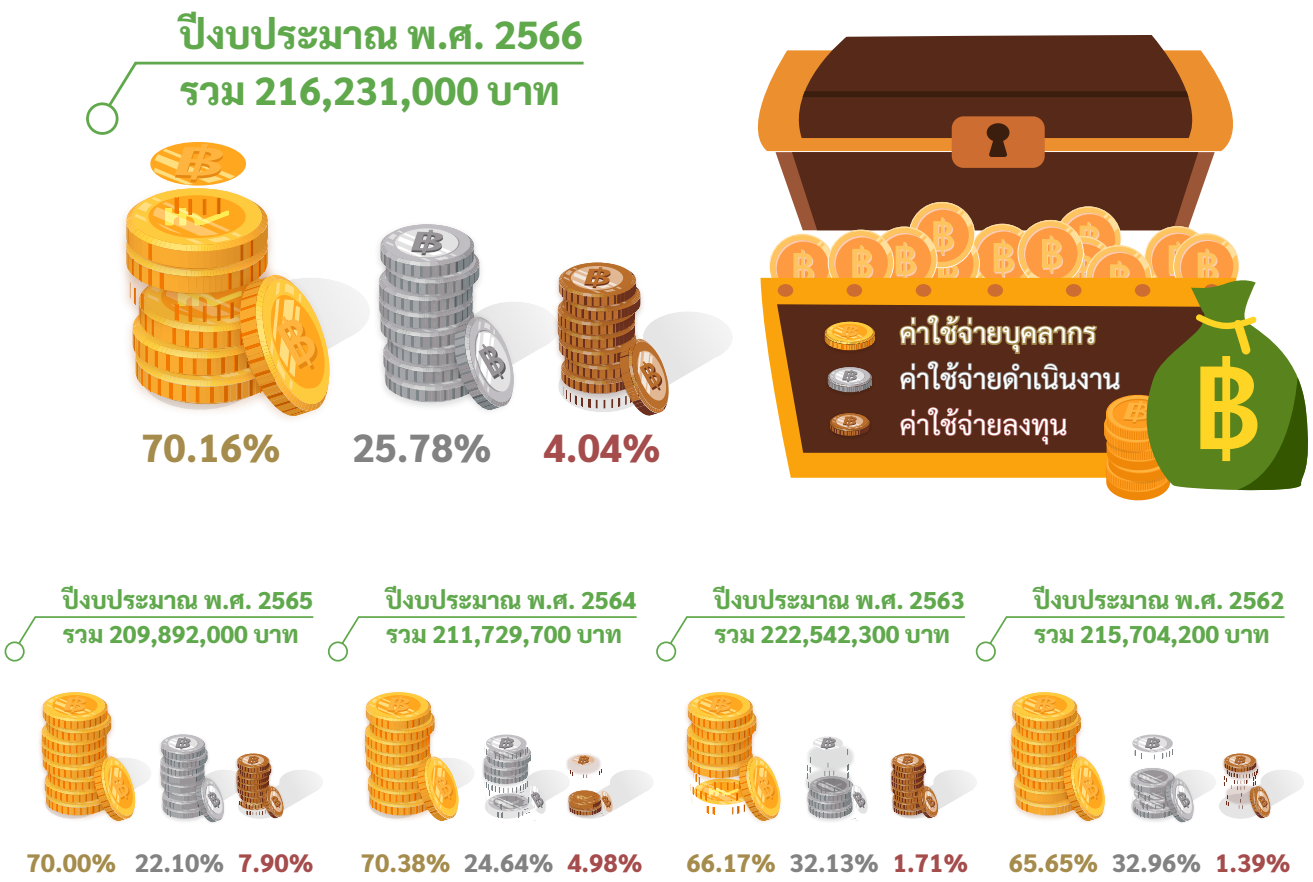

ที่มา : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 สำนักงาน กสม. ได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นงบรายจ่ายอื่นและงบเงินอุดหนุน โดยมีรายละเอียดงบประมาณที่ได้รับจัดสรรตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและผลการเบิกจ่าย จำแนกตามหมวดค่าใช้จ่ายตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบงบประมาณที่ได้รับจัดสรรกับผลการใช้จ่ายระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 จำแนกตามหมวดค่าใช้จ่าย

หน่วย : บาท

รายการ	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562			ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563			ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564			ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565			ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566		
	งบประมาณที่ได้รับจัดสรร	ผลการใช้จ่าย	ร้อยละ	งบประมาณที่ได้รับจัดสรร	ผลการใช้จ่าย	ร้อยละ	งบประมาณที่ได้รับจัดสรร	ผลการใช้จ่าย	ร้อยละ	งบประมาณที่ได้รับจัดสรร	ผลการใช้จ่าย	ร้อยละ	งบประมาณที่ได้รับจัดสรร	ผลการใช้จ่าย	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	141,613,300	131,447,402	92.84	147,248,100	134,863,300	91.59	149,016,800	136,306,100	91.47	146,916,500	146,198,140	99.51	151,747,900	151,747,900	100
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	71,090,900	50,385,802	70.88	71,495,400	54,825,600	76.68	52,178,700	40,829,127	78.25	46,387,400	43,297,703	93.34	55,736,500	52,626,355	94.42
ค่าใช้จ่ายลงทุน	3,000,000	2,905,676	96.86	3,798,800	3,635,000	95.69	10,534,200	3,704,200	35.16	16,588,100	13,908,293	83.85	8,746,600	7,362,877	84.18
รวม	**215,704,200**	**184,738,880**	**85.64**	**222,542,300**	**193,323,900**	**86.87**	**211,729,700**	**180,839,427**	**85.41**	**209,892,000**	**203,404,136**	**96.91**	**216,231,000**	**211,737,132**	**97.92**

ที่มา : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

กสม. ได้ให้ความสำคัญกับการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้กับประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า และเมื่อเปรียบเทียบผลการใช้จ่ายงบประมาณ 5 ปี (ปี 2562 - 2565) พบว่า ร้อยละของการใช้จ่ายงบประมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นในปี 2564 ที่เกิดสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้มีประกาศใช้มาตรการล็อกดาวน์บางพื้นที่เกิดข้อจำกัดในการจัดโครงการที่มีการรวมกลุ่ม รวมถึงการลงพื้นที่ตรวจสอบแสวงหาข้อเท็จจริงตามภารกิจ ต่อมาในช่วงปี 2565 - 2566 สถานการณ์โรคโควิด 19 ได้เริ่มคลี่คลายลง นอกจากนี้ กสม. ได้มีนโยบายเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามแผนและสอดคล้องกับเป้าหมายการเบิกจ่ายของประเทศ รวมทั้งมีการติดตามความก้าวหน้าเป็นประจำทุกเดือน ทำให้ร้อยละของการใช้จ่ายงบประมาณในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 - 2566 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 96.91 และ 97.92 ตามลำดับ

อนึ่ง ในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่ผ่านมา สำนักงาน กสม. ได้นำงบเหลือจ่ายจากการดำเนินงานของปีก่อน จำนวน 8,947,231.95 บาท ไปสมทบงบประมาณที่ได้รับจัดสรรตามพระราชบัญญัติงบประมาณด้วย ทำให้สำนักงาน กสม. มีงบประมาณเพื่อใช้จ่ายทั้งสิ้น 225,178,231.95 บาท โดยมีผลการใช้จ่ายรวม 218,421,293.06 บาท หรือร้อยละ 97 ของงบประมาณ ดังรายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แผน/ผลการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนปฏิบัติการของสำนักงาน กสม. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

หน่วย : บาท

รายการ	งบประมาณในการจัดทำแผน			ผลการใช้จ่าย		คงเหลือ	
	งบประมาณ ตาม พ.ร.บ. 2566	งบประมาณเหลือจ่าย จากปีที่ผ่านมา	รวม	งบประมาณ	ร้อยละ	งบประมาณ	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	151,747,900.00	1,842,800.00	153,590,700.00	152,405,611.00	99.23	1,185,089.00	0.77
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	55,736,500.00	7,104,431.95	62,840,931.95	58,019,852.06	92.33	4,821,079.89	7.67
ค่าใช้จ่ายลงทุน	8,746,600.00	-	8,746,600.00	7,995,830.00	91.42	750,770.00	8.58
รวม	**216,231,000.00**	**8,947,231.95**	**225,178,231.95**	**218,421,293.06**	**97.00**	**6,756,938.89**	**3.00**

ที่มา : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

*** หมายเหตุ :** 1. งบเหลือจ่ายจากปีที่ผ่านมา จำนวน 8,947,231.95 บาท ประกอบด้วย งบเหลือจ่ายจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 6,487,863.41 บาท งบเหลือจ่ายจากปีก่อนหน้า 2,331,659.31 บาท และเงินรายได้สุทธิ 127,709.23 บาท

2. ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงาน กสม. ได้รับจัดสรรงบบุคลากรไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น สำนักงบประมาณจึงได้จัดสรรงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น จำนวน 17,381,333 บาท ประกอบด้วย เงินเดือน ค่าเช่าบ้าน และเงินสมทบกองทุนประกันสังคม โดยมีผลการเบิกจ่าย (ณ วันที่ 30 กันยายน 2566) จำนวน 13,021,006.83 บาท และมีเงินงบประมาณเหลือจ่าย จำนวน 4,360,326.17 บาท ซึ่งได้นำส่งคืนสำนักงบประมาณ (ตามระเบียบว่าด้วยการบริหารรายจ่ายงบกลางฯ พ.ศ. 2562) เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2566 เรียบร้อยแล้ว

2.3 การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานในภาพรวม

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงาน กสม. มีผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่ปรากฏในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 4 แผนงาน ประกอบด้วย 1) แผนงานพื้นฐานด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ 2) แผนงานยุทธศาสตร์ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ 3) แผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาบริการประชาชนและการพัฒนาประสิทธิภาพภาครัฐ และ 4) แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ ผลการดำเนินงานในภาพรวมที่ปรากฏในพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 ปรากฏตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานในภาพรวมของสำนักงาน กสม. ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566

แผนงาน/ผลผลิต/ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	ปี 2562		ปี 2563		ปี 2564		ปี 2565		ปี 2566	
		แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล
แผนงานพื้นฐานด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ											
ผลผลิตที่ 1 : การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน											
ตัวชี้วัด											
1. ร้อยละของประชาชนได้รับรู้และเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน	ร้อยละ	75	84.17	75	83	75	88	80	94	80	92.38
2. จำนวนคนที่ได้รับการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน	คน	20,000	63,395	30,000	253,261	30,000	461,874	40,000	765,680	400,000	620,346
ผลผลิตที่ 2 : การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน											
ตัวชี้วัด											
1. ผู้ร้องเรียนมีความพึงพอใจต่อผลการให้บริการไม่น้อยกว่าร้อยละ	ร้อยละ	80	83.03	80	94.40	80	90	85	90	85	89.48
2. จำนวนเรื่องร้องเรียนที่ได้รับดำเนินการแล้วเสร็จภายใน 120 วัน ไม่น้อยกว่าร้อยละ	ร้อยละ	75	85.89	60	75	60 (90 วัน)	60	60	68	85	82.30
3. จำนวนรายงานผลการตรวจสอบ/ ข้อเสนอแนะที่มีการนำไปปฏิบัติหรือมีการตอบสนองไม่น้อยกว่าร้อยละ	ร้อยละ	75	92.30	75	80	75	93	75	100	75	95.24

แผนงาน/ผลผลิต/ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	ปี 2562		ปี 2563		ปี 2564		ปี 2565		ปี 2566	
		แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล
แผนงานยุทธศาสตร์ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ											
ผลผลิตที่ 1 : การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเชิงพื้นที่											
ตัวชี้วัด											
1. มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ภาคใต้	กิจกรรม	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-
2. ประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 14 จังหวัด ได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม	จังหวัด	-	-	-	-	-	-	14	14	-	-
3. มีรายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ภาคใต้	ฉบับ	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
4. มีกิจกรรมความร่วมมือกับหน่วยงานราชการและ/หรือภาคประชาสังคมในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างน้อย	กิจกรรม	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
แผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาบริการประชาชนและการพัฒนาประสิทธิภาพภาครัฐ											
โครงการพัฒนาระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชนรองรับการใช้งานดิจิทัล											
ตัวชี้วัด											
1. มีระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชนในรูปแบบดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงแบบบูรณาการและใช้ประโยชน์จากข้อมูล	ระบบ	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
2. มีบัญชีข้อมูล (Data catalog)	เล่ม	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
3. มีแบบพิมพ์เขียวสถาปัตยกรรมองค์กร และแนวทางการกำกับดูแลสถาปัตยกรรมองค์กร *	ฉบับ	-	-	-	-	-	-	-	-	1	อยู่ระหว่างดำเนินการ

แผนงาน/ผลผลิต/ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	ปี 2562		ปี 2563		ปี 2564		ปี 2565		ปี 2566	
		แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล
แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้											
โครงการอำนวยความยุติธรรมและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ											
ตัวชี้วัด 1. คู่มือสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	เล่ม	2,000	2,000	-	-	-	-	-	-	-	-
2. เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจและมีความตระหนักในการเคารพสิทธิมนุษยชนไม่น้อยกว่าร้อยละ	ร้อยละ	-	-	75	78	-	-	-	-	-	-
3. ประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มที่จัดตั้งเป็นเครือข่ายในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เข้ารับการอบรม	คน	-	-	-	-	300	112	100	111	-	-
4. ร้อยละของประชาชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน	ร้อยละ	-	-	-	-	75	87	-	-	-	-
5. ร้อยละของประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายที่ได้จัดตั้งในพื้นที่ มีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน	ร้อยละ	-	-	-	-	-	-	75	88	-	-
6. ผู้นำศาสนา และตัวแทนภาคประชาสังคม ได้รับความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในหลักสิทธิมนุษยชนอันจะส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ	คน	-	-	-	-	-	-	-	-	160	172

แผนงาน/ผลผลิต/ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	ปี 2562		ปี 2563		ปี 2564		ปี 2565		ปี 2566	
		แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล	แผน	ผล
แผนงานบูรณาการวิจัยและนวัตกรรม											
โครงการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน											
ตัวชี้วัด											
1. จำนวนเรื่องที่มีการศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน **	เรื่อง	2	1	1	1	3	2	3	-	-	-
2. องค์ความรู้ที่สามารถนำไปต่อยอดเชิงลึกหรือนำไปแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของหน่วยงาน	ร้อยละ	50	50	-	-	-	-	-	-	-	-
3. องค์ความรู้ นโยบาย นวัตกรรมที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สังคม ชุมชน พร้อมนำไปใช้ประโยชน์ ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี หรือกำหนดเป็นนโยบายในการดำเนินงานขององค์กร	ร้อยละ	-	-	50	50	-	-	-	-	-	-

ที่มา : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

*** หมายเหตุ :** * ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงาน กสม. ได้รับงบประมาณสำหรับออกแบบและจัดทำร่างพิมพ์เขียว (Blueprint) สถาปัตยกรรมองค์กร ซึ่งการดำเนินการอยู่ในขั้นตอนการปรับปรุงร่างพิมพ์เขียวให้มีความถูกต้องครบถ้วน สมบูรณ์ เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่องค์กรดิจิทัลตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. 2566 - 2570 ทั้งนี้ คาดว่าจะดำเนินการให้เสร็จสมบูรณ์ได้ภายในเดือนมกราคม 2567

** ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงาน กสม. ไม่ได้ขอรับจัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการวิจัย สำหรับโครงการวิจัยของปีก่อนหน้า คือ ปี 2562 ปี 2564 และ ปี 2565 ที่ไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จในปีงบประมาณนั้นได้ รวม 5 โครงการนั้น มีผลการดำเนินงาน ดังนี้

- โครงการของปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 (1 โครงการ) สำนักงาน กสม. ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยต่อจนเสร็จสิ้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563
- โครงการของปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 (1 โครงการ) สำนักงาน กสม. ขอยกเลิกโครงการเนื่องจากปี 2564 เป็นปีแรกที่สำนักงาน กสม. ได้รับจัดสรรงบประมาณโครงการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่กำหนดให้การศึกษาวิจัยต้องดำเนินงานโดยบุคลากรของหน่วยงานเอง ในขณะที่หน่วยงานยังไม่มีความพร้อมของระบบและนักวิจัย ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จทุกโครงการ ทั้งนี้ สกสว. ได้เห็นชอบการยกเลิกโครงการและสำนักงาน กสม. ได้คืนงบประมาณโครงการวิจัยให้ สกสว. เรียบร้อยแล้ว
- โครงการของปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (3 โครงการ) ได้ขอขยายเวลาศึกษาวิจัยข้ามปีงบประมาณจาก สกสว. และได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วทั้ง 3 โครงการเมื่อเดือนตุลาคม 2566

TIJ Thailand Institute of Justice
affiliated with the United Nations
JUSTICE IS EVERYONE'S MATTER

22-23 กรกฎาคม 2566

GANHRI
Global Alliance of National Human Rights Institutions

ประเทศไทย

บทที่ 3

ผลการดำเนินงานในภาพรวม

3 ผลการดำเนินงานในภาพรวม

3.1 การตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (1) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (1) บัญญัติให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้า และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. มีผลการดำเนินงานด้านการตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังนี้

3.1.1 สถิติการรับเรื่องร้องเรียน

กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนว่ามีการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและเรื่องที่ขอให้ กสม. ดำเนินการ รวมทั้งเรื่องที่ กสม. เห็นควรให้มีการตรวจสอบ รวมทั้งสิ้น 940 เรื่อง เมื่อจำแนกข้อมูลตามประเภทสิทธิมนุษยชนที่มีการร้องเรียน พบว่าสิทธิในกระบวนการยุติธรรมมีการร้องเรียนมากที่สุด 192 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20.43 รองลงมาคือ สิทธิและความเสมอภาคทางเพศ 94 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10.00 และ สิทธิและสถานะบุคคล 89 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 9.47 ส่วนประเด็นสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ที่มีการร้องเรียน เช่น สิทธิชุมชน สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย และสิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน เป็นต้น รายละเอียดตามแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 สถิติเรื่องร้องเรียนจำแนกตามประเภทสิทธิมนุษยชนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

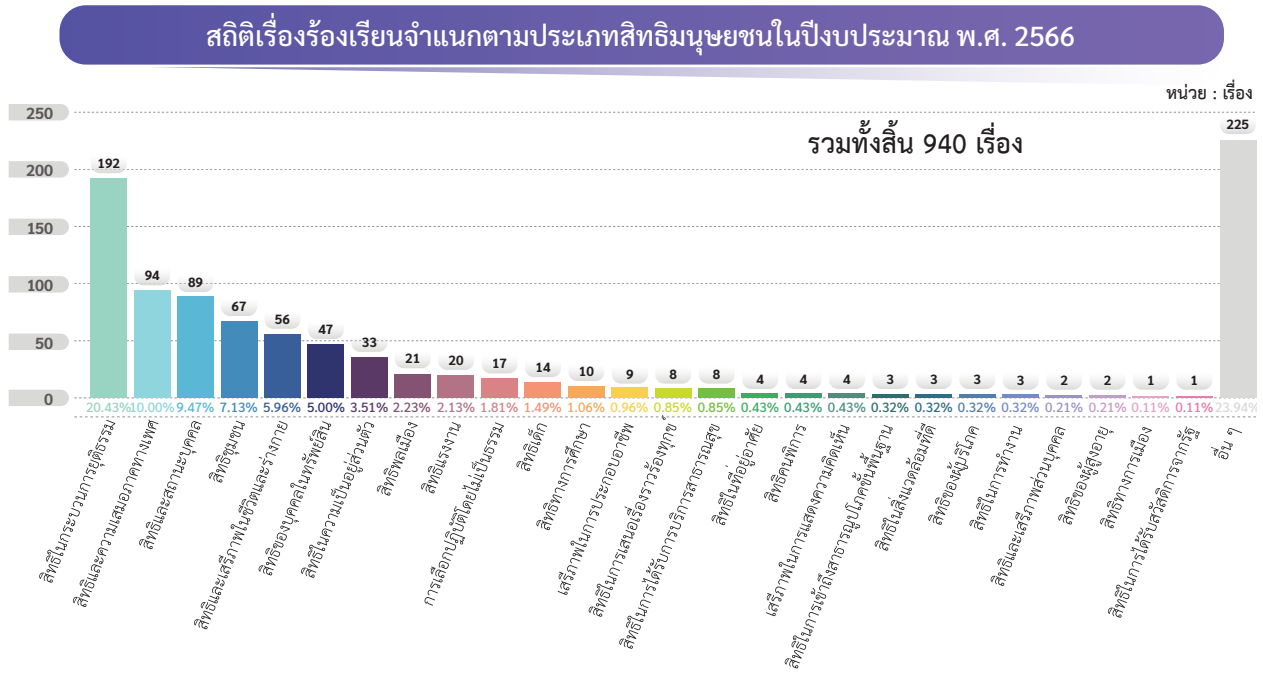

ที่มา : สำนักรับเรื่องร้องเรียนและประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

เมื่อเปรียบเทียบสถิติเรื่องร้องเรียนระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566 พบว่า ประเด็นสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มีการร้องเรียนมากติดอันดับหนึ่งในสามของทุกปีงบประมาณ โดยส่วนใหญ่เป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม อาทิ กรณีร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจทำร้ายร่างกายในขณะตรวจค้น กรณีร้องเรียนว่าพนักงานสอบสวนดำเนินคดีล่าช้า และกรณีร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดปราบปรามเข้าตรวจค้นโดยไม่มีหมายค้น เป็นต้น รายละเอียดตามแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 สถิติเรื่องร้องเรียนจำแนกตามประเภทสิทธิมนุษยชนระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 - 2566

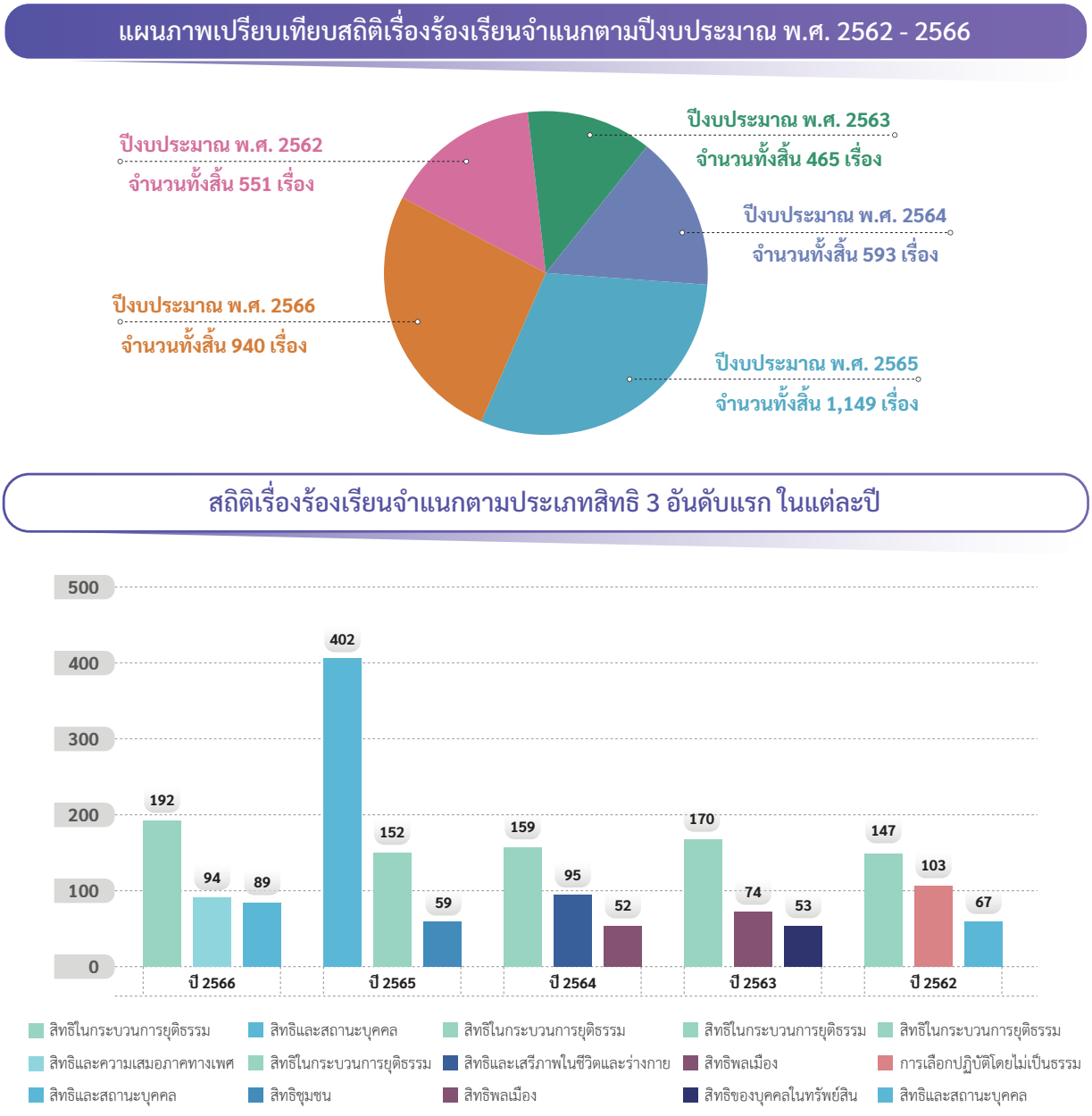

ที่มา : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 พื้นที่เกิดเหตุที่มีการร้องเรียนมากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร 224 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 23.83 รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 189 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20.11 และภาคกลาง 125 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 13.30 (แผนภาพที่ 7) และหากจำแนกผู้ร้องเรียนตามเพศ พบว่า เป็นเพศชายมากที่สุด 528 คน คิดเป็นร้อยละ 56.17 รองลงมา คือ เพศหญิง 205 คน คิดเป็นร้อยละ 21.81 และบุคคลหลากหลายทางเพศ 126 คน คิดเป็นร้อยละ 13.40 (แผนภาพที่ 8) โดยช่องทางที่ผู้ร้องเรียนมากที่สุด คือ ทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ 368 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 39.15 รองลงมา คือ ทางไปรษณีย์ 311 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 33.09 และร้องเรียนด้วยตนเอง 82 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 8.72 (แผนภาพที่ 9)

แผนภาพที่ 7 สถิติเรื่องร้องเรียนจำแนกตามพื้นที่เกิดเหตุในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

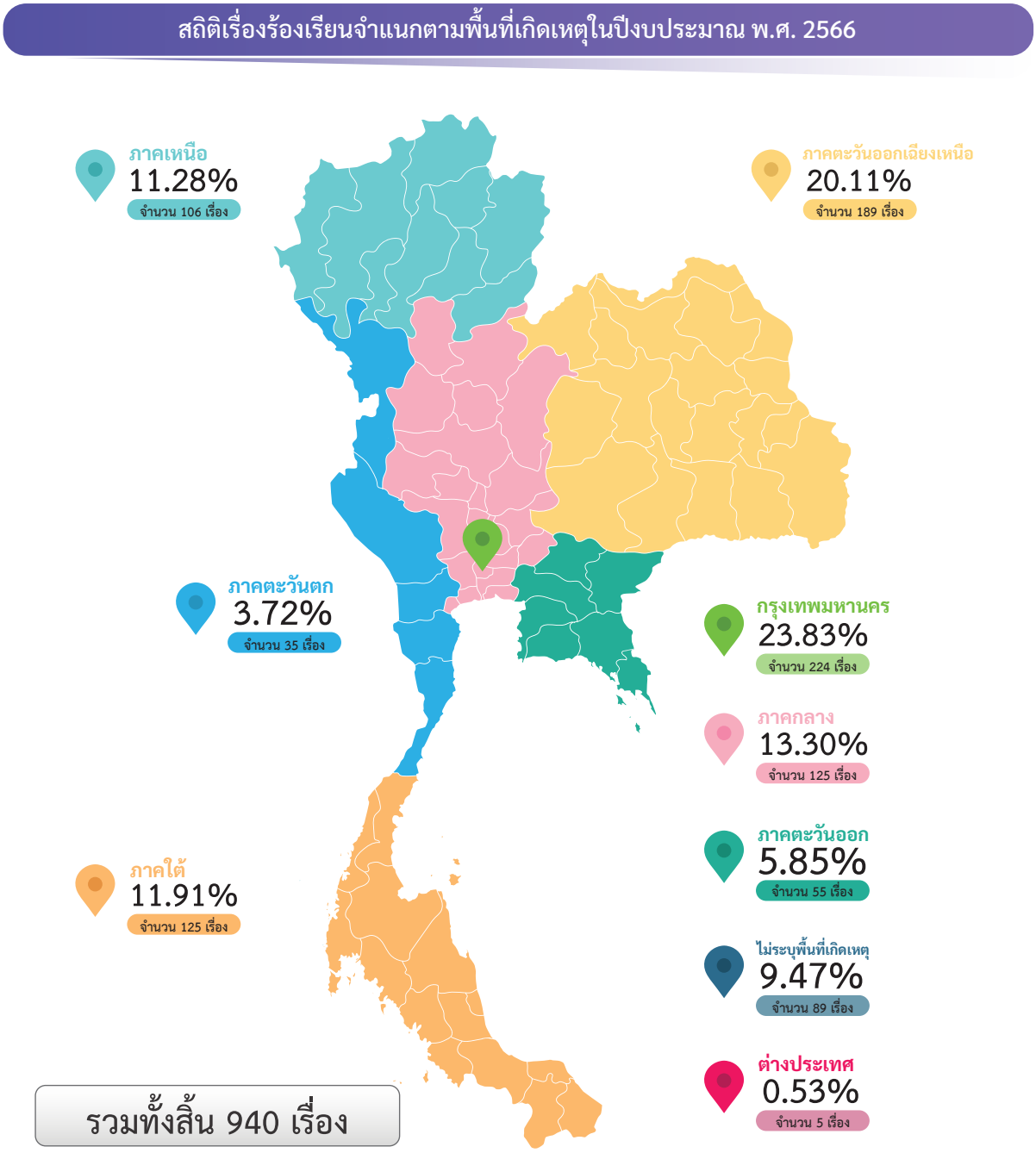

ที่มา : สำนักรับเรื่องร้องเรียนและประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

แผนภาพที่ 8 สถิติเรื่องร้องเรียนจำแนกตามเพศของผู้ร้องเรียนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

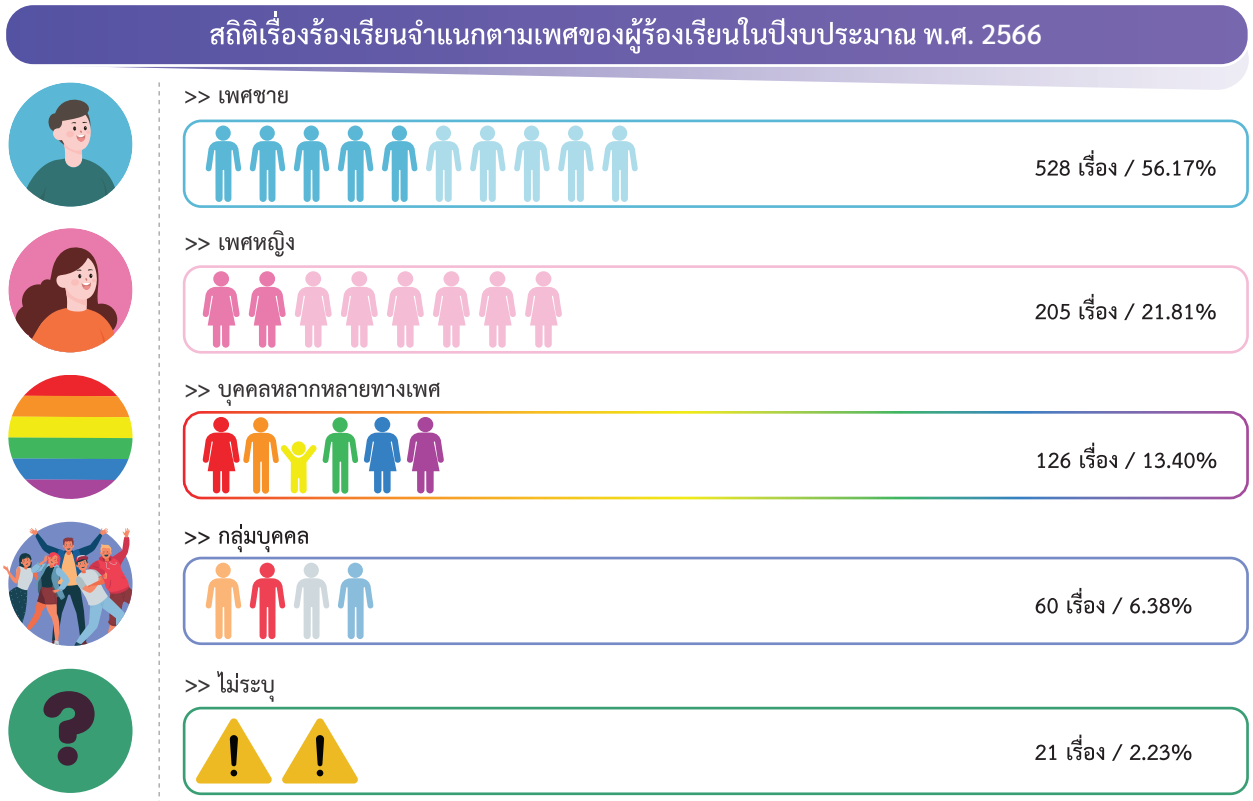

ที่มา : สำนักรับเรื่องร้องเรียนและประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

แผนภาพที่ 9 สถิติเรื่องร้องเรียนจำแนกตามช่องทางการร้องเรียนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

ที่มา : สำนักรับเรื่องร้องเรียนและประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

3.1.2 การดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียน

ในจำนวนเรื่องร้องเรียน 940 เรื่อง ที่ได้รับในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. เห็นควรรับไว้พิจารณาดำเนินการ 610 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 64.89 และไม่รับพิจารณา (มีลักษณะต้องห้ามไม่ให้ กสม. รับไว้พิจารณา) 330 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 35.11 รายละเอียดตามแผนภาพที่ 10

แผนภาพที่ 10 สรุปผลการพิจารณาดำเนินการเรื่องร้องเรียนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

สรุปผลการพิจารณาดำเนินการเรื่องร้องเรียนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

การดำเนินการ — **หน่วย:** เรื่อง

	จำนวน	ร้อยละ
1. รับไว้พิจารณาดำเนินการ	**610**	**64.89**
1.1 รับไว้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน	126	20.66
1.2 รับไว้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	133	21.80
1.3 รับไว้ประสานการช่วยเหลือ	69	11.31
1.4 รับไว้ศึกษา วิจัย เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	11	1.80
1.5 รับไว้ช่วยเหลืออื่น ๆ	271	44.43

	จำนวน	ร้อยละ
2. ไม่รับพิจารณา (มีลักษณะต้องห้ามไม่ให้ กสม. รับพิจารณา)[1]	**330**	**35.11**
2.1 เรื่องที่มีการฟ้องร้องคดีอยู่ในศาล หรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว	54	16.36
2.2 เรื่องที่ไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ	102	30.91
2.3 เรื่องที่ข้อเท็จจริงไม่เพียงพอต่อการพิจารณา และไม่สามารถติดต่อผู้ร้องได้ ทั้งการพิจารณาต่อไปจะไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนโดยส่วนรวม	133	40.30
2.4 เรื่องที่มีการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมแล้ว	30	9.09
2.5 เรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจขององค์กรอิสระอื่น	11	3.33

รวมทั้งสิ้น 940 เรื่อง

ที่มา : สำนักรับเรื่องร้องเรียนและประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

3.1.3 การประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม หรือบุคคลในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

นอกจากเรื่องร้องเรียนที่รับไว้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนแล้ว กสม. ได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพโดยมุ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ จึงได้ปรับแนวทางการดำเนินงานด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมุ่งเน้นการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างรวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ อีกทั้งสามารถเยียวยาความเสียหายได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้วิธีการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรหรือบุคคลอื่นใดในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและเป็นเรื่องที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างรวดเร็ว

[1] ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ประกอบข้อ 17 ของระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2561

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ได้ดำเนินการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสิ้น 212 คำร้อง โดยเป็นคำร้องในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 133 คำร้อง และเป็นคำร้องสะสมที่ได้รับในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 79 คำร้อง ดำเนินการประสานคุ้มครองแล้วเสร็จ จำนวน 190 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 89.62 และอยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 22 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 10.38 ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม และสิทธิและสถานะบุคคล เช่น กรณีขอให้พนักงานสอบสวนเร่งรัดการดำเนินคดี และกรณีขอความช่วยเหลือให้ได้รับการจัดทำบัตรประจำตัวบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน เป็นต้น

QR code : กรณีตัวอย่างรายงานผลการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน กับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม หรือบุคคลในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

3.1.4 การประสานความช่วยเหลือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม หรือบุคคลซึ่งมีหน้าที่และอำนาจโดยตรงในการแก้ไขปัญหา

นอกจากการดำเนินการต่อเรื่องร้องเรียนในการที่รับไว้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแล้ว กสม. ยังได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชนให้รอบด้านมากยิ่งขึ้น โดยหากเรื่องร้องเรียนใดพิจารณาแล้วเห็นว่าควรได้รับการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาโดยหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่และอำนาจโดยตรง จะดำเนินการประสานความช่วยเหลือโดยส่งเรื่องไปยังหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม หรือบุคคลที่มีหน้าที่และอำนาจโดยตรงดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามหน้าที่และอำนาจต่อไป ทั้งนี้ ตามข้อ 18/1 ของระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2561 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ได้ดำเนินการประสานความช่วยเหลือ รวมทั้งสิ้น 94 คำร้อง โดยเป็นคำร้องในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 69 คำร้อง และเป็นคำร้องสะสมที่ได้รับในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 25 คำร้อง ดำเนินการให้ความช่วยเหลือแล้วเสร็จ จำนวน 87 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 92.55 และอยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 7 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 7.45 ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและสถานะบุคคล และสิทธิชุมชน เช่น กรณีขอความช่วยเหลือในการพิสูจน์สิทธิในสัญชาติไทย และกรณีขอความช่วยเหลือเนื่องจากได้รับความเดือดร้อนจากการประกอบกิจการโรงงาน เป็นต้น

QR code : กรณีตัวอย่างรายงานการประสานความช่วยเหลือกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม หรือบุคคลในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ตัวอย่างข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จจากการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการประสานความช่วยเหลือจนเกิดผลสัมฤทธิ์ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมและทันท่วงที ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานของ กสม. พ.ศ. 2566 - 2570 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ที่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพการคุ้มครองและการเสนอแนะมาตรการด้านสิทธิมนุษยชน โดยการพัฒนากระบวนการจัดการเรื่องร้องเรียน และการประสานการคุ้มครองมนุษยชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.1.5 การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน

กสม. ได้ดำเนินการตรวจสอบคำร้องที่ได้รับไว้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 รวมกับคำร้องสะสมที่ได้รับก่อนปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 และจัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนแล้วเสร็จ รวมทั้งสิ้น 194 คำร้อง เป็นคำร้องในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 63 คำร้อง และเป็นคำร้องก่อนปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 131 คำร้อง โดยเป็นเรื่องที่พบการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (1) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (1) จำนวน 123 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 63.40 เรื่องที่ไม่พบการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบหรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (3) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (3) จำนวน 46 คำร้อง คิดเป็น ร้อยละ 23.71 และเรื่องอื่น ๆ ได้แก่ เรื่องที่ตรวจสอบแล้วไม่พบประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เรื่องที่มีข้อสังเกตหรือข้อเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการตามที่เห็นสมควร เรื่องที่ได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เรื่องที่ผู้ร้องประสงค์ขอถอนเรื่อง เรื่องที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่งหรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว เรื่องที่ไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของ กสม. และเรื่องที่ส่งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการ รวม 25 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 12.89 รายละเอียดตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

หน่วย: คำร้อง

ผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน	จำนวน	ร้อยละ
1. เรื่องที่พบการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน[2] และมีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการเยียวยา	123	63.40
2. เรื่องที่ไม่พบการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน[3] แต่มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน	46	23.71
3. เรื่องที่ไม่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือมีลักษณะตามมาตรา 39[4]	25	12.89
3.1 ไม่พบประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน	10	5.15
3.2 มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว และไม่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของ กสม.	6	3.09
3.3 ได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว	3	1.55
3.4 ผู้ร้องประสงค์ขอถอนเรื่อง	6	3.09
รวม	**194**	**100.00**

ที่มา : สำนักรับเรื่องร้องเรียนและประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

สำหรับเรื่องร้องเรียนที่ กสม. รับเป็นคำร้องไว้ตรวจสอบและจัดทำรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณีเรื่องที่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน และกรณีเรื่องที่ไม่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชนแต่ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสิ้น 169 คำร้อง มีรายละเอียดดังนี้

1) รายงานผลการตรวจสอบที่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน

กสม. ได้จัดทำรายงานผลการตรวจสอบที่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและมีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน 123 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 63.40 แบ่งเป็นประเภท **1) สิทธิชุมชน** 23 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 18.70 เช่น กรณีการก่อสร้างคันกั้นน้ำในโครงการประตูระบายน้ำศรีสองรักอันเนื่องมาจากพระราชดำริอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่และขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง และกรณีร้องเรียนว่าโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านหนองตาดั้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี กระทบต่อที่อยู่อาศัยที่ทำกิน วิถีชีวิต วัฒนธรรมชุมชน และการดำเนินการขาดการมีส่วนร่วม เป็นต้น

[2] ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (1)

[3] ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (3)

[4] ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 39

2) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม 21 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 17.07 เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจขอความร่วมมือเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม (ดีเอ็นเอ) บุคคลที่พ้นโทษตามนโยบายหรือข้อสั่งการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยอ้างเหตุผลเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะและความยินยอมของผู้ที่จะถูกตรวจเก็บ และกรณีร้องเรียนว่าเรือนจำกลางบางขวางคุมขังเกินกว่าระยะเวลาตามหมายจำคุก และสำนักงานกองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม จ่ายเงินเยียวยาล่าช้า เป็นต้น **3) สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย** 20 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 16.26 เช่น กรณีการนำทหารหรือทหารกองประจำการไปทำหน้าที่รับใช้นายทหารหรือบุคคลอื่นในภารกิจที่ไม่เกี่ยวข้องกับภารกิจทางการทหาร และกรณีร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจทำร้ายร่างกายขณะจับกุมและซ้อมทรมานเพื่อให้รับสารภาพ เป็นต้น **4) สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน** 11 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 8.94 เช่น กรณีขอความช่วยเหลือเนื่องจากที่ดินไม่มีทางออกสู่สาธารณะทำให้ไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปาใช้ และกรณีร้องเรียนว่าหน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการสำรวจพิสูจน์สิทธิในที่ดินตามมติคณะรัฐมนตรี เป็นต้น **5) สิทธิเด็ก** 11 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 8.94 เช่น กรณีร้องเรียนว่าหน่วยงานของรัฐละเลยการปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองเด็กจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศในสถานศึกษาตามมติที่ประชุมคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติ และกรณีร้องเรียนว่าสื่อมวลชนนำเสนอข่าวโดยละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

6) สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว 9 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 7.32 เช่น กรณีร้องเรียนว่ากองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า จัดทำสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ทำให้ได้รับความเสื่อมเสียและด้อยค่านักปกป้องสิทธิมนุษยชน และกรณีร้องเรียนว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคุกคามทางเพศ และเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม เป็นต้น รายละเอียดตามตารางที่ 9

QR code : กรณีตัวอย่างรายงานผลการตรวจสอบที่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชน และ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ตารางที่ 9 รายงานผลการตรวจสอบที่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชนและ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

หน่วย: คำร้อง

ประเภทสิทธิมนุษยชน	จำนวน	ร้อยละ
1) สิทธิชุมชน	23	18.70
2) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	21	17.07
3) สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย	20	16.26
4) สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน	11	8.94
5) สิทธิเด็ก	11	8.94
6) สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว	9	7.32

ประเภทสิทธิมนุษยชน	จำนวน	ร้อยละ
7) สิทธิในที่อยู่อาศัย	5	4.07
8) การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม	4	3.25
9) สิทธิและสถานะบุคคล	3	2.44
10) เสรีภาพในการชุมนุม	3	2.44
11) สิทธิแรงงาน	2	1.63
12) เสรีภาพในการประกอบอาชีพ	2	1.63
13) สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล	2	1.63
14) สิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์	1	0.81
15) สิทธิทางการศึกษา	1	0.81
16) สิทธิคนพิการ	1	0.81
17) เสรีภาพในการนับถือศาสนา	1	0.81
18) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น	1	0.81
19) ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	1	0.81
20) สิทธิในการทำงาน	1	0.81
รวม	**123**	**100.00**

ที่มา : สำนักรับเรื่องร้องเรียนและประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

2) รายงานผลการตรวจสอบที่ไม่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. ได้จัดทำรายงานผลการตรวจสอบที่ไม่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 46 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 23.71 แบ่งเป็นประเภท **1) สิทธิชุมชน** 8 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 17.39 เช่น กรณีร้องเรียนว่าการเตรียมการประกาศอุทยานแห่งชาติแม่เงาและอุทยานแห่งชาติถ้ำผาไทขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและทับที่ดินทำกิน กรณีชุมชนแห่งหนึ่งในพื้นที่เขตคลองสาน ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างโรงแรม และอาคารพาณิชย์ และกรณีชุมชนแห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี ได้รับความเดือดร้อนต้องอพยพออกจากที่ดินที่อาศัยอยู่มานานเนื่องจากเป็นที่ดินที่มีเจ้าของซึ่งมีเอกสารสิทธิถูกต้อง เป็นต้น **2) สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน** 7 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 15.22 เช่น กรณีร้องเรียนว่าได้รับผลกระทบจากโครงการก่อสร้างอาคารสถานีรถไฟความเร็วสูง (ระยะที่ 1 ช่วงกรุงเทพมหานคร-นครราชสีมา) สถานีปากช่อง เป็นต้น **3) การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม** 6 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 13.04 เช่น กรณีสถานปฏิบัติธรรมกำหนดหลักเกณฑ์การบวชพุทธสาวิกาศีล 10 โดยอาศัยผลการตรวจเชื้อเอชไอวี (HIV) ประกอบในการพิจารณารับบวช และกรณีร้องเรียนว่าศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทยไม่รับบริจาคโลหิตจากกลุ่มบุคคลหลากหลายทางเพศ เป็นต้น รายละเอียดตามตารางที่ 10

QR code : กรณีตัวอย่างรายงานผลการตรวจสอบที่ไม่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ตารางที่ 10 รายงานผลการตรวจสอบที่ไม่พบการละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ กสม. มีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

หน่วย: คำร้อง

ประเภทสิทธิมนุษยชน	จำนวน	ร้อยละ
1) สิทธิชุมชน	8	17.39
2) สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน	7	15.22
3) การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม	6	13.04
4) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	5	10.87
5) สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย	4	8.70
6) สิทธิเด็ก	4	8.70
7) สิทธิทางการศึกษา	3	6.52
8) สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว	2	4.35
9) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น	2	4.35
10) เสรีภาพในการประกอบอาชีพ	1	2.17
11) สิทธิในที่อยู่อาศัย	1	2.17
12) ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	1	2.17
13) สิทธิในการทำงาน	1	2.17
14) สิทธิสตรี	1	2.17
รวม	**46**	**100.00**

ที่มา : สำนักรับเรื่องร้องเรียนและประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

3.1.6 ผลการติดตามการดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางของ กสม. ในการป้องกันหรือแก้ไข การละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. ได้แต่งตั้งคณะทำงานติดตามการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามมาตรการหรือข้อเสนอแนะของ กสม. ขึ้น โดยเป็นกลไกตามระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยการติดตามผลการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2564 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจในการพิจารณาผลการดำเนินการที่มีเหตุให้ยุติการติดตาม จากกรณีที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการทั้งหมดหรือบางส่วนที่เป็นสาระสำคัญแล้ว หรือไม่อาจดำเนินการได้โดยมีเหตุผลอันสมควร หรือเป็นกรณีที่ได้มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาล รวมทั้งกรณีที่การดำเนินการจะไม่เป็นประโยชน์อีกต่อไป นอกจากนี้ คณะทำงานดังกล่าวยังเป็นกลไกในการพิจารณาในกรณีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เพื่อเสนอ กสม. ให้จัดทำรายงานต่อคณะรัฐมนตรีตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 36 วรรคสี่ หรือเสนอให้เผยแพร่รายงานหรือผลการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไปตามมาตรา 43 วรรคสอง ทั้งนี้ ในกระบวนการพิจารณาข้างต้น คณะทำงานยังมีหน้าที่และอำนาจในการประสานกับหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการติดตามผลการดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสมแก่กรณีด้วย

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีผลการติดตามการดำเนินการตามรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสิ้น 136 เรื่อง (184 คำร้อง) โดย**สิทธิในกระบวนการยุติธรรม**มีผลการติดตามมากที่สุด 36 เรื่อง (37 คำร้อง) คิดเป็นร้อยละ 26.47 เช่น กรณี

ร้องเรียนว่าพนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรคลองไผ่ จังหวัดนครราชสีมา ดำเนินคดีล่าช้า และกรณีร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรโพธิ์แก้ว จังหวัดนครปฐม ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ และขอให้เร่งรัดการดำเนินคดี เป็นต้น รองลงมา คือ **สิทธิชุมชน** 22 เรื่อง (39 คำร้อง) คิดเป็นร้อยละ 16.18 เช่น กรณีคัดค้านโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำแม่ลาวในพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เป็นต้น **สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย** 12 เรื่อง (17 คำร้อง) คิดเป็นร้อยละ 8.82 เช่น กรณีร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลโคกคราม ทำร้ายร่างกายขณะทำการจับกุม เป็นต้น **การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม** 8 เรื่อง (12 คำร้อง) คิดเป็นร้อยละ 5.15 เช่น กรณีร้องเรียนว่ากรมการขนส่งทางบกไม่อนุญาตให้ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวทำใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะ เป็นต้น และสิทธิอื่น ๆ ตามลำดับ (ตารางที่ 11)

กสม. ได้พิจารณารับทราบผลดำเนินการของหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน และมีมติให้ยุติการติดตามผลการดำเนินการตามระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยการติดตามผลการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2564 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 22 วรรคสอง เนื่องจาก 1) หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนได้ดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางหรือข้อเสนอแนะของ กสม. ทั้งหมดหรือบางส่วนที่เป็นสาระสำคัญ 122 เรื่อง (170 คำร้อง) คิดเป็นร้อยละ 89.71 2) กรณีที่ไม่อาจดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางหรือข้อเสนอแนะ กสม. ได้โดยมีเหตุผลอันสมควร 4 เรื่อง (4 คำร้อง) คิดเป็นร้อยละ 2.94 3) กรณีที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว 1 เรื่อง (1 คำร้อง) คิดเป็นร้อยละ 0.73 และ 4) กรณีที่การดำเนินการจะไม่เป็นประโยชน์อีกต่อไป 5 เรื่อง (5 คำร้อง) คิดเป็นร้อยละ 3.68 สำหรับกรณีที่หน่วยงานมิได้ดำเนินการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร 4 เรื่อง (4 คำร้อง) คิดเป็นร้อยละ 2.94 ได้แก่ 1) กรณีสำนักงานประกันสังคมไม่แก้ไขระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งกรรมการประกันสังคม ซึ่งไม่คำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนได้เสีย 2) กรณีโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยไม่แก้ไขระเบียบของโรงเรียนให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ. 2551 3) กรณีการรถไฟแห่งประเทศไทยไม่จัดสรรพื้นที่ค้าขายให้แก่ผู้ค้ารายเดิมอ้างว่าผู้ค้าไม่ได้ชำระเงินค่าประกันการขอเช่าพื้นที่ ซึ่งไม่ตรงกับข้อมูลในหนังสือสำนักนายกรัฐมนตรีที่ระบุว่าผู้ค้าได้วางเงินประกันไว้ และ 4) กรณีสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่จัดให้มีนักสังคมสงเคราะห์หรือสหวิชาชีพเข้าร่วมในกระบวนการจัดเก็บสารพันธุกรรมสำหรับเด็กและไม่สั่งการให้หน่วยงานในสังกัดปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการแจ้งผลการตรวจสารพันธุกรรม และเรื่องลบหรือทำลายข้อมูลสารพันธุกรรม เป็นต้น ซึ่ง กสม. ได้จัดทำรายงานเสนอคณะรัฐมนตรี และ/หรือเผยแพร่รายงานหรือผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีหรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 11 ประเภทสิทธิมนุษยชนตามรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีผลการติดตามการดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

หน่วย: เรื่อง

ประเภทสิทธิมนุษยชน	จำนวน	ร้อยละ
1) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม	36	26.47
2) สิทธิชุมชน	22	16.18
3) สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย	12	8.82
4) การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม	8	5.88
5) สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว	7	5.15
6) สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข	6	4.41
7) สิทธิพลเมือง	6	4.41
8) สิทธิและสถานะบุคคล	5	3.67
9) สิทธิในการจัดการที่ดิน	4	2.94
10) สิทธิเด็ก	3	2.20
11) สิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ	3	2.20
12) เสรีภาพในการปฏิบัติตามหลักศาสนา	3	2.20
13) สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน	3	2.20
14) เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร	2	1.47
15) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น	2	1.47
16) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	2	1.47
17) สิทธิในการเข้าถึงบริการสาธารณะ	2	1.47
18) สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	2	1.47
19) สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล	1	0.74
20) สิทธิสตรี	1	0.74
21) สิทธิผู้สูงอายุ	1	0.74
22) สิทธิคนพิการ	1	0.74
23) เสรีภาพของสื่อมวลชน	1	0.74
24) เสรีภาพในการรวมตัวเป็นสมาคม	1	0.74
25) สิทธิในที่อยู่อาศัย	1	0.74
26) สิทธิในสวัสดิการสังคม	1	0.74
รวม	**136**	**100.00**

ที่มา : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

ตารางที่ 12 ผลการติดตามการดำเนินการตามรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

หน่วย: เรื่อง

ผลการดำเนินการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ยุติการติดตามตามระเบียบ กสม. ว่าด้วยการติดตามฯ ข้อ 22 วรรคสอง		
(1) กรณีที่รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางหรือข้อเสนอแนะของ กสม. ทั้งหมดหรือบางส่วนที่เป็นสาระสำคัญแล้ว	122	89.71
(2) กรณีที่รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องไม่อาจดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทาง หรือข้อเสนอแนะของ กสม. ได้โดยมีเหตุผลอันสมควร	4	2.94
(3) กรณีที่มีการฟ้องร้องเป็นคดีอยู่ในศาลหรือเรื่องที่ศาลมีคำพิพากษา คำสั่ง หรือ คำวินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว ในประเด็นเดียวกัน	1	0.73
(4) กรณีที่การดำเนินการจะไม่เป็นประโยชน์อีกต่อไป	5	3.68
2. หน่วยงานมิได้ดำเนินการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร		
จัดทำรายงานเสนอคณะรัฐมนตรี และ/หรือเผยแพร่รายงานหรือผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรี หรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป[5]	4	2.94
รวม	**136**	**100.00**

ที่มา : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

ทั้งนี้ ผลการดำเนินการตามมาตรการหรือแนวทางของ กสม. ในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน มีสาระสำคัญและกรณีตัวอย่าง ดังนี้

1) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

กรณีตัวอย่างมาตรการหรือข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีร้องเรียนว่าพนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรเหนือคลอง และสถานีตำรวจภูธรหลังสวน ดำเนินคดีล่าช้า (รายงานที่ 178/2564)	
หน่วยปฏิบัติ	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ข้อเสนอแนะ	ให้สอบสวนการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบคดีเพื่อหาสาเหตุของความล่าช้าอย่างเร่งด่วน และให้สถานีตำรวจต้นสังกัดเร่งรัดคดีของผู้ร้องให้แล้วเสร็จ และให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 อย่างเคร่งครัด
ผลการดำเนินการ	ตำรวจภูธรภาค 8 ได้ตรวจสอบสาเหตุที่พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรเหนือคลอง ดำเนินคดีล่าช้าแล้วพบว่า ไม่ได้รับหนังสือตอบรับการอายัดตัวจากสถานีตำรวจท้องที่ที่เรือนจำซึ่งผู้ร้องถูกขังอยู่ เมื่อทราบก็ได้สอบสวนผู้ร้องจนเสร็จสิ้นและพนักงานอัยการได้สั่งฟ้องผู้ร้องต่อศาลแล้ว ส่วนสถานีตำรวจภูธรหลังสวนได้ส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการพิจารณาตามกฎหมาย รวมทั้งแจ้งให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติอย่างเคร่งครัด เพื่อมิให้เกิดความล่าช้า

[5] ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 36 วรรคสี่ และมาตรา 43 วรรคสอง

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีร้องเรียนว่าพนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรบางแก้ว ไม่รับแจ้งความดำเนินคดี (รายงานที่ 141/2565)	
หน่วยปฏิบัติ	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ข้อเสนอแนะ	ให้กำชับพนักงานสอบสวนให้ทำความเข้าใจอย่างชัดเจนกับประชาชนเกี่ยวกับการแจ้งความว่า ผู้แจ้งมีวัตถุประสงค์อย่างไร และการลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐานแตกต่างจากการรับแจ้งความร้องทุกข์กล่าวโทษเพื่อดำเนินคดีอย่างไร
ผลการดำเนินการ	สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีหนังสือแจ้งไปยังหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้กำชับพนักงานสอบสวนทำความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับการแจ้งความว่า ผู้แจ้งมีความประสงค์อย่างไร และการลงบันทึกประจำวันไว้เป็นหลักฐานแตกต่างจากการรับแจ้งความร้องทุกข์กล่าวโทษเพื่อดำเนินคดีอย่างไรแล้ว

2) สิทธิชุมชน

กรณีตัวอย่างมาตรการหรือข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ

สิทธิชุมชน กรณีร้องเรียนว่าได้รับความเดือดร้อนจากการประกอบกิจการโรงงาน (รายงานที่ 43/2564)	
หน่วยปฏิบัติ	องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวาง สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวาง อำเภอพนัสนิคม คณะกรรมการสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี และกรมโรงงานอุตสาหกรรม
ข้อเสนอแนะ	1) ให้องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวางทบทวนการอนุญาตประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของบริษัท และแจ้งให้บริษัทจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้ครบถ้วนตามขั้นตอนของกฎหมาย โดยให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวาง ในฐานะเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กำหนดมาตรการป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญหรือแนวทางการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนเป็นเงื่อนไขท้ายใบอนุญาตดังกล่าว รวมทั้งตรวจสอบและกำกับดูแลการประกอบกิจการโรงงานไม่ให้ส่งผลกระทบต่อผู้ร้องและประชาชนรายอื่นอย่างเคร่งครัด 2) ให้สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี ในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ร่วมกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวางจัดทำแผนตรวจสอบและติดตามการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนจากการประกอบกิจการโรงงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง 3) ให้อำเภอพนัสนิคมแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างผู้แทนบริษัท หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และประชาชน เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน รวมถึงมาตรการเยียวยาความเสียหายกรณีที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม 4) ให้คณะกรรมการสาธารณสุขจังหวัดชลบุรีให้คำปรึกษาและแนะนำต่อองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวางในการปฏิบัติหน้าที่แก้ไขปัญหาเหตุเดือดร้อนรำคาญ การอนุญาตและควบคุมกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ รวมทั้งให้คำแนะนำหรือข้อควรปฏิบัติในการปรับตัวและป้องกันผลกระทบระยะยาวต่อสุขภาพกายและจิตใจแก่ผู้ร้องและประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงโรงงาน 5) ให้กรมโรงงานอุตสาหกรรมนำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2562 - 2565) แผนปฏิบัติการด้านชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน : การปฏิบัติตามกรอบการคุ้มครอง เคารพ และเยียวยา ไปปรับใช้ในกระบวนการพิจารณาอนุญาตการประกอบกิจการโรงงาน
ผลการดำเนินการ	1) อำเภอพนัสนิคม และองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวาง ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาด้านมลพิษทางอากาศ กลิ่นเหม็น และเหตุเดือดร้อนรำคาญให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน และแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการหาแนวทางแก้ไขปัญหาและการป้องกันผลกระทบจากการประกอบกิจการโรงงาน ซึ่งคณะกรรมการได้ประชุมหาแนวทางแก้ไขปัญหาและมีมติให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแล้ว รวมถึงการพิจารณาเยียวยาประชาชนผู้ได้รับผลกระทบและให้องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวางตรวจสอบโรงงานทุกเดือน

	2) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรีได้จัดทำแผนตรวจสอบการประกอบกิจการโรงงานร่วมกับอำเภอพนัสนิคม องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวาง และตัวแทนภาคประชาชนเรียบร้อยแล้ว รวมทั้งบริษัทได้จัดทำมาตรการในการป้องกันหรือแก้ไขและบรรเทาผลกระทบ ติดตั้งระบบม่านน้ำพ่นในห้องปฏิบัติงาน และระบบบำบัดกลิ่นด้วยถังแอกทิเวตเตดคาร์บอน จ้างบริษัทเอกชนขนส่งและกำจัดของเสียที่เกิดจากการผลิตตามข้อกำหนดของทางอุตสาหกรรม และจัดทำม่านประตูพลาสติกเพิ่มเติมเพื่อลดปัญหาฝุ่นละออง 3) กรมโรงงานอุตสาหกรรมแจ้งว่า กระบวนการพิจารณาอนุญาตประกอบกิจการโรงงานมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์และการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เหมาะสมดีแล้ว อีกทั้งกฎหมายว่าด้วยการผังเมืองได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมไว้แล้ว 4) องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งขวางแจ้งว่า การประกอบกิจการของบริษัทไม่เข้าข่ายต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่เกี่ยวข้องก่อนการพิจารณาอนุญาต จึงไม่ต้องรับฟังความคิดเห็นตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง กำหนดประเภทหรือขนาดกิจการและหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่ผู้ขออนุญาตจะต้องดำเนินการก่อนการพิจารณาออกใบอนุญาต พ.ศ. 2561
สิทธิชุมชน กรณีคัดค้านโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำแม่ลาวในบริเวณพื้นที่ชุมชน (รายงานที่ 48/2565)	
หน่วยปฏิบัติ	กรมชลประทาน และจังหวัดพะเยา
ข้อเสนอแนะ	ให้ศึกษาเชิงเปรียบเทียบและพิจารณาทางเลือกอื่นในการบริหารจัดการน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเหมาะสมกับสภาพทางภูมิศาสตร์และสังคมโดยเฉพาะความต้องการของประชาชนในพื้นที่
ผลการดำเนินการ	กรมชลประทานได้จัดทำแนวทางบริหารจัดการน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์และสังคม และบรรจุกรณีความต้องการของประชาชนในพื้นที่เข้าแผนงานดำเนินการเองในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 รวมทั้งได้ยกเลิกโครงการศึกษาและตัดแผนงานการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำแม่ลาวออกจากแผนงานแล้ว

3) สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

กรณีตัวอย่างมาตรการหรือข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ

สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย กรณีร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ทหารคุกคามความเป็นส่วนตัว และควบคุมตัวโดยไม่ได้กระทำความผิด (รายงานที่ 128/2565)	
หน่วยปฏิบัติ	กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.)
ข้อเสนอแนะ	ให้กำชับเจ้าหน้าที่กรมทหารพรานที่ 44 และเจ้าหน้าที่ในสังกัดปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจค้นบ้านพักเครือญาติของบุคคลเป้าหมาย โดยคำนึงถึงหลักกฎหมายและสิทธิมนุษยชน ตามระเบียบ กอ.รมน.ภาค 4 ว่าด้วยวิธีการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ข้อ 11.4 ที่กำหนดให้การตรวจค้นจะต้องกระทำโดยละมุนละม่อม จะต้องคำนึงถึงหลักนิติธรรม ก่อให้เกิดความเดือดร้อนน้อยที่สุดแก่ประชาชนผู้บริสุทธิ์ ต้องคำนึงถึงหลักการทางศาสนา ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่นั้นเป็นสำคัญ และสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนทุกศาสนา อย่างเคร่งครัด และให้เจ้าหน้าที่กรมทหารพรานที่ 44 ดำเนินการเยียวยาผลกระทบจากการกระทำดังกล่าวแก่ผู้เสียหายด้วย อาทิ การทำความเข้าใจ และการแสดงความขอโทษ
ผลการดำเนินการ	กอ.รมน.ภาค 4 สน. ได้มอบหมายสำนักกฎหมายและสิทธิมนุษยชนจัดชุดบรรยายให้ความรู้ความเข้าใจแก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในเรื่องหลักการปฏิบัติตามกฎหมายพิเศษทั้งสามฉบับ รวมทั้งพระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และระเบียบ กอ.รมน. ภาค 4 ว่าด้วยวิธีการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ข้อ 11.4 ซึ่งเป็นแนวทางในการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างยั่งยืน ส่วนหน่วยเฉพาะกิจกรมทหารพรานที่ 44 ได้สร้างความเข้าใจกับครอบครัวของผู้ร้อง ผู้นำท้องที่/ท้องถิ่นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและลดปัญหาผลกระทบจากการปฏิบัติหน้าที่แล้ว

สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจทำร้ายร่างกายขณะทำการจับกุม (รายงานที่ 140/2565)	
หน่วยปฏิบัติ	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ข้อเสนอแนะ	ให้กำชับเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลโคกคราม และทุกหน่วยงานในสังกัดให้ปฏิบัติตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการบันทึกภาพและเสียงการตรวจค้น จับกุม และการสอบสวนคดีอาญาโดยเคร่งครัด ด้วยการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ร่วมจับกุมผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการบันทึกภาพและเสียง โดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ทางราชการจัดหาให้ หรือสิ่งอื่นใดที่สามารถบันทึกภาพและเสียงได้ เว้นแต่มีเหตุอันมิอาจกระทำการได้ให้บันทึกเหตุแห่งการนั้นไว้ในบันทึกการจับกุม รวมทั้งให้มีการออกกฎ ระเบียบ หรือคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดและมีการใช้กำลังในการจับกุม ต้องรายงานการใช้กำลังต่อผู้บังคับบัญชาทุกครั้ง โดยระบุรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ถูกจับ สภาพแวดล้อม ระดับและพฤติการณ์ ของการใช้กำลัง ผลของการใช้กำลัง รวมถึงภาพและเสียงที่ได้บันทึกไว้เป็นหลักฐานในขณะทำการจับกุมด้วย
ผลการดำเนินการ	สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีหนังสือกำชับไปยังหน่วยงานในสังกัดที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้ว และมีคำสั่งให้อำนวยความยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา โดยกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติการจับและให้เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุมแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับให้ผู้ถูกจับทราบ โดยบันทึกไว้ในรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีและบันทึกการจับกุมและคำสั่งให้มีการบันทึกภาพและเสียงการจับกุมไว้เป็นหลักฐานในขณะทำการจับกุม และเพื่อเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เป็นไปตามกฎหมาย

4) การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

กรณีตัวอย่างมาตรการหรือข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ

การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความพิการ กรณีร้องเรียนว่ากรมการขนส่งทางบกไม่อนุญาตให้ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวทำใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะ (รายงานที่ 116/2565)	
หน่วยปฏิบัติ	กรมการขนส่งทางบก
ข้อเสนอแนะ	ให้เร่งรัดการดำเนินการให้ผู้ร้องได้เข้ารับการทดสอบเพื่อขอรับใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะและกำชับให้นายทะเบียนพิจารณาดำเนินการตามกฎกระทรวงการขอและการออกใบอนุญาตขับรถ และการต่ออายุใบอนุญาตขับรถ พ.ศ. 2563 ข้อ 8 (2) อย่างเคร่งครัด เพื่อให้การออกใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะเป็นไปด้วยความรอบคอบมีความชัดเจน และสามารถใช้เป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับขอรับใบอนุญาตที่มีลักษณะเดียวกันกับผู้ร้อง
ผลการดำเนินการ	กรมการขนส่งทางบกได้ประสานผู้ร้องเข้ารับการทดสอบเพื่อขอรับใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะและผู้ร้องผ่านการทดสอบตามหลักเกณฑ์และได้รับใบอนุญาตดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว
การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กรณีร้องเรียนว่าระเบียบกระทรวงแรงงานกำหนดคุณสมบัติผู้มีสิทธิเลือกตั้งกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคม โดยไม่คำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (รายงานที่ 154/2565)	
หน่วยปฏิบัติ	กระทรวงแรงงาน
ข้อเสนอแนะ	ให้แก้ไขระเบียบกระทรวงแรงงานว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคม พ.ศ. 2564 ข้อ 16 (1) ที่กำหนดว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีสัญชาติไทยเพื่อมิให้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและคำนึงถึงการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รวมทั้งเร่งรัดจัดการเลือกตั้งเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคมโดยเร็ว

ผลการดำเนินการ	สำนักงานประกันสังคมแจ้งว่า ไม่อาจดำเนินการตามมาตรการได้ เนื่องจากเป็นเพียงข้อคิดเห็นความแตกต่างทางด้านกฎหมายและข้อกังวลเรื่องการบริหารจัดการด้านงบประมาณเท่านั้น ซึ่ง กสม. เห็นว่าเมื่อระเบียบกระทรวงแรงงานว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคม พ.ศ. 2564 ข้อ 16 (1) เป็นบทบัญญัติที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งเชื้อชาติ ตามที่รัฐธรรมนูญ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ให้การรับรองและคุ้มครองไว้ จึงควรมีการปรับปรุงแก้ไข ดังนั้น เมื่อหน่วยงานมิได้ดำเนินการตามมาตรการหรือข้อเสนอแนะของ กสม. โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร จึงจัดทำรายงานเสนอคณะรัฐมนตรี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 36 วรรคสี่

5) สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว

กรณีตัวอย่างมาตรการหรือข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐ

สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และเสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร กรณีร้องเรียนว่าหน่วยงานของรัฐเข้าถึงข้อมูลตำแหน่งสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ของประชาชน โดยอ้างเหตุผลในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (รายงานที่ 62/2564)	
หน่วยปฏิบัติ	กระทรวงกลาโหม และกรมควบคุมโรค
ข้อเสนอแนะ	ให้กระทรวงกลาโหมกำหนดหลักเกณฑ์หรือแนวทางที่ชัดเจนในการขอข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนจากหน่วยงานอื่น โดยจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นภายใต้วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายและไม่ละเมิดหรือกระทบสิทธิ และให้กรมควบคุมโรคกำหนดมาตรการดูแลและคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เหมาะสมสำหรับกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลตำแหน่งสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ของประชาชนเพื่อการสอบสวนและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
ผลการดำเนินการ	กระทรวงกลาโหมได้แจ้งหลักเกณฑ์หรือแนวทางในการขอข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนไปยังเจ้าหน้าที่ทหารแล้ว ส่วนกรมควบคุมโรคได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเปิดเผยข้อมูลซึ่งมีการพาดพิงถึงตัวบุคคลที่เกี่ยวกับการรักษา การป้องกัน การควบคุมโรคติดต่ออันตราย หรือการเกิดโรคระบาดซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน
สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว กรณีร้องเรียนว่าถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจติดตามและคุกคามความเป็นอยู่ส่วนตัว ทำให้ได้รับความเดือดร้อน (รายงานที่ 138/2565)	
หน่วยปฏิบัติ	สถานีตำรวจภูธรวารินชำราบ สถานีตำรวจภูธรน้ำยืน และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ข้อเสนอแนะ	ให้สถานีตำรวจภูธรวารินชำราบและสถานีตำรวจภูธรน้ำยืนสั่งการเจ้าหน้าที่ในสังกัดให้ยุติการติดตามหรือสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ร้องและบุคคลในครอบครัว เพื่อไม่ให้เกิดความหวาดระแวงแก่ผู้ร้องและบุคคลในครอบครัวทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติสั่งการเจ้าหน้าที่ในสังกัดมิให้ติดตามหรือสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะเดียวกันนี้
ผลการดำเนินการ	สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีหนังสือไปยังตำรวจภูธรภาค 3 สั่งการให้เจ้าหน้าที่ในสังกัดสถานีตำรวจภูธรวารินชำราบ และสถานีตำรวจภูธรน้ำยืนยุติการติดตามหรือสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ร้องและบุคคลในครอบครัวทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งมีหนังสือไปยังหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้สั่งการเจ้าหน้าที่ในสังกัดมิให้ติดตามหรือสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

QR code : สรุปผลการติดตามการดำเนินการของหน่วยงานตามมาตรการหรือข้อเสนอแนะของ กสม. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

3.2 การเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ได้จัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนรายกรณี รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนอันเป็นหน้าที่และอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (3) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (3) ทั้งที่เป็นข้อเสนอแนะที่เสนอโดยตรงต่อคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 24 เรื่อง อาทิ 1) การคุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพจากอันตรายอันเกิดจากการใช้กัญชาที่ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์ โดยการออกกฎหมายและมาตรการควบคุมการผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์กัญชา 2) การปรับปรุงพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อขยายความคุ้มครองให้ครอบคลุมถึงองค์กรคนพิการที่สมาชิกมีความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ และสถานะของบุคคล 3) การปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบและแนวปฏิบัติเพื่อให้ผู้ต้องขังข้ามเพศสามารถใช้ฮอร์โมนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อสุขภาวะทางเพศได้ 4) กรณีการควบคุมตัวผู้ต้องหาคดียาเสพติดไว้เพื่อสืบสวนสอบสวนให้ใช้วิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้สิทธิผู้ต้องหาได้พบศาลตามหลักสิทธิมนุษยชน 5) การบริหารจัดการมลภาวะทางอากาศในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ ทบทวนนโยบายห้ามเผา และปรับปรุงกระบวนการจัดสรรงบประมาณเพื่อการแก้ไขปัญหามลภาวะทางอากาศที่ยั่งยืน 6) สิทธิเด็ก กรณีการเข้าถึงบริการสุขภาพของทารกที่คลอดก่อนกำหนด โดยพิจารณาอัตราค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา การจัดสรรอุปกรณ์หรือเครื่องมือเฉพาะที่จำเป็นเพื่อคุ้มครองสิทธิในการอยู่รอดและสิทธิด้านสุขภาพของเด็ก 7) การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพื่อให้สามารถคุ้มครองเยียวยาผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้อย่างเป็นระบบ และ 8) การป้องกันภาวะพิการแต่กำเนิด โดยปรับปรุงสิทธิการเข้าถึงกรดโฟลิกเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของหญิงวัยเจริญพันธุ์และป้องกันภาวะความพิการแต่กำเนิดของเด็กที่จะเกิดในอนาคต เป็นต้น

QR code : ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

3.3 การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ

การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเป็นหน้าที่และอำนาจของ กสม. ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (2) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (2) ประกอบมาตรา 33 มาตรา 40 และมาตรา 44 ที่กำหนดให้ กสม. เฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศอย่างต่อเนื่องโดยให้จัดทำรายงานให้เสร็จภายใน 90 วันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินเพื่อเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป โดยคำนึงถึงความถูกต้อง เป็นธรรม และผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติเป็นสำคัญ

รายงานผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทยเป็นรายงานปีปฏิทินที่มีเนื้อหาครอบคลุมระยะเวลาระหว่างเดือนมกราคม-ธันวาคมของแต่ละปี ในการจัดทำรายงาน กสม. ได้ใช้ข้อมูลจากการติดตามเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นตลอดทั้งปี การปฏิบัติงานตามหน้าที่และอำนาจทั้งในส่วนข้อร้องเรียน ข้อเสนอแนะ แถลงการณ์ต่อเหตุการณ์สำคัญ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นในประเด็นสิทธิต่าง ๆ ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคม ภาควิชาการ รวมทั้งการจัดเวทีสมัชชาสิทธิมนุษยชนแล้วนำข้อมูลมาประมวลและวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค เปรียบเทียบตามสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายภายในและหนังสือสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามพร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. มีการดำเนินงานในส่วนของการจัดทำรายงานดังกล่าว ดังนี้

3.3.1 การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ประจำปี 2565

กสม. ได้จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ประจำปี 2565 ส่งให้รัฐสภา และคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2566 ซึ่งเป็นไปตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งได้เผยแพร่รายงานฉบับเต็มทางเว็บไซต์ของสำนักงาน กสม. รายงานได้นำเสนอการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ดังนี้

1) การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสถานการณ์เฉพาะ 2 เหตุการณ์ **สถานการณ์แรก** คือ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในเรื่องการเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพ การศึกษา สิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ ผ่านมาตรการช่วยเหลือเยียวยากลุ่มต่าง ๆ ในภาวะที่เศรษฐกิจยังไม่ฟื้นตัว อุปสรรคในการเข้าถึงมาตรการเยียวยาของผู้สูงอายุ กลุ่มพนักงานบริการ กลุ่มแรงงานนอกระบบและแรงงานข้ามชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ และผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ ความท้าทายในการส่งเสริมให้ประชาชนกลับมามีงานทำและมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต รวมถึงการติดตามให้เด็กจำนวนหนึ่งกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา **ส่วนสถานการณ์ที่สอง** คือ การใช้เสรีภาพในการชุมนุมของประชาชนหลายกลุ่มในเรื่องการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมือง และเรียกร้องให้รัฐบาลทบทวนนโยบายและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ต่อผู้ชุมนุม และการให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมในปี 2564

2) การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ประกอบด้วย (1) การเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน ในเรื่องการขอรับการช่วยเหลือและเยียวยาตามกฎหมาย การแก้ไขปัญหาความแออัดในเรือนจำทั่วประเทศและการดำเนินคดีอาญาล่าช้าของพนักงานสอบสวน การเปลี่ยนแปลงโทษประหารชีวิต 3 ระยะ เพื่อนำไปสู่การยกเลิกโทษประหารชีวิตในประเทศไทย (2) การกระทำทรมานและการบังคับให้บุคคลสูญหาย ทั้งสถานการณ์และเรื่องที่มีการร้องเรียนต่อ กสม. การเยียวยาแก่ผู้เสียหายและครอบครัว รวมถึงการประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 (3) การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน จากการถูกข่มขู่คุกคาม การทำร้ายร่างกาย การสังหารหรือบังคับให้สูญหาย รวมถึงการใช้กระบวนการทางกฎหมายหรือการฟ้องร้องกลั่นแกล้งเพื่อปิดปาก (Strategic Lawsuit Against Public Participation: SLAPPs) (4) สถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งเหตุการณ์ความรุนแรง การวิสามัญฆาตกรรม และการตรวจเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม (DNA) และ (5) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพของสื่อมวลชน และเสรีภาพในการรวมกลุ่ม ในเรื่องการดำเนินคดีกับผู้ใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทาง

ต่าง ๆ การปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนขณะมีการชุมนุม และการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน ตลอดจนความคืบหน้าของร่างพระราชบัญญัติการดำเนินกิจกรรมขององค์กรไม่แสวงหากำไร พ.ศ. ....

3) การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) สิทธิแรงงาน ในเรื่องการเพิ่มความคุ้มครองสิทธิแรงงานในระบบจากการว่างงานหรือการถูกเลิกจ้าง และการเลือกปฏิบัติ การพยายามทำให้แรงงานนอกระบบได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับแรงงานในระบบ การแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติในเรื่องใบอนุญาตทำงานและสถานการณ์เข้าเมืองที่ผิดกฎหมาย (2) สิทธิในสุขภาพ ในเรื่องการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพของกลุ่มแรงงานข้ามชาติและเด็กติดตามแรงงานข้ามชาติ ปัญหาสุขภาพจิตของประชาชนที่เพิ่มขึ้นและการเข้าถึงการรักษาพยาบาล สถานการณ์การใช้กัญชาของประชาชนในช่วงที่ยังไม่มีกลไกบังคับใช้กฎหมายที่ชัดเจนและครอบคลุมเพียงพอที่จะป้องกันผลกระทบได้อย่างมีประสิทธิผล (3) สิทธิด้านการศึกษา ในเรื่องการจัดการและการเข้าถึงการศึกษาหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เริ่มดีขึ้น การประเมินผลการศึกษา รวมถึงความคืบหน้าในการจัดทำกฎหมายด้านการศึกษา (4) สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในเรื่องการแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนที่ประสบปัญหาที่ดินทำกินทับซ้อนกับโครงการและที่ดินของรัฐ ปัญหาโครงการพัฒนาของรัฐหรือเอกชนที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมและ (5) ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ในเรื่องการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) เพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจที่เคารพสิทธิมนุษยชนให้เกิดผลมากขึ้น ปัญหาหรือข้อท้าทายซึ่งเป็นผลมาจากการติดตามสถานการณ์และดำเนินการของ กสม. ต่อประเด็นหลักตามแผน NAP ด้านแรงงาน ด้านชุมชนที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และด้านการลงทุนระหว่างประเทศและบรรษัทข้ามชาติ

4) การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล ประกอบด้วย (1) สิทธิเด็ก ในเรื่องการเข้าถึงระบบรับเงินอุดหนุน การขับเคลื่อนมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย การใช้ความรุนแรงในเด็ก การถูกล่วงละเมิดและการแสวงหาประโยชน์ การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญา สถานการณ์เด็กเสียชีวิตจากการจมน้ำ สถานการณ์การศึกษาและสุขภาพของเด็กในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (2) สิทธิผู้สูงอายุ ในเรื่องสิทธิในสุขภาพ หลักประกันรายได้ การส่งเสริมการทำงาน การถูกละเมิดสิทธิด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ การหาประโยชน์ในทรัพย์สินและการเอาเปรียบทางกฎหมาย การถูกล่วงละเมิดทางเพศ การละเลย ทอดทิ้ง และการละเว้นการกระทำ (3) สิทธิคนพิการ ในเรื่องการจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการ การเข้าถึงสภาพแวดล้อมทางภายภาพ ขนส่งสาธารณะและข้อมูลข่าวสาร ธุรกรรมทางการเงิน การศึกษา และการจ้างงาน การถูกกระทำความรุนแรงและล่วงละเมิดทางเพศ (4) สิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ ในเรื่องปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การถูกคุกคามและการล่วงละเมิดทางเพศ สิทธิอนามัยการเจริญพันธุ์ และการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ (5) ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ/คนไร้รัฐไร้สัญชาติ ในเรื่องการดำเนินงานด้านสัญชาติและสถานะบุคคล การเข้าถึงการศึกษาและสิทธิในสุขภาพ แนวปฏิบัติต่อผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้ลี้ภัย การกักตัวเด็กไว้ในสถานกักตัวคนต่างด้าวเพื่อรอการส่งกลับ การช่วยเหลือและดูแลผู้หนีภัยการสู้รบจากประเทศเมียนมา (6) สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ ในเรื่องการแก้ไขปัญหาสิทธิและสถานะบุคคล ผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และ (7) สิทธิของกลุ่มคนจนเมือง ในเรื่องปัญหาความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

QR code : รายงานผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ประจำปี 2565

3.3.2 การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทยประจำปี 2566

กสม. ได้เฝ้าระวังและติดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศตั้งแต่เริ่มต้นปี 2566 มาอย่างต่อเนื่อง และได้จัดทำแผนการจัดทำรายงานตามที่กำหนดในมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ซึ่งมีเค้าโครงประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) สถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 2) สถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม 3) สถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคล และ 4) สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีการจัดประชุมและลงพื้นที่เพื่อรับฟังข้อมูลมาประมวลและวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค เปรียบเทียบตามสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ กฎหมายภายในและหนังสือสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามแล้วจัดทำเป็นรายงานผลการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทยประจำปี 2566 พร้อมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ เสนอต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

3.4 การสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

การสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนเป็นหนึ่งในหน้าที่และอำนาจของ กสม. ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (5) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (5) ประกอบมาตรา 27 (2) ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามหลักการปารีสที่ต้องมุ่งดำเนินการด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน (Promotional Function) ซึ่ง กสม. ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ผ่านช่องทางการสื่อสารในหลายรูปแบบ โดยมีการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนศึกษาทั้งในและนอกระบบการศึกษา มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนให้เกิดความตระหนักเห็นคุณค่าและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนได้สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนเกิดความร่วมมือในการส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการส่งเสริมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในสังคมไทย สำหรับการดำเนินงานด้านการสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าการเคารพ และการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน ได้มีการจัดทำสื่อเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ การปรับเปลี่ยนเจตคติ และเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน การแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือแนวทางการแก้ไขการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อสาธารณชนให้แก่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ท้องถิ่น ภาคประชาสังคมและประชาชน ตลอดจนสื่อมวลชน นอกจากนี้ กสม. ยังได้ประสานงานและพัฒนาเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชน โดยการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ท้องถิ่น และภาคประชาสังคม สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมีผลการดำเนินงานที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

3.4.1 การพัฒนาหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย

1) โครงการสร้างเสริมความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชนสำหรับนักบริหารระดับสูง (Human Rights Executive Program: HREP) เพื่อสร้างเสริมความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชนให้กับนักบริหารระดับสูงทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม องค์กรอิสระ องค์กรตุลาการและสื่อมวลชนเพื่อสามารถนำความรู้ไปขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ขององค์กรได้ ในการฝึกอบรมนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 3 ได้นำประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เป็นนโยบายสำคัญของ กสม. มาพูดคุยแลกเปลี่ยนและจัดทำเอกสารวิชาการกลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนและการดำเนินงานของภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงศึกษากรณีเฉพาะและจัดทำข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อาทิ สิทธิชุมชนในการบริหารจัดการน้ำที่ดีและยั่งยืน แนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวตามหลักศาสนา สิทธิของผู้เสียหายที่เป็นผู้บกพร่องทางสติปัญญาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และธุรกิจโรงไฟฟ้ากับผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน โดยมี กสม. และที่ปรึกษา กสม. เข้าร่วมรับฟังผลการศึกษาและให้ข้อคิดเห็น พร้อมประเมินผลความตระหนักของผู้เข้าอบรม ซึ่งมีผลการประเมินใน 3 มิติ ได้แก่ (1) การประเมินการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปดำเนินงานและผลลัพธ์ต่อองค์กร คิดเป็นร้อยละ 69.49 (2) การประเมินความเข้าใจและการรับรู้ด้านสิทธิมนุษยชน คิดเป็นร้อยละ 77.95 และ (3) การประเมินด้านทัศนคติและพฤติกรรมความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชน คิดเป็นร้อยละ 95.12

2) โครงการขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนศึกษาเพื่อสร้างกลไกเรียนรู้และองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน ในปีที่ผ่านมา กสม. ได้จัดทำเนื้อหารายวิชาสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับผู้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับการเรียนรู้ในรูปแบบ e-learning และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการวิทยากรกระบวนการ (Training of Trainers) ด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อนำคู่มือการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในระดับปฐมวัย-มัธยมศึกษาในพื้นที่ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร ดังนั้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ได้ขยายพื้นที่อบรมเชิงปฏิบัติการวิทยากรกระบวนการ ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์จังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยมีจังหวัดนำร่อง 3 จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง เพื่อให้เกิดการพัฒนาต้นแบบและกระตุ้นให้สถานศึกษาในสังกัดนำคู่มือการเรียนรู้ 5 ช่วงชั้น ไปประยุกต์ใช้และขยายผลไปยังพื้นที่อื่นต่อไป ทั้งนี้ ได้ส่งมอบคู่มือไปยังกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และคู่มือในรูปแบบ E-Book เพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนต่อสถานศึกษาแล้ว

นอกจากนี้ กสม. ได้พัฒนาโครงร่างเนื้อหาสิทธิมนุษยชนศึกษาพื้นฐาน สำหรับ e–Learning ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษา (Problem-based learning) จากงานด้านการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของ กสม. หรือกรณีศึกษาสิทธิมนุษยชนที่เป็นประเด็นถกเถียงในสังคม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ และนำไปสู่การเชื่อมโยงกับหลักการ แนวคิดสิทธิมนุษยชนในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการรวบรวมกรณีศึกษาในประเด็นสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ เพื่อจัดทำร่างหลักสูตรฯ ต่อไป

3.4.2 การสื่อสารข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชน

1) การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียง

1.1) การเผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงสำหรับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ส.ทร. FM 106 MHz วิทยุครอบครัวข่าว) โดยเผยแพร่สปอตวิทยุรณรงค์การเคารพสิทธิมนุษยชน การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และการสัมภาษณ์สดออกอากาศในรายการต่าง ๆ ของทางสถานี เช่น รายการคุยกันเช้านี้ รายการเรื่องเล่าเช้านี้ รายการโหนกระแส เป็นต้น

1.2) การเผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา (FM 87.5 MHz) ผ่านรายการคุยกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทุกวันพุธ เวลา 21.00 นาฬิกา

2) การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์และสื่อการเรียนรู้ กสม. ร่วมกับกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ผลิตสื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและรณรงค์การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเรื่อง “เรื่องผัวเมียยุ่งได้” แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 “ตีลูก ตบเมีย = ติดคุก” ตอนที่ 2 “เสือก = ช่วย” และตอนที่ 3 “ความรุนแรงในครอบครัว = คดีอาญา” เผยแพร่ในสื่อออนไลน์ Facebook และ YouTube เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความกล้าที่จะช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งมีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้ที่พบเห็นและแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่โดยไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง หากเป็นการกระทำโดยสุจริต

กสม. ยังได้ร่วมมือกับสถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย อย่างต่อเนื่อง ผลิตสื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองสำหรับเด็กและเยาวชน ชุดที่ 2 จำนวน 18 ตอน เผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ได้แก่ Tiktok Reels บน Facebook และ YouTube Short และร่วมจัดกิจกรรมอบรมและพัฒนาศักยภาพสภาเด็กและเยาวชนและเครือข่ายเยาวชนเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองและสิทธิทางประชาธิปไตยต่อเนื่องจากปี 2565 ในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง (กรุงเทพมหานคร) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (นครราชสีมา) และภาคเหนือ (เชียงใหม่) เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้กับเครือข่ายแกนนำเด็กและเยาวชนในพื้นที่ต่อประเด็นสิทธิพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

นอกจากนี้ สำนักงาน กสม. ได้ผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทแผ่นพับ และสื่อประชาสัมพันธ์ ประเภทกระเป๋าผ้า เพื่อใช้สำหรับเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนภายใต้โครงการ กิจกรรม และนิทรรศการต่าง ๆ เช่น โครงการผู้ตรวจการแผ่นดินสัญจรพบประชาชน ครั้งที่ 48-50 นิทรรศการ “พลังจมูก The Power of Nose, the Power of Right to Clean Air” ณ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร และโครงการบูรณาการสานเครือข่ายศาลรัฐธรรมนูญสู่ประชาชน ประจำปี พ.ศ. 2566 เป็นต้น

3) จดหมายข่าวมุมมองสิทธิ์ กสม. ได้จัดทำจดหมายข่าว “มุมมองสิทธิ์” ในรูปแบบ e-newsletter ผ่านเว็บไซต์สำนักงาน กสม. เพื่อเผยแพร่ความรู้และข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชน ตลอดจนผลการดำเนินงานที่สำคัญของ กสม. ต่อสาธารณะ โดยมีวาระเผยแพร่เป็นฉบับรายเดือน ปีละ 12 ฉบับ เผยแพร่ไปยังกลุ่มเป้าหมาย

ที่หลากหลาย ได้แก่ ประชาชน องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม นักเรียน นิสิต นักศึกษา และภาคีเครือข่ายของ กสม. ทั้งนี้ ได้จัดทำแบบประเมินออนไลน์เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชน บทบาทหน้าที่ของ กสม. และความพึงพอใจจากผู้อ่าน ซึ่งผลคะแนนอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป โดยผู้อ่านเห็นว่าเนื้อหามีความน่าเชื่อถือทันต่อสถานการณ์และสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ได้

4) แถลงการณ์ กสม. กสม. ได้ออกแถลงการณ์เพื่อแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อห่วงกังวลต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สุ่มเสี่ยงหรือมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน จำนวน 10 ฉบับ อาทิ การแถลงการณ์เรื่อง (1) การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง กรณีเหตุกราดยิงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลอุทัยสวรรค์ อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู (2) ผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนกรณีความรุนแรงจากการสกัดกั้นการเคลื่อนขบวนของผู้ชุมนุม (3) กรณีชาวเมียนมาหนีภัยความไม่สงบเข้ามาในประเทศไทย และ (4) สิทธิเด็ก กรณี “หยก” ไม่มีชื่อในระบบการศึกษาของรัฐ

QR code : แถลงการณ์ กสม. ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

5) แถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ กสม. ได้จัดกิจกรรมการแถลงข่าวเด่นประจำสัปดาห์ เป็นประจำทุกวันพฤหัสบดี เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสิทธิมนุษยชนให้ประชาชนได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง โดยมี กสม. และผู้บริหารสำนักงาน กสม. เป็นผู้แถลงข่าว ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีการแถลงข่าวเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของ กสม. ที่มีต่อรัฐบาล หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อแสดงความห่วงใยและเสนอแนะแนวทางเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน และเผยแพร่ผลสำเร็จในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึงได้มีการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานที่สำคัญของ กสม. ผ่านทางเว็บไซต์สำนักงาน กสม. และเฟซบุ๊กสำนักงาน กสม. จำนวน 46 ครั้ง

QR code : ข่าวเด่นประจำสัปดาห์ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

3.4.3 โครงการ/กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชนเชิงประเด็น

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ได้มีการดำเนินโครงการ/กิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงสิทธิมนุษยชน ตลอดจนสร้างพลังขับเคลื่อนความร่วมมือส่งเสริมวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน โดยมีโครงการ/กิจกรรมสำคัญ อาทิ

1) การจัดกิจกรรมในประเด็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ กสม. ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนประเด็นของผู้มีความหลากหลายทางเพศอย่างต่อเนื่อง ทั้งเรื่องของการผลักดันกฎหมายว่าด้วยการก่อตั้งครอบครัว การรับรองอัตลักษณ์ของบุคคลหลากหลายทางเพศ รวมไปถึงการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มบุคคลดังกล่าว โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้จัดกิจกรรมที่สำคัญ อาทิ

(1) การจัดกิจกรรมภายใต้ชื่อ **“Taipride - ตัดขวางเชื่อมโยง Intersectionality”** เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้บุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ มีโอกาสแสดงจุดยืนของตนเอง (2) การเชิดชูบุคคลหลากหลายทางเพศ โดย กสม. และสมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรร่วมจัดพิธีมอบ **“รางวัลอรรธนารีศวร”** ซึ่งเป็นรางวัลแห่งความหลากหลายทางเพศระดับชาติและระดับสากล โดยมีบุคคลได้รับรางวัล จำนวน 6 ราย หน่วยงาน จำนวน 4 ราย สื่อมวลชน จำนวน 1 ราย และสื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 1 ราย ส่วนองค์กรภาคธุรกิจไม่มีองค์กรที่ผ่านหลักเกณฑ์การให้รางวัล และ (3) การเข้าร่วมกิจกรรม **“บางกอกไพรด์พาเหรด Bangkok Pride month 2023”** ณ บริเวณแยกปทุมวัน ถึงแยกราชประสงค์ กรุงเทพมหานคร โดยมีการร่วม**เดินขบวนไพรด์ พาเหรด (Pride Parade)** เพื่อรณรงค์ขับเคลื่อนเรื่องสิทธิความเท่าเทียมทางเพศซึ่งมีการเรียกร้องในประเด็นสำคัญ เช่น การรับรองเพศสภาพ (Gender Recognition) การสมรสเท่าเทียม (Marriage Equality) สิทธิของพนักงานบริการทางเพศ (Sex Worker’s rights) และสวัสดิการถ้วนหน้าสำหรับผู้มีความหลากหลายทางเพศ (Equal Right to Health) เป็นต้น

2) การจัดกิจกรรมในประเด็นกลุ่มชาติพันธุ์ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ร่วมขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมสุขภาวะของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและคนไทยพลัดถิ่นให้เกิดความสำเร็จเป็นรูปธรรมผ่านการร่วมจัดกิจกรรม ได้แก่ **(1) “กิจกรรมงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล อันดามัน ครั้งที่ 12 พื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์กับความยั่งยืนในการพัฒนา (SDGs)”** เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขององค์กรภาคีสนับสนุนเครือข่ายประกาศพื้นที่เขตส่งเสริมและคุ้มครองทางวัฒนธรรมชาวเลทับตะวันนำร่อง **(2) การจัดงานสมัชชาระดับชาติว่าด้วยสภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2566 “พลังเยาวชนชนเผ่าพื้นเมือง ร่วมสร้างสรรค์สังคมสู่การเปลี่ยนแปลง”** ร่วมกับสภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย และองค์กรภาคีเครือข่ายต่าง ๆ โดยมีการติดตามความคืบหน้าการเสนอร่างกฎหมายว่าด้วยสภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย และร่างกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ และ **(3) การร่วมเสนอแนวทางการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแผนการขับเคลื่อนการป้องกันและส่งเสริมสุขภาวะของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลและคนไทยพลัดถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรม** และการขับเคลื่อนงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยบริการวิชาการนิติชาติพันธุ์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ภายใต้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ร่วมกัน

3) การจัดกิจกรรมในประเด็นกระบวนการยุติธรรม กสม. ร่วมกับสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ จัดเวที “สื่อมวลชนกับการเสนอข่าวสิทธิมนุษยชนในกระบวนยุติธรรม” เพื่อทบทวนหลักการและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้สอดคล้องกับหลักการด้านสิทธิมนุษยชน และเพื่อให้สื่อมวลชนได้ร่วมยกระดับในการปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในการปฏิบัติต่อผู้ตกเป็นข่าว เช่น ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลย พยาน และประชาชนทั่วไป เนื่องจากพบว่าสื่อมวลชนมีการนำเสนอข่าว ภาพข่าว

ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นและการวิเคราะห์วิจารณ์ที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชน และการจัดกิจกรรมเพื่อรับฟังความคิดเห็นต่อ **(ร่าง) แนวปฏิบัติสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ เรื่อง การนำเสนอข่าว การแสดงความคิดเห็น และภาพข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรม** ร่วมกับผู้แทนองค์กรวิชาชีพสื่อสื่อมวลชน ผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชน บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม บุคลากรในการกู้ชีพ/กู้ภัย นักวิชาการ และผู้แทนสำนักงาน กสม. เพื่อลดการนำเสนอข่าว/ภาพข่าว ตลอดจนความคิดเห็นและการวิเคราะห์วิจารณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมและการดำเนินคดีอาญาที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนของบุคคลต่าง ๆ

3.4.4 การพัฒนาความร่วมมือ และขับเคลื่อนด้านสิทธิมนุษยชนกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ และภาคเอกชน

1) การพัฒนาความร่วมมือและขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนกับองค์กรภาคี

1.1) สำนักงาน กสม. ได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยบูรพา สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาอุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของมหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจตามหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (UN Guiding Principles on Business and Human Rights: UNGPs) ส่งเสริมการประกอบธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสังคม เคารพต่อหลักสิทธิมนุษยชน และเป็นไปตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับผู้ประกอบการหรือผู้แทนของผู้ประกอบการในพื้นที่ภาคตะวันออก โดยเฉพาะเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) อีกทั้งยังเป็นการสร้างเครือข่ายองค์กรธุรกิจต้นแบบภาคตะวันออกที่ดำเนินธุรกิจที่เคารพต่อสิทธิมนุษยชน

1.2) สำนักงาน กสม. ได้ร่วมมือกับ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย (SME D Bank) และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต โดยได้มีการประชุมหารือร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาหลักสูตรการอบรมธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs รวมทั้งรายละเอียดรายการตรวจสอบ (Check List) ซึ่งเป็นเครื่องมือประเมินตนเองเพื่อให้มั่นใจว่าการประกอบธุรกิจมีความสอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล และกำหนดแนวทางการประเมินผลการดำเนินงานที่มีความเหมาะสมกับธุรกิจ SMEs โดยมีแผนการจัดอบรมให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักถึงการดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชน จากนั้นจะมีการติดตามเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs ที่เข้าร่วมอบรม ทั้งในมิติการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและการลงทุนทางธุรกิจ

2) การพัฒนาความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในด้านอื่น ๆ

กสม. ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนร่วมกับภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย มีการจัดกิจกรรมความร่วมมือ เช่น (1) การร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดล และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย จัดสัมมนาออนไลน์เรื่อง “ศาสนาและการคุ้มครองเด็ก : บทบาทและประสบการณ์ขององค์กรศาสนาในการคุ้มครองเด็ก” เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการปกป้องเด็กในระดับชุมชน รวมถึงการรับฟังและแลกเปลี่ยนแนวทางในการขับเคลื่อนงานด้าน

คุ้มครองเด็กกับภาคศาสนา (2) การร่วมจัดกิจกรรม “สมัชชาเพื่อสื่อสาธารณะ ประจำปี 2565” กับไทยพีบีเอส ในหัวข้อ “พลังสื่อสาธารณะ ขับเคลื่อนสิทธิจากเสียงประชาชนสู่...สังคมที่เป็นธรรม” และ “มาตๆะ! มาสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่ปักษ์ใต้แห่งความสุข” เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงบทบาทและความคิดเห็น พร้อมนำเสนอสื่อสาธารณะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมุ่งเน้นเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ และขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน และ (3) การจัดประชุมร่วมกับองค์กรเครือข่าย กลุ่มเป้าหมายที่เป็นองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนและสภาวิชาชีพ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อทิศทางการทำงานร่วมกันในด้านการคุ้มครอง เฝ้าระวัง และส่งเสริมสิทธิมนุษยชนร่วมกัน

3) การจัดงาน “สมัชชาสิทธิมนุษยชน” ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 23 - 24 สิงหาคม 2566 เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากเครือข่ายเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชน และแสวงหาแนวทางในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาประเด็นสิทธิมนุษยชนร่วมกับภาคีเครือข่ายภาคประชาชน องค์กรภาคประชาสังคม และผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง กสม. ได้กำหนดประเด็นสิทธิมนุษยชนและแนวทางที่จะขับเคลื่อนร่วมกับภาคีเครือข่าย 5 ประเด็น ได้แก่ (1) สิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มุ่งผลักดันการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อเป็นหลักประกันการเข้าถึงความยุติธรรมสำหรับทุกคน และติดตามการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย (2) สิทธิชุมชนและสิ่งแวดล้อม มุ่งผลักดันการจัดทำกฎหมายกลางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเข้าถึงความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม (3) การแก้ไขปัญหากลุ่มสถานะบุคคล มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาการไร้รัฐไร้สัญชาติร่วมกันในระดับพื้นที่ และผลักดันให้ทบทวนกฎหมาย นโยบาย และแนวปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานการณ์พร้อมติดตามและเร่งแก้ไขปัญหาเพื่อขจัดความไร้รัฐไร้สัญชาติให้หมดไป (zero statelessness) (4) การขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล มุ่งขับเคลื่อนให้มีกฎหมายกลางว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล และยกเลิกกฎหมายที่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล และ (5) การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว มุ่งผลักดันการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรและพัฒนากลไกการคุ้มครองผู้เสียหาย

QR code : ข้อมติร่วมกับเครือข่ายสมัชชาสิทธิมนุษยชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

3.4.5 การกระตุ้นและสร้างบุคคลต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Idol)

กสม. ได้คัดเลือกบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2565 เพื่อยกย่อง เชิดชู และประกาศเกียรติคุณบุคคลและองค์กรที่อุทิศตนปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้สังคมได้รับรู้ สร้างขวัญกำลังใจ ตลอดจนเพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ประวัติ ผลงานที่ได้รับรางวัลให้เป็นแบบอย่างและเป็นแรงบันดาลใจแก่บุคคลอื่นในสังคม บุคคลและองค์กรดีเด่นที่จะได้รับการคัดเลือก 9 รางวัล ประกอบด้วย (1) ประเภทบุคคลทั่วไป 6 รางวัล (2) ประเภทองค์กรภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ/องค์กรมหาชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 รางวัล (3) ประเภทองค์กรภาคเอกชน/ภาคประชาสังคม/ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน 1 รางวัล และ (4) ประเภทบุคคลหรือองค์กรสื่อมวลชน 1 รางวัล ทั้งนี้ ได้กำหนดพิธีมอบรางวัลประจำปี 2565 ในงานวันสิทธิมนุษยชนสากล 10 ธันวาคม ประจำปี 2566 เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2566

QR code : รายชื่อบุคคลและองค์กรที่มีผลงานดีเด่นด้านการส่งเสริม ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2565

3.5 การดำเนินงานของสำนักงานในส่วนภูมิภาค

กสม. ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงประชาชน จึงมีนโยบายจัดตั้งสำนักงานในส่วนภูมิภาคเพื่อขยายขอบเขตการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนและสนับสนุนการปฏิบัติงานของสำนักงาน กสม. ส่วนกลางในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการรับเรื่องร้องเรียน ประสาน ตรวจสอบ และติดตามการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ด้านการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชน และด้านการส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชนและพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ภูมิภาค อันจะช่วยให้การทำงานของ กสม. มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยปัจจุบันได้จัดตั้งสำนักงานในส่วนภูมิภาคแล้ว 2 แห่ง คือ สำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคใต้ เปิดดำเนินการในเดือนกุมภาพันธ์ 2565 และสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เปิดดำเนินการในเดือนตุลาคม 2566 ซึ่งในอนาคตมีแผนที่จะจัดตั้งให้ครบทุกภูมิภาคของประเทศไทย เพื่อต่อยอดการทำงานเชิงรุกของ กสม. ในการให้บริการด้านการส่งเสริม คุ้มครองและเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนอย่างครอบคลุมและทั่วถึง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีผลการดำเนินงาน ดังนี้

3.5.1 ด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

สำนักงาน กสม. ส่วนภูมิภาค ได้รับเรื่องร้องเรียนไว้ดำเนินงานด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสิ้น 53 คำร้อง โดยดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 34 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 64.15 และอยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 19 คำร้อง คิดเป็นร้อยละ 35.85 แบ่งเป็นประเภท **1) สิทธิและสถานะบุคคล** กรณีขอให้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเรื่องสถานะทางทะเบียนราษฎรเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในการดำรงชีวิตและสามารถเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ จากรัฐ **2) สิทธิเด็ก** กรณีขอให้ประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้แก่เด็กที่อยู่ในสภาพยากลำบากในพื้นที่ตำบลบ่อยาง จังหวัดสงขลา เพื่อให้ได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพจากหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายกำหนดไว้ **3) สิทธิในความเป็นส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียงและครอบครัว อันเกี่ยวเนื่องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น** กรณีร้องเรียนว่ากองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า จัดทำสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทำให้ได้รับความเสื่อมเสียและด้อยค่านักปกป้อง

สิทธิมนุษยชน และ **4) สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินอันเกี่ยวเนื่องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน** กรณีร้องเรียนว่าคณะอนุกรรมการพิสูจน์สิทธิในที่ดินของรัฐจังหวัดนครศรีธรรมราช พิจารณาการโต้แย้งสิทธิครอบครองที่ดิน โดยไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม และแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

QR code : กรณีตัวอย่างผลการดำเนินงานด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

3.5.2 ด้านการส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงาน กสม. ส่วนภูมิภาค ได้ขับเคลื่อนกระบวนงานเพื่อสร้างเสริมทุกภาคส่วนของสังคมให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนตามแผนยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. 2566 - 2570 โดยการพัฒนาความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคีเครือข่ายต่าง ๆ และภาคเอกชน ซึ่งมีผลการดำเนินงานที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

1) การดำเนินงานของสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.1) การพัฒนาความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาสู่ชุมชน (Human Rights City: HRC) ร่วมกับคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และมูลนิธิฟรีดริช เนามัน ประเทศไทย จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ เมื่อวันที่ 7 - 9 กรกฎาคม 2566 เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนผ่านกระบวนการเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนตามหลักการสากล ให้แก่นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี รวมถึงลงพื้นที่ชุมชนในจังหวัด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปขับเคลื่อนให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชนในสังคม และนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ชุมชนจังหวัดอุบลราชธานี (Ubon Human Rights City Mini Hackathon) โดยนักเรียนนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้ได้นำเสนอผลงานขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนในงานสมัชชาสิทธิมนุษยชนของ กสม. เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2566 ด้วย ซึ่งจากการประเมินผล พบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ตอบแบบทดสอบผ่านการประเมินผลความตระหนักด้านสิทธิมนุษยชน คิดเป็นร้อยละ 96

1.2) การร่วมส่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนแก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาทิ โครงการบูรณาการทางสังคม สร้างเยาวชนตระหนักรู้สู่การพิทักษ์สิทธิมนุษยชนอย่างยั่งยืน ร่วมกับมหาวิทยาลัยขอนแก่น สถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย และองค์การแพลนอินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อนโยบายของสถานศึกษาของเด็กและเยาวชนในภูมิภาค ให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิขั้นพื้นฐานและเข้าถึงสิทธิของตนเอง พร้อมจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายด้านสิทธิของนักเรียน และการร่วมเป็นวิทยากรจัดกิจกรรมส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสถานศึกษาเพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนในโรงเรียน ตลอดจนการให้ความรู้ด้านกฎหมายในเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรม **ภายใต้โครงการอุปถัมภ์ยุติธรรม ครั้งที่ 2** เป็นต้น

1.3) การจัดอบรมให้ความรู้และสร้างความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนให้แก่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ โดยร่วมกับกรมราชทัณฑ์ เรือนจำกลางขอนแก่น ในฐานะเรือนจำประธานเขต 4 เพื่อให้ความรู้ด้านกฎหมาย ปลูกฝังจิตสำนึกในประเด็นสิทธิในกระบวนการยุติธรรม การมีวินัย การเคารพและไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น รวมถึงการเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับหลักการปฏิบัติงานราชทัณฑ์ให้สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 แก่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมออกบูธคลินิกสิทธิมนุษยชน ณ สถานีรถไฟจังหวัดขอนแก่น เพื่อให้คำปรึกษาและรับเรื่องร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชน ภายใต้กิจกรรม KKU CSV มหาวิทยาลัยขอนแก่นร่วมสร้างคุณค่าสู่สังคม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ซึ่งมีประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่เข้าร่วมงานมากกว่า 2,000 คน

2) การดำเนินงานของสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคใต้

2.1) การพัฒนาความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายสิทธิมนุษยชนในพื้นที่รายประเด็นสิทธิ อาทิ ด้านสิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการจัดเวทีเสวนา เรื่อง “สถานการณ์สิทธิชุมชน และสิ่งแวดล้อมกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน” และเรื่อง “แนวทางการขับเคลื่อนร่วมกันของเครือข่ายประชาชนกับ กสม.” เพื่อให้ความรู้และส่งเสริมบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และกลไกคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2565 ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ตัวแทนเครือข่ายนักปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม ถึง 2 มิถุนายน 2566 ณ โรงแรมบรรจงบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ตัวแทนเครือข่ายนักปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ (นอกเหนือพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้) **ด้านสิทธิสตรี** กสม. ได้จัดกิจกรรมการอบรมเสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายผู้ทำงานด้านสิทธิสตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา สตูล และพัทลุง) เพื่อร่วมขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เมื่อวันที่ 14 - 15 มิถุนายน 2566 ณ โรงแรมอัลฟาฮัจย์ จังหวัดสงขลา โดยมีการอภิปรายบรรยาย และประชุมกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนสถานการณ์ พร้อมเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาต่อ กสม. **ด้านสถานะบุคคล** กสม. จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้และรับฟังสภาพปัญหาและสถานการณ์สิทธิมนุษยชน โดยแบ่งออกเป็น 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมประเด็นกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น จัดขึ้นในพื้นที่จังหวัดระนองและพังงา เมื่อวันที่ 12 -15 กรกฎาคม 2566 และกิจกรรมประเด็นชาติพันธุ์ชาวเลจัดขึ้นในพื้นที่จังหวัดพัทลุง เมื่อวันที่ 12 - 13 กันยายน 2566 เพื่อร่วมจัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน มีกลุ่มเป้าหมาย คือ เครือข่ายนักปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนและผู้นำด้านสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิสถานะบุคคล และ

ด้านสิทธิเด็ก กสม. ร่วมกับสถาบันยุวทัศน์แห่งประเทศไทย และองค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จัดอบรมให้ความรู้ในหัวข้อ “บทบาทหน้าที่มาพร้อมกับหลักสิทธิมนุษยชนและสิทธิเด็ก - เข้าใจและเรียนรู้สิทธิฉบับยุวชน” แก่แกนนำเยาวชน และเครือข่ายสภานักเรียน เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชน สร้างการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ และพัฒนาศักยภาพสู่การเป็นนักยุวทูตสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2566

2.2) การพัฒนาความร่วมมือกับคณะทำงานในพื้นที่ระหว่าง กสม. กับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เพื่อร่วมขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาบุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรหรือคนไทยไร้สัญชาติกับคณะทำงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรมการปกครอง และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ผ่านโครงการของ ศอ.บต. เป็นกิจกรรม “การตรวจพิสูจน์สารพันธุกรรม (DNA)” ณ สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู รัฐกลันตัน สหพันธรัฐมาเลเซีย เพื่อขจัดปัญหาการไร้รัฐให้หมดไปภายใน 10 ปี ซึ่งมีความสอดคล้องกับโครงการ Global Campaign to End Statelessness by 2024 หรือ #IBelong ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees: UNHCR) และร่วมผลักดันการจ่ายเงินช่วยเหลือเยียวยาครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้เสียชีวิตอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้โครงการอำนวยความยุติธรรมและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบซึ่งครูผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เข้าพิธีรับมอบแล้วเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2566 ณ โรงแรมเซาท์เทิร์นวิว จังหวัดปัตตานี นอกจากนี้ **กสม. ยังได้ประสานความร่วมมือกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน. ภาค 4 สน.)** เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกำหนดแนวทางความร่วมมือใน 3 เรื่องหลัก ได้แก่ (1) การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน อาทิ การจัดอบรมสร้างความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนให้แก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง (2) การเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชน อาทิ การแลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อประโยชน์ในการจัดทำฐานข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชน และ (3) การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อาทิ การกำหนดกลไกดำเนินงานกรณีมีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง เป็นต้น

2.3) โครงการส่งเสริมความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

(1) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่กลุ่มผู้นำทางศาสนาและนักวิชาการศาสนา กสม. จัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการสร้างเสริมความรู้และความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนให้แก่กลุ่มผู้นำทางศาสนาและนักวิชาการศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อวันที่ 15 - 16 กุมภาพันธ์ 2566 ณ โรงแรม ซี.เอส.ปัตตานี จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เสริมสร้างให้กลุ่มผู้นำทางศาสนาและนักวิชาการศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความรู้

ความเข้าใจ และเกิดความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน (2) พัฒนาศักยภาพให้ผู้แทนกลุ่มผู้นำทางศาสนาและนักวิชาการศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถสื่อสารถ่ายทอดความรู้ และสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนให้แก่ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนของตนได้ และ (3) พัฒนาให้กลุ่มผู้นำทางศาสนาและนักวิชาการศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นกลไกด้านสิทธิมนุษยชนระดับพื้นที่ในการขับเคลื่อนงานด้านสิทธิมนุษยชนร่วมกับ กสม.

(2) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ตัวแทนภาคประชาสังคม กสม. ร่วมกับสถาบันนิติวัชร์และสำนักงานอัยการสูงสุด จัดกิจกรรมตามโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ตัวแทนภาคประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ระหว่างวันที่ 5 - 7 กรกฎาคม 2566 ณ โรงแรม ซี.เอส.ปัตตานี จังหวัดปัตตานี เพื่อส่งเสริมศักยภาพภาคประชาสังคมและประชาชนให้มีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังการทรมานและบังคับบุคคลสูญหายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 29

3.6 การศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน

การศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชนเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างเป็นระบบ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีการศึกษาวิจัยเพื่อนำผลการศึกษามาประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวม 4 โครงการ ประกอบด้วย โครงการวิจัยที่ได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) จำนวน 3 โครงการ วงเงินงบประมาณ 1,000,000 บาท* และโครงการวิจัยที่ได้รับงบประมาณจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) จำนวน 1 โครงการหลัก 4 โครงการย่อย วงเงินงบประมาณ 1,600,000 บาท ซึ่งมีผลการดำเนินโครงการ ดังนี้

โครงการศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566	
ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 3 โครงการ	1) โครงการศึกษาผลกระทบของอุตสาหกรรมกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน : น้ำตาลกับห่วงโซ่อุปทาน*
	2) โครงการธุรกิจเหมืองทองคำกับการละเมิดสิทธิชุมชน : ปัญหาและแนวทางการแก้ไขในอนาคต จากกรณีตัวอย่างของจังหวัดจันทบุรี*
	3) โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน*

โครงการศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566	
อยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 1 โครงการหลัก/4 โครงการย่อย	โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือ มาตรฐานและระบบป้องกัน คุ้มครองและเยียวยาตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี**
	1.1) โครงการวิจัยแนวทางจัดตั้งกลไกป้องกันระดับชาติและพัฒนามาตรฐานการตรวจสถานที่คุมขังตามพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี
	1.2) โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาแนวปฏิบัติและหลักสูตรการสืบสวนสอบสวนที่เคารพสิทธิมนุษยชนและมีประสิทธิผล
	1.3) โครงการวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานและระบบการให้ความเห็นทางการแพทย์ เพื่อสนับสนุนการตรวจสอบและเยียวยาผู้เสียหายจากการทรมาน
	1.4) โครงการวิจัยเพื่อพัฒนามาตรฐานและระบบการเยียวยาผู้เสียหายจากการทรมาน และบังคับสูญหาย

* เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) โดยเป็นโครงการของปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ที่ได้รับความเห็นชอบจาก สกสว. ให้ขยายระยะเวลาดำเนินการได้อีก 1 ปีงบประมาณ และทั้ง 3 โครงการได้ดำเนินการแล้วเสร็จเมื่อเดือนตุลาคม 2566

** เป็นโครงการวิจัยที่ได้รับงบประมาณจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ซึ่งมีกำหนดจะดำเนินการแล้วเสร็จในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

QR code : ผลการศึกษาวิจัยด้านสิทธิมนุษยชนที่ดำเนินการแล้วเสร็จในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

3.7 การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ได้ดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจในการส่งเสริมความร่วมมือและประสานงานกับเครือข่ายสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศที่ กสม. เป็นสมาชิกผ่านการจัด/เข้าร่วมการประชุมและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อติดตามพัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญระหว่างประเทศ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และตัวอย่างที่ดีในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน สนับสนุนความร่วมมือเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเด็นสำคัญ ตลอดจนเผยแพร่การดำเนินงานขององค์กรสู่สากล เพื่อฟื้นฟูความน่าเชื่อถือของ กสม. ในฐานะสถาบันที่มีความเป็นอิสระตาม “หลักการปารีส” (Paris Principles) อันเป็นบรรทัดฐานสากลในการดำเนินงานของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นอกจากนี้ กสม. ยังได้ติดตามการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของไทยอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการพบปะหารือกับผู้แทนหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ องค์กรพัฒนาเอกชนต่างประเทศ และผู้แทนคณะทูตต่างประเทศในประเทศไทยเพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่สำคัญ แนวทางการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งเพื่อแสวงหาความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างกัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.7.1 ความร่วมมือกับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

กสม. เป็นสมาชิกในกรอบความร่วมมือ 3 ระดับ ดังนี้

1) กรอบความร่วมมือเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Global Alliance of National Human Rights Institutions: GANHRI) กสม. ได้เข้าร่วมประชุมประจำปีของ GANHRI เมื่อเดือนมีนาคม 2566 ซึ่งได้พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์ของ GANHRI ปี ค.ศ. 2023 - 2027 และการแก้ไขบทบัญญัติของธรรมนูญ GANHRI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการประเมินสถานะ

และความเชื่อมั่นต่อการทำหน้าที่โดยอิสระของสถาบันสมาชิก ตลอดจนร่วมรับรองถ้อยแถลงผลการประชุมเพื่อแสดงเจตนารมณ์และความมุ่งมั่นในการดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการปารีส รวมถึงความร่วมมือผ่านกลไกต่าง ๆ ทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่ได้รับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนให้เกิดผลเป็นจริง นอกจากนี้ กสม. ได้ร่วมเรียกร้องให้ GANHRI มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเด็นสิทธิของผู้สูงอายุ และเพิ่มการสนับสนุนการทำงานของคณะทำงานว่าด้วยสิทธิของผู้สูงอายุของ GANHRI รวมทั้งเรียกร้องให้คณะทำงานด้านผู้สูงอายุของสหประชาชาติ (UN General Assembly's Open-Ended Working Group on Ageing: OEWGA) มีข้อเสนอแนะไปยังสมัชชาสหประชาชาติให้เริ่มต้นกระบวนการร่างสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิของผู้สูงอายุ เพื่อผลักดันให้สิทธิของผู้สูงอายุเป็นหนึ่งในสิทธิมนุษยชนกระแสหลักต่อไป

2) กรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions: APF)[6] กสม. ได้เข้าร่วมการประชุมใหญ่ของ APF เมื่อเดือนกันยายน 2566 ที่กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย และประธาน กสม. ได้ร่วมเป็นผู้อภิปรายในหัวข้อ "การขับเคลื่อนปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเพื่อเสรีภาพ ความเสมอภาคและความยุติธรรมสำหรับทุกคน" โดยได้แลกเปลี่ยนการดำเนินงานที่สำคัญของ กสม. ตามหน้าที่และการตอบสนองต่อสถานการณ์สำคัญต่าง ๆ รวมทั้งได้ร่วมรับรองแถลงการณ์เดลี (Delhi Declaration) ร่วมกับสมาชิก APF ที่ยืนยันถึงความมุ่งมั่นในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก รวมถึงเน้นย้ำความสำคัญของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในการจัดการกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ กสม. ยังได้มีความร่วมมือกับ APF ดำเนินโครงการสร้างความตระหนักรู้และเสริมสร้างเครือข่ายด้านสิทธิชุมชนและสิ่งแวดล้อมผ่านการศึกษาตราสารด้านสิ่งแวดล้อมในระดับภูมิภาค 2 ฉบับ ได้แก่ ความตกลงเอสกาซู (Escazú)[7] และอนุสัญญาอาร์ฮูส (Aarhus)[8] พร้อมทั้งจัดประชุมกับเครือข่ายด้านสิทธิชุมชนและสิ่งแวดล้อมเพื่อรับฟังความคิดเห็นภาคส่วนต่าง ๆ สำหรับนำไปประมวลเป็นข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากรอบแนวคิด/ตราสารระดับภูมิภาคว่าด้วยสิทธิในสิ่งแวดล้อมของอาเซียนต่อไป

3) กรอบความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (South East Asia National Human Rights Institutions Forum: SEANF)[9] ในปี 2566 กสม. ได้ดำรงตำแหน่งประธาน SEANF ต่อจากสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของฟิลิปปินส์ และได้สานต่อความร่วมมือของสมาชิก

[6] สมาชิกของ APF ประกอบด้วย สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก รวม 26 ประเทศ ได้แก่ อัฟกานิสถาน ออสเตรเลีย บาห์เรน ฟิจิ บังกลาเทศ อินเดีย อินโดนีเซีย อิรัก จอร์แดน คาซัคสถาน เกาหลีใต้ คีร์กิซสถาน มาเลเซีย มัลดีฟส์ มองโกเลีย เมียนมา เนปาล นิวซีแลนด์ โอมาน ปาเลสไตน์ ฟิลิปปินส์ กาตาร์ ซามัว ศรีลังกา ไทย และติมอร์-เลสเต

[7] ความตกลงระดับภูมิภาคว่าด้วยการเข้าถึงข้อมูล การมีส่วนร่วมของประชาชน และความยุติธรรมในเรื่องสิ่งแวดล้อมในละตินอเมริกาและแคริบเบียน

[8] อนุสัญญาอาร์ฮูส (Aarhus Convention) หรืออนุสัญญาว่าด้วยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสาธารณะ และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมในคดีสิ่งแวดล้อม ค.ศ. 1998

[9] สมาชิกของ SEANF ประกอบด้วย สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคที่มีการจัดตั้งแล้ว 6 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย เมียนมา ฟิลิปปินส์ ไทย และติมอร์ - เลสเต

SEANF ในการผลักดันการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ของ SEANF ปี 2565 - 2569 ซึ่งกำหนดประเด็นการดำเนินงานที่สำคัญ 4 ประเด็น[10] โดยในส่วนของไทย กสม. ได้รับเป็นสถาบันที่มีบทบาทนำในการผลักดันประเด็นสำคัญที่ 3 ในยุทธศาสตร์ SEANF คือ การป้องกันการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี โดยได้จัดตั้งคณะทำงานของ SEANF ว่าด้วยการป้องกันการทรมานและจัดประชุมระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนได้เสียเพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติและสนับสนุนให้สถาบันสมาชิกแต่ละแห่งมีแผนปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนประเด็นนี้ในประเทศของตน นอกจากนี้ กสม. ยังได้ส่งเสริมความร่วมมือระหว่าง SEANF กับกลไกด้านสิทธิมนุษยชนของอาเซียนหรือคณะกรรมาธิการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights: AICHR) รวมทั้งความร่วมมือกับองค์กรภาคประชาสังคม เช่น Forum Asia/ANNI และ World Justice Project ในประเด็นที่อยู่ในความสนใจร่วมกัน เช่น การป้องกันการทรมาน การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในการจัดการกับข่าวปลอม และการพัฒนาดัชนีด้านสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

3.7.2 การติดตามการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ได้ติดตามการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายแรงงานสัมพันธ์และแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ จากข้อเรียกร้องขององค์กรภาคประชาสังคมที่ให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 87 และ 98 เกี่ยวกับสิทธิของแรงงานในการรวมตัว และการร่วมเจรจาต่อรอง ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการพื้นฐานด้านแรงงานที่สำคัญที่ประเทศสมาชิก ILO รวมถึงไทยควรดำเนินการ แม้จะยังไม่ได้เป็นภาคีอนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับดังกล่าว โดย กสม. ได้จัดการประชุมเพื่อรับฟังข้อมูลและข้อคิดเห็นจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ผู้แทนองค์การนายจ้าง ผู้แทนองค์การลูกจ้าง องค์กรภาคประชาสังคมและผู้เชี่ยวชาญด้านแรงงาน รวม 2 ครั้ง เมื่อเดือนมีนาคมและกันยายน 2566 เพื่อประมวลข้อมูลและข้อคิดเห็นที่ได้มาประกอบการจัดทำข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการเป็นภาคีอนุสัญญาทั้ง 2 ฉบับข้างต้นต่อไป

3.7.3 ความร่วมมือกับหน่วยงานของสหประชาชาติ องค์กรต่างประเทศ ภาคประชาสังคม และคณะทูตานุทูตที่ประจำอยู่ในประเทศไทย

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ได้มีการพบหารือกับผู้แทนของหน่วยงานของสหประชาชาติ องค์กรต่างประเทศ ภาคประชาสังคม และคณะทูตต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศและในภูมิภาค และหารือเกี่ยวกับแนวทางความร่วมมือเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึงการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมบุคลากรภาครัฐและภาคประชาสังคมในด้านสิทธิมนุษยชน และการพัฒนาฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน กสม. ให้มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

[10] ประเด็นการดำเนินงานที่สำคัญตามแผนยุทธศาสตร์ของ SEANF ปี พ.ศ. 2565 - 2569 ได้แก่ (1) สิทธิมนุษยชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 (2) ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (3) การป้องกันการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และ (4) การเสริมสร้างให้ SEANF เป็นสถาบันที่น่าเชื่อถือ เป็นอิสระและมีประสิทธิผล

3.8 การวิเคราะห์ผลการติดตามการดำเนินงานตามหน้าที่ และอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยการติดตามผลการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2564 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 24 ประกอบข้อ 5 กำหนดให้สำนักงาน กสม. สรุปและวิเคราะห์ผลการติดตามผลการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชนที่ กสม. ได้เสนอต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อเสนอต่อ กสม. ภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันสิ้นปีงบประมาณ ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีผลการติดตามผลการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชน ได้แก่ 1) ผลการดำเนินการตามมาตรการหรือข้อเสนอแนะในรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน 136 เรื่อง (184 คำร้อง) 2) ผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศประจำปี 2565 จำนวน 42 ประเด็นย่อย 3) ผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงานข้อเสนอแนะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (3) จำนวน 6 เรื่อง และ 4) ผลการดำเนินการตามข้อเสนอในการสร้างเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน จำนวน 2 เรื่อง

ผลสำเร็จหรือผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนของ กสม. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะในรายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะเพื่อป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือเป็นแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมถึงการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน จากการติดตามพบว่า ส่วนใหญ่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการที่เป็นไปตามหรือสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ กสม. ทั้งหมดหรือบางส่วนที่เป็นสาระสำคัญ เช่น กรณีกรมชลประทานได้จัดทำแนวทางบริหารจัดการน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์และสังคม และนำกรณีความต้องการของประชาชนในพื้นที่บรรจุไว้ในแผนงานที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 รวมทั้งได้ยกเลิกโครงการศึกษาและตัดการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำแม่ลาวออกจากแผนงาน กรณีมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงแก้ไขระเบียบข้อบังคับในการเข้าเรียน สอบวัดผล และฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และกำหนดขั้นตอนการขออนุญาตแต่งกายตามเพศสภาพ กรณีกรมราชทัณฑ์จัดอาหารที่มีประโยชน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้ต้องขังตามข้อเสนอแนะของ กสม. และจัดสรรอัตรากำลังบุคลากรทางการแพทย์ประจำสถานพยาบาลของเรือนจำให้เหมาะสมกับสัดส่วนจำนวนผู้ต้องขัง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มีบางกรณีที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ดำเนินการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร กสม. จึงได้ขับเคลื่อนโดยการจัดประชุมหารือเกี่ยวกับการดำเนินการตามข้อเสนอแนะร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ/หรือจัดทำรายงานเสนอคณะรัฐมนตรี และ/หรือเผยแพร่รายงานหรือผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีหรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไปแล้ว ได้แก่ 1) กรณีสำนักงานประกันสังคมไม่แก้ไขระเบียบกระทรวงแรงงานว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งผู้แทนฝ่ายนายจ้างและผู้แทนฝ่ายผู้ประกันตนเป็นกรรมการในคณะกรรมการประกันสังคม พ.ศ. 2564 ที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งเชื้อชาติ ทั้งนี้ กสม. เห็นควรให้แก้ไขระเบียบดังกล่าว แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอ้างว่าเป็นเพียงข้อคิดเห็นความแตกต่างทางด้านกฎหมายและข้อกังวลเท่านั้น 2) กรณีโรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยไม่แก้ไขระเบียบของโรงเรียนให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเครื่องแบบนักเรียน พ.ศ. 2551 ข้อ 12 โดยอ้างว่าคณะกรรมการโรงเรียนไม่เห็นชอบ 3) กรณีการรถไฟแห่งประเทศไทยไม่จัดสรรพื้นที่

ค้าขายให้แก่ผู้ค้ารายเดิม โดยอ้างว่าผู้ค้าไม่ได้ชำระเงินค่าประกันการขอเช่าพื้นที่ ซึ่งไม่ตรงกับข้อความในหนังสือสำนักนายกรัฐมนตรีที่ระบุว่าผู้ค้าได้วางเงินประกันไว้ และ 4) กรณีสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่จัดให้มีนักสังคมสงเคราะห์หรือสหวิชาชีพเข้าร่วมในกระบวนการจัดเก็บสารพันธุกรรมสำหรับเด็ก และไม่สั่งการให้หน่วยงานในสังกัดปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับการแจ้งผลการตรวจสารพันธุกรรม และเรื่องลบหรือทำลายข้อมูลสารพันธุกรรม

2) ข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ประจำปี 2565 พบว่าข้อเสนอแนะในรายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนมีผลการดำเนินการ 42 ประเด็นย่อย คิดเป็นร้อยละ 30 จากข้อเสนอทั้งหมด 140 ประเด็นย่อย โดยส่วนใหญ่หน่วยงานที่รับมอบหมายยังไม่ได้แจ้งผลการดำเนินการ อาจเนื่องจากข้อเสนอแนะมีลักษณะให้ดำเนินการในเชิงนโยบายซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะดังกล่าวไม่มีสภาพบังคับ และกฎหมายไม่ได้กำหนดกรอบระยะเวลาให้หน่วยงานปฏิบัติ จึงทำให้มีความล่าช้าในการดำเนินการและการแจ้งผลการดำเนินการ

3) ข้อเสนอแนะในรายงานข้อเสนอแนะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (3) ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมตลอดทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่ง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน พบว่าส่วนใหญ่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการที่เป็นไปตามหรือสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ กสม. ทั้งหมดหรือบางส่วนที่เป็นสาระสำคัญแล้ว แม้จะมีบางประเด็นที่ยังคงต้องติดตาม เร่งรัด และ/หรือประเมินผลสัมฤทธิ์ของการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ กรณีการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 กรณีเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในส่วนของการแก้ไขกฎหมายหรือกฎที่เกี่ยวข้องกับสิทธิได้รับเงินสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลหรือสิทธิประโยชน์ด้านการรักษาพยาบาลให้สอดคล้องกับสิทธิการได้รับบริการสาธารณสุขตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 และกรณีการสนับสนุนและผลักดันร่างพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจนมีผลใช้บังคับแล้ว แต่บทบัญญัติบางมาตรายังมีสาระสำคัญไม่สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ กสม.

4) ข้อเสนอในการสร้างเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน กรณีข้อเสนอจากผลการประชุมสมัชชาสิทธิมนุษยชน พบว่านายกรัฐมนตรีได้รับทราบข้อเสนอแนะของ กสม. และมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการขับเคลื่อนข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ตามหน้าที่และอำนาจของหน่วยงานแล้ว แต่ยังต้องติดตามว่าหน่วยงานได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะเพียงใด และมีผลสัมฤทธิ์เป็นอย่างไร กสม. จึงยังคงขับเคลื่อนการดำเนินงานตามข้อเสนอดังกล่าวเพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไปตามข้อเสนอของสมัชชาสิทธิมนุษยชนประจำปี 2566

ส่วนข้อเสนอเรื่องสิทธิและความปลอดภัยของคนเดินเท้า พบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ขับเคลื่อนจนมีการกำหนดเงื่อนไขและหลักเกณฑ์การตัดคะแนนใบอนุญาตขับรถ พร้อมทั้งบังคับใช้ระบบการตัดคะแนนความประพฤติในการขับขี่ตามข้อเสนอแนะของ กสม. แล้ว แต่ยังคงมีปัญหาในด้านอื่น ๆ อาทิ การสร้างวินัยของผู้ขับขี่ การติดตั้งกล้องวงจรปิดและกล้องตรวจจับความเร็วในจุดเสี่ยง การปรับปรุงโครงสร้างทางกายภาพของถนน และการจัดสรรงบประมาณในการนำเทคโนโลยีมาใช้ ซึ่งต้องมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและใช้เวลาในการดำเนินการให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะ กสม. จึงยังคงติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการบังคับใช้ระบบการตัดคะแนนความประพฤติในการขับขี่ รวมทั้งติดตามผลการบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

5) ข้อเสนอในรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ที่ขอให้รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องพิจารณาสนับสนุนการแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 โดยยกเลิกบทบัญญัติในมาตรา 26 (4) เพื่อให้บทบาทหน้าที่ของ กสม. สอดคล้องกับหลักการปารีส และขอให้เร่งรัดการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตามที่ กสม. เสนอเพื่อให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการให้คู่กรณีทำความตกลงเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน อันจะทำให้การคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ล่าช้าและสอดคล้องกับหลักสากล ซึ่งพบว่า สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความเห็นเพิ่มเติม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาให้ความเห็นแล้ว แต่เนื่องจากมีการเลือกตั้งและมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล สำนักงาน กสม. จึงอยู่ระหว่างรอสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีคืนเรื่องกลับเพื่อให้สำนักงาน กสม. ได้พิจารณายืนยันการปรับแก้กฎหมายเพิ่มเติมอีกครั้ง นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 43 พบปัญหาว่า หน่วยงานส่วนใหญ่ยังไม่ได้แจ้งผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน คณะรัฐมนตรีจึงควรกำชับให้ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญต่อการดำเนินการตามข้อเสนอแนะในรายงาน กรณีไม่อาจดำเนินการได้ หรือต้องใช้เวลาในการดำเนินการ ขอให้แจ้งเหตุผลให้ กสม. ทราบ

QR code : รายงานสรุปผลติดตามการดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชนของ กสม. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

3.9 การบริหารจัดการและการพัฒนาองค์กร

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ยังคงให้ความสำคัญกับการพัฒนาสำนักงาน กสม. ให้เป็นองค์กรที่มี **“สมรรถนะสูง (High Performance)”** เพื่อให้สามารถสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของ กสม. ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและการบริหารจัดการสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนากระบวนการทำงานและการจัดการองค์ความรู้ขององค์กร การพัฒนาสมรรถนะและคุณภาพชีวิตของบุคลากร ตลอดจนเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรในการทำงานอย่างมีความสุขและก่อให้เกิดผลิตภาพแก่องค์กร ซึ่งเป็นไปตาม “ยุทธศาสตร์ กสม. พ.ศ. 2566 - 2570” ยุทธศาสตร์ที่ 4 ที่มีเป้าหมายในการพัฒนาสำนักงาน กสม. ให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง โดยได้มีการดำเนินงาน/กิจกรรมที่สำคัญใน 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างองค์กร การพัฒนากระบวนการปฏิบัติงาน การพัฒนาสมรรถนะและเสริมสร้างค่านิยมบุคลากร และการพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.9.1 การพัฒนาโครงสร้างองค์กร

1) การจัดตั้งสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กสม. ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงประชาชน จึงมีนโยบายจัดตั้งสำนักงานในภูมิภาค เพื่อขยายขอบเขตการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้มีการจัดตั้งสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นสำนักงานในภูมิภาคแห่งที่ 2 หลังจากการตั้งสำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคใต้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 โดยมีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุม 20 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น

ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุดรธานี และจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานฯ ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 555/67 โครงการตลาดจอมพล หมู่ที่ 13 ถนน กสิกรทุ่งสร้าง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยเริ่มเปิดดำเนินการตั้งแต่วันที่ 2 ตุลาคม 2566 และมีภารกิจในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของสำนักงาน กสม. ส่วนกลาง ในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการรับเรื่องร้องเรียน ประสานตรวจสอบและติดตามการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ประสานงานและพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชน และเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้ กสม. มีแผนที่จะจัดตั้งสำนักงาน กสม. พื้นที่ในทุกภูมิภาคเพื่อต่อยอดการทำงานเชิงรุกของ กสม. ในการให้บริการด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนอย่างครอบคลุมและทั่วถึง

2) การปรับโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการและกรอบอัตรากำลัง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงาน กสม. ได้ดำเนินการปรับโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการและกรอบอัตรากำลังเพื่อพัฒนาระบบงานและการบริหารจัดการองค์กรให้สามารถสนับสนุนการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของ กสม. ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยได้มีประกาศ กสม. เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในและขอบเขตหน้าที่และอำนาจของส่วนราชการในสังกัดสำนักงาน กสม. พ.ศ. 2565 ลงวันที่ 9 กันยายน 2565 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 17 ตุลาคม 2565 เป็นต้นไป

3.9.2 การพัฒนากระบวนการปฏิบัติงาน

1) การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) กสม. ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานที่โปร่งใสและได้เข้ารับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐของสำนักงาน ป.ป.ช. ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 เพื่อให้กระบวนการทำงานของ กสม. สอดคล้องกับแนวทางการประเมินของสำนักงาน ป.ป.ช. อย่างต่อเนื่อง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงาน กสม. ได้ผลคะแนนการประเมิน ITA ที่ 88.03 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับผ่าน ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

2) การพัฒนากระบวนการทำงาน สำนักงาน กสม. ให้ความสำคัญต่อการกำกับ ติดตาม และประเมินผลสัมฤทธิ์ (results) ของการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์/พันธกิจ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ พัฒนา และปรับปรุงผลการปฏิบัติงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ซึ่งสอดรับกับแนวคิด “การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results-Based Management: RBM)” โดยได้กำหนดตัวชี้วัด (Key Performance Indicator: KPI) และจัดทำ “คำรับรองการปฏิบัติราชการ (performance agreement)” ภายในหน่วยงาน สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็น “ผลผลิต (output) หรือผลลัพธ์ (outcome)” ของโครงการ/กิจกรรมสำคัญตามยุทธศาสตร์และพันธกิจขององค์กร ซึ่งครอบคลุมหน้าที่และอำนาจของ กสม. ใน 4 มิติ ได้แก่ มิติการคุ้มครอง มิติการส่งเสริม มิติการเฝ้าระวัง และมิติงานสนับสนุน โดยได้มีการถ่ายทอดตัวชี้วัดระดับองค์กรลงสู่ระดับหน่วยปฏิบัติ (สำนัก/หน่วย) เพื่อให้การปฏิบัติงานของทั่วทั้งองค์กรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งผลประเมินการปฏิบัติงานตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ แบ่งออกเป็น 2 รอบ ได้แก่ รอบ 6 เดือน และรอบ 12 เดือน โดยมีผลการประเมินทั้ง 2 รอบ ได้ค่าคะแนนในระดับที่ 5.00 หรือคิดเป็นร้อยละ 100

3) งานยกร่างระเบียบ ประกาศ และคำสั่ง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้มีการยกร่างระเบียบ กสม. รวม 18 ฉบับ เพื่อรองรับการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เช่น ระเบียบ กสม. ว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม การจัดงานและการประชุมระหว่างประเทศ พ.ศ. 2566 ระเบียบ กสม. ว่าด้วยลูกจ้างสำนักงาน กสม. พ.ศ. 2566 ระเบียบ กสม. ว่าด้วยการช่วยเหลือบุคคลซึ่งถูกดำเนินคดีหรือเป็นพยานอันเนื่องมาจากการปฏิบัติหน้าที่ พ.ศ. 2566 เป็นต้น ประกาศ กสม. เรื่อง ยกเลิกประกาศคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เรื่อง แนวปฏิบัติกรณีกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติถูกกล่าวหาว่าฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม พ.ศ. 2563 พ.ศ. 2566 และคำสั่ง กสม. ที่ 6/2566 เรื่อง แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 เป็นต้น

QR code : ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งต่าง ๆ

3.9.3 การพัฒนาสมรรถนะและเสริมสร้างค่านิยมบุคลากร

สำนักงาน กสม. ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะและเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรให้สามารถรองรับการปฏิบัติราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม และการดำเนินการฝึกอบรมบุคลากร รวมถึงการส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรที่จัดโดยหน่วยงานภายนอก มีผลการดำเนินงานดังนี้

1) การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรม สำนักงาน กสม. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรให้มีขีดความสามารถและความพร้อมทั้งด้านความรู้และด้านทักษะทางการบริหารเพื่อให้การขับเคลื่อนการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงได้จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมในกรอบเนื้อหาวิชา “การพัฒนาศักยภาพทางการบริหารของบุคลากร” ให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มงาน (เชี่ยวชาญ/อำนวยการระดับต้น/ชำนาญการพิเศษ) ข้าราชการประเภทวิชาการ ระดับชำนาญการพิเศษ และข้าราชการประเภททั่วไป ระดับอาวุโส เมื่อวันที่ 23 มีนาคม - 19 เมษายน 2566 ซึ่งจากการฝึกอบรมได้ยกระดับขีดความสามารถในการบริหารและพัฒนาภาวะผู้นำ เสริมสร้างความสามารถในการตัดสินใจและทิศทางในการทำงานอย่างมีคุณภาพ

2) การฝึกอบรมบุคลากร สำนักงาน กสม. ได้ดำเนินการพัฒนาความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างให้บุคลากรได้เพิ่มพูนความรู้ความเชี่ยวชาญในสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานตามภารกิจหน้าที่ รวมถึงทักษะด้านการบริหารและการพัฒนาองค์กร ตลอดจนแนวคิดต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 5 โครงการหลัก อาทิ การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพพนักงานเจ้าหน้าที่: ศึกษากรณีการจัดทำรายงานด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน” โครงการพัฒนาศักยภาพทางการบริหารของบุคลากร และโครงการฝึกอบรมหลักสูตรการคุ้มครองการละเมิดสิทธิชุมชน สิทธิในที่ดิน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

QR code : ผลการดำเนินงานโครงการฝึกอบรมบุคลากรของสำนักงาน กสม. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

3) การส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรที่จัดโดยหน่วยงานภายนอกในประเทศ เพื่อพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของบุคลากรในการดำเนินงานตามภารกิจ รวมทั้งเตรียมความพร้อมบุคลากรในการก้าวเข้าสู่ตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งสิ้น 34 โครงการ/หลักสูตร เช่น หลักสูตรนักบริหารยุทธศาสตร์การป้องกันและปราบปรามการทุจริตระดับสูง (นยปส.) ผู้บริหารระดับสูงด้านการอนุวัติมาตรฐานและบรรทัดฐานระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) เป็นต้น และ**หลักสูตรที่จัดโดยหน่วยงาน/องค์กรระหว่างประเทศ** เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชนร่วมกับหน่วยงานหรือผู้แทนจากสถาบันสิทธิมนุษยชนหรือองค์กรที่ปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศ รวมถึงเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในการขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เช่น โครงการพันธมิตรสำหรับนักสิทธิมนุษยชน ประจำปี 2566 (Partnership Program 2023 for Human Rights Officer) จัดโดยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของสาธารณรัฐเกาหลี และหลักสูตร Building Gender-Inclusive Institutions จัดโดยรัฐบาลออสเตรเลียร่วมกับมหาวิทยาลัยควีนส์แลนด์ เป็นต้น

4) การเสริมสร้างคุณธรรม วัฒนธรรม และค่านิยมองค์กร สำนักงาน กสม. ให้ความสำคัญกับการรณรงค์เสริมสร้างวัฒนธรรม คุณธรรม และค่านิยมร่วม (shared values) ขององค์กร “RIGHTS” ที่ได้ประกาศใช้เป็นแนวทางและหลักการร่วมกันในการปฏิบัติงานให้บรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมายองค์กร ภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งจากระดับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้องค์กรมีคนดี คนเก่ง คนมีคุณภาพ ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และร่วมสร้างบรรยากาศการทำงานที่สอดประสานกันอย่างสม่ำเสมอผ่านกิจกรรม โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงาน กสม. ได้จัดกิจกรรม ได้แก่

4.1) กิจกรรมเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ กสม. และบุคลากรสำนักงาน กสม. ได้เข้าร่วมงานพระราชพิธีสำคัญต่าง ๆ อาทิ พระราชพิธีฉัตรมงคล พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา และพระราชกุศลต่าง ๆ อันเป็นการน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณ และแสดงความจงรักภักดี

4.2) กิจกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดี อาทิ กิจกรรมรณรงค์งดการรับของขวัญ (No Gift Policy) ในเทศกาลปีใหม่ กิจกรรมปฏิทินเก่าสร้างสื่อการเรียนรู้ใหม่ เพื่อนำไปมอบให้แก่ศูนย์เทคโนโลยีการศึกษาเพื่อคนตาบอด มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ สำหรับนำไปผลิตเป็นสื่อการเรียนอักษรเบรลล์ให้กับผู้พิการทางสายตา และกิจกรรมปันรักปันน้ำใจ เพื่อนำเครื่องอุปโภคบริโภค และสิ่งของจำเป็นอื่น ๆ ไปมอบให้แก่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

3.9.4 การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

สำนักงาน กสม. นำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและการบริหารจัดการด้านสารสนเทศมาใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการปฏิบัติงาน เพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์องค์กรและการรับรู้ของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชนให้เป็นแหล่งรวบรวมความรู้และข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยและต่างประเทศ และเปิดให้บริการทั้งการมาสืบค้นข้อมูลด้วยตนเองที่ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำหรือใช้บริการผ่านช่องทางออนไลน์หลายช่องทาง ทั้งทางเว็บไซต์ ไลน์ ยูทูป และเฟซบุ๊ก เป็นต้น รวมถึงได้พัฒนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดกฎหมายการเมืองและการปกครอง จำนวน 19 หน่วยงาน เพื่ออำนวยความสะดวกในการยืมทรัพยากรสารสนเทศผ่านช่องทางไปรษณีย์และออนไลน์ร่วมกัน

สำนักงาน กสม. เป็นหน่วยให้บริการข้อมูลข่าวสารราชการของสำนักงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

โดยได้พัฒนาศูนย์ข้อมูลข่าวสารให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้มีการเข้าถึงเชื่อมต่อระหว่างหน่วยงานของรัฐและการรับบริการข้อมูลข่าวสารของราชการที่สนองต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาสำนักงานให้เป็นองค์กรสมรรถนะสูง ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงานได้ดำเนินกิจกรรมด้วยการพัฒนาระบบฐานข้อมูล ซึ่งมีกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

(1) การจัดทำสถาปัตยกรรมองค์กรของสำนักงาน กสม. เพื่อจัดทำพิมพ์เขียวขององค์กร กำหนดวิธีการที่จะช่วยการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้ตอบสนองความต้องการขององค์กร และประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องภายในองค์กร โดยจะจัดทำและพัฒนาสถาปัตยกรรมองค์กรให้ครอบคลุม 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านกระบวนการทางธุรกิจ ด้านโปรแกรมประยุกต์ ด้านข้อมูล ด้านเทคโนโลยี และด้านความมั่นคงปลอดภัย ซึ่งจะเป็นแนวทางบูรณาการทุกภาคส่วนของสำนักงาน กสม. ให้ขับเคลื่อนการทำงานในรูปแบบดิจิทัล การดำเนินการช่วงนี้อยู่ในกระบวนการให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำสถาปัตยกรรมองค์กร การรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ ขององค์กร และการวิเคราะห์สถานะปัจจุบันของสำนักงาน กสม.

(2) การพัฒนาระบบแผนงานและการบริหารงบประมาณสำนักงาน กสม. (Enterprise Resource Planning: ERP) โดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารแผนงานและงบประมาณ เพื่อยกระดับความสามารถในการบูรณาการข้อมูลสารสนเทศภายในของสำนักงาน ซึ่งระบบจะแสดงข้อมูลสำคัญทางดิจิทัล อาทิ ข้อมูลความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผน ประสิทธิภาพในการเบิกจ่ายงบประมาณ และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

(3) การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการรวบรวมและบริการสารสนเทศด้านสิทธิมนุษยชนและฐานข้อมูลเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชนในส่วนภารกิจงานด้านการคุ้มครอง ส่งเสริมและเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชนให้มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานเดียวกัน โดยฐานข้อมูลทั้งหมดจะสามารถเชื่อมโยงกันได้ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการข้อมูลขององค์กร รองรับการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถให้บริการต่อประชาชนได้รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้

(4) การนำระบบแพลตฟอร์มภาครัฐเพื่อรองรับการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาใช้งาน เพื่อให้สำนักงาน กสม. มีแพลตฟอร์มที่ช่วยในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

(5) การวิเคราะห์และพัฒนาระบบการเชื่อมโยงข้อมูล (Application Programming Interface: API) กับระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ การรับ-ส่งและเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารหรือหนังสือของสำนักงาน กสม. ช่วยให้ กสม. ผู้บริหาร และบุคลากรของสำนักงาน กสม. มีความสะดวกในการปฏิบัติงานและค้นหาหนังสือได้รวดเร็ว รวมถึงลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในการบันทึกและส่งต่อข้อมูล

(6) การนำระบบสารสนเทศทรัพยากรบุคคล (Departmental Personnel Information System: DPIS) ของสำนักงาน ก.พ. มาใช้เพื่อจัดเก็บข้อมูลข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้าง ของสำนักงาน กสม. ที่ถูกต้องและครบถ้วน สามารถนำมาใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่

4

บทวิเคราะห์

รายงานประเมินผลการปฏิบัติงานตามกรอบแนวทางการประเมินผลภาคราชการแบบบูรณาการ (GOVERNMENT EVALUATION SYSTEM: GES)

4 บทวิเคราะห์รายงานประเมินผลการปฏิบัติงานตามกรอบแนวทางการประเมินผลภาคราชการแบบบูรณาการ (Government Evaluation System: GES)

กสม. ให้ความสำคัญต่อการกำกับ ติดตาม และประเมินผลสัมฤทธิ์ (results) ของการปฏิบัติงานตามยุทธศาสตร์/พันธกิจ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์พัฒนา และปรับปรุงผลการปฏิบัติงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น ซึ่งสอดรับกับแนวคิด **"การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results-Based Management: RBM)"** โดยสำนักงาน กสม. ได้กำหนดตัวชี้วัด (Key Performance Indicator: KPI) และจัดทำ **"คำรับรองการปฏิบัติราชการ (performance agreement)"** ภายในหน่วยงาน สำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็น "ผลผลิต (output) หรือผลลัพธ์ (outcome)" ของโครงการ/กิจกรรมสำคัญตามยุทธศาสตร์และพันธกิจขององค์กร ซึ่งครอบคลุมหน้าที่และอำนาจของ กสม. ใน 4 มิติ ได้แก่ มิติการคุ้มครอง มิติการส่งเสริม มิติการเฝ้าระวัง และมิติงานสนับสนุน โดยได้มีการถ่ายทอดตัวชี้วัดระดับองค์กรลงสู่ระดับหน่วยปฏิบัติ (สำนัก/หน่วย) เพื่อให้การปฏิบัติงานของทั้งองค์กรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ตัวชี้วัดที่กำหนดมี 2 ลักษณะ คือ "ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ (quantity)" สำหรับการประเมินผลที่เป็นจำนวนที่สามารถนับได้ โดยกำหนดหน่วยการวัดเป็น "ร้อยละ" และ "ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ (quality)" สำหรับการประเมินผลที่เน้นความสำคัญของขั้นตอนการดำเนินงาน โดยกำหนดหน่วยการวัดเป็น "ระดับความสำเร็จ (milestone)" โดยได้เพิ่มเงื่อนไขด้านกรอบระยะเวลาดำเนินการ กลุ่มเป้าหมาย และกระบวนการทำงาน รวมถึงผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการทำงานที่สามารถดำเนินการได้ภายในปีงบประมาณ การประเมินผลการปฏิบัติงานตามคำรับรองการปฏิบัติราชการแบ่งเป็น 2 รอบ ได้แก่ รอบ 6 เดือน และรอบ 12 เดือน โดยได้มีการจัดตั้ง **"คณะทำงานประเมินผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของสำนักงาน กสม."** ทำหน้าที่ประเมินผลและจัดทำรายงานการประเมินผลการปฏิบัติราชการเสนอต่อ กสม. เพื่อรายงานปัญหาและอุปสรรค พร้อมข้อเสนอแนะสำหรับใช้ประกอบการจัดทำคำรับรองฯ ในปีงบประมาณต่อไป

กสม. ใช้แนวทาง **"การประเมินผลภาคราชการแบบบูรณาการ (Government Evaluation System: GES)"** มาเป็นกรอบแนวทางในการวิเคราะห์และประเมินผลการปฏิบัติงานของ กสม. และสำนักงาน กสม. ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ตามคำแนะนำ/ข้อสังเกตของคณะอนุกรรมาธิการองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ วุฒิสภา โดย GES เป็นกรอบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ได้บูรณาการระบบการตรวจสอบและประเมินผลให้เป็นเอกภาพ โดยเน้นการกำหนดตัวชี้วัดในการประเมินผลให้มีจำนวนเท่าที่จำเป็นและสามารถสะท้อนผลสัมฤทธิ์ภารกิจขององค์กรอย่างชัดเจน แบ่งการประเมินออกเป็น 2 มิติ ได้แก่ "มิติภายนอก" ซึ่งเป็นการประเมิน "ประสิทธิผล (effectiveness)" ของการดำเนินงาน และ "มิติภายใน" ซึ่งเป็นการประเมิน "ประสิทธิภาพ (efficiency)" ของการดำเนินงาน และ "การพัฒนาองค์กร (organization development)" โดย กสม. และสำนักงาน กสม. ได้นำผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดตามคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จำนวน 4 ตัวชี้วัดหลัก 13 ตัวชี้วัดย่อย มาใช้ในการวิเคราะห์ประเมินผล พร้อมทั้งเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพื่อแสดงถึงพัฒนาการสำคัญดังรายละเอียดปรากฏตามแผนภาพที่ 11

แผนภาพที่ 11 แสดงความเชื่อมโยงผลการดำเนินงานตามคำรับรองการปฏิบัติราชการเปรียบเทียบระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 และ 2566 กับกรอบการประเมินผลภาคราชการแบบบูรณาการ (GES)

ที่มา : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566)

การประเมินผลการปฏิบัติงานของ กสม. และสำนักงาน กสม. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ภายใต้กรอบ “การประเมินผลการปฏิบัติราชการแบบบูรณาการ (GES)” ใน 2 มิติ ได้แก่ มิติภายนอก (การประเมินประสิทธิผล) และมิติภายใน (การประเมินประสิทธิภาพและการพัฒนาองค์กร) มีบทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการพัฒนา ดังนี้

4.1 มิติภายนอก

เป็น**การประเมินประสิทธิผล (effectiveness)** ของผลการดำเนินงานตามภารกิจหลักของ กสม. ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และด้านการเฝ้าระวังสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยกำหนดตัวชี้วัดที่มีเกณฑ์การประเมินในรูปแบบขั้นตอน/กระบวนการและผลสัมฤทธิ์ของงาน และเกณฑ์การประเมินในรูปแบบผลในเชิงปริมาณ ดังนี้

4.1.1 ภารกิจด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

กสม. มีภารกิจด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในการตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้า เพื่อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมถึงการเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเพื่อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ ให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นไปตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. ตามมาตรา 26 (1) และ (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560

เพื่อยกระดับประสิทธิผลภารกิจด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนใน 4 กระบวนงานสำคัญตั้งแต่การประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย และการติดตามผลดำเนินการด้านสิทธิมนุษยชน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้มีการปรับโครงสร้างหน่วยงานภายในองค์กรใหม่ โดยแบ่งภารกิจด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) เพื่อให้สามารถกระจายงานตามความรู้และความเชี่ยวชาญของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบคำร้องให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสอดรับกับแนวคิดทางการบริหารงาน **“การจัดคนให้ถูกกับงาน (put the right man on the right job)”** อีกทั้งยังได้ริเริ่มจัดกลุ่มคำร้องที่เข้าสู่กระบวนการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามระดับความยากง่ายเพื่อให้สามารถกำหนดระยะเวลาแสวงหาข้อเท็จจริงตามคำร้องได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็วยิ่งขึ้น รวมถึงมีการแก้ไขระเบียบ กสม. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2561 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ให้สอดคล้องกับการจัดกลุ่มคำร้องดังกล่าว ทั้งนี้ การดำเนินการข้างต้นเป็นผลมาจากการวิเคราะห์ประเมินผลการปฏิบัติงานตามกรอบ GES ในรอบที่ผ่านมา

รอบการประเมินปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ได้กำหนดให้มีการประเมินผลในแง่ของผลผลิต (output) จาก**"ร้อยละความสำเร็จของการประสานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน"** และ **"ร้อยละความสำเร็จของการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน"** ให้บรรลุตามระยะเวลาที่กำหนด ผลการดำเนินงานของทั้งสองตัวชี้วัดเป็นไปตามค่าเป้าหมายในระดับที่ 5 หรือคิดเป็นร้อยละ 96.19 (ค่าเป้าหมายระดับที่ 5 คือ มากกว่าร้อยละ 80) และร้อยละ 69.06 (ค่าเป้าหมายระดับที่ 5 คือ มากกว่าร้อยละ 65) ตามลำดับ รวมถึงยังได้กำหนดให้มีการประเมินผลจาก **"จำนวนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเสนอต่อรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ"** กำหนดค่าเป้าหมายระดับที่ 5 ว่าจะต้องมีข้อเสนอแนะตั้งแต่ 8 เรื่องขึ้นไป โดยผลการดำเนินงานมีจำนวนข้อเสนอแนะทั้งหมด 16 เรื่อง ซึ่งเกินกว่าค่าเป้าหมายระดับที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 100 นอกจากนี้ กสม. ยังได้กำหนดให้มีการประเมินผลในแง่ของผลลัพธ์ (outcome) จากการประเมินผล **"รายงานผลการตรวจสอบที่ได้รับการตอบสนองจากหน่วยงานที่ได้รับข้อเสนอแนะจาก กสม."** กำหนดค่าเป้าหมายระดับที่ 5 ไว้ที่ร้อยละ 95 ผลการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 97.08 ซึ่งเกินกว่าค่าเป้าหมายในระดับที่ 5 และถือว่ามีผลการประเมินอยู่ในระดับสูง

จากผลการประเมินด้านภารกิจคุ้มครองสิทธิมนุษยชนข้างต้นเปรียบเทียบกับผลการประเมินในปีที่ผ่านมา (แผนภาพ) จะเห็นได้ว่า การปรับโครงสร้างภายในสำนักงาน กสม. และการจัดกลุ่มคำร้องตามระดับความยากง่าย ตลอดจนการกำหนดตัวชี้วัดให้เหมาะสมกับค่าเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ในแต่ละกระบวนงาน ส่งผลให้การประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบการประเมินนี้เป็นไปตามค่าเป้าหมายในทุกตัวชี้วัด อันสะท้อนถึงความมีประสิทธิผลในการดำเนินงานยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังคงพบปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อน จำเป็นต้องอาศัยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีองค์ความรู้แบบสหวิทยาการ (interdisciplinary) ซึ่งในปีงบประมาณที่ผ่านมา สำนักงาน กสม. ได้บรรจุข้าราชการใหม่เพื่อทำหน้าที่ในการประสานและตรวจสอบคำร้อง ทำให้ต้องเร่งสร้างความเชี่ยวชาญให้แก่ข้าราชการใหม่ รวมถึงเสริมสร้างความรู้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่เดิม อันเป็นการพัฒนาศักยภาพแก่บุคลากรที่จะปฏิบัติงานด้านการประสานและตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อไป นอกจากนี้ยังพบปัญหาในเรื่องหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ให้ความร่วมมือในการตอบหนังสือหรือตอบหนังสือล่าช้า ซึ่ง กสม. จะได้วิเคราะห์สาเหตุและสร้างมาตรการกระตุ้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าใจบทบาทหน้าที่และอำนาจของ กสม. เพื่อตอบสนองอย่างทันท่วงทีต่อไป

4.1.2 ภารกิจด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

กสม. มุ่งมั่นและให้ความสำคัญในการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา ตลอดจนประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อให้ภารกิจด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของ กสม. มีความเข้มแข็งและทำให้ทุกภาคส่วนของสังคมตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการยกระดับการประเมินประสิทธิผลภารกิจด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กำหนดให้ประเมิน **"ร้อยละของประชาชนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจ และ/หรือความตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน"** ผ่านการประเมินผลจากแบบทดสอบภายหลังการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมโดยผู้ตอบแบบทดสอบจะต้องผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดและมีจำนวนผู้ผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ในค่าเป้าหมายระดับที่ 5 โดยผลการดำเนินการ พบว่า มีการจัดโครงการ/กิจกรรมทั้งหมด 20 ครั้ง และมีผู้ผ่านเกณฑ์การประเมินคิดเป็นร้อยละ 93.94 ซึ่งเกินกว่าค่าเป้าหมาย

นอกจากนี้ สืบเนื่องจากปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กสม. ได้ริเริ่มจัดงาน “สมัชชาสิทธิมนุษยชนระดับชาติ” เป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นเวทีสำหรับภาคีเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชนมาร่วมกันทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่สำคัญของประเทศและร่วมกันกำหนดแนวทางขับเคลื่อนงานด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ เพื่อสานต่อและผลักดันให้การจัดงานดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิผล ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 จึงกำหนดให้มีการประเมินผล **“ระดับความสำเร็จในการจัดงานสมัชชาสิทธิมนุษยชนระดับชาติ”** กำหนดค่าเป้าหมายระดับที่ 5 ว่าจะต้องดำเนินงานร่วมกับกลุ่มภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนงานสิทธิมนุษยชนใน 5 ประเด็น ได้แก่ (1) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม (2) สิทธิชุมชนและสิ่งแวดล้อม (3) การแก้ไขปัญหาสถานะบุคคล (4) การขจัดการเลือกปฏิบัติ และ (5) การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ไม่น้อยกว่าร้อยละ 100 ซึ่งผลการดำเนินงานได้บรรลุตามค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ อีกทั้งยังได้กำหนดให้มีการประเมินผลจาก **“จำนวนข้อเสนอแนะที่ได้รับจากงานสมัชชาสิทธิมนุษยชนระดับชาติเพื่อเสนอต่อรัฐบาล”** กำหนดค่าเป้าหมายในระดับที่ 5 ว่าจะต้องมีข้อเสนอแนะมากกว่า 8 เรื่องขึ้นไป ซึ่งผลการดำเนินงานได้บรรลุตามค่าเป้าหมาย โดยมีข้อเสนอแนะไปยังรัฐบาล จำนวน 10 เรื่อง อนึ่ง กสม. มีแผนที่จะจัดงานสมัชชาสิทธิมนุษยชนระดับชาติเป็นประจำทุกปี ดังนั้น เพื่อให้การแปลงภารกิจงานดังกล่าวไปสู่ภารกิจงานประจำของสำนักงาน กสม. อย่างมีประสิทธิผล กสม. จะมี **“การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review: AAR)”** เพื่อวิเคราะห์ประเมินกระบวนการทำงานและถอดบทเรียนเพื่อวางแผนในการปรับปรุงคุณภาพและพัฒนาแนวทางการจัดงานต่อไป

4.1.3 ภารกิจด้านการเฝ้าระวังสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน

กสม. มีภารกิจด้านการเฝ้าระวังสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยโดยการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเป็นประจำทุกปี โดยรายงานดังกล่าวจะต้องแล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับตั้งแต่วันสิ้นปีปฏิทิน เพื่อเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี รวมทั้งเผยแพร่ให้ประชาชนทราบและใช้ประโยชน์ต่อไป อันเป็นไปตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. ตามมาตรา 247 (2) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และมาตรา 26 (2) กับมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560

เพื่อยกระดับคุณภาพของรายงานผลการประเมินสถานการณ์ฯ ในรอบปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงาน กสม. ได้ริเริ่มกำหนดให้มีการประเมินผล **“ระดับความสำเร็จของการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย”** จากการประเมินผลความพึงพอใจของ กสม. ที่มีต่อเนื้อหาและกระบวนการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ฯ ซึ่งถือเป็นการประเมินในเชิงผลลัพธ์ (outcome) นอกเหนือจากการประเมินผลจากความสำเร็จในการเสนอรายงานผลการประเมินสถานการณ์ฯ ต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีได้แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นการประเมินในเชิงผลผลิต (output) โดยได้กำหนดค่าเป้าหมายในระดับที่ 5 ว่าจะต้องได้รับความพึงพอใจจาก กสม. ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 ซึ่งผลการดำเนินงานได้บรรลุค่าเป้าหมาย คือ ร้อยละ 92 โดยข้อเสนอแนะสำคัญที่ได้รับจากการประเมินผลความพึงพอใจของ กสม. ที่มีต่อรายงานผลการประเมินสถานการณ์ฯ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของรายงานในปีต่อไป เช่น การเพิ่มการเปรียบเทียบสถิติข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้เห็นการพัฒนาในแต่ละประเด็นสิทธิอย่างชัดเจน รวมถึงการเปรียบเทียบข้อมูลสถานการณ์

สิทธิมนุษยชนจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูลในรายงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ เพื่อยกระดับความสามารถด้านการเฝ้าระวังสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงาน กสม. ได้ศึกษาแนวทางการติดตามผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) ในประเด็นที่สำคัญ จึงได้กำหนดตัวชี้วัด **"ระดับความสำเร็จในการกำหนดเกณฑ์ชี้วัดประเด็นสำคัญตาม NAP"** กำหนดค่าเป้าหมายในระดับที่ 5 ไว้ว่าจะต้องมีร่างเกณฑ์ชี้วัดประเด็นสำคัญตามแผน NAP เสนอต่อ กสม. ซึ่งผลการดำเนินเป็นไปตามค่าเป้าหมาย โดยร่างเกณฑ์ชี้วัดดังกล่าวจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำดัชนีสถานการณ์สิทธิมนุษยชนภาพรวมในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ต่อไป

4.2 มิติภายใน

เป็นการประเมินประสิทธิภาพและการพัฒนาภายในองค์กร ดังนี้

4.2.1 การประเมินประสิทธิภาพ (Efficiency)

การประเมินประสิทธิภาพเป็นการประเมินความสำเร็จในการปฏิบัติงานของสำนักงาน กสม. ตามยุทธศาสตร์/แผนงาน โดยคำนึงถึงวิธีการ และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างคุ้มค่าและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร โดยกำหนดให้ประเมินผลจาก **"ร้อยละของการเบิกจ่าย และ/หรือการก่อหนี้ผูกพันเงินงบประมาณ สำหรับแหล่งเงินงบประมาณที่มีไว้ใช้จ่ายของสำนักงาน กสม."** กำหนดค่าเป้าหมายระดับที่ 5 ไว้ที่ตั้งแต่ร้อยละ 96 ขึ้นไป โดยสำนักงาน กสม. มียอดการเบิกจ่ายและ/หรือการก่อหนี้ผูกพันเงินงบประมาณ พ.ศ. 2566 เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 218,421,293.06 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 97 ของเงินงบประมาณรวม 225,178,231.95 บาท ซึ่งเป็นไปตามค่าเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเบิกจ่ายให้เป็นไปตามแผนงานมากยิ่งขึ้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้เพิ่มการประเมินผลของ **"ระดับความสำเร็จในการจัดซื้อจัดจ้างตามแผนที่กำหนด"** เนื่องจากพบว่าปัญหาการเบิกจ่ายที่ล่าช้าส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการจัดซื้อจัดจ้างที่ไม่เป็นไปตามแผน โดยกำหนดค่าเป้าหมายระดับที่ 5 ไว้ว่าจะต้องมีการจัดทำแผนงานการจัดซื้อจัดจ้างของโครงการทั้งหมดที่ระบุกรอบระยะเวลาดำเนินการและช่วงเวลาเบิกจ่ายที่ชัดเจน พร้อมการเบิกจ่ายให้ได้ตามงวดงาน ซึ่งผลการดำเนินงานสามารถบรรลุค่าเป้าหมายในระดับที่ 5 และเป็นส่วนสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการเบิกจ่ายในปีงบประมาณนี้ให้สูงขึ้นกว่าปีงบประมาณที่ผ่านมา

4.2.2 การพัฒนาองค์กร (Organization Development)

กสม. มุ่งมั่นพัฒนาสำนักงาน กสม. ให้เป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 กสม. ได้ปรับโครงสร้างหน่วยงานภายในสำนักงาน กสม. เพื่อให้กระบวนการปฏิบัติงานมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น รวมทั้งได้จัดตั้งสำนักงาน กสม. ภูมิภาคเพิ่มเติมเป็นแห่งที่ 2 ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น หลังจากเปิดสำนักงานภูมิภาคแห่งแรกที่จังหวัดสงขลา เมื่อปี 2565

ทั้งนี้ สำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะปฏิบัติภารกิจด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกับประชาชนอย่างใกล้ชิดในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ โดยได้เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2566[11] อนึ่ง กสม. มีแผนที่จะเปิดสำนักงาน กสม. ภูมิภาคในพื้นที่ภาคเหนือในปี 2568 และในพื้นที่ภาคกลางในปี 2570

กสม. ยังได้พัฒนาองค์กรภายใต้แนวคิด **“การบริหารจัดการทุนมนุษย์ (Human Capital Management)”** ที่ให้ความสำคัญกับการจัดการและพัฒนาบุคลากรในฐานะสินทรัพย์ที่มีค่าสูงสุดในองค์กร จึงได้กำหนดให้มีการประเมินผลจาก **“ระดับความสำเร็จในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารทรัพยากรบุคคล”** ที่มีวัตถุประสงค์ในการกำหนดกรอบการขับเคลื่อนงานด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของ กสม. รวมถึงยังกำหนดให้มีการประเมินผลจาก **“ระดับความสำเร็จในการจัดทำแผนเสริมสร้างความผูกพันของบุคลากร”** ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความผูกพันของบุคลากรกับสำนักงาน กสม. ผ่านการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี การมีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่ทันสมัยและเหมาะสม ตลอดจนการหลอมรวมให้ทุกคนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับองค์กร อันจะนำไปสู่การทุ่มเทศักยภาพของบุคลากรในการสร้างผลิตภาพ (productivity) ให้กับองค์กรต่อไป ทั้งนี้ ผลการดำเนินงานของทั้งสองตัวชี้วัดได้บรรลุตามค่าเป้าหมายที่กำหนดในระดับที่ 5 คือ แผนงานทั้งสองได้รับความเห็นชอบจาก กสม. และผู้บริหารสำนักงาน กสม. โดยจะเริ่มดำเนินการตามแผนงานตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เป็นต้นไป นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งบุคลากรใหม่และผู้ที่จะเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหาร โดยกำหนดให้มีการประเมินผลจาก **“ร้อยละความสำเร็จของจำนวนข้าราชการสำนักงาน กสม. ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ”** มีเกณฑ์การประเมินจากการเข้าร่วมโครงการฝึกอบรม สัมมนาวิชาการ หรือกิจกรรมพัฒนาความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในหน้าที่รับผิดชอบหรือเป็นประโยชน์ต่อองค์กร กำหนดค่าเป้าหมายระดับที่ 5 ต้องมีจำนวนผู้ผ่านตามเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ซึ่งผลการดำเนินงานเป็นไปตามค่าเป้าหมายในระดับที่ 5 หรือคิดเป็นร้อยละ 96.47

[11]สำนักงาน กสม. พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รับผิดชอบพื้นที่ในเขต 20 จังหวัด ประกอบด้วย กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุดรธานี และอุบลราชธานี มีหน้าที่และอำนาจดำเนินการที่สำคัญเกี่ยวกับการรับเรื่องร้องเรียน ประสาน ตรวจสอบ และติดตามการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชนและพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายด้านสิทธิมนุษยชน การเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์สิทธิมนุษยชน รวมทั้งตรวจสอบข้อมูล ข้อเท็จจริงประกอบการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน

บทที่ 5

ปัญหา อุปสรรค
และข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

5 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานตามหน้าที่และอำนาจของ กสม. ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 พบว่ามีปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดบางประการ และเห็นควรมีข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

5.1 หน้าที่และอำนาจของ กสม. ในการชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้า กรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม อันไม่สอดคล้องกับหน้าที่และอำนาจของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามหลักการปารีส

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 247 (4) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (4) และมาตรา 44 บัญญัติให้ กสม. ชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม เพื่อเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ซึ่ง กสม. ได้เคยแสดงความกังวลต่อคณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญในขณะนั้นว่า บทบัญญัติดังกล่าวอาจไม่สอดคล้องกับหลักความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามหลักการปารีส

ในการเข้ารับการประเมินเพื่อทบทวนสถานะ (re-accreditation) โดยคณะอนุกรรมาธิการประเมินสถานะ (Sub-Committee on Accreditation: SCA)[12] ของกรอบความร่วมมือพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Global Alliance of National Human Rights Institutions: GANHRI) กสม. ได้รับข้อสังเกตจาก SCA ว่าหน้าที่และอำนาจดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักการปารีสเนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งที่อาจเกิดขึ้นจริงหรือที่เป็นการรับรู้ (actual or perceived impact on independence) จึงได้มีการประสานทั้งกับฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารเพื่อยกเลิกบทบัญญัติดังกล่าว

การดำเนินการที่เกี่ยวข้อง

เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2565 กสม. ได้มีหนังสือยืนยันขอแก้ไขร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา โดยเห็นควรยกเลิกบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของ กสม. ในการชี้แจงและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องโดยไม่ชักช้าในกรณีที่มีการรายงานสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยไม่ถูกต้องหรือไม่เป็นธรรม ตามมาตรา 26 (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ซึ่งได้รับการประสานจากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาให้ความเห็นแล้ว แต่เนื่องจากมีคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงจะส่งเรื่องคืนมายังสำนักงาน กสม. เพื่อพิจารณายืนยันการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ กลับไปยังคณะรัฐมนตรีอีกครั้ง

ข้อเสนอแนะ

รัฐสภา คณะรัฐมนตรีหรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาสนับสนุนการแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 โดยยกเลิกบทบัญญัติในมาตรา 26 (4) เพื่อให้บทบาทหน้าที่ของ กสม. สอดคล้องกับหลักการปารีส

[12] เป็นคณะอนุกรรมการภายใต้กรอบความร่วมมือเครือข่ายพันธมิตรระดับโลกว่าด้วยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (Global Alliance of National Human Rights Institutions : GANHRI) ซึ่งได้พิจารณาปรับลดสถานะของ กสม. จากสถานะ A เป็น B เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2558

5.2 ข้อจำกัดด้านกฎหมาย กรณีที่ กสม. เห็นสมควรดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทด้านสิทธิมนุษยชน

พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติให้ กสม. สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของคู่กรณีระหว่างการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการปารีสที่กำหนดให้สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีอำนาจรับและพิจารณาเรื่องร้องเรียนสามารถยุติปัญหาอย่างฉันมิตรผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยได้

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ซึ่งใช้บังคับแทนพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มิได้บัญญัติหน้าที่และอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ กสม. ไว้ ทำให้ กสม. ไม่อาจดำเนินการได้ เมื่อ กสม. รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณาจึงต้องนำเข้าสู่ขั้นตอนการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งกว่าจะสิ้นสุดกระบวนการอาจต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการนานกว่าการยุติในรูปแบบการไกล่เกลี่ยที่สามารถแก้ไขปัญหาให้กับผู้ร้องได้รวดเร็วและเป็นประโยชน์ต่อคู่กรณีทุกฝ่าย รวมถึงช่วยลดความขัดแย้งระหว่างคู่กรณีได้

การดำเนินการที่เกี่ยวข้อง

เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2565 กสม. ได้มีหนังสือยืนยันขอแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 เพื่อบัญญัติให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างคู่กรณี ดำเนินการให้คู่กรณีทำความตกลงเพื่อประนีประนอมและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ให้ชัดเจน ซึ่งได้รับการประสานจากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาให้ความเห็นแล้ว แต่เนื่องจากมีคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงจะส่งเรื่องคืนมายังสำนักงาน กสม. เพื่อพิจารณายืนยันการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ กลับไปยังคณะรัฐมนตรีอีกครั้ง

ข้อเสนอแนะ

รัฐสภาและคณะรัฐมนตรีควรเร่งรัดการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตามที่ กสม. เสนอเพื่อให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการให้คู่กรณีทำความตกลงเพื่อยุติข้อพิพาทและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน อันจะทำให้การคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ล่าช้าและสอดคล้องกับหลักสากลต่อไป

ทั้งนี้ หาก กสม. ได้รับการสนับสนุนจากรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขหน้าที่และอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มาตรา 26 (4) รวมทั้งกำหนดให้ กสม. มีหน้าที่และอำนาจในการดำเนินการให้คู่กรณีทำความตกลงเพื่อยุติข้อพิพาทและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน จะทำให้ กสม. สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพตามมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 รวมทั้งจะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อบทบาทของ กสม. ในระดับสากลตามนโยบายของ กสม. ชุดปัจจุบัน

1st SEANF Technical Working Group (TWG) Meeting 2023
ประชุม เชิญ ห้องบุปผาแกรนด์ ชั้น ๕

บทที่ 6

รายงานงบการเงิน

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

6 รายงานงบการเงิน
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ความเห็น

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ได้ตรวจสอบรายงานการเงินของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วย งบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2566 งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน และงบแสดงการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน และหมายเหตุประกอบงบการเงิน รวมถึงสรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเห็นว่า รายงานการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงินของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ณ วันที่ 30 กันยายน 2566 และผลการดำเนินงาน สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกัน โดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังกำหนด

เกณฑ์ในการแสดงความเห็น

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและมาตรฐานการสอบบัญชี ความรับผิดชอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้กล่าวไว้ในวรรคความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบรายงานการเงินในรายงานของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีความเป็นอิสระจากหน่วยงานตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินที่กำหนดโดยคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและประมวลจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี รวมถึงมาตรฐานเรื่องความเป็นอิสระที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพบัญชี (ประมวลจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบรายงานการเงิน และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ปฏิบัติตามความรับผิดชอบด้านจรรยาบรรณอื่น ๆ ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและประมวลจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเชื่อว่า หลักฐานการสอบบัญชีที่สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้รับเพียงพอและเหมาะสม เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการแสดงความเห็นของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

ข้อมูลอื่น

ผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบต่อข้อมูลอื่น ข้อมูลอื่นประกอบด้วย ข้อมูลซึ่งรวมอยู่ในรายงานประจำปี แต่ไม่รวมถึงรายงานการเงินและรายงานของผู้สอบบัญชีที่อยู่ในรายงานประจำปีนั้น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินคาดว่า สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินจะได้รับรายงานประจำปีภายหลังวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีนี้

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

ความเห็นของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินต่อรายงานการเงินไม่ครอบคลุมถึงข้อมูลอื่น และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินไม่ได้ให้ความเชื่อมั่นต่อข้อมูลอื่น

ความรับผิดชอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินที่เกี่ยวเนื่องกับการตรวจสอบรายงานการเงิน คือ การอ่านและพิจารณาว่าข้อมูลอื่นมีความขัดแย้งที่มีสาระสำคัญกับรายงานการเงิน หรือกับความรู้ที่ได้รับจากการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน หรือปรากฏว่าข้อมูลอื่นมีการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่

เมื่อสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้อ่านรายงานประจำปี หากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินสรุปได้ว่ามีการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินต้องสื่อสารเรื่องดังกล่าวกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแล

ความรับผิดชอบของผู้บริหารและผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลต่อรายงานการเงิน

ผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำและนำเสนอรายงานการเงินเหล่านี้โดยถูกต้องตามที่ควรตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังกำหนด และรับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมภายในที่ผู้บริหารพิจารณาว่าจำเป็น เพื่อให้สามารถจัดทำรายงานการเงินที่ปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด

ในการจัดทำรายงานการเงิน ผู้บริหารรับผิดชอบในการประเมินความสามารถของหน่วยงานในการดำเนินงานต่อเนื่อง เปิดเผยเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินงานต่อเนื่องตามความเหมาะสม และการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่อง เว้นแต่มีข้อกำหนดในกฎหมายหรือเป็นนโยบายรัฐบาลที่จะเลิกหน่วยงานหรือหยุดดำเนินงานหรือไม่สามารถดำเนินงานต่อเนื่องต่อไปได้

ผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลมีหน้าที่ในการกำกับดูแลกระบวนการในการจัดทำรายงานทางการเงินของหน่วยงาน

ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อการตรวจสอบรายงานการเงิน

การตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่า รายงานการเงินโดยรวมปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด และเสนอรายงานของผู้สอบบัญชีซึ่งรวมความเห็นของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินอยู่ด้วย ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผล คือ ความเชื่อมั่นในระดับสูงแต่ไม่ได้เป็นการรับประกันว่าการปฏิบัติงานตรวจสอบตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและมาตรฐานการสอบบัญชีจะสามารถตรวจพบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่มีอยู่ได้เสมอไป ข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอาจเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด และถือว่ามีสาระสำคัญเมื่อคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่า รายการที่ขัดต่อข้อเท็จจริงแต่ละรายการหรือทุกรายการรวมกันจะมีผลต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้ใช้รายงานการเงินจากการใช้รายงานการเงินเหล่านี้

ในการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินตามหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินและมาตรฐานการสอบบัญชี สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ใช้ดุลยพินิจและการสังเกตและสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพตลอดการตรวจสอบ การปฏิบัติงานของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินรวมถึง

- ระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในรายงานการเงิน ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด ออกแบบและปฏิบัติงานตามวิธีการตรวจสอบเพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยงเหล่านั้น และได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสมเพื่อเป็นเกณฑ์

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

ในการแสดงความเห็นของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ความเสี่ยงที่ไม่พบข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งเป็นผลมาจากการทุจริตจะสูงกว่าความเสี่ยงที่เกิดจากข้อผิดพลาด เนื่องจากการทุจริตอาจเกี่ยวกับการสมรู้ร่วมคิด การปลอมแปลงเอกสารหลักฐาน การตั้งใจละเว้นการแสดงข้อมูล การแสดงข้อมูลที่ไม่ตรงตามข้อเท็จจริงหรือการแทรกแซงการควบคุมภายใน

- ทำความเข้าใจในระบบการควบคุมภายในที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ เพื่อออกแบบวิธีการตรวจสอบที่เหมาะสมกับสถานการณ์ แต่ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ในการแสดงความเห็นต่อความมีประสิทธิผลของการควบคุมภายในของหน่วยงาน
- ประเมินความเหมาะสมของนโยบายการบัญชีที่ผู้บริหารใช้และความสมเหตุสมผลของประมาณการทางบัญชีและการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งจัดทำขึ้นโดยผู้บริหาร
- สรุปเกี่ยวกับความเหมาะสมของการใช้เกณฑ์การบัญชีสำหรับการดำเนินงานต่อเนื่องของผู้บริหารและจากหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับ สรุปว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่อาจเป็นเหตุให้เกิดข้อสงสัยอย่างมีนัยสำคัญต่อความสามารถของหน่วยงานในการดำเนินงานต่อเนื่องหรือไม่ ถ้าสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ข้อสรุปว่ามีความไม่แน่นอนที่มีสาระสำคัญ สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินต้องกล่าวไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชีของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน โดยให้ข้อสังเกตถึงการเปิดเผยข้อมูลในรายงานการเงินที่เกี่ยวข้อง หรือถ้าการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวไม่เพียงพอ ความเห็นของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินจะเปลี่ยนแปลงไป ข้อสรุปของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินขึ้นอยู่กับหลักฐานการสอบบัญชีที่ได้รับจนถึงวันที่ในรายงานของผู้สอบบัญชีของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์หรือสถานการณ์ในอนาคตอาจเป็นเหตุให้หน่วยงานต้องหยุดการดำเนินงานต่อเนื่อง
- ประเมินการนำเสนอ โครงสร้างและเนื้อหาของรายงานการเงินโดยรวม รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลว่ารายงานการเงินแสดงรายการและเหตุการณ์ในรูปแบบที่ทำให้มีการนำเสนอข้อมูลโดยถูกต้องตามที่ควรหรือไม่

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ได้สื่อสารกับผู้มีหน้าที่ในการกำกับดูแลในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญ ซึ่งรวมถึงขอบเขตและช่วงเวลาของการตรวจสอบตามที่ได้วางแผนไว้ ประเด็นที่มีนัยสำคัญที่พบจากการตรวจสอบรวมถึงข้อบกพร่องที่มีนัยสำคัญในระบบการควบคุมภายใน หากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้พบในระหว่างการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

(นางศิริเกษ วาทยานนท์)
ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบการเงินและบริหารพัสดุที่ 18

(นางสาววารุณี โกศลศิริกุล)
นักวิชาการตรวจเงินแผ่นดินชำนาญการพิเศษ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน
วันที่ 24 มกราคม 2567

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

งบแสดงฐานะการเงิน

ณ วันที่ 30 กันยายน 2566

(หน่วย : บาท)

	หมายเหตุ	2566	2565
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	4	32,775,548.22	43,383,124.87
ลูกหนี้ระยะสั้น	5	177,500.00	103,800.00
วัสดุคงเหลือ		2,365,589.89	3,048,521.24
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น		754,596.97	693,276.49
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		**36,073,235.08**	**47,228,722.60**
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ - สุทธิ	6	24,534,082.38	22,679,451.34
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน - สุทธิ	7	7,306,391.05	4,209,399.20
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียนอื่น		34,000.00	34,000.00
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		**31,874,473.43**	**26,922,850.54**
รวมสินทรัพย์		**67,947,708.51**	**74,151,573.14**

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการเงินนี้

(นายศรุติพงศ์ จิราดิษพงศ์)
ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง

(นายพิทักษ์พล บุณยมาลิก)
เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

งบแสดงฐานะการเงิน

ณ วันที่ 30 กันยายน 2566

(หน่วย : บาท)

	หมายเหตุ	2566	2565
หนี้สินและสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน			
หนี้สิน			
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้ระยะสั้น	8	7,766,015.42	7,776,168.32
เงินรับฝากระยะสั้น	9	695,238.69	1,295,077.73
รวมหนี้สินหมุนเวียน		**8,461,254.11**	**9,071,246.05**
หนี้สินไม่หมุนเวียน			
เจ้าหนี้เงินโอนและรายการอุดหนุนระยะยาว	10	135.00	427,310.45
เงินทดรองราชการรับจากคลังระยะยาว		1,000,000.00	1,000,000.00
เงินรับฝากระยะยาว	11	525,282.00	498,212.00
รวมหนี้สินไม่หมุนเวียน		**1,525,417.00**	**1,925,522.45**
รวมหนี้สิน		**9,986,671.11**	**10,996,768.50**
สินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน			
ทุน		35,560,825.84	35,560,825.84
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม		22,400,211.56	27,593,978.80
รวมสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน		**57,961,037.40**	**63,154,804.64**
รวมหนี้สินและสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน		**67,947,708.51**	**74,151,573.14**

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการเงินนี้

(นายศรุตพงศ์ จิราดิษพงศ์)
ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง

(นายพิทักษ์พล บุณยมาลิก)
เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

งบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2566

(หน่วย : บาท)

	หมายเหตุ	2566	2565
รายได้			
รายได้จากงบประมาณ	14	280,417,265.06	251,713,425.58
รายได้จากการขายสินค้าและบริการ	15	476,000.00	-
รายได้จากการอุดหนุนและบริจาค	16	3,825,807.49	1,072,782.81
รายได้อื่น	17	350,621.02	127,709.23
รวมรายได้		**285,069,693.57**	**252,913,917.62**
ค่าใช้จ่าย			
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	18	176,692,478.83	156,939,685.63
ค่าบำเหน็จบำนาญ	19	37,249,324.08	34,135,079.45
ค่าตอบแทน	20	952,400.00	1,302,000.00
ค่าใช้สอย	21	47,390,715.33	65,442,329.64
ค่าวัสดุ	22	6,880,325.97	7,443,615.32
ค่าสาธารณูปโภค	23	11,838,734.94	9,918,441.65
ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	24	7,261,645.63	6,387,805.70
ค่าใช้จ่ายอื่น	25	256,588.37	-
รวมค่าใช้จ่าย		**288,522,213.15**	**281,568,957.39**
รายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ		**(3,452,519.58)**	**(28,655,039.77)**

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการเงินนี้

(นายศรุติพงศ์ จิราดิษพงศ์)
ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง

(นายพิทักษ์พล บุณยมาลิก)
เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
งบแสดงการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2566

(หน่วย : บาท)

	ทุน	รายได้สูง/(ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสม	องค์ประกอบอื่นของสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน	รวมสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2564 - ตามที่รายงานไว้เดิม	35,560,825.84	57,419,819.17	-	92,980,645.01
ผลสะสมจากการแก้ไขข้อผิดพลาดปีก่อน	-	(1,170,800.60)	-	(1,170,800.60)
ผลสะสมของการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี	-	-	-	-
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2564 - หลังการปรับปรุง	35,560,825.84	56,249,018.57	-	91,809,844.41
การเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุนสำหรับปี 2565				
การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ทุนเพิ่ม/ลด	-	-	-	-
รายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายสำหรับงวด	-	(28,655,039.77)	-	(28,655,039.77)
กำไร/ขาดทุนจากการปรับมูลค่าเงินลงทุน	-	-	-	-
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2565	35,560,825.84	27,593,978.80	-	63,154,804.64

(หน่วย : บาท)

	ทุน	รายได้สูง/(ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสม	องค์ประกอบอื่นของสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน	รวมสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 - ตามที่รายงานไว้เดิม	35,560,825.84	27,593,978.80	-	63,154,804.64
ผลสะสมจากการแก้ไขข้อผิดพลาดปีก่อน	-	(1,741,247.66)	-	(1,741,247.66)
ผลสะสมของการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี	-	-	-	-
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2565 - หลังการปรับปรุง	35,560,825.84	25,852,731.14	-	61,413,556.98
การเปลี่ยนแปลงในสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุนสำหรับปี 2566				
การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ทุนเพิ่ม/ลด	-	-	-	-
รายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่ายสำหรับงวด	-	(3,452,519.58)	-	(3,452,519.58)
กำไร/ขาดทุนจากการปรับมูลค่าเงินลงทุน	-	-	-	-
ยอดคงเหลือ ณ วันที่ 30 กันยายน 2566	35,560,825.84	22,400,211.56	-	57,961,037.40

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการเงินนี้

(นายศรุติพงศ์ จิราดิษพงศ์)
ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง

(นายพิทักษ์พล บุณยมาลิก)
เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

หมายเหตุประกอบงบการเงิน

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2566

หมายเหตุ 1 ข้อมูลทั่วไป

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 17 ต่อมาถูกยกเลิกโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 13 ธันวาคม 2560 ตามมาตรา 47 กำหนดให้มีสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นส่วนราชการและมีฐานะเป็นนิติบุคคล อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการ และมาตรา 48 กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

1. รับผิดชอบงานธุรการและดำเนินการเพื่อให้คณะกรรมการบรรลุภารกิจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และกฎหมายอื่น

2. อำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุน การปฏิบัติงานของคณะกรรมการและกรรมการ

3. ศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล และสนับสนุนให้มีการวิจัยเกี่ยวกับงานของคณะกรรมการ รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือองค์กรอื่นใดในด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนภารกิจและหน้าที่ของคณะกรรมการ

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่มีกฎหมายกำหนดหรือที่คณะกรรมการมอบหมาย

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตั้งอยู่ที่ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคาร B) ชั้น 6 - 7 เลขที่ 120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 หน่วยงานได้รับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี งบเงินอุดหนุน จำนวน 216,231,000.00 บาท (ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 209,892,000.00 บาท) โดยแยกเป็นค่าใช้จ่ายบุคลากร จำนวน 149,947,700.00 บาท ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน จำนวน 57,536,700.00 บาท และค่าครุภัณฑ์ จำนวน 8,746,600.00 บาท เพื่อใช้จ่ายในแผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ แผนงานบุคลากรภาครัฐ แผนงานยุทธศาสตร์ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผลผลิตการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเชิงพื้นที่ แผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาบริการประชาชนและการพัฒนาประสิทธิภาพภาครัฐ และแผนงานพื้นฐานด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ผลผลิตที่ 1 การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และผลผลิตที่ 2 การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น จำนวน 17,381,333.00 บาท

หมายเหตุ 2 เกณฑ์การจัดทำรายงานการเงิน

รายงานการเงินของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับนี้ จัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 รายการที่ปรากฏในรายงานการเงินฉบับนี้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่กระทรวงการคลังกำหนด ซึ่งรวมถึงหลักการและนโยบายการบัญชีภาครัฐ มาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐ และแสดงรายการในรายงานการเงินตามหนังสือกรมบัญชีกลาง ที่ กค 0410.2/ว 479 ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2563 เรื่อง รูปแบบการนำเสนอรายงานการเงินของหน่วยงานของรัฐ

รอบระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม สิ้นสุดวันที่ 30 กันยายนของปีถัดไป

หน่วยงานที่เสนอรายงาน คือ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งไม่มีหน่วยเบิกจ่ายในส่วนภูมิภาค

หมายเหตุ 3 สรุปนโยบายการบัญชีที่สำคัญ

3.1 เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด

- เงินสด หมายถึง เงินสดในมือ เช็ค ดราฟต์ และธนาณัติ หน่วยงานจะรับรู้เงินสดและเงินฝากธนาคารในราคาตามมูลค่าที่ตราไว้ และแสดงรายการดังกล่าวไว้ในเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดในงบแสดงฐานะการเงิน

- เงินทดรองราชการ เป็นเงินที่หน่วยงานได้รับจากรัฐบาลเพื่อทดรองจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายปลีกย่อยในการดำเนินงานของหน่วยงานตามวงเงินที่ได้รับอนุมัติ และต้องคืนให้รัฐบาลเมื่อหมดความจำเป็นในการใช้เงิน แสดงไว้เป็นเงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดซึ่งมียอดตรงกันข้ามกับรายการเงินทดรองราชการรับจากคลังภายใต้หัวข้อหนี้สินไม่หมุนเวียน

- รายการเทียบเท่าเงินสด หมายถึง เงินลงทุนระยะสั้นที่มีสภาพคล่องซึ่งมีระยะเวลาครบกำหนดที่จะเปลี่ยนให้เป็นเงินสดได้ภายใน 3 เดือน เช่น เงินฝากประจำ บัตรเงินฝาก และตั๋วเงินที่มีวันถึงกำหนดภายใน 3 เดือน แสดงไว้เป็นรายการเทียบเท่าเงินสด

3.2 ลูกหนี้ระยะสั้น

ลูกหนี้เงินยืมในงบประมาณ คือ จำนวนเงินในงบประมาณที่หน่วยงานจ่ายให้ข้าราชการกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ อนุกรรมการ เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการประจำประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พนักงานราชการ ลูกจ้างสำนักงาน ยืมเพื่อนำไปทดรองใช้จ่ายในการดำเนินงานของหน่วยงาน ซึ่งอยู่ระหว่างรอรับชำระคืนหรือรอการส่งใบสำคัญชดใช้

3.3 วัสดุคงเหลือ

วัสดุคงเหลือ หมายถึง สินทรัพย์ที่หน่วยงานมีไว้เพื่อใช้ในการดำเนินงานตามปกติ โดยทั่วไปมีมูลค่าไม่สูง และไม่มีลักษณะคงทนถาวร หน่วยงานวัดมูลค่าวัสดุคงเหลือในราคาทุนตามวิธีเข้าก่อนออกก่อน

3.4 ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์

- อาคารและสิ่งปลูกสร้าง รวมทั้งส่วนปรับปรุงอาคาร ทั้งอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่หน่วยงานมีกรรมสิทธิ์และไม่มีกรรมสิทธิ์ แต่หน่วยงานได้ครอบครองและนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน แสดงมูลค่าสุทธิตามบัญชีที่เกิดจากราคาทุนหักค่าเสื่อมราคาสะสม

- อุปกรณ์ ได้แก่ ครุภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ แสดงมูลค่าตามมูลค่าสุทธิตามบัญชีที่เกิดจากราคาทุนหักค่าเสื่อมราคาสะสม โดยรับรู้เป็นสินทรัพย์ เฉพาะรายการที่มีมูลค่าต่อหน่วยตั้งแต่ 10,000.00 บาท ขึ้นไป ยกเว้นรายการที่ได้มาก่อนปีงบประมาณ 2563 รับรู้เป็นอุปกรณ์เมื่อมีมูลค่าขั้นต่ำตั้งแต่ 5,000.00 บาท ขึ้นไป

- ค่าเสื่อมราคาบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายในงบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน คำนวณโดยวิธีเส้นตรงตามอายุการให้ประโยชน์โดยประมาณ ดังนี้

ประเภทสินทรัพย์	อายุการใช้งาน (ปี)
- ส่วนปรับปรุงอาคารเช่า	20
- ครุภัณฑ์สำนักงาน	3, 10
- ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่	5
- ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ	5
- ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	4
- ครุภัณฑ์ยานพาหนะและขนส่ง	5
- ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว	10
- ครุภัณฑ์การแพทย์และวิทยาศาสตร์	5
- ครุภัณฑ์อื่น	5

สำหรับสินทรัพย์ที่ได้มาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2558 เป็นต้นไป หน่วยงานได้เปลี่ยนแปลงอายุการใช้งาน ดังนี้

ประเภทสินทรัพย์	อายุการใช้งาน (ปี)	
	(เดิม)	(ใหม่)
- ครุภัณฑ์สำนักงาน	10	8
- ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว	10	5

- ไม่มีการคิดค่าเสื่อมราคาสำหรับสินทรัพย์ระหว่างก่อสร้าง

3.5 สินทรัพย์ไม่มีตัวตน

- สินทรัพย์ไม่มีตัวตน ได้แก่ ต้นทุนที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการพัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ รวมถึงระบบงานต่าง ๆ และต้นทุนเว็บไซต์ ทั้งที่ได้มาจากการจัดซื้อ และการจ้างพัฒนาขึ้น โดยหน่วยงานมีสิทธิ์ควบคุมการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์นั้น และคาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจหรือศักยภาพในการให้บริการจากสินทรัพย์นั้นเกินกว่าหนึ่งปี หน่วยงานแสดงรายการสินทรัพย์ไม่มีตัวตนตามราคาทุนหักค่าตัดจำหน่ายสะสม

- ค่าตัดจำหน่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตน บันทึกเป็นค่าใช้จ่ายในงบแสดงผลการดำเนินงานทางการเงิน คำนวณโดยวิธีเส้นตรงตามอายุการให้ประโยชน์โดยประมาณ 4 ปี

3.6 รายได้รอการรับรู้

รายได้รอการรับรู้ เป็นสินทรัพย์ที่หน่วยงานได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลต่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศ หรือบุคคลใด ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และสินทรัพย์รับบริจาคโดยมีผู้มอบให้หน่วยงานไว้ใช้ในการดำเนินงาน รวมทั้งการได้รับเงินสดที่มีเงื่อนไขเป็นข้อจำกัดในการใช้จ่ายเงิน ซึ่งหน่วยงานยังไม่อาจรับรู้รายได้

รายได้รอการรับรู้จะถูกทยอยตัดบัญชีเพื่อรับรู้รายได้ตามเกณฑ์ที่เป็นระบบและสมเหตุสมผลตลอดระยะเวลาที่จำเป็นเพื่อจับคู่รายได้กับค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ทยอยรับรู้รายได้ตามเกณฑ์สัดส่วนของค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ที่ได้รับความช่วยเหลือหรือบริจาค

3.7 รายได้จากงบประมาณ

- รายได้จากเงินงบประมาณ หน่วยงานรับรู้รายได้เงินงบประมาณตามที่ยื่นคำขอเบิกเงินงบประมาณและได้รับการโอนเงินงบประมาณจากกรมบัญชีกลาง

- รายได้จากงบประมาณงบกลาง รับรู้รายได้เมื่อได้รับโอนเงินจากกรมบัญชีกลางตามที่ยื่นคำขอเบิกเข้าบัญชีเงินฝาก รวมทั้งการเบิกจ่ายตรงจากกรมบัญชีกลาง

3.8 รายได้แผ่นดิน

รายได้แผ่นดิน เป็นรายได้ที่หน่วยงานไม่สามารถนำมาใช้จ่ายในการดำเนินงาน รับรู้เมื่อเกิดรายได้ด้วยยอดสุทธิหลังจากหักส่วนที่จัดสรรเป็นเงินนอกงบประมาณตามที่ได้รับการยกเว้น รายได้แผ่นดินและรายได้แผ่นดินนำส่งคลังไม่ต้องแสดงเป็นรายได้และค่าใช้จ่ายของหน่วยงาน แต่แสดงไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นรายงานแยกต่างหาก

3.9 รายได้จากการอุดหนุนและบริจาค

รายได้จากการอุดหนุนและบริจาค ได้แก่ รายได้จากเงินช่วยเหลือและเงินบริจาค กรณีที่ไม่มีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดในการใช้ รับรู้เป็นรายได้ทั้งจำนวนเมื่อได้รับเงิน สำหรับกรณีที่มีเงื่อนไขเป็นข้อจำกัดที่ต้องปฏิบัติตามในการใช้จ่ายเงิน หรือกรณีได้รับความช่วยเหลือและบริจาคเป็นสินทรัพย์ที่ให้ประโยชน์แก่หน่วยงานเกินหนึ่งปี จะทยอยรับรู้เป็นรายได้ตามเกณฑ์สัดส่วนของค่าใช้จ่ายเพื่อการนั้นเกิดขึ้น หรือเกณฑ์การคำนวณค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ที่ได้รับตลอดอายุของสินทรัพย์นั้น

หมายเหตุ 4 เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
เงินสดในมือ	547.69	883.23
เงินทดรองราชการ	1,000,000.00	1,000,000.00
เงินฝากสถาบันการเงิน	30,585,352.53	40,893,399.14
เงินฝากคลัง	1,189,648.00	1,488,842.50
รวม เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	**32,775,548.22**	**43,383,124.87**

เงินสดในมือ จำนวน 547.69 บาท เป็นเงินสด นอกจากส่วนที่หน่วยงานถือไว้เพื่อใช้จ่ายสำหรับการดำเนินงานปกติตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานแล้ว ยังรวมถึงส่วนที่หน่วยงานได้รับไว้เพื่อรอนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดินตามกฎหมาย ซึ่งไม่สามารถนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของหน่วยงานได้

เงินทดรองราชการ จำนวน 1,000,000.00 บาท เป็นเงินที่หน่วยงานมีไว้เพื่อใช้จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายปลีกย่อยในหน่วยงานตามวงเงินที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงการคลัง ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยเงินทดรองราชการ พ.ศ. 2562 ซึ่งจะต้องส่งคืนคลังเมื่อหมดความจำเป็นในการใช้จ่าย ยอดคงเหลือสิ้นปีประกอบด้วย เงินฝากธนาคารทั้งจำนวน

เงินฝากคลัง เป็นเงินที่หน่วยงานฝากไว้กับกระทรวงการคลังภายใต้ข้อกำหนดตามกฎหมายโดยไม่มีดอกเบี้ย ซึ่งสามารถเบิกถอนได้เมื่อต้องการใช้จ่ายตามรายการที่กำหนดไว้ในระเบียบที่ระบุข้อจำกัดในการใช้จ่าย

เงินฝากคลัง จำนวน 1,189,648.00 บาท (ปีงบประมาณ 2565 จำนวน 1,488,842.50 บาท) เป็นเงินนอกงบประมาณที่มีข้อจำกัดในการใช้จ่ายเพื่อจ่ายต่อไปให้บุคคลหรือหน่วยงานอื่นตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในกฎหมายอันเป็นที่มาของเงินฝากคลังนั้น หน่วยงานไม่สามารถนำไปใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของหน่วยงานตามปกติได้ แต่มีหน้าที่ถือไว้เพื่อจ่ายตามวัตถุประสงค์ของเงินฝากคลัง ดังนี้

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
เงินประกันสัญญา	1,189,648.00	1,344,542.00
เงินประกันผลงาน	-	144,300.50
รวม เงินฝากคลัง	**1,189,648.00**	**1,488,842.50**

หมายเหตุ 5 ลูกหนี้ระยะสั้น

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
ลูกหนี้เงินยืมในงบประมาณ	177,500.00	103,800.00
รวม ลูกหนี้ระยะสั้น	**177,500.00**	**103,800.00**

ลูกหนี้เงินยืมในงบประมาณ ณ วันสิ้นปี แยกตามอายุหนี้ ดังนี้

(หน่วย : บาท)

ลูกหนี้เงินยืมในงบประมาณ	ยังไม่ถึงกำหนดชำระ	เกินกำหนดชำระไม่เกิน 15 วัน	เกินกำหนดชำระเกินกว่า 15 วัน	รวม
2566	177,500.00	-	-	**177,500.00**
2565	103,800.00	-	-	**103,800.00**

หมายเหตุ 6 ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
ส่วนปรับปรุงอาคารเช่า	17,172,370.76	12,189,412.62
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม - ส่วนปรับปรุงอาคารเช่า	6,883,830.49	6,045,974.28
ส่วนปรับปรุงอาคารเช่า - สุทธิ	**10,288,540.27**	**6,143,438.34**
ครุภัณฑ์	98,743,547.54	100,410,740.06
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม - ครุภัณฑ์	84,498,005.43	88,634,727.06
ครุภัณฑ์ - สุทธิ	**14,245,542.11**	**11,776,013.00**
งานระหว่างก่อสร้าง	-	**4,760,000.00**
รวม ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ - สุทธิ	**24,534,082.38**	**22,679,451.34**

หมายเหตุ 7 สินทรัพย์ไม่มีตัวตน

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
โปรแกรมคอมพิวเตอร์	30,355,369.24	30,355,369.24
หัก ค่าตัดจำหน่ายสะสม - โปรแกรมคอมพิวเตอร์	27,977,589.54	26,673,970.04
โปรแกรมคอมพิวเตอร์ - สุทธิ	**2,377,779.70**	**3,681,399.20**
โปรแกรมคอมพิวเตอร์ระหว่างพัฒนา	**4,928,611.35**	**528,000.00**
รวม สินทรัพย์ไม่มีตัวตน - สุทธิ	**7,306,391.05**	**4,209,399.20**

หมายเหตุ 8 เจ้าหนี้ระยะสั้น

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
เจ้าหนี้ค่าซื้อสินค้าและบริการ	2,845,288.36	6,444,579.72
เจ้าหนี้รายจ่ายประเภททุน	3,215,000.00	23,540.00
เจ้าหนี้อื่น	101,732.58	137,680.00
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	1,603,994.48	1,170,368.60
รวม เจ้าหนี้ระยะสั้น	**7,766,015.42**	**7,776,168.32**

หมายเหตุ 9 เงินรับฝากระยะสั้น

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
เงินประกันสัญญา	694,691.00	1,056,519.00
เงินประกันผลงาน	-	144,300.50
เงินรับฝากอื่น	547.69	94,258.23
รวม เงินรับฝากระยะสั้น	**695,238.69**	**1,295,077.73**

เงินประกันสัญญา จำนวน 694,691.00 บาท ฝากไว้ในบัญชีเงินฝากคลังทั้งจำนวน (ตามหมายเหตุ 4)

หมายเหตุ 10 เจ้าหนี้เงินโอนและรายการอุดหนุนระยะยาว

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
รายได้รอการรับรู้		
ครุภัณฑ์	135.00	427,310.45
รวม เจ้าหนี้เงินโอนและรายการอุดหนุนระยะยาว	**135.00**	**427,310.45**

หมายเหตุ 11 เงินรับฝากระยะยาว

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
เงินประกันสัญญา	525,282.00	498,212.00
รวม เงินรับฝากระยะยาว	**525,282.00**	**498,212.00**

เงินประกันสัญญา จำนวน 525,282.00 บาท ฝากไว้ในบัญชีเงินฝากคลัง จำนวน 494,957.00 บาท และเงินฝากสถาบันการเงิน จำนวน 30,325.00 บาท (ตามหมายเหตุ 4)

หมายเหตุ 12 ภาระผูกพัน

- **ภาระผูกพันตามสัญญาเช่าดำเนินงาน**

หน่วยงานในฐานะผู้เช่ามีจำนวนเงินขั้นต่ำที่ต้องจ่ายในอนาคตตามสัญญาเช่าดำเนินงานที่ไม่สามารถยกเลิกได้ ณ วันที่ 30 กันยายน 2566 และ 2565 ดังนี้

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
ไม่เกิน 1 ปี	449,400.00	663,828.00
เกิน 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี	18,377,649.00	22,129,419.00
รวม	**18,827,049.00**	**22,793,247.00**

ภาระผูกพันตามสัญญา จำนวน 18,827,049.00 บาท รายละเอียดสัญญา ดังนี้

1. สัญญาเช่ารถยนต์ สัญญาเลขที่ 71/2563 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2563 เช่ารถยนต์นั่งส่วนกลาง จำนวน 1 คัน สัญญาสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2567 ภาระผูกพันตามสัญญา จำนวนเงิน 179,760.00 บาท

2. สัญญาเช่ารถยนต์ สัญญาเลขที่ 72/2563 ลงวันที่ 30 มีนาคม 2563 เช่ารถยนต์โดยสารส่วนกลาง จำนวน 1 คัน สัญญาสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2567 ภาระผูกพันตามสัญญา จำนวนเงิน 269,640.00 บาท

3. สัญญาเช่ารถยนต์ สัญญาเลขที่ 71/2565 ลงวันที่ 29 ตุลาคม 2564 เช่ารถยนต์ประจำตำแหน่งประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวน 1 คัน และรถยนต์ประจำตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวน 5 คัน สัญญาสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2569 ภาระผูกพันตามสัญญา จำนวนเงิน 12,102,984.00 บาท

4. สัญญาเช่ารถยนต์ สัญญาเลขที่ 84/2565 ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2565 เช่ารถยนต์บรรทุก จำนวน 1 คัน และรถยนต์โดยสารส่วนกลาง ขนาด 12 ที่นั่ง จำนวน 1 คัน สัญญาสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2569 ภาระผูกพันตามสัญญา จำนวนเงิน 1,419,462.00 บาท

5. สัญญาเช่ารถยนต์ สัญญาเลขที่ 108/2565 ลงวันที่ 1 กันยายน 2565 เช่ารถยนต์ประจำตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวน 1 คัน สัญญาสิ้นสุดวันที่ 31 สิงหาคม 2570 ภาระผูกพันตามสัญญา จำนวนเงิน 2,549,703.00 บาท

6. สัญญาเช่ารถยนต์ สัญญาเลขที่ 20/2566 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2566 เช่ารถยนต์บรรทุก จำนวน 1 คัน และรถยนต์โดยสารส่วนกลาง ขนาด 12 ที่นั่ง จำนวน 1 คัน สัญญาสิ้นสุดวันที่ 31 กรกฎาคม 2571 ภาระผูกพันตามสัญญา จำนวนเงิน 2,305,500.00 บาท

- **ภาระผูกพันเกี่ยวกับรายจ่ายฝ่ายทุน**

ณ วันที่ 30 กันยายน 2566 และ 2565 หน่วยงานมีภาระผูกพันเกี่ยวกับรายจ่ายฝ่ายทุน ดังนี้

(หน่วย : บาท)

สัญญาที่ยังไม่ได้รับรู้	**2566**	**2565**
ที่ดิน อาคาร และสิ่งปลูกสร้าง	-	2,040,000.00
อุปกรณ์ และอื่น ๆ	9,739,226.25	12,293,703.00
รวม	**9,739,226.25**	**14,333,703.00**

ภาระผูกพันข้างต้นเกิดจากมูลค่าตามสัญญาจ้างปรับปรุงอาคารเช่า และจัดหาสินทรัพย์

- **ภาระผูกพันตามสัญญาจัดซื้อจัดจ้างพัสดุและบริการอื่น ๆ**

ณ วันที่ 30 กันยายน 2566 และ 2565 หน่วยงานมีภาระผูกพันที่เกิดจากสัญญาจัดซื้อจัดจ้างพัสดุและบริการอื่น ๆ จำแนกตามระยะเวลาของสัญญา ดังนี้

(หน่วย : บาท)

	2566	**2565**
ไม่เกิน 1 ปี	294,916.30	7,148,190.16
รวม	**294,916.30**	**7,148,190.16**

หมายเหตุ 13 หนี้สินที่อาจจะเกิดขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีคดีที่ถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย รวมทั้งสิ้น 2 คดี มูลค่าฟ้อง 3,581,820.62 บาท โดยถูกฟ้องคดีปกครอง คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลปกครองสูงสุด จำนวน 1 คดี และถูกฟ้องให้ชำระค่าเสียหายจากการบอกเลิกสัญญาจ้างปรับปรุงสถานที่ศูนย์สารสนเทศ ณ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ จำนวน 1 คดี

หมายเหตุ 14 รายได้จากงบประมาณ

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
รายได้จากงบเงินอุดหนุน		
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	149,947,700.00	140,756,900.00
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	57,536,700.00	52,547,000.00
ค่าครุภัณฑ์	8,746,600.00	16,588,100.00
รายได้จากงบกลาง	46,804,932.06	41,821,425.58
รายได้จากงบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น	17,381,333.00	-
รวม รายได้จากงบประมาณ	**280,417,265.06**	**251,713,425.58**

หมายเหตุ 15 รายได้จากการขายสินค้าและบริการ

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
รายได้จากการรับสมัครสอบ	476,000.00	-
รวม รายได้จากการขายสินค้าและบริการ	**476,000.00**	**-**

หมายเหตุ 16 รายได้จากการอุดหนุนและบริจาค

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
รายได้จากการช่วยเหลือเพื่อการดำเนินงานจากหน่วยงานภาครัฐ	1,257,532.04	605,842.14
รายได้จากการช่วยเหลือเพื่อการดำเนินงานจากแหล่งอื่น	344,100.00	-
รายได้จากการบริจาค	2,224,175.45	466,940.67
รวม รายได้จากการอุดหนุนและบริจาค	**3,825,807.49**	**1,072,782.81**

หมายเหตุ 17 รายได้อื่น

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
รายได้ดอกเบี้ยเงินฝากจากสถาบันการเงิน	320,604.02	120,276.23
รายได้จากการขายของเบ็ดเตล็ด	30,017.00	7,433.00
รวม รายได้อื่น	**350,621.02**	**127,709.23**

หมายเหตุ 18 ค่าใช้จ่ายบุคลากร

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
เงินเดือน	74,181,616.24	67,093,611.91
ค่าล่วงเวลา	133,850.00	127,060.00
เงินประจำตำแหน่ง	7,518,505.37	7,341,443.20
ค่าตอบแทน	69,107,929.98	64,902,660.96
ค่าจ้างลูกจ้างตามสัญญาจ้าง	11,775,248.83	6,122,349.48
ค่าตอบแทนเหมาจ่ายแทนการจัดหารถประจำตำแหน่ง	1,636,800.00	1,839,600.00
ค่ารักษาพยาบาล	6,144,018.39	4,653,484.25
เงินช่วยการศึกษาบุตร	272,513.75	288,961.75
เงินชดเชย กบข.	1,255,630.35	1,097,560.05
เงินสมทบ กบข.	1,883,445.49	1,646,340.08
เงินสมทบกองทุนประกันสังคม	1,038,086.00	613,113.00
เงินสบทบกองทุนเงินทดแทนประกันสังคม	42,886.00	42,644.00
ค่าเช่าบ้าน	1,104,634.41	649,004.53
ค่าเบี้ยประกันสุขภาพ	596,485.72	521,852.42
ค่าใช้จ่ายบุคลากรอื่น	828.30	-
รวม ค่าใช้จ่ายบุคลากร	**176,692,478.83**	**156,939,685.63**

หมายเหตุ 19 ค่าบำเหน็จบำนาญ

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
บำนาญ	29,405,741.56	26,658,731.92
เงินช่วยค่าครองชีพ	506,160.00	508,174.00
บำเหน็จตกทอด	237,114.00	-

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
บำเหน็จดำรงชีพ	2,600,000.00	3,100,000.00
ค่ารักษาพยาบาล	4,500,308.52	3,798,930.73
เงินช่วยการศึกษาบุตร	-	25,000.00
บำเหน็จบำนาญอื่น	-	44,242.80
รวม ค่าบำเหน็จบำนาญ	**37,249,324.08**	**34,135,079.45**

หมายเหตุ 20 ค่าตอบแทน

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
ค่าตอบแทนอื่น	952,400.00	1,302,000.00
รวม ค่าตอบแทน	**952,400.00**	**1,302,000.00**

หมายเหตุ 21 ค่าใช้สอย

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
ค่าใช้จ่ายฝึกอบรม	5,296,227.27	7,238,824.98
ค่าใช้จ่ายเดินทาง	7,914,756.85	5,162,964.67
ค่าซ่อมแซมและบำรุงรักษา	320,206.47	650,033.49
ค่าจ้างเหมาบริการ	10,783,537.50	22,632,857.22
ค่าธรรมเนียม	8,988.00	2,480.00
ค่าจ้างที่ปรึกษา	4,925,059.40	7,534,500.00
ค่าใช้จ่ายในการประชุม	3,302,893.00	3,069,779.00
ค่าเช่าทรัพย์สิน	7,205,563.00	6,058,983.20
ค่าโฆษณาและประชาสัมพันธ์	2,197,057.70	8,834,055.00
ค่าใช้สอยอื่น	5,436,426.14	4,257,852.08
รวม ค่าใช้สอย	**47,390,715.33**	**65,442,329.64**

หมายเหตุ 22 ค่าวัสดุ

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
ค่าวัสดุ	5,034,444.66	6,436,642.92
ค่าเชื้อเพลิง	135,520.25	126,430.40
ค่าจัดหาสินทรัพย์มูลค่าต่ำกว่าเกณฑ์	1,710,361.06	880,542.00
รวม ค่าวัสดุ	**6,880,325.97**	**7,443,615.32**

หมายเหตุ 23 ค่าสาธารณูปโภค

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
ค่าไฟฟ้า	7,596,764.00	6,284,158.64
ค่าน้ำประปา	36,831.50	25,347.60
ค่าโทรศัพท์	1,467,512.94	1,255,680.14
ค่าบริการสื่อสารและโทรคมนาคม	2,037,928.50	1,901,206.27
ค่าบริการไปรษณีย์	699,698.00	452,049.00
รวม ค่าสาธารณูปโภค	**11,838,734.94**	**9,918,441.65**

หมายเหตุ 24 ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
ส่วนปรับปรุงอาคารเช่า	837,856.21	609,470.63
ครุภัณฑ์	5,120,169.92	4,204,153.23
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	1,303,619.50	1,574,181.84
รวม ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	**7,261,645.63**	**6,387,805.70**

หมายเหตุ 25 ค่าใช้จ่ายอื่น

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
ค่าใช้จ่ายจากการโอนสินทรัพย์	256,588.37	-
รวม ค่าใช้จ่ายอื่น	**256,588.37**	-

รายงานฐานะเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

รายการ	งบสุทธิหลังโอนเปลี่ยนแปลง	เงินกันไว้เบิกเหลื่อมปี (การสำรองเงิน)	ใบสั่งซื้อ/สัญญา	เบิกจ่าย	คงเหลือ
1. งบประมาณที่ได้รับจัดสรรประจำปี					
งบเงินอุดหนุน					
แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้					
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	860,000.00	-	-	688,879.00	171,121.00
รวม	**860,000.00**	-	-	**688,879.00**	**171,121.00**
แผนงานบุคลากรภาครัฐ					
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	149,791,714.00	-	-	149,791,714.00	-
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	1,956,186.00	-	-	1,956,186.00	-
รวม	**151,747,900.00**	-	-	**151,747,900.00**	-
แผนงานยุทธศาสตร์ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ					
ผลผลิตการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเชิงพื้นที่					
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	6,674,367.00	-	-	6,067,045.55	607,321.45
ค่าใช้จ่ายลงทุน	2,009,797.00	-	-	2,006,081.00	3,716.00
รวม	**8,684,164.00**	-	-	**8,073,126.55**	**611,037.45**
แผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาบริการประชาชนและการพัฒนาประสิทธิภาพภาครัฐ					
ค่าใช้จ่ายลงทุน	2,150,594.00	-	1,935,534.60	215,059.40	-
รวม	**2,150,594.00**	-	**1,935,534.60**	**215,059.40**	-
แผนงานพื้นฐานด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ					
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	49,369,687.00	-	294,916.30	45,424,061.47	3,650,709.23
ค่าใช้จ่ายลงทุน	3,418,655.00	-	125,000.00	3,232,655.00	61,000.00
รวม	**52,788,342.00**	-	**419,916.30**	**48,656,716.47**	**3,711,709.23**
รวมเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรรประจำปี	**216,231,000.00**	-	**2,355,450.90**	**209,381,681.42**	**4,493,867.68**

รายงานฐานะเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

รายการ	งบสุทธิหลังโอนเปลี่ยนแปลง	เงินกันไว้เบิกเหลื่อมปี (การสำรองเงิน)	ใบสั่งซื้อ/สัญญา	เบิกจ่าย	คงเหลือ
2. เงินงบประมาณเหลือจ่ายสะสม					
งบเงินอุดหนุน					
แผนงานบุคลากรภาครัฐ					
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	1,130,300.00	-	-	-	1,130,300.00
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	712,500.00	-	-	657,711.00	54,789.00
รวม	**1,842,800.00**	-	-	**657,711.00**	**1,185,089.00**
แผนงานพื้นฐานด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ					
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	6,622,931.95	-	-	5,544,949.74	1,077,982.21
ค่าใช้จ่ายลงทุน	481,500.00	-	481,500.00	-	-
รวม	**7,104,431.95**	-	**481,500.00**	**5,544,949.74**	**1,077,982.21**
รวมเงินงบประมาณเหลือจ่ายสะสม	**8,947,231.95**	-	**481,500.00**	**6,202,660.74**	**2,263,071.21**
รวมทั้งสิ้น	**225,178,231.95**	-	**2,836,950.90**	**215,584,342.16**	**6,756,938.89**

รายงานฐานะเงินกันไว้เบิกเหลื่อมปี (ก่อนปีงบประมาณ พ.ศ. 2566)

รายการ	เงินกันไว้เบิกเหลื่อมปี (สุทธิ)	เบิกจ่าย	คงเหลือ
แผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาบริการประชาชนและการพัฒนาประสิทธิภาพภาครัฐ			
ค่าใช้จ่ายลงทุน	6,845,803.00	3,080,611.35	3,765,191.65
รวม	**6,845,803.00**	**3,080,611.35**	**3,765,191.65**
แผนงานพื้นฐานด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ			
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	7,148,190.16	7,148,190.16	-
ค่าใช้จ่ายลงทุน	6,991,900.00	3,559,900.00	3,432,000.00
รวม	**14,140,090.16**	**10,708,090.16**	**3,432,000.00**
แผนงานยุทธศาสตร์ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ			
ค่าใช้จ่ายลงทุน	496,000.00	496,000.00	-
รวม	**496,000.00**	**496,000.00**	-
รวมทั้งสิ้น	**21,481,893.16**	**14,284,701.51**	**7,197,191.65**

รายงานฐานะเงินกันไว้เบิกเหลื่อมปี (ก่อนปีงบประมาณ พ.ศ. 2566) คงเหลือ จำนวน 7,197,191.65 บาท ได้รับอนุมัติให้ขยายเวลาเบิกจ่ายเงิน ตามหนังสือ ที่ สม 0103/2669 ลงวันที่ 28 กันยายน 2566

รายงานฐานะเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

รายการ	งบสุทธิหลังโอนเปลี่ยนแปลง	เงินกันไว้เบิกเหลื่อมปี (การสำรองเงิน)	ใบสั่งซื้อ/สัญญา	เบิกจ่าย	คงเหลือ
1. งบประมาณที่ได้รับจัดสรรประจำปี					
งบเงินอุดหนุน					
แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้					
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	1,068,000.00	-	-	888,146.00	179,854.00
รวม	**1,068,000.00**	**-**	**-**	**888,146.00**	**179,854.00**
แผนงานบุคลากรภาครัฐ					
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	141,801,551.75	-	-	141,719,488.70	82,063.05
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	5,665,302.65	-	-	4,478,651.85	1,186,650.80
รวม	**147,466,854.40**	**-**	**-**	**146,198,140.55**	**1,268,713.85**
แผนงานยุทธศาสตร์ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ					
ผลผลิตการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเชิงพื้นที่					
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	2,007,679.43	-	-	1,983,911.78	23,767.65
ค่าใช้จ่ายลงทุน	1,582,590.00	-	-	1,582,590.00	-
รวม	**3,590,269.43**	**-**	**-**	**3,566,501.78**	**23,767.65**
แผนงานยุทธศาสตร์พัฒนาบริการประชาชนและการพัฒนาประสิทธิภาพภาครัฐ					
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	461,500.00	-	-	461,500.00	-
ค่าใช้จ่ายลงทุน	6,845,803.00	-	6,845,803.00	-	-
รวม	**7,307,303.00**	**-**	**6,845,803.00**	**461,500.00**	**-**
แผนงานพื้นฐานด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ					
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	44,979,673.17	-	4,692,200.00	35,271,945.26	5,015,527.91
ค่าใช้จ่ายลงทุน	5,479,900.00	-	4,951,900.00	528,000.00	-
รวม	**50,459,573.17**	**-**	**9,644,100.00**	**35,799,945.26**	**5,015,527.91**
รวมเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรรประจำปี	**209,892,000.00**	**-**	**16,489,903.00**	**186,914,233.59**	**6,487,863.41**

รายงานฐานะเงินงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

รายการ	งบสุทธิหลังโอนเปลี่ยนแปลง	เงินกันไว้เบิกเหลื่อมปี (การสำรองเงิน)	ใบสั่งซื้อ/สัญญา	เบิกจ่าย	คงเหลือ
2. เงินงบประมาณเหลือจ่ายสะสม					
งบเงินอุดหนุน					
แผนงานบุคลากรภาครัฐ					
ค่าใช้จ่ายบุคลากร	486,383.30	-	-	486,383.30	-
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	694,199.65	-	-	673,131.23	21,068.42
รวม	**1,180,582.95**	**-**	**-**	**1,159,514.53**	**21,068.42**
แผนงานยุทธศาสตร์ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ					
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	1,343,511.50	-	-	1,277,038.50	66,473.00
ค่าใช้จ่ายลงทุน	1,314,190.00	-	496,000.00	818,190.00	-
รวม	**2,657,701.50**	**-**	**496,000.00**	**2,095,228.50**	**66,473.00**
แผนงานพื้นฐานด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ					
ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน	28,031,133.64	-	2,455,990.16	23,419,772.29	2,155,371.19
ค่าใช้จ่ายลงทุน	8,164,203.00	-	2,040,000.00	6,114,856.30	9,346.70
รวม	**36,195,336.64**	**-**	**4,495,990.16**	**29,534,628.59**	**2,164,717.89**
รวมเงินงบประมาณเหลือจ่ายสะสม	**40,033,621.09**	**-**	**4,991,990.16**	**32,789,371.62**	**2,252,259.31**
รวมทั้งสิ้น	**249,925,621.09**	**-**	**21,481,893.16**	**219,703,605.21**	**8,740,122.72**

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รายงานรายได้แผ่นดิน

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2566

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
รายได้แผ่นดินที่จัดเก็บ		
รายได้แผ่นดิน - นอกจากภาษี	52,579.47	1,223,116.76
รายได้แผ่นดินจัดเก็บสุทธิ	**52,579.47**	**1,223,116.76**
รายได้แผ่นดินนำส่งคลัง	52,579.47	1,223,116.76
รายได้แผ่นดินรอนำส่งคลัง	-	-
รายการรายได้แผ่นดินสุทธิ	-	-

รายได้แผ่นดิน - นอกจากภาษี จำนวนเงิน 52,579.47 บาท ประกอบด้วย

(หน่วย : บาท)

	2566	2565
รายได้ดอกเบี้ย	2,810.63	131,689.87
รายได้อื่น	49,768.84	1,091,426.89
รวม รายได้แผ่นดิน - นอกจากภาษี	**52,579.47**	**1,223,116.76**

บทที่ 7

ภาคผนวก

ประกาศ

แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศว่า

ตามที่ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามประกาศลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๓ ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับ เป็นเหตุให้ประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามประกาศดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง แต่ให้ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ นั้น

บัดนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภา และวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จำนวนหกคน และผู้ได้รับความเห็นชอบดังกล่าวได้ประชุมเพื่อเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้ว

อาศัยอำนาจ ...

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบมาตรา ๘ และมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดังนี้

๑. นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์	เป็นประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๒. นางปรีดา คงแป้น	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๓. นายสุชาติ เศรษฐมาลินี	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๔. นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๕. นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๖. นายวสันต์ ภัยหลีกลี้	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔ เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

(นายพรเพชร วิชิตชลชัย)

ประธานวุฒิสภา

ประกาศ

แต่งตั้งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศว่า

ตามที่ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมจำนวน ๖ คน ตั้งแต่วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔ นั้น บัดนี้ วุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบ นางสาวสุภัทรา นาคะผิว ผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม เพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้ครบตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๔๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกอบมาตรา ๘ และมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง นางสาวสุภัทรา นาคะผิว เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๕ เป็นปีที่ ๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พรเพชร วิชิตชลชัย
ประธานวุฒิสภา

ภาพเครื่องหมายราชการ ของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
Office of the National Human Rights Commission of Thailand

รูปทรงดอกบัว

คือ ความมีคุณธรรม ความเอื้ออาทรระหว่างเพื่อนมนุษย์

รูปมือ

คือ การโอบอุ้มคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ด้วยหลักแห่งความเสมอภาคและภราดรภาพ

รูปคนล้อมเป็นวงกลม

คือ ความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้เกิดพลังในการเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน ให้เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการพัฒนาประเทศ

สีน้ำเงิน

คือ ความมุ่งมั่นอดทนในการทำงาน เพื่อสร้างความสามัคคีและการประสานพลังจากทุกภาคส่วนของสังคม ในการเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

ค่านิยมองค์กร

กสม. ได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาองค์กร โดยมุ่งหวังให้บุคลากรร่วมกันขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุวิสัยทัศน์และพันธกิจที่กำหนด ภายใต้แนวคิดการทำงานอย่างมีส่วนร่วม บุคลากรของสำนักงาน กสม. ทั้งจากฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติงานได้ร่วมกันกำหนดค่านิยมองค์กร คือ “RIGHTS” เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการปฏิบัติงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ อันจะนำไปสู่องค์กรที่เป็นเลิศ ซึ่งได้ประกาศใช้ค่านิยมองค์กร เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2563 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

R : Respect
การเคารพและให้เกียรติกัน ยอมรับและเห็นคุณค่าในความเป็นมนุษย์ ปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงาน ประชาชน ด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ

I : Impartiality
การปฏิบัติงานโดยยึดหลักการสิทธิมนุษยชน มีความยุติธรรม ปราศจากอคติและมีเหตุผล

G : Great Professional
มีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์และศิลป์ของการปฏิบัติงาน รอบรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน ปัญหาความเดือดร้อนและความรู้สึกของประชาชนผู้ถูกละเมิดหรือผู้ได้รับผลกระทบ มีทักษะในการทำงาน มีจิตบริการ กระตือรือร้น ตลอดจนสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานได้ พึงตระหนักในหน้าที่และการปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยา มีความรับผิดชอบ มีความกล้าหาญในการคิด แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ ยึดมั่นและยืนหยัดในความถูกต้อง โดยไม่หวั่นเกรงต่อกระแสสังคม และพร้อมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น

H T S

H : High Performance
เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพสูง สร้างสรรค์นวัตกรรมการทำงาน เพื่อให้เป็นองค์กรที่ทันสมัย ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร ประชาชน และประเทศชาติ

T : Trust
เป็นองค์กรที่ได้รับความเชื่อถือและได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน ด้วยการปฏิบัติงานอย่างมีมาตรฐาน โปร่งใส และตรวจสอบได้

S : Synergy
มีความสามัคคี ผสานความร่วมมือในการทำงาน โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ภายใต้บรรยากาศแห่งความเข้าใจ ช่วยเหลือสนับสนุนการทำงานซึ่งกันและกัน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน สร้างพลังความร่วมมือกับเครือข่ายทุกภาคส่วนในการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้ความสำคัญกับการประสานงานระหว่างหน่วยงานทั้งภายในองค์กร และภายนอกทั้งที่เป็นองค์กรภาครัฐ เอกชน ประชาสังคมและชุมชน

ภาพคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชุดที่ 4

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์
ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางปรีดา คงแป้น
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว
กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ภาพผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายพิทักษ์พล บุณยมาลิก
เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวรตญา กอบศิริกาญจน์
รองเลขาธิการ
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายชนินทร์ เกตุปราชญ์
รองเลขาธิการ
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางหรรษา บุญรัตน์
รองเลขาธิการ
คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นายภาณุวัฒน์ ทองสุข
ที่ปรึกษาสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ด้านสิทธิมนุษยชน

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
Office of the National Human Rights Commission of Thailand

Office of the National Human Rights Commission of Thailand

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550
อาคารรัฐประศาสนภักดี (อาคารบี) ชั้น 6-7
120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ : 0 2141 2027 **แฟกซ์ :** 0 2143 9566
E-Mail : library@nhrc.or.th, nhrct.library@gmail.com

PDF **E-BOOK**

ISBN 978 - 616 - 8274 - 26 - 2

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
เลขที่รับ ๕๗๑๕ / ๒๕๖๗
วันที่ ๒๙ มี.ค. ๖๗
เวลา ๑๐.๕๖ น.

ที่ สม ๐๗๐๒/๑๖๔๗

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษาฯ
อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น ๖-๗
ถนนแจ้งวัฒนะ เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐

๒๙ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง รายงานตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐

เรียน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. รายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี ๒๕๖๖ จำนวน ๕๐๐ เล่ม
๒. รายงานผลการปฏิบัติงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ จำนวน ๕๐๐ เล่ม
๓. รายการ QR Code

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๒) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๒) บัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีหน้าที่และอำนาจในการจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน โดยมาตรา ๔๐ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ กำหนดให้การจัดทำรายงานดังกล่าวแล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินเพื่อเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ทั้งนี้ ให้กรรมการมาแถลงรายงานดังกล่าวต่อรัฐสภาด้วย นอกจากนี้ มาตรา ๔๕ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฯ ได้กำหนดให้คณะกรรมการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา และเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันสิ้นปีงบประมาณ โดยอย่างน้อยให้คณะกรรมการสรุปปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการด้วย

บัดนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี ๒๕๖๖ และรายงานผลการปฏิบัติงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ตามหน้าที่และอำนาจตามกฎหมายเรียบร้อยแล้ว ในการนี้ จึงขอนำส่งรายงานดังกล่าว พร้อมรายการ QR Code มาเพื่อโปรดเสนอที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรต่อไป ดังรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

กลุ่มงานระเบียบวาระ
รับที่ ๒๑๕ / ๒๕๖๗
วันที่ ๒๙ / มี.ค. / ๖๗ เวลา ๑๒.๒๕ น.

(นายพิทักษ์พล บุณยมาลิก)
เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๒
รับที่ ๑๐ / ๒๕๖๗
วันที่ ๒๙ / มี.ค. / ๖๗ เวลา ๑๑.๑๖ น.

สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน
โทร. ๐ ๒๑๔๑ ๓๘๘๙, ๐๙ ๒๒๕๔ ๙๘๙๖ (กุลภัสสรณ์)
โทรสาร ๐ ๒๑๔๓ ๙๕๗๐ E-mail: evaluation@nhrc.or.th

กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักการประชุม
รับที่ ๕๘๕ / ๒๕๖๗
วันที่ ๒๙ มี.ค. ๖๗ เวลา ๑๑.๑๑
ส่งกลุ่มงาน